

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీమద్వాల్మీకీయరామాయణస్య
॥ అరణ్యకాండం ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

విషయసూచీ

1	ప్రథమః సర్గః	5
2	ద్వితీయః సర్గః	8
3	తృతీయః సర్గః	11
4	చతుర్థః సర్గః	14
5	పంచమః సర్గః	19
6	షష్ఠః సర్గః	24
7	సప్తమః సర్గః	27
8	అష్టమః సర్గః	30
9	నవమః సర్గః	33
10	దశమః సర్గః	37
11	ఏకాదశః సర్గః	40
12	ద్వాదశః సర్గః	50
13	త్రయోదశః సర్గః	55
14	చతుర్దశః సర్గః	58
15	పంచదశః సర్గః	63
16	షోడశః సర్గః	67
17	సప్తదశః సర్గః	72
18	అష్టాదశః సర్గః	76
19	ఏకోనవింశః సర్గః	80

20	వింశః సర్గః	83
21	ఏకవింశః సర్గః	86
22	ద్వావింశః సర్గః	89
23	త్రయోవింశః సర్గః	92
24	చతుర్వింశః సర్గః	96
25	పంచవింశః సర్గః	100
26	షడ్వింశః సర్గః	105
27	సప్తవింశః సర్గః	110
28	అష్టావింశః సర్గః	113
29	ఏకోనత్రింశః సర్గః	117
30	త్రింశః సర్గః	121
31	ఏకత్రింశః సర్గః	126
32	ద్వాత్రింశః సర్గః	132
33	త్రయస్త్రీంశః సర్గః	135
34	చతుస్త్రీంశః సర్గః	138
35	పంచత్రింశః సర్గః	141
36	షట్త్రింశః సర్గః	146
37	సప్తత్రింశః సర్గః	149
38	అష్టాత్రింశః సర్గః	152
39	ఏకోనచత్వారింశః సర్గః	156

40	చత్వారింశః సర్గః	159
41	ఏకచత్వారింశః సర్గః	163
42	ద్విచత్వారింశః సర్గః	166
43	త్రిచత్వారింశః సర్గః	170
44	చతుశ్చత్వారింశః సర్గః	176
45	పంచచత్వారింశః సర్గః	179
46	షట్చత్వారింశః సర్గః	184
47	సప్తచత్వారింశః సర్గః	189
48	అష్టచత్వారింశః సర్గః	195
49	ఏకోనపంచాశః సర్గః	198
50	పంచాశః సర్గః	203
51	ఏకపంచాశః సర్గః	206
52	ద్విపంచాశః సర్గః	211
53	త్రిపంచాశః సర్గః	216
54	చతుఃపంచాశః సర్గః	219
55	పంచపంచాశః సర్గః	223
56	షట్పంచాశః సర్గః	227
57	సప్తపంచాశః సర్గః	231
58	అష్టపంచాశః సర్గః	234
59	ఏకోనషష్టితమః సర్గః	237

60	షష్ఠితమః సర్గః	240
61	ఏకషష్ఠితమః సర్గః	244
62	ద్విషష్ఠితమః సర్గః	249
63	త్రిషష్ఠితమః సర్గః	253
64	చతుఃషష్ఠితమః సర్గః	256
65	పంచషష్ఠితమః సర్గః	260
66	షట్షష్ఠితమః సర్గః	268
67	సప్తషష్ఠితమః సర్గః	270
68	అష్టషష్ఠితమః సర్గః	273
69	ఏకోనసప్తతితమః సర్గః	277
70	సప్తతితమః సర్గః	282
71	ఏకసప్తతితమః సర్గః	288
72	ద్విసప్తతితమః సర్గః	291
73	త్రిసప్తతితమః సర్గః	295
74	చతుఃసప్తతితమః సర్గః	298
75	పంచసప్తతితమః సర్గః	303
76	.....	307

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ప్రథమః సర్గః ॥

సీతాలక్ష్మణసహితస్య శ్రీరామస్య తాపసాశ్రమమండలే సత్కారః

ప్రవిశ్య తు మహారణ్యం దండకారణ్యమాత్మవాన్ |

రామో దదర్శ దుర్ధర్షస్తాపసాశ్రమమండలం || 3.1.1 ||

1

కుశచీరపరిక్షిప్తం బ్రాహ్మ్య లక్ష్ణ్యా సమావృతం |

యథా ప్రదీప్తం దుర్ధర్మం గగనే సూర్యమండలం || 3.1.2 ||

2

శరణ్యం సర్వభూతానాం సుసమ్మృష్టాజిరం సదా |

మృగైర్బహుభిరాకీర్ణం పక్షిసంఘైః సమావృతం || 3.1.3 ||

3

పూజితం చోపన్మృతం చ నిత్యమప్సరసాం గణైః |

విశాలైరగ్నిశరణైః స్రుగ్భాండైరజినైః కుశైః || 3.1.4 ||

4

సమిద్భిస్తోయకలశైః ఫలమూలైశ్చ శోభితం |

ఆరణ్యైశ్చ మహావృక్షైః పుణ్యైః స్వాదుఫలైర్వృతం || 3.1.5 ||

5

బలిహోమార్చితం పుణ్యం బ్రహ్మఘోషనినాదితం |

పుష్పైశ్చాన్యైః పరిక్షిప్తం పద్మిన్యా చ సపద్మయా || 3.1.6 ||

6

ఫలమూలాశనైర్దాంతైశ్చీరకృష్ణాజినాంబరైః |

సూర్యవైశ్వానరాభైశ్చ పురాణైర్మునిభిర్యతం || 3.1.7 ||

7

- పుణ్యైశ్చ నియతాహారైః శోభితం పరమర్షిభిః |
తద్ బ్రహ్మభవనప్రఖ్యం బ్రహ్మఘోషనినాదితం || 3.1.8 || 8
- బ్రహ్మవిద్భిర్మహాభాగైర్బ్రాహ్మణైరుపశోభితం |
తద్ దృష్ట్వా రాఘవః శ్రీమాంస్తాపసాశ్రమమండలం || 3.1.9 || 9
- అభ్యగచ్ఛన్మహాతేజా విజ్యం కృత్వా మహద్ ధనుః |
దివ్యజ్ఞానోపపన్నాస్తే రామం దృష్ట్వా మహర్షయః || 3.1.10 || 10
- అభిజగ్నుస్తదా ప్రీతా వైదేహీం చ యశస్వినీం |
తే తు సోమమివోద్యంతం దృష్ట్వా వై ధర్మచారిణం || 3.1.11 || 11
- లక్ష్మణం చైవ దృష్ట్వా తు వైదేహీం చ యశస్వినీం |
మంగలాని ప్రయుంజానాః ప్రత్యగృహ్లాన్ దృఢవ్రతాః || 3.1.12 || 12
- రూపసంహననం లక్ష్మీం సౌకుమార్యం సువేషతాం |
దదృశుర్విస్మితాకారా రామస్య వనవాసినః || 3.1.13 || 13
- వైదేహీం లక్ష్మణం రామం నేత్రైరనిమిషైరివ |
ఆశ్చర్యభూతాన్ దదృశుః సర్వే తే వనవాసినః || 3.1.14 || 14
- అత్రైనం హి మహాభాగాః సర్వభూతహితే రతాః |
అతిథిం పర్ణశాలాయాం రాఘవం సన్న్యవేశయన్ || 3.1.15 || 15
- తతో రామస్య సత్కృత్య విధినా పావకోపమాః |
ఆజప్తులస్తే మహాభాగాః సలిలం ధర్మచారిణః || 3.1.16 || 16
- మంగలాని ప్రయుంజానా ముదా పరమయా యుతాః |
మూలం పుష్పం ఫలం సర్వమాశ్రమం చ మహాత్మనః || 3.1.17 || 17

- నివేదయిత్వా ధర్మజ్ఞాస్తే తు ప్రాంజలయోఽబ్రువన్ |
ధర్మపాలో జనస్యాస్య శరణ్యశ్చ మహాయశాః || 3.1.18 || 18
- పూజనీయశ్చ మాన్యశ్చ రాజా దండధరో గురుః |
ఇంద్రస్యైవ చతుర్భాగః ప్రజా రక్షతి రాఘవ || 3.1.19 || 19
- రాజా తస్మాద్ వరాన్ భోగాన్ రమ్యాన్ భుంక్తే నమస్కృతః |
తే వయం భవతా రక్ష్యా భవద్విషయవాసినః |
నగరస్థో వనస్థో వా త్వం నో రాజా జనేశ్వరః || 3.1.20 || 20
- న్యస్తదండా వయం రాజంజితక్రోధా జితేంద్రియాః |
రక్షణీయాస్త్వయా శశ్వద్ గర్భభూతాస్తపోధనాః || 3.1.21 || 21
- ఏవముక్త్వా ఫలైర్మూలైః పుష్పైరన్యైశ్చ రాఘవం |
వన్యైశ్చ వివిధాహారైః సలక్ష్మణమపూజయన్ || 3.1.22 || 22
- తథాన్యే తాపసాః సిద్ధా రామం వైశ్వానరోపమాః |
న్యాయవృత్తా యథాన్యాయం తర్పయామాసురీశ్వరం || 3.1.23 || 23

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ప్రథమః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్వితీయః సర్గః ॥

వనే శ్రీరామాదీన్ ప్రతి విరాధస్యాక్రమణం

- కృతాతిథ్యోఽథ రామస్తు సూర్యస్యోదయనం ప్రతి |
 ఆమంత్ర్య స మునీన్ సర్వాన్ వనమేవాన్వగాహత || 3.2.1 || 24
- నానామృగగణాకీర్ణమృక్షశార్దూలసేవితం |
 ధ్వస్తవృక్షలతాగుల్మం దుర్దర్శసలిలాశయం || 3.2.2 || 25
- నిఘ్నాజమానశకునిం ఝిల్లికాగణనాదితం |
 లక్ష్మణానుచరో రామో వనమధ్యం దదర్శ హ || 3.2.3 || 26
- సీతయా సహ కాకుత్స్థస్థస్మిన్ ఘోరమృగాయుతే |
 దదర్శ గిరిశృంగాభం పురుషాదం మహాస్వనం || 3.2.4 || 27
- గభీరాక్షం మహావక్త్రం వికటం వికటోదరం |
 బీభత్సం విషమం దీర్ఘం వికృతం ఘోరదర్శనం || 3.2.5 || 28
- వసానం చర్మ వైయాఘ్రం వసార్థం రుధిరోక్షితం |
 త్రాసనం సర్వభూతానాం వ్యాదితాస్యమివాంతకం || 3.2.6 || 29
- త్రీన్ సింహాంశ్చతురో వ్యాఘ్రాన్ ద్వౌ వృకౌ పృషతాన్ దశ |
 సవిషాణం వసాదిగ్ధం గజస్య చ శిరో మహత్ || 3.2.7 || 30

- అవసజ్యాయసే శూలే వినదంతం మహాస్వనం |
స రామం లక్ష్మణం చైవ సీతాం దృష్ట్వా చ మైథిలీం || 3.2.8 || 31
- అభ్యధావత్ సుసంక్రుద్ధః ప్రజాః కాల ఇవాంతకః |
స కృత్వా భైరవం నాదం చాలయన్నివ మేదినీం || 3.2.9 || 32
- అంకేనాదాయ వైదేహీమపక్రమ్య తదాబ్రవీత్ |
యువాం జటాచీరధరో సభార్యో క్షీణజీవితౌ || 3.2.10 || 33
- ప్రవిష్టౌ దండకారణ్యం శరచాపాసిపాణినౌ |
కథం తాపసయోర్యాం చ వాసః ప్రమదయా సహ || 3.2.11 || 34
- అధర్మచారిణౌ పాపౌ కౌ యువాం మునిదూషకౌ |
అహం వనమిదం దుర్గం విరాధో నామ రాక్షసః || 3.2.12 || 35
- చరామి సాయుధో నిత్యమృషిమాంసాని భక్షయన్ |
ఇయం నారీ వరారోహా మమ భార్యా భవిష్యతి || 3.2.13 || 36
- యువయోః పాపయోశ్చాహం పాస్యామి రుధిరం మృధే |
తస్యైవం బ్రువతో దుష్టం విరాధస్య దురాత్మనః || 3.2.14 || 37
- శ్రుత్వా సగర్వితం వాక్యం సంభ్రాంతా జనకాత్మజా |
సీతా ప్రవేపితోద్వేగాత్ ప్రవతే కదలీ యథా || 3.2.15 || 38
- తాం దృష్ట్వా రాఘవః సీతాం విరాధాంకగతాం శుభాం |
అబ్రవీల్లక్ష్మణం వాక్యం ముఖేన పరిశుష్యతా || 3.2.16 || 39
- పశ్య సౌమ్య నరేంద్రస్య జనకస్యాత్మసంభవాం |
మమ భార్యాం శుభాచారాం విరాధాంకే ప్రవేశితాం || 3.2.17 || 40
- అత్యంతసుఖసంవృద్ధాం రాజపుత్రీం యశస్వినీం |
యదభిప్రేతమస్మాసు ప్రియం వరవృతం చ యత్ || 3.2.18 || 41

- కైకేయాస్తు సుసంవృత్తం క్షిప్రమద్యైవ లక్ష్మణ |
యా న తుష్యతి రాజ్యేన పుత్రార్థే దీర్ఘదర్శినీ || 3.2.19 || 42
- యయాహం సర్వభూతానాం ప్రీయః ప్రస్థాపితో వనం |
అద్యేదానీం సకామా సా యా మాతా మధ్యమా మమ || 3.2.20 || 43
- పరస్పర్మాత్ తు వైదేహ్యా న దుఃఖతరమస్తి మే |
పితుర్వినాశాత్ సౌమిత్రే స్వరాజ్యహరణాత్ తథా || 3.2.21 || 44
- ఇతి బ్రువతి కాకుత్స్థే బాష్పశోకపరిప్లుతః |
అబ్రవీల్లక్ష్మణః క్రుద్ధో రుద్ధో నాగ ఇవ శ్వసన్ || 3.2.22 || 45
- అనాథ ఇవ భూతానాం నాథస్త్వం వాసవోపమః |
మయా ప్రేష్యేణ కాకుత్స్థ కిమర్థం పరితప్యసే || 3.2.23 || 46
- శరేణ నిహతస్యాద్య మయా క్రుద్ధేన రక్షసః |
విరాధస్య గతాస్వోర్హి మహీ పాస్యతి శోణితం || 3.2.24 || 47
- రాజ్యకామే మమ క్రోధో భరతే యో బభూవ హా |
తం విరాధే విమోక్ష్యామి వజ్రీ వజ్రమివాచలే || 3.2.25 || 48
- మమ భుజబలవేగవేగితః
పతతు శరోఽస్య మహాన్ మహోరసి |
వ్యపనయతు తనోశ్చ జీవితం
పతతు తతశ్చ మహీం విఘూర్ణితః || 3.2.26 || 49
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్వితీయః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ తృతీయః సర్గః ॥

విరాధశ్రీరామసంవాదః శ్రీరామేణ సలక్ష్మణేన విరాధస్యోపరి ప్రహరణం
 విరాధస్య తౌ ద్వావపి భ్రాతౌ గృహీత్వా వనాంతరే గమనం

- అథోవాచ పునర్వాక్యం విరాధః పూరయన్ వనం |
 పృచ్ఛతో మమ హి బ్రూతం కౌ యువాం క్వ గమిష్యథః || 3.3.1 || 50
- తమువాచ తతో రామో రాక్షసం జ్వలితాననం |
 పృచ్ఛంతం సుమహాతేజా ఇక్ష్యాకుకులమాత్మనః || 3.3.2 || 51
- క్షత్రియౌ వృత్తసంపన్నౌ విద్ధి నౌ వనగోచరౌ |
 త్వాం తు వేదితుమిచ్ఛావః కస్త్యం చరసి దండకాన్ || 3.3.3 || 52
- తమువాచ విరాధస్తు రామం సత్యపరాక్రమం |
 హాంత వక్ష్యామి తే రాజన్ నిబోధ మమ రాఘవ || 3.3.4 || 53
- పుత్రః కిల జవస్యాహం మాతా మమ శతపూదా |
 విరాధ ఇతి మామాపలః పృథివ్యాం సర్వరాక్షసాః || 3.3.5 || 54
- తపసా చాభిసంప్రాప్తా బ్రహ్మణో హి ప్రసాదజా |
 శస్త్రేణావధ్యతా లోకేఽచ్ఛేద్యాభేద్యత్వమేవ చ || 3.3.6 || 55
- ఉత్సృజ్య ప్రమదామేనామనపేక్షౌ యథాగతం |
 త్వరమాణౌ పలాయేథాం న వాం జీవితమాదదే || 3.3.7 || 56

- తం రామః ప్రత్యువాచేదం కోపసంరక్తలోచనః |
రాక్షసం వికృతాకారం విరాధం పాపచేతసం || 3.3.8 || 57
- క్షుద్ర ధిక్ త్వాం తు హీనార్థం మృత్యుమన్వేషసే ద్రువం |
రణే ప్రాప్స్యసి సంతిష్ఠ న మే జీవన్ విమోక్ష్యసే || 3.3.9 || 58
- తతః సజ్యం ధనుః కృత్వా రామః సునిశితాఞ్శరాన్ |
సుశీఘ్రమభిసంధాయ రాక్షసం నిజఘాన హ || 3.3.10 || 59
- ధనుషా జ్యగుణవతా సప్త బాణాన్ ముమోచ హ |
రుక్మపుంఖాన్ మహావేగాన్ సుపర్ణానిలతుల్యగాన్ || 3.3.11 || 60
- తే శరీరం విరాధస్య భిత్త్వా బర్హిణవాససః |
నిపేతుః శోణితాదిగ్ధా ధరణ్యాం పావకోపమాః || 3.3.12 || 61
- స విద్ధో న్యస్య వైదేహీం శూలముద్యమ్య రాక్షసః |
అభ్యుద్రవత్ సుసంక్రుద్ధస్తదా రామం సలక్ష్మణం || 3.3.13 || 62
- స వినద్య మహానాదం శూలం శక్రధ్వజోపమం |
ప్రగృహ్యశోభత తదా వ్యాఞ్ఠానన ఇవాంతకః || 3.3.14 || 63
- అథ తౌ భ్రాతరౌ దీప్తం శరవర్షం వవర్షతుః |
విరాధే రాక్షసే తస్మిన్ కాలాంతకయమోపమే || 3.3.15 || 64
- స ప్రహస్య మహారౌద్రః స్థిత్యాజృంభత రాక్షసః |
జృంభమాణస్య తే బాణాః కాయాన్నిష్పేతురాశుగాః || 3.3.16 || 65
- స్పృశ్యాత్ తు వరదానేన ప్రాణాన్ సంరోధ్య రాక్షసః |
విరాధః శూలముద్యమ్య రాఘవావభ్యధావత || 3.3.17 || 66
- తచ్ఛూలం వజ్రసంకాశం గగనే జ్వలనోపమం |
ద్వాభ్యాం శరాభ్యాం చిచ్ఛేద రామః శస్త్రభృతాం వరః || 3.3.18 || 67

- తద్ రామవిశిఖైశ్చిన్నం శూలం తస్యాపతద్ భువి |
పపాతాశనినా ఛిన్నం మేరోరివ శిలాతలం || 3.3.19 || 68
- తౌ ఖడ్గౌ క్షిప్రముద్యమ్య కృష్ణసర్పావివోద్యతౌ |
తూర్ణమాపేతతుస్తస్య తదా ప్రహారతాం బలాత్ || 3.3.20 || 69
- స వధ్యమానః సుభృశం భుజాభ్యాం పరిగృహ్య తౌ |
అప్రకంప్యౌ నరవ్యాఘ్రౌ రౌద్రః ప్రస్థాతుమైచ్ఛత || 3.3.21 || 70
- తస్యాభిప్రాయమాజ్ఞాయ రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్ |
వహత్స్వయమలం తావత్ పథానేన తు రాక్షసః || 3.3.22 || 71
- యథా చేచ్ఛతి సౌమిత్రే తథా వహతు రాక్షసః |
అయమేవ హి నః పంథా యేన యాతి నిశాచరః || 3.3.23 || 72
- స తు స్వబలవీర్యేణ సముత్క్షిప్య నిశాచరః |
బాలావివ స్కంధగతౌ చకారాతిబలోద్ధతః || 3.3.24 || 73
- తావారోప్య తతః స్కంధం రాఘవౌ రజనీచరః |
విరాధో వినదన్ ఘోరం జగామాభిముఖో వనం || 3.3.25 || 74
- వనం మహామేఘనిభం ప్రవిష్టో
ద్రుమైర్మహద్భిర్వివిధైరుపేతం |
నానావిధైః పక్షికులైర్విచిత్రం
శివాయుతం వ్యాలమృగైర్విక్రీర్ణం || 3.3.26 || 75
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే తృతీయః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుర్థః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణకర్తృకో విరాధస్య వధః

- హ్రీయమాణౌ తు కాకుత్స్థౌ దృష్ట్వా సీతా రఘూత్తమౌ |
 ఉచ్చైః స్వరేణ చుక్రోశ ప్రగృహ్య సుమహాభుజౌ || 3.4.1 || 76
- ఏష దాశరథీ రామః సత్యవాంఛీలవాఙ్ముచిః |
 రక్షసా రౌద్రరూపేణ హ్రీయతే సహలక్ష్మణః || 3.4.2 || 77
- మామృక్షా భక్షయిష్యంతి శార్దూలద్వీపినస్తథా |
 మాం హరోత్స్పజ కాకుత్స్థౌ నమస్తే రాక్షసోత్తమ || 3.4.3 || 78
- తస్యాస్తద్ వచనం శ్రుత్వా వైదేహ్య రామలక్ష్మణౌ |
 వేగం ప్రచక్రతుర్వీరౌ వధే తస్య దురాత్మనః || 3.4.4 || 79
- తస్య రౌద్రస్య సౌమిత్రిః సవ్యం బాహుం బభంజ హ |
 రామస్తు దక్షిణం బాహుం తరసా తస్య రక్షసః || 3.4.5 || 80
- స భగ్నబాహుః సంవిగ్నః పపాతాశు విమూర్చ్ఛితః |
 ధరణ్యాం మేఘసంకాశో వజ్రభిన్న ఇవాచలః || 3.4.6 || 81
- ముష్టిభిర్బాహుభిః పద్భిః సూదయంతౌ తు రాక్షసం |
 ఉద్యమ్యోద్యమ్య చాప్యేనం స్థండిలే నిష్పిపేషతుః || 3.4.7 || 82

- స విద్ధో బహుభిర్బాణైః ఖడ్గాభ్యాం చ పరిక్షతః |
నిష్పిష్ఠో బహుధా భూమౌ న మమార స రాక్షసః || 3.4.8 || 83
- తం ప్రేక్ష్య రామః సుభృశమవధ్యమచలోపమం |
భయేష్వభయదః శ్రీమానిదం వచనమబ్రవీత్ || 3.4.9 || 84
- తపసా పురుషవ్యాఘ్రు రాక్షసోఽయం న శక్యతే |
శస్త్రేణ యుధి నిర్జేతుం రాక్షసం నిఖనావహే || 3.4.10 || 85
- కుంజరస్యేవ రౌద్రస్య రాక్షసస్యాస్య లక్ష్మణ |
వనేఽస్మిన్ సుమహచ్ఛ్చభ్రం ఖన్యతాం రౌద్రవర్చసః || 3.4.11 || 86
- ఇత్యుక్త్వా లక్ష్మణం రామః ప్రదరః ఖన్యతామితి |
తస్థౌ విరాధమాక్రమ్య కంఠే పాదేన వీర్యవాన్ || 3.4.12 || 87
- తచ్ఛ్రుత్వా రాఘవేణోక్తం రాక్షసః ప్రశ్రితం వచః |
ఇదం ప్రోవాచ కాకుత్స్థం విరాధః పురుషర్షభం || 3.4.13 || 88
- హతోఽహం పురుషవ్యాఘ్రు శక్రతుల్యబలేన వై |
మయా తు పూర్వం త్వం మోహాన్న జ్ఞాతః పురుషర్షభ || 3.4.14 || 89
- కౌసల్యా సుప్రజాస్తాత రామస్త్వం విదితో మయా |
వైదేహీ చ మహాభాగా లక్ష్మణశ్చ మహాయశాః || 3.4.15 || 90
- అభిశాపాదహం ఘోరాం ప్రవిష్ఠో రాక్షసీం తనుం |
తుంబురుర్నామ గంధర్వః శప్తో వైశ్రవణేన హి || 3.4.16 || 91
- ప్రసాద్యమానశ్చ మయా సోఽబ్రవీన్మాం మహాయశాః |
యదా దాశరథీ రామస్త్వాం వధిష్యతి సంయుగే || 3.4.17 || 92

- తదా ప్రకృతిమాపన్నో భవాన్ స్వర్గం గమిష్యతి |
అనుపస్థీయమానో మాం స క్రుద్ధో వ్యాజహార హా || 3.4.18 || 93
- ఇతి వైశ్రవణో రాజా రంభాసక్తమువాచ హా |
తవ ప్రసాదాన్ముక్తోఽహమభిశాపాత్ సుదారుణాత్ || 3.4.19 || 94
- భువనం స్వం గమిష్యామి స్వస్తి వోఽస్తు పరంతప |
ఇతో వసతి ధర్మాత్మా శరభంగః ప్రతాపవాన్ || 3.4.20 || 95
- అధ్యర్థయోజనే తాత మహర్షిః సూర్యసన్నిభః |
తం క్షిప్రమభిగచ్ఛ త్వం స తే శ్రేయోఽభిధాస్యతి || 3.4.21 || 96
- అవటే చాపి మాం రామ నిక్షిప్య కుశలీ వ్రజ |
రక్షసాం గతసత్త్వానామేష ధర్మః సనాతనః || 3.4.22 || 97
- అవటే యే నిధీయంతే తేషాం లోకాః సనాతనాః |
ఏవముక్త్వా తు కాకుత్స్థం విరాధః శరపీడితః || 3.4.23 || 98
- బభూవ స్వర్గసంప్రాప్తో న్యస్తదేహో మహాబలః |
తచ్ఛ్రుత్వా రాఘవో వాక్యం లక్ష్మణం వ్యాదిదేశ హా || 3.4.24 || 99
- కుంజరస్యేవ రౌద్రస్య రాక్షసస్యాస్య లక్ష్మణ |
వనేఽస్మిన్సుమహాఞ్శ్వాభ్రః ఖన్యతాం రౌద్రకర్మణః || 3.4.25 || 100
- ఇత్యుక్త్వా లక్ష్మణం రామః ప్రదరః ఖన్యతామితి |
తస్థౌ విరాధమాక్రమ్య కంఠే పాదేన వీర్యవాన్ || 3.4.26 || 101
- తతః ఖనిత్రమాదాయ లక్ష్మణః శ్వభ్రముత్తమం |
అఖనత్ పార్శ్వతస్తస్య విరాధస్య మహాత్మనః || 3.4.27 || 102

- తం ముక్తకంఠముత్తిప్య శంకుకర్ణం మహాస్వనం |
విరాధం ప్రాక్షిపచ్ఛ్చభ్రే నదంతం భైరవస్వనం || 3.4.28 || 103
- తమాహవే దారుణమాశువిక్రమౌ
స్థిరావుభౌ సంయతి రామలక్ష్మణౌ |
ముదాన్వితౌ చిక్షిపతుర్భయావహం
నదంతముత్తిప్య బలేన రాక్షసం || 3.4.29 || 104
- అవధ్యతాం ప్రేక్ష్య మహాసురస్య తౌ
శితేన శస్త్రేణ తదా నరర్షభౌ |
సమర్థ్య చాత్యర్థవిశారదావుభౌ
బిలే విరాధస్య వధం ప్రచక్రతుః || 3.4.30 || 105
- స్వయం విరాధేన హి మృత్యుమాత్మనః
ప్రసహ్య రామేణ యథార్థమీప్సితః |
నివేదితః కాననచారిణా స్వయం
న మే వధః శస్త్రకృతో భవేదితి || 3.4.31 || 106
- తదేవ రామేణ నిశమ్య భాషితం
కృతా మతిస్తస్య బిలప్రవేశనే |
బిలం చ తేనాతిబలేన రక్షసా
ప్రవేశ్యమానేన వనం వినాదితం || 3.4.32 || 107
- ప్రహృష్టరూపావివ రామలక్ష్మణౌ
విరాధముర్వాం ప్రదరే నిపాత్య తం |
ననందతుర్వీతభయౌ మహావనే
శిలాభిరంతర్దధతుశ్చ రాక్షసం || 3.4.33 || 108

తతస్తు తౌ కాంచనచిత్రకార్ముకౌ
 నిహత్య రక్షః పరిగృహ్య మైథిలీం |
 విజప్రాతుస్తౌ ముదితౌ మహావనే
 దివి స్థితౌ చంద్రదివాకరావివ || 3.4.34 ||

109

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుర్థః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచమః సర్గః ॥

లక్ష్మణసీతాసహితస్య శ్రీరామస్య శరభంగమునేరాశ్రమే గమనం తత్ర దేవాన్
దృష్ట్వా తస్య మునినా సమ్మానం శరభంగస్య బ్రహ్మలోకే గమనం చ

హత్యా తు తం భీమబలం విరాధం రాక్షసం వనే |

తతః సీతాం పరిష్వజ్య సమాశ్వాస్య చ వీర్యవాన్ || 3.5.1 ||

110

అబ్రవీద్ భ్రాతరం రామో లక్ష్మణం దీప్తతేజసం |

కష్టం వనమిదం దుర్గం న చ సోమో వనగోచరాః || 3.5.2 ||

111

అభిగచ్ఛామహే శీఘ్రం శరభంగం తపోధనం |

ఆశ్రమం శరభంగస్య రాఘవోఽభిజగామ హా || 3.5.3 ||

112

తస్య దేవప్రభావస్య తపసా భావితాత్మనః |

సమీపే శరభంగస్య దదర్శ మహదద్భుతం || 3.5.4 ||

113

విభ్రాజమానం వపుషా సూర్యవైశ్వానరప్రభం |

రథప్రవరమారూఢమాకాశే విబుధానుగం || 3.5.5 ||

114

అసంస్పృశంతం వసుధాం దదర్శ విబుధేశ్వరం |

సంప్రభాభరణం దేవం విరజోఽంబరధారిణం || 3.5.6 ||

115

తద్ద్విధైరేవ బహుభిః పూజ్యమానం మహాత్మభిః |

హరితైర్వాజిభిర్క్రమంతరిక్షగతం రథం || 3.5.7 ||

116

- దదర్శాదూరతస్తస్య తరుణాదిత్యసన్నిభం |
పాండురాభ్రఘనప్రఖ్యం చంద్రమండలసన్నిభం || 3.5.8 || 117
- అపశ్యద్ విమలం ఛత్రం చిత్రమాలోపశోభితం |
చామరవ్యజనే చార్గ్యే రుక్మదండే మహాధనే || 3.5.9 || 118
- గృహీతే వరనారీభ్యాం ధూయమానే చ మూర్ధని |
గంధర్వామరసిద్ధాశ్చ బహవః పరమర్షయః || 3.5.10 || 119
- అంతరిక్షగతం దేవం గీర్భిరగ్ర్యాభిరైడయన్ |
సహ సంభాషమాణే తు శరభంగేన వాసవే || 3.5.11 || 120
- దృష్ట్వా శతక్రతుం తత్ర రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్ |
రామోఽథ రథముద్దిశ్య భ్రాతుర్దర్శయతాద్భుతం || 3.5.12 || 121
- అర్చిష్మంతం శ్రియా జష్టమద్భుతం పశ్య లక్ష్మణ |
ప్రతపంతమివాదిత్యమంతరిక్షగతం రథం || 3.5.13 || 122
- యే హయాః పురుహూతస్య పురా శక్రస్య నః శ్రుతాః |
అంతరిక్షగతా దివ్యాస్త ఇమే హరయో ధ్రువం || 3.5.14 || 123
- ఇమే చ పురుషవ్యాఘ్రు యే తిష్ఠంత్యభితో దిశం |
శతం శతం కుండలినో యువానః ఖడ్గపాణయః || 3.5.15 || 124
- విస్తీర్ణవిపులోరస్కాః పరిఘాయతబాహవః |
శోణాంశువసనాః సర్వే వ్యాఘ్రా ఇవ దురాసదాః || 3.5.16 || 125
- ఉరోదేశేషు సర్వేషాం హారా జ్వలనసన్నిభాః |
రూపం బిభ్రతి సౌమిత్రే పంచవింశతివార్షికం || 3.5.17 || 126
- ఏతద్ధి కిల దేవానాం వయో భవతి నిత్యదా |
యథేమే పురుషవ్యాఘ్రా దృశ్యంతే ప్రియదర్శనాః || 3.5.18 || 127

- ఇహైవ సహ వైదేహ్య ముపలూర్తం తిష్ఠ లక్ష్మణ |
యావజ్జానామ్యహం వ్యక్తం క ఏష ద్యుతిమాన్ రథే || 3.5.19 || 128
- తమేవముక్త్యా సౌమిత్రిమిహైవ స్థీయతామితి |
అభిచక్రామ కాకుత్స్థః శరభంగాశ్రమం ప్రతి || 3.5.20 || 129
- తతః సమభిగచ్ఛంతం ప్రేక్ష్య రామం శచీపతిః |
శరభంగమనుజ్ఞాప్య విబుధానిదమబ్రవీత్ || 3.5.21 || 130
- ఇహోపయాత్యసౌ రామో యావన్మాం నాభిభాషతే |
నిష్ఠాం నయత తావత్ తు తతో మాం ద్రష్టుమర్హతి || 3.5.22 || 131
- జితవంతం కృతార్థం హి తదాహమచిరాదిమం |
కర్మ హ్యానేన కర్తవ్యం మహదన్యైః సుదుష్కరం || 3.5.23 || 132
- అథ వజ్రీ తమామంత్ర్య మానయిత్వా చ తాపసం |
రథేన హయయుక్తేన యయౌ దివమరిందమః || 3.5.24 || 133
- ప్రయాతే తు సహస్రాక్షే రాఘవః సపరిచ్ఛదః |
అగ్నిహోత్రముపాసీనం శరభంగముపాగమత్ || 3.5.25 || 134
- తస్య పాదౌ చ సంగృహ్య రామః సీతా చ లక్ష్మణః |
నిషేదుస్తదనుజ్ఞాతా లబ్ధవాసా నిమంత్రితాః || 3.5.26 || 135
- తతః శక్రోపయానం తు పర్యృచ్ఛత రాఘవః |
శరభంగశ్చ తత్ సర్వం రాఘవాయ న్యవేదయత్ || 3.5.27 || 136
- మామేష వరదో రామ బ్రహ్మలోకం నినీషతి |
జితముగ్రేణ తపసా దుష్పాపమకృతాత్మభిః || 3.5.28 || 137

- అహం జ్ఞాత్వా నరవ్యాఘ్రు వర్తమానమదూరతః |
బ్రహ్మలోకం న గచ్ఛామి త్వామదృష్ట్వా ప్రీయాతిథిం || 3.5.29 || 138
- త్వయాహం పురుషవ్యాఘ్రు ధార్మికేణ మహాత్మనా |
సమాగమ్య గమిష్యామి త్రిదివం చావరం పరం || 3.5.30 || 139
- అక్షయా నరశార్దూల జితా లోకా మయా శుభాః |
బ్రాహ్మ్యశ్చ నాకపృష్ఠ్యాశ్చ ప్రతిగృహ్ణీష్వ మామకాన్ || 3.5.31 || 140
- ఏవముక్తో నరవ్యాఘ్రుః సర్వశాస్త్రవిశారదః |
ఋషిణా శరభంగేన రాఘవో వాక్యమబ్రవీత్ || 3.5.32 || 141
- అహమేవాహరిష్యామి సర్వాన్ లోకాన్ మహామునే |
ఆవాసం త్వహమిచ్ఛామి ప్రదిష్ఠమిహ కాననే || 3.5.33 || 142
- రాఘవేణైవముక్తస్తు శక్రతుల్యబలేన వై |
శరభంగో మహాప్రాజ్ఞః పునరేవాబ్రవీద్ వచః || 3.5.34 || 143
- ఇహ రామ మహాతేజాః సుతీక్ష్ణో నామ ధార్మికః |
వసత్యరణ్యే నియతః స తే శ్రేయో విధాస్యతి || 3.5.35 || 144
- సుతీక్ష్ణమభిగచ్ఛ త్వం శుచౌ దేశే తపస్వినం |
రమణీయే వనోద్దేశే స తే వాసం విధాస్యతి || 3.5.36 || 145
- ఇమాం మందాకినీం రామ ప్రతిస్తోతామనువ్రజ |
నదీం పుష్పోడుపవహాం తతస్తత్ర గమిష్యసి || 3.5.37 || 146
- ఏష పంథా నరవ్యాఘ్రు ముహూర్తం పశ్య తాత మాం |
యావజ్జహామి గాత్రాణి జీర్ణాం త్వచమివోరగః || 3.5.38 || 147

- తతోఽగ్నిం స సమాధాయ హుత్వా చాజ్యేన మంత్రవత్ |
శరభంగో మహాతేజాః ప్రవివేశ హుతాశనం || 3.5.39 || 148
- తస్య రోమాణి కేశాంశ్చ తదా వహ్నిర్మహాత్మనః |
జీర్ణాం త్వచం తదస్థీని యచ్ఛ మాంసం చ శోణితం || 3.5.40 || 149
- స చ పావకసంకాశః కుమారః సమపద్యత |
ఉత్థాయాగ్నిచయాత్ తస్మాచ్ఛరభంగో వ్యరోచత || 3.5.41 || 150
- స లోకానాహితాగ్నీనామృషీణాం చ మహాత్మనాం |
దేవానాం చ వ్యతిక్రమ్య బ్రహ్మలోకం వ్యరోహత || 3.5.42 || 151
- స పుణ్యకర్మా భువనే ద్విజర్షభః
పితామహం సానుచరం దదర్శ హ |
పితామహశ్చాపి సమీక్ష్య తం ద్విజం
ననంద సుస్వాగతమిత్యువాచ హ || 3.5.43 || 152
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచమః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షష్ఠః సర్గః ॥

వానప్రస్థమునీనాం రాక్షసాత్యాచారతః స్వరక్షణార్థం శ్రీరామం ప్రతి ప్రార్థనా,
 శ్రీరామకర్తృకం తేషామాశ్వాసనం

- శరభంగే దివం ప్రాప్తే మునిసంఘాః సమాగతాః |
 అభ్యగచ్ఛంత కాకుత్స్థం రామం జ్వలితతేజసం || 3.6.1 || 153
- వైఖానసా వాలఖిల్యాః సంప్రక్షాలా మరీచిపాః |
 అశ్మకుట్టాశ్చ బహవః పత్రాహారాశ్చ తాపసాః || 3.6.2 || 154
- దంతోలూఖలినశ్చైవ తథైవోన్మజ్జకాః పరే |
 గాత్రశయ్యా అశయ్యాశ్చ తథైవానవకాశికాః || 3.6.3 || 155
- మునయః సలిలాహారా వాయుభక్షాస్తథాపరే |
 ఆకాశనిలయాశ్చైవ తథా స్థండిలశాయినః || 3.6.4 || 156
- తథోర్ధ్వాసినో దాంతాస్తథాఽఽర్థపటవాససః |
 సజపాశ్చ తపోనిష్ఠాస్తథా పంచతపోఽన్వితాః || 3.6.5 || 157
- సర్వే బ్రాహ్మ్య శ్రియా యుక్తా దృఢయోగసమాహితాః |
 శరభంగాశ్రమే రామమభిజగ్ముశ్చ తాపసాః || 3.6.6 || 158
- అభిగమ్య చ ధర్మజ్ఞా రామం ధర్మభృతాం వరం |
 ఊచుః పరమధర్మజ్ఞమృషిసంఘాః సమాగతాః || 3.6.7 || 159

- త్వమిక్ష్వాకుకులస్యాస్య పృథివ్యాశ్చ మహారథః |
ప్రధానశ్చాపి నాథశ్చ దేవానాం మఘవానివ || 3.6.8 || 160
- విశ్రుతస్త్రీషు లోకేషు యశసా విక్రమేణ చ |
పితృవ్రతత్వం సత్యం చ త్వయి ధర్మశ్చ పుష్కలః || 3.6.9 || 161
- త్వామాసాద్య మహాత్మానం ధర్మజ్ఞం ధర్మవత్సలం |
అర్థిత్యాన్నాథ వక్ష్యామస్తచ్చ నః క్షంతుమర్హసి || 3.6.10 || 162
- అధర్మః సుమహాన్ నాథ భవేత్ తస్య తు భూపతేః |
యో హరేద్ బలిషడ్భాగం న చ రక్షతి పుత్రవత్ || 3.6.11 || 163
- యుంజానః స్వానివ ప్రాణాన్ ప్రాణైరిష్టాన్ సుతానివ |
నిత్యయుక్తః సదా రక్షన్ సర్వాన్ విషయవాసినః || 3.6.12 || 164
- ప్రాప్నోతి శాశ్వతీం రామ కీర్తిం స బహువార్షికీం |
బ్రహ్మణః స్థానమాసాద్య తత్ర చాపి మహీయతే || 3.6.13 || 165
- యత్ కరోతి పరం ధర్మం మునిర్మూలఫలాశనః |
తత్ర రాజ్ఞశ్చతుర్భాగః ప్రజా ధర్మేణ రక్షతః || 3.6.14 || 166
- సోఽయం బ్రాహ్మణభూయిష్ఠో వానప్రస్థగణో మహాన్ |
త్వన్నాథోఽనాథవద్ రామ రాక్షసైర్హన్యతే భృశం || 3.6.15 || 167
- ఏహి పశ్య శరీరాణి మునీనాం భావితాత్మనాం |
హతానాం రాక్షసైర్హోరైర్బహునాం బహుధా వనే || 3.6.16 || 168
- పంపానదీనివాసానామనుమందాకినీమపి |
చిత్రకూటాలయానాం చ క్రియతే కదనం మహత్ || 3.6.17 || 169
- ఏవం వయం న మృష్యామో విప్రకారం తపస్వినాం |
క్రియమాణం వనే ఘోరం రక్షోభిర్భీమకర్మభిః || 3.6.18 || 170

- తతస్త్యాం శరణార్థం చ శరణ్యం సముపస్థితాః |
పరిపాలయ నో రామ వధ్యమానాన్ నిశాచరైః || 3.6.19 || 171
- పరా త్వత్తో గతిర్వీర పృథివ్యాం నోపపద్యతే |
పరిపాలయ నః సర్వాన్ రాక్షసేభ్యో నృపాత్మజ || 3.6.20 || 172
- ఏతచ్ఛ్చత్వా తు కాకుత్స్థస్తాపసానాం తపస్వినాం |
ఇదం ప్రోవాచ ధర్మాత్మా సర్వానేవ తపస్వినః || 3.6.21 || 173
- నైవమర్హథ మాం వక్తుమాజ్ఞాప్యోఽహం తపస్వినాం |
కేవలేన స్వకార్యేణ ప్రవేష్టవ్యం వనం మయా || 3.6.22 || 174
- విప్రకారమపాక్రష్టుం రాక్షసైర్భవతామిమం |
పితుస్తు నిర్దేశకరః ప్రవిష్టోఽహమిదం వనం || 3.6.23 || 175
- భవతామర్థసిద్ధ్యర్థమాగతోఽహం యదృచ్ఛయా |
తస్య మేఽయం వనే వాసో భవిష్యతి మహాఫలః || 3.6.24 || 176
- తపస్వినాం రణే శత్రూన్ హంతుమిచ్ఛామి రాక్షసాన్ |
పశ్యంతు వీర్యమృషయః సభ్రాతుర్మే తపోధనాః || 3.6.25 || 177
- దత్త్వా వరం చాపి తపోధనానాం
ధర్మే ధృతాత్మా సహ లక్ష్మణేన |
తపోధనైశ్చాపి సహార్యదత్తః
సుతీక్ష్ణమేవాభిజగామ వీరః || 3.6.26 || 178
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షష్ఠః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తమః సర్గః ॥

సీతాలక్ష్మణసహితస్య శ్రీరామస్య సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమం గత్వా తేన సహ
వార్తాలాపస్తేన చ సత్యతస్య తస్య తత్రైవ రాత్రౌ నివాసః

- రామస్తు సహితో భ్రాత్రా సీతయా చ పరంతపః |
సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమపదం జగామ సహ తైర్ద్విజైః || 3.7.1 || 179
- స గత్వా దూరమధ్వానం నదీస్తీర్త్వా బహలాదకాః |
దదర్శ విమలం శైలం మహామేరుమివోన్నతం || 3.7.2 || 180
- తతస్తదిక్ష్వాకువరౌ సతతం వివిధైర్దుమైః |
కాననం తౌ వివిశతుః సీతయా సహ రాఘవౌ || 3.7.3 || 181
- ప్రవిష్టస్తు వనం ఘోరం బహుపుష్పఫలద్రుమం |
దదర్శాశ్రమమేకాంతే చీరమాలాపరిష్కృతం || 3.7.4 || 182
- తత్ర తాపసమాసీనం మలపంకజధారిణం |
రామః సుతీక్ష్ణం విధివత్ తపోధనమభాషత || 3.7.5 || 183
- రామోఽహమస్మి భగవన్ భవంతం ద్రష్టుమాగతః |
తన్మాభివద ధర్మజ్ఞ మహర్షే సత్యవిక్రమ || 3.7.6 || 184
- స నిరీక్ష్య తతో ధీరో రామం ధర్మభృతాం వరం |
సమాశ్లిష్య చ బాహుభ్యామిదం వచనమబ్రవీత్ || 3.7.7 || 185

- స్వాగతం తే రఘుశ్రేష్ఠ రామ సత్యభృతాం వర |
ఆశ్రమోఽయం త్వయాఽఽక్రాంతః సనాథ ఇవ సాంప్రతం || 3.7.8 || 186
- ప్రతీక్షమాణస్త్యామేవ నారోహేఽహం మహాయశః |
దేవలోకమితో వీర దేహం త్వక్త్వా మహీతలే || 3.7.9 || 187
- చిత్తకూటముపాదాయ రాజ్యభ్రష్టోఽసి మే శ్రుతః |
ఇహోపయాతః కాకుత్స్థ దేవరాజః శతక్రతుః || 3.7.10 || 188
- ఉపాగమ్య చ మే దేవో మహాదేవః సురేశ్వరః |
సర్వాన్ లోకాంజితానాహ మమ పుణ్యేన కర్మణా || 3.7.11 || 189
- తేషు దేవర్షిజష్టేషు జితేషు తపసా మయా |
మత్ప్రసాదాత్ సభార్యస్త్వం విహరస్వ సలక్ష్మణః || 3.7.12 || 190
- తముగ్రతపసం దీప్తం మహర్షిం సత్యవాదినం |
ప్రత్యువాచాత్మవాన్ రామో బ్రహ్మాణమివ వాసవః || 3.7.13 || 191
- అహమేవాహరిష్యామి స్వయం లోకాన్ మహామునే |
ఆవాసం త్వహమిచ్ఛామి ప్రదిష్టమిహ కాననే || 3.7.14 || 192
- భవాన్ సర్వత్ర కుశలః సర్వభూతహితే రతః |
ఆఖ్యాతం శరభంగేన గౌతమేన మహాత్మనా || 3.7.15 || 193
- ఏవముక్తస్తు రామేణ మహర్షిర్లోకవిశ్రుతః |
అబ్రవీన్మధురం వాక్యం హర్షేణ మహతా యుతః || 3.7.16 || 194
- అయమేవాశ్రమో రామ గుణవాన్ రమ్యతామితి |
ఋషిసంఘానుచరితః సదా మూలఫలైర్యుతః || 3.7.17 || 195

- ఇమమాశ్రమమాగమ్య మృగసంఘా మహీయసః |
అహత్వా ప్రతిగచ్ఛంతి లోభయిత్వాకుతోభయాః || 3.7.18 || 196
- నాన్యో దోషో భవేదత్ర మృగేభ్యోఽన్యత్ర విద్ధి వై |
తచ్ఛ్చత్వా వచనం తస్య మహార్షేరక్షణాగ్రజః || 3.7.19 || 197
- ఉవాచ వచనం ధీరో విగ్రహ్యా సశరం ధనుః |
తానహం సుమహాభాగ మృగసంఘాన్ సమాగతాన్ || 3.7.20 || 198
- హన్యాం నిశితధారేణ శరేణానతపర్వణా |
భవాంస్తత్రాభిషజ్యేత కిం స్యాత్ కృచ్ఛతరం తతః || 3.7.21 || 199
- ఏతస్మిన్నాశ్రమే వాసం చిరం తు న సమర్థయే |
తమేవముక్తోఽపరమం రామః సంధ్యాముపాగమత్ || 3.7.22 || 200
- అన్వాస్య పశ్చిమాం సంధ్యాం తత్ర వాసమకల్పయత్ |
సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమే రమ్యే సీతయా లక్ష్మణేన చ || 3.7.23 || 201
- తతః శుభం తాపసయోగ్యమన్నం
స్వయం సుతీక్ష్ణః పురుషర్షభాభ్యాం |
తాభ్యాం సుసత్కృత్య దదౌ మహాత్మా
సంధ్యానివృత్తౌ రజనీం సమీక్ష్య || 3.7.24 || 202
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తమః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టమః సర్గః ॥

ప్రాతః సుతీక్ష్ణానుజ్ఞాతస్య లక్ష్మణసీతాసహితస్య శ్రీరామస్య తతః ప్రస్థానం

- రామస్తు సహసౌమిత్రిః సుతీక్ష్ణాభిపూజితః |
 పరిణామ్య నిశాం తత్ర ప్రభాతే ప్రత్యబుధ్యత || 3.8.1 || 203
- ఉత్థాయ చ యథాకాలం రాఘవః సహ సీతయా |
 ఉపస్పృశ్య సుశీతేన తోయేనోత్పలగంధినా || 3.8.2 || 204
- అథ తేఽగ్నిం సురాంచైవ వైదేహీ రామలక్ష్మణౌ |
 కాల్యం విధివదభ్యర్చ్య తపస్విశరణే వనే || 3.8.3 || 205
- ఉదయంతం దినకరం దృష్ట్వా విగతకల్మషాః |
 సుతీక్ష్ణమభిగమ్యేదం శ్లక్షం వచనమబ్రువన్ || 3.8.4 || 206
- సుఖోషితాః స్మ భగవంస్త్వయా పూజ్యేన పూజితాః |
 ఆపృచ్ఛామః ప్రయాస్యామో మునయస్త్వరయంతి నః || 3.8.5 || 207
- త్వరామహే వయం ద్రష్టుం కృత్స్నమాశ్రమమండలం |
 ఋషీణాం పుణ్యశీలానాం దండకారణ్యవాసినాం || 3.8.6 || 208
- అభ్యనుజ్ఞాతుమిచ్ఛామః సహైభిర్మునిపుంగవైః |
 ధర్మనిత్యైస్తపోదాంతైర్విశిఖైరివ పావకైః || 3.8.7 || 209

- అవిషహ్యతపో యావత్ సూర్యో నాతివిరాజతే |
అమార్గేణాగతాం లక్ష్మీం ప్రాప్యేవాన్వయవర్జితః || 3.8.8 || 210
- తావదిచ్ఛామహే గంతుమిత్సుక్త్వా చరణౌ మునేః |
వవందే సహసౌమిత్రిః సీతయా సహ రాఘవః || 3.8.9 || 211
- తౌ సంస్పృశంతౌ చరణావుత్థాప్య మునిపుంగవః |
గాఢమాశ్లేష్య సన్నేహమిదం వచనమబ్రవీత్ || 3.8.10 || 212
- అరిష్టం గచ్ఛ పంథానం రామ సౌమిత్రిణా సహ |
సీతయా చానయా సార్థం ఛాయయేవానువృత్తయా || 3.8.11 || 213
- పశ్యాశ్రమపదం రమ్యం దండకారణ్యవాసినాం |
ఏషాం తపస్వినాం వీర తపసా భావితాత్మనాం || 3.8.12 || 214
- సుప్రాజ్యఫలమూలాని పుష్పితాని వనాని చ |
ప్రశస్తమృగయాథాని శాంతపక్షిగణాని చ || 3.8.13 || 215
- పుల్లపంకజఖండాని ప్రసన్నసలీలాని చ |
కారండవవికీర్ణాని తటాకాని సరాంసి చ || 3.8.14 || 216
- ద్రక్ష్యసే దృష్టిరమ్యాణి గిరిప్రస్తవణాని చ |
రమణీయాన్యరణ్యాని మయూరాభిరుతాని చ || 3.8.15 || 217
- గమ్యతాం వత్స సౌమిత్రే భవానపి చ గచ్ఛతు |
ఆగంతవ్యం చ తే దృష్ట్వా పునరేవాశ్రమం ప్రతి || 3.8.16 || 218
- ఏవముక్తస్తథేత్సుక్త్వా కాకుత్స్థః సహలక్ష్మణః |
ప్రదక్షిణం మునిం కృత్వా ప్రస్థాతుముపచక్రమే || 3.8.17 || 219

తతః శుభతరే తూణీ ధనుషీ చాయతేక్షణా |
దదౌ సీతా తయోర్భ్రాత్రోః ఖడ్గౌ చ విమలౌ తతః || 3.8.18 || 220

ఆబధ్య చ శుభే తూణీ చాపే చాదాయ సస్వనే |
నిష్కాంతావాశ్రమాద్ గంతుముభౌ తౌ రామలక్ష్మణౌ || 3.8.19 || 221

శీఘ్రం తౌ రూపసంపన్నావనుజ్ఞాతౌ మహర్షిణా |
ప్రస్థితౌ ధృతచాపాసీ సీతయా సహ రాఘవౌ || 3.8.20 || 222

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టమః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ నవమః సర్గః ॥

అనాగసాం దేహినామహింసనాయాహింసాధర్మస్య పాలనాయ చ
సీతాయాః శ్రీరామం ప్రతి ప్రార్థనం

సుతీక్ష్ణేనాభ్యనుజ్ఞాతం ప్రస్థితం రఘునందనం ।

హృద్యయా స్నిగ్ధయా వాచా భర్తారమిదమబ్రవీత్ ॥ 3.9.1 ॥

223

అధర్మం తు సుసూక్ష్మేణ విధినా ప్రాప్యతే మహాన్ ।

నివృత్తేన చ శక్యోఽయం వ్యసనాత్ కామజాదిహ ॥ 3.9.2 ॥

224

త్రీణ్యేవ వ్యసనాన్యత్ర కామజాని భవంతుత ।

మిథ్యావాక్యం తు పరమం తస్మాద్ గురుతరావృభౌ ॥ 3.9.3 ॥

225

పరదారాభిగమనం వినా వైరం చ రౌద్రతా ।

మిథ్యావాక్యం న తే భూతం న భవిష్యతి రాఘవ ॥ 3.9.4 ॥

226

కుతోఽభిలషణం స్త్రీణాం పరేషాం ధర్మనాశనం ।

తవ నాస్తి మనుష్యేంద్ర న చాభూత్ తే కదాచన ॥ 3.9.5 ॥

227

మనస్యపి తథా రామ న చైతద్ విద్యతే క్వచిత్ ।

స్వదారనిరతశ్చైవ నిత్యమేవ నృపాత్మజ ॥ 3.9.6 ॥

228

ధర్మిష్ఠః సత్యసంధశ్చ పితుర్నిర్దేశకారకః ।

త్వయి ధర్మశ్చ సత్యం చ త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితం ॥ 3.9.7 ॥

229

- తచ్చ సర్వం మహాబాహో శక్యం వోధుం జితేంద్రియైః |
తవ వశ్యేంద్రియత్వం చ జానామి శుభదర్శన || 3.9.8 || 230
- తృతీయం యదిదం రౌద్రం పరప్రాణాభిహింసనం |
నిర్వైరం క్రియతే మోహాత్ తచ్చ తే సముపస్థితం || 3.9.9 || 231
- ప్రతిజ్ఞాతస్త్వయా వీర దండకారణ్యవాసినాం |
ఋషీణాం రక్షణార్థాయ వధః సంయతి రక్షసాం || 3.9.10 || 232
- ఏతన్నిమిత్తం చ వనం దండకా ఇతి విశ్రుతం |
ప్రస్థితస్త్వం సహ భ్రాత్రా ధృతబాణశరాసనః || 3.9.11 || 233
- తతస్త్యాం ప్రస్థితం దృష్ట్వా మమ చింతాకులం మనః |
త్వద్వృత్తం చింతయంత్యా వై భవేన్నిశ్చేయసం హితం || 3.9.12 || 234
- నహి మే రోచతే వీర గమనం దండకాన్ ప్రతి |
కారణం తత్ర వక్ష్యామి వదంత్యాః శ్రూయతాం మమ || 3.9.13 || 235
- త్వం హి బాణధనుష్పాణిర్భ్రాత్రా సహ వనం గతః |
దృష్ట్వా వనచరాన్ సర్వాన్ కచ్ఛిత్ కుర్యాః శరవ్యయం || 3.9.14 || 236
- క్షత్రియాణామిహ ధనుర్లుతాశస్యేంధనాని చ |
సమీపతః స్థితం తేజోబలముచ్ఛయతే భృశం || 3.9.15 || 237
- పురా కిల మహాబాహో తపస్వీ సత్యవాంఛుచిః |
కస్మింశ్చిదభవత్ పుణ్యే వనే రతమృగద్విజే || 3.9.16 || 238
- తస్యైవ తపసో విఘ్నం కర్తుమింద్రః శచీపతిః |
ఖడ్గపాణిరథాగచ్ఛదాశ్రమం భటరూపధృక్ || 3.9.17 || 239

- తస్మిన్స్తదాశ్రమపదే నిహితః ఖడ్గ ఉత్తమః |
స న్యాసవిధినా దత్తః పుణ్యే తపసి తిష్ఠతః || 3.9.18 || 240
- స తచ్ఛస్త్రమనుప్రాప్య న్యాసరక్షణతత్పరః |
వనే తు విచరత్యేవ రక్షన్ ప్రత్యయమాత్మనః || 3.9.19 || 241
- యత్ర గచ్ఛత్యుపాదాతుం మూలాని చ ఫలాని చ |
న వినా యాతి తం ఖడ్గం న్యాసరక్షణతత్పరః || 3.9.20 || 242
- నిత్యం శస్త్రం పరివహన్ క్రమేణ స తపోధనః |
చకార రౌద్రీం స్వాం బుద్ధిం త్వక్త్వా తపసి నిశ్చయం || 3.9.21 || 243
- తతః స రౌద్రాభిరతః ప్రమత్తోఽధర్మకర్షితః |
తస్య శస్త్రస్య సంవాసాజ్జగామ నరకం మునిః || 3.9.22 || 244
- ఏవమేతత్ పురావృత్తం శస్త్రసంయోగకారణం |
అగ్నిసంయోగవద్ధేతుః శస్త్రసంయోగ ఉచ్యతే || 3.9.23 || 245
- స్నేహాచ్ఛ బహుమానాచ్ఛ స్మారయే త్వాం తు శిక్షయే |
న కథంచన సా కార్యా గృహీతధనుషా త్వయా || 3.9.24 || 246
- బుద్ధిర్వైరం వినా హంతుం రాక్షసాన్ దండకాశ్రితాన్ |
అపరాధం వినా హంతుం లోకో వీర న మంస్యతే || 3.9.25 || 247
- క్షత్రియాణాం తు వీరాణాం వనేషు నియతాత్మనాం |
ధనుషా కార్యమేతావదార్తానామభిరక్షణం || 3.9.26 || 248
- క్వ చ శస్త్రం క్వ చ వనం క్వ చ క్షాత్రం తపః క్వ చ |
వ్యావిధమిదమస్మాభిర్దేశధర్మస్తు పూజ్యతాం || 3.9.27 || 249
- కదర్యకలుషా బుద్ధిర్జాయతే శస్త్రసేవనాత్ |
పునర్గత్వా త్వయోధ్యాయాం క్షత్రధర్మం చరిష్యసి || 3.9.28 || 250

- అక్షయా తు భవేత్ ప్రీతిః శ్వశూశ్వశురయోర్మమ |
యది రాజ్యం హి సన్వస్య భవేత్త్వం నిరతో మునిః || 3.9.29 || 251
- ధర్మాదర్థః ప్రభవతి ధర్మాత్ ప్రభవతే సుఖం |
ధర్మేణ లభతే సర్వం ధర్మసారమిదం జగత్ || 3.9.30 || 252
- ఆత్మానం నియమైస్తైస్తైః కర్షయిత్వా ప్రయత్నతః |
ప్రాప్తయే నిపుణైర్ధర్మో న సుఖాలభతే సుఖం || 3.9.31 || 253
- నిత్యం శుచిమతిః సౌమ్య చర ధర్మం తపోవనే |
సర్వం తు విదితం తుభ్యం త్రైలోక్యమపి తత్త్వతః || 3.9.32 || 254
- స్త్రీచాపలాదేతదుపాహృతం మే
ధర్మం చ వక్తుం తవ కః సమర్థః |
విచార్య బుద్ధ్యా తు సహానుజేన
యద్ రోచతే తత్ కురు మాచిరేణ || 3.9.33 || 255
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే నవమః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ దశమః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ మునీనాం సంరక్షణాయ రక్షసాం వధాయ కృతాయాః
ప్రతిజ్ఞాయాః పాలనే దృఢమవస్థానాయ స్వవిచారస్య ప్రకటనం

- వాక్యమేతత్ తు వైదేహ్య వ్యాహృతం భర్తృభక్తయా |
శ్రుత్వా ధర్మే స్థితో రామః ప్రత్యువాచాథ జానకీం || 3.10.1 || 256
- హితముక్తం త్వయా దేవి స్నిగ్ధయా సదృశం వచః |
కులం వ్యపదిశంత్యా చ ధర్మజ్ఞే జనకాత్మజే || 3.10.2 || 257
- కిం ను వక్ష్యామ్యహం దేవి త్వయైవోక్తమిదం వచః |
క్షత్రియైర్ధార్యతే చాపో నార్తశబ్ధో భవేదితి || 3.10.3 || 258
- తే చార్తా దండకారణ్యే మునయః సంశితవ్రతాః |
మాం సీతే స్వయమాగమ్య శరణ్యం శరణం గతాః || 3.10.4 || 259
- వసంతః కాలకాలేషు వనే మూలఫలాశనాః |
న లభంతే సుఖం భీరు రాక్షసైః క్రూరకర్మభిః || 3.10.5 || 260
- భక్ష్వంతే రాక్షసైర్భీమైర్నరమాంసోపజీవిభిః |
తే భక్ష్వమాణా మునయో దండకారణ్యవాసినః || 3.10.6 || 261
- అస్మానభ్యవపద్యేతి మామూచుర్ద్విజసత్తమాః |
మయా తు వచనం శ్రుత్వా తేషామేవం ముఖాచ్ఛృతం || 3.10.7 || 262

- కృత్వా వచనశుశ్రూషాం వాక్యమేతదుదాహృతం |
ప్రసీదంతు భవంతో మే హీరేషా తు మమాతులా || 3.10.8 || 263
- యదీదృశైరహం విప్తైరుపస్థేయైరుపస్థితః |
కిం కరోమీతి చ మయా వ్యాహృతం ద్విజసన్నిధౌ || 3.10.9 || 264
- సర్వైరేవ సమాగమ్య వాగియం సముదాహృతా |
రాక్షసైర్దండకారణ్యే బహుభిః కామరూపిభిః || 3.10.10 || 265
- అర్ధితాః స్మ భృశం రామ భవాన్ నస్తత్ర రక్షతు |
హోమకాలే తు సంప్రాప్తే పర్వకాలేషు చానఘ || 3.10.11 || 266
- ధర్షయంతి సుదుర్ధర్షా రాక్షసాః పిశితాశనాః |
రాక్షసైర్ధర్షితానాం చ తాపసానాం తపస్వినాం || 3.10.12 || 267
- గతిం మృగయమాణానాం భవాన్ నః పరమా గతిః |
కామం తపఃప్రభావేణ శక్తా హంతుం నిశాచరాన్ || 3.10.13 || 268
- చిరార్జితం న చేచ్ఛామస్తపః ఖండయితుం వయం |
బహువిఘ్నం తపో నిత్యం దుశ్చరం చైవ రాఘవ || 3.10.14 || 269
- తేన శాపం న ముంచామో భక్ష్వమాణాశ్చ రాక్షసైః |
తదర్థ్యమానాన్ రక్షోభిర్దండకారణ్యవాసిభిః || 3.10.15 || 270
- రక్ష నస్త్యం సహ భ్రాత్రా త్వన్నాథా హి వయం వనే |
మయా చైతద్వచః శ్రుత్వా కార్తస్సేన పరిపాలనం || 3.10.16 || 271
- ఋషీణాం దండకారణ్యే సంశ్రుతం జనకాత్మజే |
సంశ్రుత్య చ న శక్యామి జీవమానః ప్రతిశ్రవం || 3.10.17 || 272

- మునీనామన్యథా కర్తుం సత్యమిష్టం హి మే సదా |
అప్యహం జీవితం జహ్యం త్వాం వా సీతే సలక్ష్మణాం || 3.10.18 || 273
- న తు ప్రతిజ్ఞాం సంశ్రుత్య బ్రాహ్మణేభ్యో విశేషతః |
తదవశ్యం మయా కార్యమృషీణాం పరిపాలనం || 3.10.19 || 274
- అనుక్తేనాపి వైదహి ప్రతిజ్ఞాయ కథం పునః |
మమ స్నేహాచ్చ సౌహార్దాదిదముక్తం త్వయా వచః || 3.10.20 || 275
- పరితుష్టోఽస్మ్యహం సీతే న హ్యానిష్టోఽనుశాస్యతే |
సదృశం చానురూపం చ కులస్య తవ శోభనే |
సధర్మచారిణీ మే త్వం ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీ || 3.10.21 || 276
- ఇత్యేవముక్త్వా వచనం మహాత్మా
సీతాం ప్రియాం మైథిలరాజపుత్రీం |
రామో ధనుష్మాన్ సహ లక్ష్మణేన
జగామ రమ్యాణి తపోవనాని || 3.10.22 || 277
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే దశమః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకాదశః సర్గః ॥

పంచాప్పరస్తీర్థస్య మాండకర్ణిమునేశ్చ కథా నానాశ్రమేషు విహృత్య
 శ్రీరామప్రభృతీనాం సుతీక్షస్యాశ్రమే సమాగమనం తత్ర కించిత్ కాలం స్థిత్యా
 మునేరాజ్ఞయాగస్త్యభ్రాతురగస్త్యస్య చాశ్రమయోర్గమనమగస్త్య ప్రభావస్య చ
 వర్ణనం

- అగ్రతః ప్రయయౌ రామః సీతా మధ్యే సుశోభనా |
 పృష్ఠతస్తు ధనుష్పాణిర్లక్ష్మణోఽనుజగామ హా || 3.11.1 || 278
- తౌ పశ్యమానౌ వివిధాఞ్శౌలప్రస్థాన్ వనాని చ |
 నదీశ్చ వివిధా రమ్యా జగ్ముతుః సహ సీతయా || 3.11.2 || 279
- సారసాంశ్చక్రవాకాంశ్చ నదీపులినచారిణః |
 సరాంసి చ సపద్మాని యుతాని జలజైః ఖగైః || 3.11.3 || 280
- యూథబద్ధాంశ్చ పృషతాన్ మదోన్మత్తాన్ విషాణినః |
 మహిషాంశ్చ వరాహాంశ్చ గజాంశ్చ ద్రుమవైరిణః || 3.11.4 || 281
- తే గత్వా దూరమధ్వానం లంబమానే దివాకరే |
 దదృశుః సహితా రమ్యం తటాకం యోజనాయుతం || 3.11.5 || 282
- పద్మపుష్కరసంబాధం గజయూధైరలంకృతం |
 సారస్వైర్హంసకాదంబైః సంకులం జలజాతిభిః || 3.11.6 || 283

- ప్రసన్నసలిలే రమ్యే తస్మిన్ సరసి శుశ్రువే |
గీతవాదిత్రనిర్హోషో న తు కశ్చన దృశ్యతే || 3.11.7 || 284
- తతః కౌతూహలాద్ రామో లక్ష్మణశ్చ మహారథః |
మునిం ధర్మభృతం నామ ప్రప్టుం సముపచక్రమే || 3.11.8 || 285
- ఇదమత్యద్భృతం శ్రుత్వా సర్వేషాం నో మహామునే |
కౌతూహలం మహజ్ఞాతం కిమిదం సాధు కథ్యతాం || 3.11.9 || 286
- తేనైవముక్తో ధర్మాత్మా రాఘవేణ మునిస్తదా |
ప్రభావం సరసః క్షిప్రమాఖ్యాతుముపచక్రమే || 3.11.10 || 287
- ఇదం పంచాస్పరో నామ తటాకం సార్వకాలికం |
నిర్మితం తపసా రామ మునినా మాండకర్ణినా || 3.11.11 || 288
- స హి తేపే తపస్తీవ్రం మాండకర్ణిర్మహామునిః |
దశవర్షసహస్రాణి వాయుభక్తో జలాశయే || 3.11.12 || 289
- తతః ప్రవ్యథితాః సర్వే దేవాః సాగ్నిపురోగమాః |
అబ్రువన్ వచనం సర్వే పరస్పరసమాగతాః || 3.11.13 || 290
- అస్మాకం కస్యచిత్ స్థానమేష ప్రార్థయతే మునిః |
ఇతి సంవిగ్నమనసః సర్వే తత్ర దివౌకసః || 3.11.14 || 291
- తతః కర్తుం తపోవిఘ్నం సర్వదేవైర్నియోజితాః |
ప్రధానాస్పరసః పంచ విద్యుచ్ఛలితవర్చసః || 3.11.15 || 292
- అప్సరోభిస్తతస్తాభిర్మునిర్వృష్టపరావరః |
నీతో మదనవశ్యత్వం దేవానాం కార్యసిద్ధయే || 3.11.16 || 293
- తాశ్చైవాస్పరసః పంచ మునేః పత్నీత్వమాగతాః |
తటాకే నిర్మితం తాసాం తస్మిన్నంతర్హితం గృహం || 3.11.17 || 294

- తత్రైవాప్సరసః పంచ నివసంతోఽ యథాసుఖం |
రమయంతి తపోయోగాన్మునిం యౌవనమాస్థితం || 3.11.18 || 295
- తాసాం సంక్రీడమానానామేష వాదిత్రనిఃస్వనః |
శ్రూయతే భూషణోన్మిశ్రో గీతశబ్దో మనోహరః || 3.11.19 || 296
- ఆశ్చర్యమితి తస్యైతద్ వచనం భావితాత్మనః |
రాఘవః ప్రతిజగ్రాహ సహ భ్రాత్రా మహాయశాః || 3.11.20 || 297
- ఏవం కథయమానః స దదర్శాశ్రమమండలం |
కుశచీరపరిక్షిప్తం బ్రాహ్మ్యో లక్ష్మ్యా సమావృతం || 3.11.21 || 298
- ప్రవిశ్య సహ వైదేహ్యో లక్ష్మణేన చ రాఘవః |
తదా తస్మిన్ స కాకుత్స్థః శ్రీమత్యాశ్రమమండలే || 3.11.22 || 299
- ఉషిత్యా స సుఖం తత్ర పూజ్యమానో మహర్షిభిః |
జగామ చాశ్రమాంస్తేషాం పర్యాయేణ తపస్వినాం || 3.11.23 || 300
- యేషాముషితవాన్ పూర్వం సకాశే స మహాస్త్రవిత్ |
క్వచిత్ పరిదశాన్ మాసానేకసంవత్సరం క్వచిత్ || 3.11.24 || 301
- క్వచిచ్ఛ చతురో మాసాన్ పంచ షట్ చ పరాన్ క్వచిత్ |
అపరత్రాధికాన్ మాసానధ్యర్థమధికం క్వచిత్ || 3.11.25 || 302
- త్రీన్ మాసానష్టమాసాంశ్చ రాఘవో న్యవసత్ సుఖం |
తత్ర సంవసతస్తస్య మునీనామాశ్రమేషు వై || 3.11.26 || 303
- రమతశ్చానుకూల్యేన యయుః సంవత్సరా దశ |
పరిస్పృత్య చ ధర్మజ్ఞో రాఘవః సహ సీతయా || 3.11.27 || 304

- సుతీక్ష్ణస్యాశ్రమపదం పునరేవాజగామ హా |
స తమాశ్రమమాగమ్య మునిభిః పరిపూజితః || 3.11.28 || 305
- తత్రాపి న్యవసద్ రామః కించిత్ కాలమరిందమః |
అథాశ్రమస్థో వినయాత్ కదాచిత్ తం మహామునిం || 3.11.29 || 306
- ఉపాసీనః స కాకుత్స్థః సుతీక్ష్ణమిదమబ్రవీత్ |
అస్మిన్నరణ్యే భగవన్నగస్త్యో మునిసత్తమః || 3.11.30 || 307
- వసతీతి మయా నిత్యం కథాః కథయతాం శ్రుతం |
న తు జానామి తం దేశం వనస్యాస్య మహత్తయా || 3.11.31 || 308
- కుత్రాశ్రమపదం రమ్యం మహార్షేస్తస్య ధీమతః |
ప్రసాదార్థం భగవతః సానుజః సహ సీతయా || 3.11.32 || 309
- అగస్త్యమభిగచ్ఛేయమభివాదయితుం మునిం |
మనోరథో మహానేష హృది సంపరివర్తతే || 3.11.33 || 310
- యదహం తం మునివరం శుశ్రూషేయమపి స్వయం |
ఇతి రామస్య స మునిః శ్రుత్వా ధర్మాత్మనో వచః || 3.11.34 || 311
- సుతీక్ష్ణః ప్రత్యువాచేదం ప్రీతో దశరథాత్మజం |
అహమప్యేతదేవ త్వాం వక్తుకామః సలక్ష్మణం || 3.11.35 || 312
- అగస్త్యమభిగచ్ఛేతి సీతయా సహ రాఘవ |
దిష్ట్యా త్విదానీమర్థేఽస్మిన్ స్వయమేవ బ్రవీషి మాం || 3.11.36 || 313
- అయమాఖ్యామి తే రామ యత్రాగస్త్యో మహామునిః |
యోజనాన్యాశ్రమాత్ తాత యాహి చత్వారి వై తతః |
దక్షిణేన మహాంఛీమానగస్త్య భ్రాతురాశ్రమః || 3.11.37 || 314

- స్థలీప్రాయవనోద్దేశే పిప్పలీవనశోభితే |
బహుపుష్పఫలే రమ్యే నానావిహగనాదితే || 3.11.38 || 315
- పద్మిన్యో వివిధాస్తత్ర ప్రసన్నసలిలాశయాః |
హంసకారండవాకీర్ణాశ్చక్రవాకోపశోభితాః || 3.11.39 || 316
- తత్రైకాం రజనీం వ్యుష్య ప్రభాతే రామ గమ్యతాం |
దక్షిణాం దిశమాస్థాయ వనఖండస్య పార్శ్వతః || 3.11.40 || 317
- తత్రాగస్త్యాశ్రమపదం గత్వా యోజనమంతరం |
రమణీయే వనోద్దేశే బహుపాదపశోభితే || 3.11.41 || 318
- రంస్యతే తత్ర వైదేహీ లక్ష్మణశ్చ త్వయా సహ |
స హి రమ్యో వనోద్దేశో బహుపాదపసంయుతః || 3.11.42 || 319
- యది బుద్ధిః కృతా ద్రష్టుమగస్త్యం తం మహామునిం |
అద్యైవ గమనే బుద్ధిం రోచయస్వ మహామతే || 3.11.43 || 320
- ఇతి రామో మునేః శ్రుత్వా సహ భ్రాత్రాభివాద్య చ |
ప్రతస్థేఽగస్త్యముద్దిశ్య సానుగః సహ సీతయా || 3.11.44 || 321
- పశ్యన్ వనాని చిత్రాణి పర్వతాంశ్చాభ్రసన్నిభాన్ |
సరాంసి సరితశ్చైవ పథి మార్గవశానుగాన్ || 3.11.45 || 322
- సుతీక్ష్ణేనోపదిష్టేన గత్వా తేన పథా సుఖం |
ఇదం పరమసంహృష్టో వాక్యం లక్ష్మణమబ్రవీత్ || 3.11.46 || 323
- ఏతదేవాశ్రమపదం నూనం తస్య మహాత్మనః |
అగస్త్యస్య మునేర్బ్రాతుర్ద్వయతే పుణ్యకర్మణః || 3.11.47 || 324

- యథా హీమే వనస్యాస్య జ్ఞాతాః పథి సహస్రశః |
సన్నతాః ఫలభారేణ పుష్పభారేణ చ ద్రుమాః || 3.11.48 || 325
- పిప్పలీనాం చ పక్వానాం వనాదస్మాదుపాగతః |
గంధోఽయం పవనోత్తిష్టః సహసా కటుకోదయః || 3.11.49 || 326
- తత్ర తత్ర చ దృశ్యంతే సంక్షిప్తాః కాష్ఠసంచయాః |
లూనాశ్చ పరిదృశ్యంతే దర్భా వైదూర్యవర్చసః || 3.11.50 || 327
- ఏతచ్ఛ వనమధ్యస్థం కృష్ణాభ్రశిఖరోపమం |
పావకస్యాశ్రమస్థస్య ధూమార్గం సంప్రదృశ్యతే || 3.11.51 || 328
- వివిక్తేషు చ తీర్థేషు కృతస్నానా ద్విజాతయః |
పుష్పోపహారం కుర్వంతి కుసుమైః స్వయమార్జితైః || 3.11.52 || 329
- తతః సుతీక్ష్ణవచనం యథా సౌమ్య మయా శ్రుతం |
అగస్త్యస్యాశ్రమో బ్రాతుర్నానమేష భవిష్యతి || 3.11.53 || 330
- నిగృహ్య తరసా మృత్యుం లోకానాం హితకామ్యయా |
యస్య భ్రాత్రా కృతేయం దిక్పరణ్యా పుణ్యకర్మణా || 3.11.54 || 331
- ఇహైకదా కిల క్రూరో వాతాపిరపి చేల్వలః |
భ్రాతరౌ సహితావాస్తాం బ్రాహ్మణఘ్నౌ మహాసురౌ || 3.11.55 || 332
- ధారయన్ బ్రాహ్మణం రూపమిల్వలః సంస్కృతం వదన్ |
ఆమంత్రయతి విప్రాన్ స శ్రాద్ధముద్ధిశ్య నిర్ఘ్నః || 3.11.56 || 333
- భ్రాతరం సంస్కృతం కృత్వా తతస్తం మేషరూపిణం |
తాన్ ద్విజాన్ భోజయామాస శ్రాద్ధదృష్టేన కర్మణా || 3.11.57 || 334

- తతో భుక్తవతాం తేషాం విప్రాణామిల్వలోఽబ్రవీత్ |
వాతాపే నిష్కమస్వేతి స్వరేణ మహతా వదన్ || 3.11.58 || 335
- తతో భ్రాతుర్వచః శ్రుత్వా వాతాపిర్మేషవన్నదన్ |
భిత్త్వా భిత్త్వా శరీరాణి బ్రాహ్మణానాం వినిష్పతత్ || 3.11.59 || 336
- బ్రాహ్మణానాం సహస్రాణి తైరేవం కామరూపిభిః |
వినాశితాని సంహత్య నిత్యశః పిశితాశనైః || 3.11.60 || 337
- అగస్త్యేన తదా దేవైః ప్రార్థితేన మహర్షిణా |
అనుభూయ కిల శ్రాద్ధే భక్షితః స మహాసురః || 3.11.61 || 338
- తతః సంపన్నమిత్కుక్త్వా దత్త్వా హస్తేఽవనేజనం |
భ్రాతరం నిష్కమస్వేతి చేల్వలః సమభాషత || 3.11.62 || 339
- స తదా భాషమాణం తు భ్రాతరం విప్రఘాతినం |
అబ్రవీత్ ప్రహసన్ ధీమానగస్త్యో మునిసత్తమః || 3.11.63 || 340
- కుతో నిష్కమితుం శక్తిర్మయా జీర్ణస్య రక్షసః |
భ్రాతుస్తు మేషరూపస్య గతస్య యమసాదనం || 3.11.64 || 341
- అథ తస్య వచః శ్రుత్వా భ్రాతుర్నిధనసంశ్రితం |
ప్రథర్షయితుమారేభే మునిం క్రోధాన్నిశాచరః || 3.11.65 || 342
- సోఽభ్యద్రవద్ ద్విజేంద్రం తం మునినా దీప్తతేజసా |
చక్షుషానలకల్పేన నిర్దగ్ధో నిధనం గతః || 3.11.66 || 343
- తస్యాయమాశ్రమో భ్రాతుస్తటాకవనశోభితః |
విప్రానుకంపయా యేన కర్మేదం దుష్కరం కృతం || 3.11.67 || 344

- ఏవం కథయమానస్య తస్య సౌమిత్రిణా సహ |
రామస్యాస్తం గతః సూర్యః సంధ్యాకాలోఽభ్యవర్తత || 3.11.68 || 345
- ఉపాస్య పశ్చిమాం సంధ్యాం సహ భ్రాత్రా యథావిధి |
ప్రవివేశాశ్రమపదం తమృషిం చాభ్యవాదయత్ || 3.11.69 || 346
- సమ్యక్ప్రతిగృహీతస్తు మునినా తేన రాఘవః |
న్యవసత్ తాం నిశామేకాం ప్రాశ్య మూలఫలాని చ || 3.11.70 || 347
- తస్యాం రాత్ర్యాం వ్యతీతాయాముదితే రవిమండలే |
భ్రాతరం తమగస్త్యస్య ఆమంత్రయత రాఘవః || 3.11.71 || 348
- అభివాదయే త్వాం భగవన్ సుఖమస్మృషితో నిశాం |
ఆమంత్రయే త్వాం గచ్ఛామి గురుం తే ద్రష్టుమగ్రజం || 3.11.72 || 349
- గమ్యతామితి తేనోక్తో జగామ రఘునందనః |
యథోద్దిష్టేన మార్గేణ వనం తచ్ఛాపలోకయన్ || 3.11.73 || 350
- నీవారాన్ పనసాన్ సాలాన్ వంజలాంస్తినిశాంస్తథా |
చిరిబిల్వాన్ మధూకాంశ్చ బిల్వానథ చ తిందుకాన్ || 3.11.74 || 351
- పుష్పితాన్ పుష్పితాగ్రాభిర్లతాభిరుపశోభితాన్ |
దదర్శ రామః శతశస్త్ర కాంతారపాదపాన్ || 3.11.75 || 352
- హస్తిహస్తైర్విమృదితాన్ వానరైరుపశోభితాన్ |
మత్తైః శకునిసంఘైశ్చ శతశః ప్రతినాదితాన్ || 3.11.76 || 353
- తతోఽబ్రవీత్ సమీపస్థం రామో రాజీవలోచనః |
పృష్ఠతోఽనుగతం వీరం లక్ష్మణం లక్ష్మీవర్ధనం || 3.11.77 || 354

- స్నిగ్ధపత్రా యథా వృక్షా యథా క్షాంతా మృగద్విజాః |
ఆశ్రమో నాతిదూరస్థో మహార్షేర్భావితాత్మనః || 3.11.78 || 355
- అగస్త్య ఇతి విఖ్యాతో లోకే స్వేనైవ కర్మణా |
ఆశ్రమో దృశ్యతే తస్య పరిశ్రాంతశ్రమాపహః || 3.11.79 || 356
- ప్రాజ్యధూమాకులవనశ్చీరమాలాపరిష్కృతః |
ప్రశాంతమృగయూథశ్చ నానాశకునినాదితః || 3.11.80 || 357
- నిగృహ్య తరసా మృత్యుం లోకానాం హితకామ్యయా |
దక్షిణా దిక్ కృతా యేన శరణ్యా పుణ్యకర్మణా || 3.11.81 || 358
- తస్యేదమాశ్రమపదం ప్రభావాద్ యస్య రాక్షసైః |
దిగియం దక్షిణా త్రాసాద్ దృశ్యతే నోపభుజ్యతే || 3.11.82 || 359
- యదాప్రభృతి చాక్రాంతా దిగియం పుణ్యకర్మణా |
తదాప్రభృతి నిర్వైరాః ప్రశాంతా రజనీచరాః || 3.11.83 || 360
- నామ్నా చేయం భగవతో దక్షిణా దిక్పదక్షిణా |
ప్రథితా త్రిషు లోకేషు దుర్ధర్షా క్రూరకర్మభిః || 3.11.84 || 361
- మార్గం నిరోద్ధం సతతం భాస్కరస్యాచలోత్తమః |
సందేశం పాలయంస్తస్య వింధ్యశైలో న వర్ధతే || 3.11.85 || 362
- అయం దీర్ఘాయుషస్తస్య లోకే విశ్రుతకర్మణః |
అగస్త్యస్యాశ్రమః శ్రీమాన్ వినీతమృగసేవితః || 3.11.86 || 363
- ఏష లోకార్చితః సాధుర్హితే నిత్యం రతః సతాం |
అస్మానధిగతానేష శ్రేయసా యోజయిష్యతి || 3.11.87 || 364

- ఆరాధయిష్యామ్యత్రాహమగస్త్యం తం మహామునిం ।
శేషం చ వనవాసస్య సౌమ్య వత్స్యామ్యహం ప్రభో ॥ 3.11.88 ॥ 365
- అత్ర దేవాః సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః ।
అగస్త్యం నియతాహారాః సతతం పర్యుపాసతే ॥ 3.11.89 ॥ 366
- నాత్ర జీవేన్మృషావాదీ క్రూరో వా యది వా శరః ।
నృశంసః పాపవృత్తో వా మునిరేష తథావిధః ॥ 3.11.90 ॥ 367
- అత్ర దేవాశ్చ యక్షాశ్చ నాగాశ్చ పతగైః సహ ।
వసంతి నియతాహారా ధర్మమారాధయిష్ణవః ॥ 3.11.91 ॥ 368
- అత్ర సిద్ధా మహాత్మానో విమానైః సూర్యసన్నిభైః ।
త్యక్త్వా దేహాన్ నవైర్దేహైః స్వర్యాతాః పరమర్షయః ॥ 3.11.92 ॥ 369
- యక్షత్వమమరత్వం చ రాజ్యాని వివిధాని చ ।
అత్ర దేవాః ప్రయచ్ఛంతి భూతైరారాధితాః శుభైః ॥ 3.11.93 ॥ 370
- ఆగతాః స్మాశ్రమపదం సౌమిత్రే ప్రవిశాగ్రతః ।
నివేదయేహ మాం ప్రాప్తమృషయే సీతయా సహ ॥ 3.11.94 ॥ 371
- ॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకాదశః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్వాదశః సర్గః ॥

శ్రీరామప్రభృతీనామగస్త్యస్యాశ్రమే ప్రవేశస్తత్ర తేషామాతిధ్యం మునేః
సకాశాచ్చ తేభ్యో దివ్యాస్త్రశస్త్రాణాం ప్రాప్తిః

స ప్రవిశ్యాశ్రమపదం లక్ష్మణో రాఘవానుజః |

అగస్త్యశిష్యమాసాద్య వాక్యమేతదువాచ హ || 3.12.1 ||

372

రాజా దశరథో నామ

జ్యేష్ఠస్తస్య సుతో బలీ |

రామః ప్రాప్తో మునిం ద్రఘ్ణం

భార్యయా సహ సీతయా || 3.12.2 ||

373

లక్ష్మణో నామ తస్యాహం భ్రాతా త్వవరజో హితః |

అనుకూలశ్చ భక్తశ్చ యది తే శ్రోత్రమాగతః || 3.12.3 ||

374

తే వయం వనమత్యుగ్రం ప్రవిష్టాః పితృశాసనాత్ |

ద్రఘ్ణమిచ్ఛామహే సర్వే భగవంతం నివేద్యతాం || 3.12.4 ||

375

తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా లక్ష్మణస్య తపోధనః |

తథేత్యుక్త్వాగ్నిశరణం ప్రవివేశ నివేదితుం || 3.12.5 ||

376

స ప్రవిశ్య మునిశ్రేష్ఠం తపసా దుష్పృథర్షణం |

కృతాంజలిరువాచేదం రామాగమనమంజసా || 3.12.6 ||

377

- యథోక్తం లక్ష్మణేనైవ శిష్యోఽగస్త్యస్య సమ్మతః |
పుత్రౌ దశరథస్యేమౌ రామౌ లక్ష్మణ ఏవ చ || 3.12.7 || 378
- ప్రవిష్టావాశ్రమపదం సీతయా సహ భార్యయా |
ద్రష్టుం భవంతమాయాతౌ శుశ్రూషార్థమరిందమౌ || 3.12.8 || 379
- యదత్రానంతరం తత్ త్వమాజ్ఞాపయితుమర్హసి |
తతః శిష్యాదుపశ్రుత్య ప్రాప్తం రామం సలక్ష్మణం || 3.12.9 || 380
- వైదేహీం చ మహాభాగామిదం వచనమబ్రవీత్ |
దిష్ట్యా రామశ్చిరస్యాద్య ద్రష్టుం మాం సముపాగతః || 3.12.10 || 381
- మనసా కాంక్షితం హ్యస్య మయాప్యాగమనం ప్రతి |
గమ్యతాం సత్యతో రామః సభార్యః సహలక్ష్మణః || 3.12.11 || 382
- ప్రవేశ్యతాం సమీపం మే కిమసౌ న ప్రవేశితః |
ఏవముక్తస్తు మునినా ధర్మజ్ఞేన మహాత్మనా || 3.12.12 || 383
- అభివాద్యాబ్రవీచ్ఛిష్యస్తథేతి నియతాంజలిః |
తదా నిష్యమ్య సంభ్రాంతః శిష్యో లక్ష్మణమబ్రవీత్ || 3.12.13 || 384
- కోఽసౌ రామౌ మునిం ద్రష్టుమేతు ప్రవిశతు స్వయం |
తతో గత్వాఽఽశ్రమపదం శిష్యేణ సహ లక్ష్మణః || 3.12.14 || 385
- దర్శయామాస కాకుత్స్థం సీతాం చ జనకాత్మజాం |
తం శిష్యః ప్రశ్రితం వాక్యమగస్త్యవచనం బ్రువన్ || 3.12.15 || 386
- ప్రావేశయద్ యథాన్యాయం సత్కారార్థం సుసత్కృతం |
ప్రవివేశ తతో రామః సీతయా సహ లక్ష్మణః || 3.12.16 || 387

- ప్రశాంతహరిణాకీర్ణమాశ్రమం హ్యవలోకయన్ |
స తత్ర బ్రహ్మణః స్థానమగ్నేః స్థానం తథైవ చ || 3.12.17 || 388
- విష్ణోః స్థానం మహేంద్రస్య స్థానం చైవ వివస్వతః |
సోమస్థానం భగస్థానం స్థానం కౌబేరమేవ చ || 3.12.18 || 389
- ధాతుర్విధాతుః స్థానం చ వాయోః స్థానం తథైవ చ |
స్థానం చ పాశహస్తస్య వరుణస్య మహాత్మనః || 3.12.19 || 390
- స్థానం తథైవ గాయత్ర్యా వసూనాం స్థానమేవ చ |
స్థానం చ నాగరాజస్య గరుడస్థానమేవ చ || 3.12.20 || 391
- కార్తికేయస్య చ స్థానం ధర్మస్థానం చ పశ్యతి |
తతః శిష్యైః పరివృతో మునిరప్యభినిష్పతత్ || 3.12.21 || 392
- తం దదర్శాగ్రతో రామో మునీనాం దీప్తతేజసాం |
అబ్రవీద్ వచనం వీరో లక్ష్మణం లక్ష్మీవర్ధనం || 3.12.22 || 393
- బహిర్లక్ష్మణ నిష్క్రామత్యగస్త్యో భగవాన్పషిః |
ఔదార్యేణావగచ్ఛామి నిధానం తపసామిమం || 3.12.23 || 394
- ఏవముక్త్వా మహాబాహురగస్త్యం సూర్యవర్చసం |
జగ్రాహాపతతస్తస్య పాదౌ చ రఘునందనః || 3.12.24 || 395
- అభివాద్య తు ధర్మాత్మా తస్థౌ రామః కృతాంజలిః |
సీతయా సహ వైదేహ్య తదా రామః సలక్ష్మణః || 3.12.25 || 396
- ప్రతిగృహ్య చ కాకుత్స్థమర్చయిత్వాఽఽసనోదకైః |
కుశలప్రశ్నముక్త్వా చ ఆస్యతామితి సోఽబ్రవీత్ || 3.12.26 || 397

- అగ్నిం హుత్వా ప్రదాయార్ఘ్యమతిథీన్ ప్రతిపూజ్య చ |
వానప్రస్థేన ధర్మేణ స తేషాం భోజనం దదౌ || 3.12.27 || 398
- ప్రథమం చోపవిశ్యాథ ధర్మజ్ఞో మునిపుంగవః |
ఉవాచ రామమాసీనం ప్రాంజలిం ధర్మకోవిదం || 3.12.28 || 399
- అగ్నిం హుత్వా ప్రదాయార్ఘ్యమతిథిం ప్రతిపూజయేత్ |
అన్యథా ఖలు కాకుత్స్థ తపస్వీ సముదాచరన్ |
దుఃసాక్షీవ పరే లోకే స్వాని మాంసాని భక్షయేత్ || 3.12.29 || 400
- రాజా సర్వస్య లోకస్య ధర్మచారీ మహారథః |
పూజనీయశ్చ మాన్యశ్చ భవాన్ ప్రాప్తః ప్రియాతిథిః || 3.12.30 || 401
- ఏవముక్త్వా ఫలైర్మూలైః పుష్పైశ్చాన్యైశ్చ రాఘవం |
పూజయిత్వా యథాకామం తతోఽగస్త్యస్తమబ్రవీత్ || 3.12.31 || 402
- ఇదం దివ్యం మహచ్ఛాపం హేమవజ్రవిభూషితం |
వైష్ణవం పురుషవ్యాఘ్రు నిర్మితం విశ్వకర్మణా || 3.12.32 || 403
- అమోఘః సూర్యసంకాశో బ్రహ్మాదత్తః శరోత్తమః |
దత్తౌ మమ మహేంద్రేణ తూణీ చాక్షయ్యసాయకౌ || 3.12.33 || 404
- సంపూర్ణౌ నిశితైర్బాణైర్జ్వలద్భిరివ పావకైః |
మహారాజతకోశోఽయమసిర్హేమవిభూషితః || 3.12.34 || 405
- అనేన ధనుషా రామ హత్వా సంఖ్యే మహాసురాన్ |
ఆజహార శ్రియం దీప్తాం పురా విష్ణుర్దివౌకసాం || 3.12.35 || 406
- తద్ధనుస్తౌ చ తూణీ చ శరం ఖడ్గం చ మానద |
జయాయ ప్రతిగృహ్ణీష్వ వజ్రం వజ్రధరో యథా || 3.12.36 || 407

ఏవముక్త్యా మహాతేజాః సమస్తం తద్వరాయుధం |
దత్త్వా రామాయ భగవానగస్త్యః పునరబ్రవీత్ || 3.12.37 ||

408

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్వాదశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రయోదశః సర్గః ॥

మహర్షిణాగస్త్యేన శ్రీరామం ప్రతి పరితోషం ప్రకట్య సీతాయాః ప్రశంసనం
శ్రీరామేణ పృష్టేన తేన పంచవట్యామాశ్రమం నిర్మాయ
తత్రావస్థాతుమాజ్ఞాప్రదానం శ్రీరామప్రభృతీనాం తతః ప్రస్థానం చ

రామ ప్రీతోఽస్మి భద్రం తే పరితుష్టోఽస్మి లక్ష్మణ |
అభివాదయితుం యన్మాం ప్రాప్తౌ స్థః సహ సీతయా || 3.13.1 ||

409

అధ్వశ్రమేణ వాం ఖేదో బాధతే ప్రచురశ్రమః |
వ్యక్తముత్కంఠతే వాపి మైథిలీ జనకాత్మజా || 3.13.2 ||

410

ఏషా చ సుకుమారీ చ ఖేదైశ్చ న విమానితా |
ప్రాజ్యదోషం వనం ప్రాప్తౌ భర్తృస్నేహప్రచోదితా || 3.13.3 ||

411

యథైషా రమతే రామ ఇహ సీతా తథా కురు |
దుష్కరం కృతవత్యేషా వనే త్వామభిగచ్ఛతీ || 3.13.4 ||

412

ఏషా హి ప్రకృతిః స్త్రీణామాస్పృష్టే రఘునందన |
సమస్థమనురజ్యంతే విషమస్థం త్యజంతి చ || 3.13.5 ||

413

శతహ్రదానాం లోలత్వం శస్త్రాణాం తీక్ష్ణతాం తథా |
గరుడానిలయోః శైఘ్ర్యమనుగచ్ఛంతి యోషితః || 3.13.6 ||

414

- ఇయం తు భవతో భార్యా దోషైరేత్వైర్వివర్జితా |
శ్లాఘ్యా చ వ్యపదేశ్యా చ యథా దేవీష్వరుంధతీ || 3.13.7 || 415
- అలంకృతోఽయం దేశశ్చ యత్ర సౌమిత్రిణా సహ |
వైదేహ్యా చానయా రామ వత్స్యసి త్వమరిందమ || 3.13.8 || 416
- ఏవముక్తస్తు మునినా రాఘవః సంయతాంజలిః |
ఉవాచ ప్రశ్రితం వాక్యమృషిం దీప్తమివానలం || 3.13.9 || 417
- ధన్యోఽస్మ్యనుగృహీతోఽస్మి యస్య మే మునిపుంగవః |
గుణైః సభ్రాతృభార్యస్య గురుర్నః పరితుష్యతి || 3.13.10 || 418
- కిం తు వ్యాదిశ మే దేశం సోదకం బహుకాననం |
యత్రాశ్రమపదం కృత్వా వసేయం నిరతః సుఖం || 3.13.11 || 419
- తతోఽబ్రవీన్మునిశ్రేష్ఠః శ్రుత్వా రామస్య భాషితం |
ధ్యాత్వా ముహూర్తం ధర్మాత్మా తతోవాచ వచః శుభం || 3.13.12 || 420
- ఇతో ద్వియోజనే తాత బహుమూలఫలోదకః |
దేశో బహుమృగః శ్రీమాన్ పంచవట్యభివిశ్రుతః || 3.13.13 || 421
- తత్ర గత్వాఽఽశ్రమపదం కృత్వా సౌమిత్రిణా సహ |
రమస్వ త్వం పితుర్వాక్యం యథోక్తమనుపాలయన్ || 3.13.14 || 422
- విదితో హ్యేష వృత్తాంతో మమ సర్వస్తవానఘ |
తపసశ్చ ప్రభావేణ స్నేహాద్ దశరథస్య చ || 3.13.15 || 423
- హృదయస్థం చ తే చ్చందో విజ్ఞాతం తపసా మయా |
ఇహ వాసం ప్రతిజ్ఞాయ మయా సహ తపోవనే || 3.13.16 || 424
- అతశ్చ త్వామహం బ్రూమి గచ్ఛ పంచవటీమితి |
స హి రమ్యో వనోద్దేశో మైథిలీ తత్ర రంస్యతే || 3.13.17 || 425

- స దేశః శ్లాఘనీయశ్చ నాతిదూరే చ రాఘవ |
గోదావర్యాః సమీపే చ మైథిలీ తత్ర రంస్యతే || 3.13.18 || 426
- ప్రాజ్యమూలఫలైశ్చైవ నానాద్విజగణైర్యుతః |
వివిక్తశ్చ మహాబాహో పుణ్యో రమ్యస్తథైవ చ || 3.13.19 || 427
- భవానపి సదాచారః శక్తశ్చ పరిరక్షణే |
అపి చాత్ర వసన్ రామ తాపసాన్ పాలయిష్యసి || 3.13.20 || 428
- ఏతదాలక్ష్మ్యతే వీర మధూకానాం మహావనం |
ఉత్తరేణాస్య గంతవ్యం న్యగ్రోధమపి గచ్ఛతా || 3.13.21 || 429
- తతః స్థలముపారుహ్య పర్వతస్యావిదూరతః |
ఖ్యాతః పంచవటీత్యేవ నిత్యపుష్పితకాననః || 3.13.22 || 430
- అగస్త్యేనైవముక్తస్తు రామః సౌమిత్రిణా సహ |
సత్యత్యామంత్రయామాస తమృషిం సత్యవాదినం || 3.13.23 || 431
- తౌ తు తేనాభ్యనుజ్ఞాతౌ కృతపాదాభివందనౌ |
తమాశ్రమం పంచవటీం జగ్ముతుః సహ సీతయా || 3.13.24 || 432
- గృహీతచాపౌ తు నరాధిపాత్మజౌ
విషక్తతూణీ సమరేష్యకాతరౌ |
యథోపదిష్టేన పథా మహర్షిణా
ప్రజగ్ముతుః పంచవటీం సమాహితౌ || 3.13.25 || 433
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రయోదశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుర్దశః సర్గః ॥

పంచవటీమార్గే జటాయుషో దర్శనం తస్య శ్రీరామం ప్రతి స్వస్య విస్తరేణ
 పరిచయదానం

- అథ పంచవటీం గచ్ఛన్నంతరా రఘునందనః |
 ఆససాద మహాకాయం గృధ్రం భీమపరాక్రమం || 3.14.1 || 434
- తం దృష్ట్వా తౌ మహాభాగౌ వనస్థం రామలక్ష్మణౌ |
 మేనాతే రాక్షసం పక్షిం బ్రువాణో కో భవానితి || 3.14.2 || 435
- తతో మధురయా వాచా సౌమ్యయా ప్రీణయన్నివ |
 ఉవాచ వత్స మాం విద్ధి వయస్యం పితురాత్మనః || 3.14.3 || 436
- స తం పితృసఖం మత్స్యా పూజయామాస రాఘవః |
 స తస్య కులమవ్యగ్రమథ పప్రచ్ఛ నామ చ || 3.14.4 || 437
- రామస్య వచనం శ్రుత్వా కులమాత్మానమేవ చ |
 ఆచచక్షే ద్విజస్తస్మై సర్వభూతసముద్భవం || 3.14.5 || 438
- పూర్వకాలే మహాబాహో యే ప్రజాపతయోఽభవన్ |
 తాన్ మే నిగదతః సర్వానాదితః శృణు రాఘవ || 3.14.6 || 439
- కర్ణమః ప్రథమస్తేషాం వికృతస్తదనంతరం |
 శేషశ్చ సంశ్రయశ్చైవ బహుపుత్రశ్చ వీర్యవాన్ || 3.14.7 || 440

- స్థాణుర్మరీచిరత్తిశ్చ క్రతుశ్చైవ మహాబలః |
పులస్త్యశ్చాంగిరాశ్చైవ ప్రచేతాః పులహస్తథా || 3.14.8 || 441
- దక్షో వివస్వానపరోఽరిష్టనేమిశ్చ రాఘవ |
కశ్యపశ్చ మహాతేజాస్తేషామాసీచ్ఛ పశ్చిమః || 3.14.9 || 442
- ప్రజాపతేస్తు దక్షస్య బభూవురితి విశ్రుతాః |
షష్ఠిర్దుహితరో రామ యశస్విన్యో మహాయశః || 3.14.10 || 443
- కశ్యపః ప్రతిజగ్రాహ తాసామఘ్నో సుమధ్యమాః |
అదితిం చ దితిం చైవ దనూమపి చ కాలకాం || 3.14.11 || 444
- తామ్రాం క్రోధవశాం చైవ మనుం చాప్యనలామపి |
తాస్తు కన్యాస్తతః ప్రీతః కశ్యపః పునరబ్రవీత్ || 3.14.12 || 445
- పుత్రాంస్తైలోక్యభర్తాన్ వై జనయిష్యథ మత్యమాన్ |
అదితిస్తన్మనా రామ దితిశ్చ దనురేవ చ || 3.14.13 || 446
- కాలకా చ మహాబాహో శేషాస్త్యమనసోఽభవన్ |
అదిత్యాం జజ్ఞిరే దేవాస్త్రయస్త్రింశదరిందమ || 3.14.14 || 447
- ఆదిత్యా వసవో రుద్రా అశ్వినౌ చ పరంతప |
దితిస్త్యజనయత్ పుత్రాన్ దైత్యాంస్తాత యశస్వినః || 3.14.15 || 448
- తేషామియం వసుమతీ పురాఽఽసీత్ సవనార్ణవా |
దనుస్త్యజనయత్ పుత్రమశ్వగ్రీవమరిందమ || 3.14.16 || 449
- నరకం కాలకం చైవ కాలకాపి వ్యజాయత |
క్రౌంచీం భాసీం తథా శ్యేనీం ధృతరాష్ట్రీం తథా శుకీం || 3.14.17 || 450

- తామ్రా తు సుషువే కన్యాః పంచైతా లోకవిశ్రుతాః |
ఉలూకాంజనయత్ క్రౌంచీ భాసీ భాసాన్ వ్యజాయత || 3.14.18 || 451
- శ్యేనీ శ్యేనాంశ్చ గృధ్రాంశ్చ వ్యజాయత సుతేజసః |
ధృతరాష్ట్రీ తు హాంసాంశ్చ కలహాంసాశ్చ సర్వశః || 3.14.19 || 452
- చక్రవాకాంశ్చ భద్రం తే విజజ్ఞే సాపి భామినీ |
శుకీ నతాం విజజ్ఞే తు నతాయాం వినతా సుతా || 3.14.20 || 453
- దశ క్రోధవశా రామ విజజ్ఞేఽప్యాత్మసంభవాః |
మృగీం చ మృగమందాం చ హారీం భద్రమదామపి || 3.14.21 || 454
- మాతంగీమథ శార్దూలీం శ్వేతాం చ సురభీం తథా |
సర్వలక్షణసంపన్నాం సురసాం కద్రుకామపి || 3.14.22 || 455
- అపత్యం తు మృగాః సర్వే మృగ్యా నరవరోత్తమ |
ఋక్షాశ్చ మృగమందాయాః సృమరాశ్చమరాస్తథా || 3.14.23 || 456
- తతస్త్విరావతీం నామ జజ్ఞే భద్రమదా సుతాం |
తస్యాస్త్విరావతః పుత్రో లోకనాథో మహాగజః || 3.14.24 || 457
- హర్యాశ్చ హరయోఽపత్యం వానరాశ్చ తపస్వినః |
గోలాంగూలాశ్చ శార్దూలీ వ్యాఘ్రాంశ్చాజనయత్ సుతాన్ || 3.14.25 || 458
- మాతంగాస్త్యథ మాతంగా అపత్యం మనుజర్షభ |
దిశాగజం తు కాకుత్స్థ శ్వేతా వ్యజనయత్ సుతం || 3.14.26 || 459
- తతో దుహితరౌ రామ సురభిర్ద్యే వ్యజాయత |
రోహిణీం నామ భద్రం తే గంధర్వీం చ యశస్వినీం || 3.14.27 || 460

- రోహిణ్యజనయద్ గావో గంధర్వీ వాజినః సుతాన్ |
సురసాజనయన్నాగాన్ రామ కద్రూశ్చ పన్నగాన్ || 3.14.28 || 461
- మనుర్మనుష్యాంజనయత్ కశ్యపస్య మహాత్మనః |
బ్రాహ్మణాన్ క్షత్రియాన్ వైశ్యాఃపాద్రాంశ్చ మనుజర్షభ || 3.14.29 || 462
- ముఖతో బ్రాహ్మణా జాతా ఉరసః క్షత్రియాస్తథా |
ఊరుభ్యాం జజ్ఞిరే వైశ్యాః పద్భ్యాం శూద్రా ఇతి శ్రుతిః || 3.14.30 || 463
- సర్వాన్ పుణ్యఫలాన్ వృక్షాననలాపి వ్యజాయత |
వినతా చ శుకీపౌత్రీ కద్రూశ్చ సురసాస్వసా || 3.14.31 || 464
- కద్రూర్నాగసహస్రం తు విజజ్ఞే ధరణీధరాన్ |
ద్వౌ పుత్రౌ వినతాయాస్తు గరుడోఽరుణ ఏవ చ || 3.14.32 || 465
- తస్మాజ్జాతోఽహమరుణాత్ సంపాతిశ్చ మమారజః |
జటాయురితి మాం విద్ధి శ్యేనీపుత్రమరిందమ || 3.14.33 || 466
- సోఽహం వాససహాయస్తే భవిష్యామి యదీచ్ఛసి |
ఇదం దుర్గం హి కాంతారం మృగరాక్షససేవితం |
సీతాం చ తాత రక్షిష్యే త్వయి యాతే సలక్ష్మణే || 3.14.34 || 467
- జటాయుషం తు ప్రతిపూజ్య రాఘవో
ముదా పరిష్వజ్య చ సన్నతోఽభవత్ |
పితుర్హి శుశ్రావ సఖిత్వమాత్మవాన్
జటాయుషా సంకథితం పునః పునః || 3.14.35 || 468
- స తత్ర సీతాం పరిదాయ మైథిలీం
సహైవ తేనాతిబలేన పక్షిణా |

జగామ తాం పంచవటీం సలక్షణో

రిపూన్ దిధక్షిష్ణులభానివానలః || 3.14.36 ||

469

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుర్దశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచదశః సర్గః ॥

పంచవట్యాం రమ్యే ప్రదేశే శ్రీరామస్యాజ్ఞయా లక్ష్మణేన సుందరపర్ణశాలాయా
నిర్మాణం తత్ర సీతాలక్ష్మణసహితస్య శ్రీరామస్య నివాసశ్చ

తతః పంచవటీం గత్వా నానావ్యాలమృగాయతాం ।
ఉవాచ లక్ష్మణం రామో భ్రాతరం దీప్తతేజసం ॥ 3.15.1 ॥

470

ఆగతాః స్మ యథోద్దిష్టం యం దేశం మునిరబ్రవీత్ ।
అయం పంచవటీదేశః సౌమ్య పుష్పితకాననః ॥ 3.15.2 ॥

471

సర్వతశ్చార్యతాం దృష్టిః కాననే నిపుణో హ్యసి ।
ఆశ్రమః కతరస్మిన్ నో దేశే భవతి సమ్మతః ॥ 3.15.3 ॥

472

రమతే యత్ర వైదేహీ త్వమహం చైవ లక్ష్మణ ।
తాదృశో దృశ్యతాం దేశః సన్నికృష్టజలాశయః ॥ 3.15.4 ॥

473

వనరామణ్యకం యత్ర జలరామణ్యకం తథా ।
సన్నికృష్టం చ యస్మింస్తు సమిత్పుష్పకుశోదకం ॥ 3.15.5 ॥

474

ఏవముక్తస్తు రామేణ లక్ష్మణః సంయతాంజలిః ।
సీతాసమక్షం కాకుత్స్థమిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ 3.15.6 ॥

475

పరవానస్మి కాకుత్స్థ త్వయి వర్షశతం స్థితే ।
స్వయం తు రుచిరే దేశే క్రియతామితి మాం వద ॥ 3.15.7 ॥

476

- సుప్రీతస్తేన వాక్యేన లక్ష్మణస్య మహాద్యుతిః |
విమృశన్ రోచయామాస దేశం సర్వగుణాన్వితం || 3.15.8 || 477
- స తం రుచిరమాక్రమ్య దేశమాశ్రమకర్మణి |
హస్తే గృహీత్వా హస్తేన రామః సౌమిత్రిమబ్రవీత్ || 3.15.9 || 478
- అయం దేశః సమః శ్రీమాన్ పుష్పితైస్తరుభిర్వృతః |
ఇహాశ్రమపదం రమ్యం యథావత్ కర్తుమర్హసి || 3.15.10 || 479
- ఇయమాదిత్యసంకాశైః పద్మైః సురభిగంధిభిః |
అదూరే దృశ్యతే రమ్యా పద్మినీ పద్మశోభితా || 3.15.11 || 480
- యథాఖ్యాతమగస్త్యేన మునినా భావితాత్మనా |
ఇయం గోదావరీ రమ్యా పుష్పితైస్తరుభిర్వృతా || 3.15.12 || 481
- హంసకారండవాకీర్ణా చక్రవాకోపశోభితా |
నాతిదూరే న చాసన్నే మృగయాథనిపీడితా || 3.15.13 || 482
- మయూరనాదితా రమ్యాః ప్రాంశవో బహుకందరాః |
దృశ్యంతే గిరయః సౌమ్య పుల్లైస్తరుభిరావృతాః || 3.15.14 || 483
- సౌవర్ణై రాజతైస్తానైర్దేశే దేశే తథా శుభైః |
గవాక్షితా ఇవాభాంతి గజాః పరమభక్తిభిః || 3.15.15 || 484
- సాలైస్తాలైస్తమాలైశ్చ ఖర్జూరైః పనసైర్దుమైః |
నీవారైస్తినిశ్చైశ్చైవ పున్నాగైశ్చోపశోభితాః || 3.15.16 || 485
- చూత్తైరశోకైస్తిలకైః కేతకైరపి చంపకైః |
పుష్పగుల్మలతోపేతైస్తైస్తైస్తరుభిరావృతాః || 3.15.17 || 486

- స్యందనైశ్చందనైర్నిపైః పఠ్ఠాసైర్లకుచైరపి |
ధవాశ్వకర్ణఖదిరైః శమీకింశుకపాటలైః || 3.15.18 || 487
- ఇదం పుణ్యమిదం రమ్యమిదం బహుమృగద్విజం |
ఇహ వత్స్యామ సౌమిత్రే సార్థమేతేన పక్షిణా || 3.15.19 || 488
- ఏవముక్తస్తు రామేణ లక్ష్మణః పరవీరహా |
అచిరేణాశ్రమం భ్రాతుశ్చకార సుమహాబలః || 3.15.20 || 489
- పర్ణశాలాం సువిపులాం తత్ర సంఘాతమృత్తికాం |
సుస్తంభాం మస్కరైర్దీర్ఘైః కృతవంశాం సుశోభనాం || 3.15.21 || 490
- శమీశాఖాభిరాస్తీర్య దృఢపాశావపాశితాం |
కుశకాశశరైః పఠ్ఠైః సుపరిచ్ఛాదితాం తథా || 3.15.22 || 491
- సమీకృతతలాం రమ్యాం చకార సుమహాబలః |
నివాసం రాఘవస్యార్థే ప్రేక్షణీయమనుత్తమం || 3.15.23 || 492
- స గత్వా లక్ష్మణః శ్రీమాన్ నదీం గోదావరీం తదా |
స్నాత్వా పద్మాని చాదాయ సఫలః పునరాగతః || 3.15.24 || 493
- తతః పుష్పబలిం కృత్వా శాంతిం చ స యథావిధి |
దర్శయామాస రామాయ తదాశ్రమపదం కృతం || 3.15.25 || 494
- స తం దృష్ట్వా కృతం సౌమ్యమాశ్రమం సహ సీతయా |
రాఘవః పర్ణశాలాయాం హర్షమాహారయత్ పరం || 3.15.26 || 495
- సుసంహృష్టః పరిష్వజ్య బాహుభ్యాం లక్ష్మణం తదా |
అతిస్నిగ్ధం చ గాఢం చ వచనం చేదమబ్రవీత్ || 3.15.27 || 496

- ప్రీతోఽస్మి తే మహాత్ కర్మ త్వయా కృతమిదం ప్రభో |
ప్రదేయో యన్నిమిత్తం తే పరిష్వంగో మయా కృతః || 3.15.28 || 497
- భావజ్ఞేన కృతజ్ఞేన ధర్మజ్ఞేన చ లక్ష్మణ |
త్వయా పుత్రేణ ధర్మాత్మా న సంవృత్తః పితా మమ || 3.15.29 || 498
- ఏవం లక్ష్మణముక్త్యా తు రాఘవో లక్ష్మీవర్ధనః |
తస్మిన్ దేశే బహుఫలే న్యవసత్ స సుఖం సుఖీ || 3.15.30 || 499
- కంచిత్ కాలం స ధర్మాత్మా సీతయా లక్ష్మణేన చ |
అన్వాస్యమానో న్యవసత్ స్వర్గలోకే యథామరః || 3.15.31 || 500
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచదశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షోడశః సర్గః ॥

లక్ష్మణేన హేమంతర్తోర్వర్ణనం భరతస్య ప్రశంసనం శ్రీరామస్య లక్ష్మణేన
 సీతయా చ సహ గోదావర్యాం స్నానం

- వసతస్తస్య తు సుఖం రాఘవస్య మహాత్మనః |
 శరద్వ్యపాయే హేమంతఋతురిష్టః ప్రవర్తత || 3.16.1 || 501
- స కదాచిత్ ప్రభాతాయాం శర్వర్యాం రఘునందనః |
 ప్రయయావభిషేకార్థం రమ్యాం గోదావరీం నదీం || 3.16.2 || 502
- ప్రహ్వః కలశహస్తస్తు సీతయా సహ వీర్యవాన్ |
 పృష్ఠతోఽనువ్రజన్ భ్రాతా సౌమిత్రిరిదమబ్రవీత్ || 3.16.3 || 503
- అయం స కాలః సంప్రాప్తః ప్రియో యస్తే ప్రియంవద |
 అలంకృత ఇవాభాతి యేన సంవత్సరః శుభః || 3.16.4 || 504
- నీహారపరుషో లోకః పృథివీ సస్యమాలినీ |
 జలాన్యనుపభోగ్యాని సుభగో హవ్యవాహనః || 3.16.5 || 505
- నవార్గయణపూజాభిరభ్యర్చ్య పితృదేవతాః |
 కృతార్గయణకాః కాలే సంతో విగతకల్మషాః || 3.16.6 || 506
- ప్రాజ్యకామా జనపదాః సంపన్నతరగోరసాః |
 విచరంతి మహీపాలా యాత్రార్థం విజిగీషవః || 3.16.7 || 507

- సేవమానే దృఢం సూర్యే దిశమంతకసేవితాం |
విహీనతిలకేవ స్త్రీ నోత్తరా దిక్ ప్రకాశతే || 3.16.8 || 508
- ప్రకృత్యా హిమకోశాఢ్యో దూరసూర్యశ్చ సాంప్రతం |
యథార్థనామా సువ్యక్తం హిమవాన్ హిమవాన్ గిరిః || 3.16.9 || 509
- అత్యంతసుఖసంచారా మధ్యాహ్నో స్పర్శతః సుఖాః |
దివసాః సుభగాదిత్యాశ్చాయాసలిలదుర్భగాః || 3.16.10 || 510
- మృదుసూర్యాః సునీహారాః పటుశీతాః సమారుతాః |
శూన్యారణ్యా హిమధ్వస్తా దివసా భాంతి సాంప్రతం || 3.16.11 || 511
- నివృత్తాకాశశయనాః పుష్యనీతా హిమారుణాః |
శీతవృద్ధతరాయామాస్త్రీయామా యాంతి సాంప్రతం || 3.16.12 || 512
- రవిసంక్రాంతసౌభాగ్యస్తుషారారుణమండలః |
నిఃశ్వాసాంధ ఇవాదర్శశ్చంద్రమా న ప్రకాశతే || 3.16.13 || 513
- జ్యోత్స్నా తుషారమలినా పౌర్ణమాస్యాం న రాజతే |
సీతేవ చాతపశ్యామా లక్ష్మతే న చ శోభతే || 3.16.14 || 514
- ప్రకృత్యా శీతలస్పర్శో హిమవిద్ధశ్చ సాంప్రతం |
ప్రవాతి పశ్చిమో వాయుః కాలే ద్విగుణశీతలః || 3.16.15 || 515
- బాష్పచ్ఛన్నాన్యరణ్యాని యవగోధూమవంతి చ |
శోభంతేఽభ్యుదితే సూర్యే నదద్భిః క్రౌంచసారసైః || 3.16.16 || 516
- ఖర్జూరపుష్పాకృతిభిః శిరోభిః పూర్ణతండులైః |
శోభంతే కించిదాలంబాః శాలయః కనకప్రభాః || 3.16.17 || 517
- మయూఖైరుపసర్పద్భిర్హిమనీహారసంవృతైః |
దూరమభ్యుదితః సూర్యః శశాంక ఇవ లక్ష్మతే || 3.16.18 || 518

- ఆగ్రాహ్యవీర్యః పూర్వాష్టే మధ్యాహ్నో స్పర్శతః సుఖః |
సంరక్తః కించిదాపాండురాతపః శోభతే క్షితౌ || 3.16.19 || 519
- అవశ్యాయనిపాతేన కించిత్ప్రక్లిన్నశాద్వలా |
వనానాం శోభతే భూమిర్నివిష్టతరుణాతపా || 3.16.20 || 520
- స్పృశన్ సువిపులం శీతముదకం ద్విరదః సుఖం |
అత్యంతతృప్షితో వన్యః ప్రతిసంహరతే కరం || 3.16.21 || 521
- ఏతే హి సముపాసీనా విహగా జలచారిణః |
నావగాహంతి సలిలమప్రగల్భా ఇవాహవం || 3.16.22 || 522
- అవశ్యాయతమోనద్ధా నీహారతమసావృతాః |
ప్రసుప్తా ఇవ లక్ష్మ్యంతే విపుష్పా వనరాజయః || 3.16.23 || 523
- బాష్పసంఛన్నసలిలా రుతవిజ్ఞేయసారసాః |
హిమార్ద్రవాలుకైస్తీరైః సరితో భాంతి సాంప్రతం || 3.16.24 || 524
- తుషారపతనాచ్చైవ మృదుత్వాద్ భాస్కరస్య చ |
శైత్యాదగాగ్రస్థమపి ప్రాయేణ రసవజ్జలం || 3.16.25 || 525
- జరాజర్జరితైః పత్రైః శీర్ణకేసరకర్ణికైః |
నాలశేషా హిమధ్వస్తా న భాంతి కమలాకరాః || 3.16.26 || 526
- అస్మింస్తు పురుషవ్యాఘ్రు కాలే దుఃఖసమన్వితః |
తపశ్చరతి ధర్మాత్మా త్వద్భక్త్యా భరతః పురే || 3.16.27 || 527
- త్యక్త్వా రాజ్యం చ మానం చ భోగాంశ్చ వివిధాన్ బహూన్ |
తపస్వీ నియతాహరః శేతే శీతే మహీతలే || 3.16.28 || 528

- సోఽపి వేలామిమాం నూనమభిషేకార్థముద్యతః |
వృతః ప్రకృతిభిర్నిత్యం ప్రయాతి సరయాం నదీం || 3.16.29 || 529
- అత్యంతసుఖసంవృద్ధః సుకుమారో హిమార్ద్రితః |
కథం త్వపరరాత్రేషు సరయామవగాహతే || 3.16.30 || 530
- పద్మపత్రేక్షణః శ్యామః శ్రీమాన్ నిరుదరో మహాన్ |
ధర్మజ్ఞః సత్యవాదీ చ హ్రీనిషేవో జితేంద్రియః || 3.16.31 || 531
- ప్రియాభిభాషీ మధురో దీర్ఘబాహురరిందమః |
సంత్యజ్య వివిధాన్ సౌఖ్యానార్యం సర్వాత్మనాశ్రితః || 3.16.32 || 532
- జితః స్వర్గస్తవ భ్రాత్రా భరతేన మహాత్మనా |
వనస్థమపి తాపస్యే యస్త్యామనువిధీయతే || 3.16.33 || 533
- న పితృమనువర్తంతే మాతృకం ద్విపదా ఇతి |
ఖ్యాతో లోకప్రవాదోఽయం భరతేనాన్యథా కృతః || 3.16.34 || 534
- భర్తా దశరథో యస్యాః సాధుశ్చ భరతః సుతః |
కథం ను సాంబా కైకేయా తాదృశీ క్రూరదర్శినీ || 3.16.35 || 535
- ఇత్యేవం లక్ష్మణే వాక్యం స్నేహాద్ వదతి ధార్మికే |
పరివాదం జనన్యాస్తమసహాన్ రాఘవోఽబ్రవీత్ || 3.16.36 || 536
- న తేఽంబా మధ్యమా తాత గర్హితవ్యా కదాచన |
తామేవేక్ష్యాకునాథస్య భరతస్య కథాం కురు || 3.16.37 || 537
- నిశ్చితైవ హి మే బుద్ధిర్వనవాసే దృఢవ్రతా |
భరతస్నేహసంతప్తా బాలిశీక్రియతే పునః || 3.16.38 || 538

- సంస్మరామ్యస్య వాక్యాని ప్రియాణి మధురాణి చ |
హృద్యాన్యమృతకల్పాని మనఃప్రహ్లాదనాని చ || 3.16.39 || 539
- కదా హ్యాహం సమేష్యామి భరతేన మహాత్మనా |
శత్రుఘ్నేన చ వీరేణ త్వయా చ రఘునందన || 3.16.40 || 540
- ఇత్యేవం విలపంస్తత్ర ప్రాప్య గోదావరీం నదీం |
చక్రేఽభిషేకం కాకుత్స్థః సానుజః సహ సీతయా || 3.16.41 || 541
- తర్పయిత్వాథ సలిలైస్తైః పితౄన్ దైవతానపి |
స్తువంతి స్మోదితం సూర్య దేవతాశ్చ తథానఘాః || 3.16.42 || 542
- కృతాభిషేకః స రరాజ రామః
సీతాద్వితీయః సహ లక్ష్మణేన |
కృతాభిషేకస్త్వగరాజపుత్ర్యా
రుద్రః సనందిర్భగవానివేశః || 3.16.43 || 543
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షోడశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తదశః సర్గః ॥

శ్రీరామస్యాశ్రమే శూర్పణఖాయా ఆగమనం తస్య పరిచయం జ్ఞాత్వా
స్వాత్మనః పరిచయం దత్త్వాఽఽత్మానం భార్యారూపతయా గ్రహీతుం తం ప్రతి
తస్యా అనురోధః

కృతాభిషేకో రామస్తు సీతా సౌమిత్రిరేవ చ |

తస్మాద్ గోదావరీతీరాత్ తతో జగ్ముః స్వమాశ్రమం || 3.17.1 ||

544

ఆశ్రమం తముపాగమ్య రాఘవః సహలక్ష్మణః |

కృత్వా పౌర్వాహ్నికం కర్మ పర్ణశాలాముపాగమత్ || 3.17.2 ||

545

ఉవాస సుఖితస్తత్ర పూజ్యమానో మహర్షిభిః |

స రామః పర్ణశాలాయామాసీనః సహ సీతయా || 3.17.3 ||

546

విరరాజ మహాబాహుశ్చిత్రయా చంద్రమా ఇవ |

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా చకార వివిధాః కథాః || 3.17.4 ||

547

తదాసీనస్య రామస్య కథాసంసక్తచేతసః |

తం దేశం రాక్షసీ కాచిదాజగామ యదృచ్ఛయా || 3.17.5 ||

548

సా తు శూర్పణఖా నామ దశగ్రీవస్య రక్షసః |

భగినీ రామమాసాద్య దదర్శ త్రిదశోపమం || 3.17.6 ||

549

దీప్తాస్యం చ మహాబాహుం పద్మపత్రాయతేక్షణం |

గజవిక్రాంతగమనం జటామండలధారిణం || 3.17.7 ||

550

- సుకుమారం మహాసత్త్వం పార్థివవ్యంజనాన్వితం |
రామమిందీవరశ్యామం కందర్పసదృశప్రభం || 3.17.8 || 551
- బభూవేంద్రోపమం దృష్ట్వా రాక్షసీ కామమోహితా |
సుముఖం దుర్ముఖీ రామం వృత్తమధ్యం మహోదరీ || 3.17.9 || 552
- విశాలాక్షం విరూపాక్షీ సుకేశం తామ్రమూర్ధజా |
ప్రియరూపం విరూపా సా సుస్వరం భైరవస్వనా || 3.17.10 || 553
- తరుణం దారుణా వృద్ధా దక్షిణం వామభాషిణీ |
న్యాయవృత్తం సుదుర్వృత్తా ప్రియమప్రియదర్శనా || 3.17.11 || 554
- శరీరజసమావిష్టా రాక్షసీ రామమబ్రవీత్ |
జటీ తాపసవేషణ సభార్యః శరచాపధృక్ || 3.17.12 || 555
- ఆగతస్త్వమిమం దేశం కథం రాక్షససేవితం |
కిమాగమనకృత్యం తే తత్త్వమాఖ్యాతుమర్హసి || 3.17.13 || 556
- ఏవముక్తస్తు రాక్షస్యా శూర్పణఖ్యా పరంతపః |
ఋజుబుద్ధితయా సర్వమాఖ్యాతుముపచక్రమే || 3.17.14 || 557
- ఆసీద్ దశరథో నామ రాజా త్రిదశవిక్రమః |
తస్యాహమగ్రజః పుత్రో రామో నామ జనైః శ్రుతః || 3.17.15 || 558
- భ్రాతాయం లక్ష్మణో నామ యవీయాన్ మామనువ్రతః |
ఇయం భార్యా చ వైదేహీ మమ సీతేతి విశ్రుతా || 3.17.16 || 559
- నియోగాత్ తు నరేంద్రస్య పితుర్మాతుశ్చ యంత్రితః |
ధర్మార్థం ధర్మకాంక్షీ చ వనం వస్తుమిహోగతః || 3.17.17 || 560

- త్వాం తు వేదితుమిచ్ఛామి కస్య త్వం కాసి కస్య వా |
త్వం హి తావన్మనోజ్ఞాంగీ రాక్షసీ ప్రతిభాసి మే || 3.17.18 || 561
- ఇహ వా కిన్నిమిత్తం త్వమాగతా బ్రూహి తత్త్వతః |
సాబ్రవీద్ వచనం శ్రుత్వా రాక్షసీ మదనార్దితా || 3.17.19 || 562
- శ్రూయతాం రామ తత్త్వార్థం వక్ష్యామి వచనం మమ |
అహం శూర్పణఖా నామ రాక్షసీ కామరూపిణీ || 3.17.20 || 563
- అరణ్యం విచరామీదమేకా సర్వభయంకరా |
రావణో నామ మే భ్రాతా యది తే శ్రోత్రమాగతః || 3.17.21 || 564
- వీరో విశ్రవసః పుత్రో యది తే శ్రోత్రమాగతః |
ప్రవృద్ధనిద్రశ్చ సదా కుంభకర్ణో మహాబలః || 3.17.22 || 565
- విభీషణస్తు ధర్మాత్మా న తు రాక్షసచేష్టితః |
ప్రఖ్యాతవీర్యో చ రణే భ్రాతరౌ ఖరదూషణౌ || 3.17.23 || 566
- తానహం సమతిక్రాంతా రామ త్వా పూర్వదర్శనాత్ |
సముపేతాస్మి భావేన భర్తారం పురుషోత్తమం || 3.17.24 || 567
- అహం ప్రభావసంపన్నా స్వచ్ఛందబలగామినీ |
చిరాయ భవ భర్తా మే సీతయా కిం కరిష్యసి || 3.17.25 || 568
- వికృతా చ విరూపా చ న సేయం సదృశీ తవ |
అహమేవానురూపా తే భార్యారూపేణ పశ్య మాం || 3.17.26 || 569
- ఇమాం విరూపామసతీం కరాలాం నిర్ణతోదరీం |
అనేన సహ తే భ్రాత్రా భక్షయిష్యామి మానుషీం || 3.17.27 || 570

తతః పర్వతశృంగాణి వనాని వివిధాని చ |

పశ్యన్ సహ మయా కామీ దండకాన్ విచరిష్యసి || 3.17.28 ||

571

ఇత్యేవముక్తః కాకుత్స్థః ప్రహస్య మదిరేక్షణాం |

ఇదం వచనమారేభే వక్తుం వాక్యవిశారదః || 3.17.29 ||

572

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తదశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టాదశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ తదనురోధస్యానంగీకారే కృతే శూర్పణఖాయా లక్ష్మణం ప్రతి
ప్రణయయాచనా తేనాపి ప్రత్యాఖ్యాతాయాస్తస్యాః సీతాం ప్రత్యాక్రమణం
లక్ష్మణేన తస్యా నాసికాకర్ణయోశ్చేదశ్చ

తాం తు శూర్పణఖాం రామః కామపాశావపాశితాం ।

స్వేచ్ఛయా శ్లక్షణయా వాచా స్మితపూర్వమథాబ్రవీత్ ॥ 3.18.1 ॥

573

కృతదారోఽస్మి భవతి భార్యేయం దయితా మమ ।

త్వద్విధానాం తు నారీణాం సుదుఃఖా ససపత్నతా ॥ 3.18.2 ॥

574

అనుజస్త్యేష మే భ్రాతా శీలవాన్ ప్రియదర్శనః ।

శ్రీమానకృతదారశ్చ లక్ష్మణో నామ వీర్యవాన్ ॥ 3.18.3 ॥

575

అపూర్వీ భార్యయా చార్థీ తరుణః ప్రియదర్శనః ।

అనురూపశ్చ తే భర్తా రూపస్యాస్య భవిష్యతి ॥ 3.18.4 ॥

576

ఏనం భజ విశాలాక్షి భర్తారం భ్రాతరం మమ ।

అసపత్నా వరారోహే మేరుమర్కప్రభా యథా ॥ 3.18.5 ॥

577

ఇతి రామేణ సా ప్రోక్తా రాక్షసీ కామమోహితా ।

విస్ఫుజ్య రామం సహసా తతో లక్ష్మణమబ్రవీత్ ॥ 3.18.6 ॥

578

- అస్య రూపస్య తే యుక్తా భార్యాహం వరవర్ణినీ |
మయా సహ సుఖం సర్వాన్ దండకాన్ విచరిష్యసి || 3.18.7 || 579
- ఏవముక్తస్తు సౌమిత్రీ రాక్షస్యా వాక్యకోవిదః |
తతః శూర్పణఖీం స్మిత్వా లక్ష్మణో యుక్తమబ్రవీత్ || 3.18.8 || 580
- కథం దాసస్య మే దాసీ భార్యా భవితుమిచ్ఛసి |
సోఽహమార్యేణ పరవాన్ భ్రాత్రా కమలవర్ణిని || 3.18.9 || 581
- సమృద్ధార్థస్య సిద్ధార్థా ముదితామలవర్ణినీ |
ఆర్యస్య త్వం విశాలాక్షీ భార్యా భవ యవీయసీ || 3.18.10 || 582
- ఏతాం విరూపామసతీం కరాలాం నిర్ణతోదరీం |
భార్యాం వృద్ధాం పరిత్యజ్య త్వామేవైష భజిష్యతి || 3.18.11 || 583
- కో హి రూపమిదం శ్రేష్ఠం సంత్యజ్య వరవర్ణిని |
మానుషీషు వరారోహే కుర్యాద్ భావం విచక్షణః || 3.18.12 || 584
- ఇతి సా లక్ష్మణేనోక్తా కరాలా నిర్ణతోదరీ |
మన్యతే తద్వచః సత్యం పరిహాసావిచక్షణా || 3.18.13 || 585
- సా రామం పర్ణశాలాయాముపవిష్టం పరంతపం |
సీతయా సహ దుర్ధర్షమబ్రవీత్ కామమోహితా || 3.18.14 || 586
- ఇమాం విరూపామసతీం కరాలాం నిర్ణతోదరీం |
వృద్ధాం భార్యామవష్టభ్య న మాం త్వం బహు మన్యసే || 3.18.15 || 587
- అద్యేమాం భక్షయిష్యామి పశ్యతస్తవ మానుషీం |
త్వయా సహ చరిష్యామి నిఃసపత్నా యథాసుఖం || 3.18.16 || 588

- ఇత్యుక్త్వా మృగశావాక్షీమలాతసదృశేక్షణా |
అభ్యగచ్ఛత్ సుసంక్రుద్ధా మహోల్కా రోహిణీమివ || 3.18.17 || 589
- తాం మృత్యుపాశప్రతిమామాపతంతీం మహాబలః |
విగృహ్య రామః కుపితస్తతో లక్ష్మణమబ్రవీత్ || 3.18.18 || 590
- కూరైరనార్యైః సౌమిత్రే పరిహాసః కథంచన |
న కార్యః పశ్య వైదేహీం కథంచిత సౌమ్య జీవతీం || 3.18.19 || 591
- ఇమాం విరూపామసతీమతిమత్తాం మహోదరీం |
రాక్షసీం పురుషవ్యాఘ్రు విరూపయితుమర్హసి || 3.18.20 || 592
- ఇత్యుక్తో లక్ష్మణస్తస్యాః క్రుద్ధో రామస్య పశ్యతః |
ఉద్ధృత్య ఖడ్గం చిచ్ఛేద కర్ణనాసే మహాబలః || 3.18.21 || 593
- నికృత్తకర్ణనాసా తు విస్వరం సా వినద్య చ |
యథాగతం ప్రదుద్రావ ఘోరా శూర్పణఖా వనం || 3.18.22 || 594
- సా విరూపా మహాఘోరా రాక్షసీ శోణితోక్షితా |
ననాద వివిధాన్ నాదాన్ యథా ప్రావృషి తోయదః || 3.18.23 || 595
- సా విక్షరంతీ రుధిరం బహుధా ఘోరదర్శనా |
ప్రగృహ్య బాహూ గర్జంతీ ప్రవివేశ మహావనం || 3.18.24 || 596
- తతస్తు సా రాక్షససంఘసంవృతం
ఖరం జనస్థానగతం విరూపితా |
ఉపేత్య తం భ్రాతరముగ్రతేజసం
పపాత భూమౌ గగనాద్ యథాశనిః || 3.18.25 || 597
- తతః సభార్యం భయమోహమూర్ఛితా
సలక్ష్మణం రాఘవమాగతం వనం |

విరూపణం చాత్మని శోణితోక్షితా

శశంస సర్వం భగినీ ఖరస్య సా || 3.18.26 ||

598

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టాదశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనవింశః సర్గః ॥

శూర్పణఖాతస్తదీయదుర్దశావృత్తాంతమాకర్ణ్య కుపితేన ఖరేణ రామాదీనాం
వధాయ చతుర్దశసహస్రరాక్షసానాం ప్రేషణం

తాం తథా పతితాం దృష్ట్వా విరూపాం శోణితోక్షితాం |
భగినీం క్రోధసంతప్తః ఖరః పప్రచ్ఛ రాక్షసః || 3.19.1 ||

599

ఉత్తిష్ఠ తావదాఖ్యాహి ప్రమోహం జహి సంభ్రమం |
వ్యక్తమాఖ్యాహి కేన త్వమేవంరూపా విరూపితా || 3.19.2 ||

600

కః కృష్ణసర్పమాసీనమాశీవిషమనాగసం |
తుదత్యభిసమాపన్నమంగుల్యగ్రేణ లీలయా || 3.19.3 ||

601

కాలపాశం సమాసజ్య కంఠే మోహాన్న బుధ్యతే |
యస్త్వామద్య సమాసాద్య పీతవాన్ విషముత్తమం || 3.19.4 ||

602

బలవిక్రమసంపన్నా కామగా కామరూపిణీ |
ఇమామవస్థాం నీతా త్వం కేనాంతకసమాగతా || 3.19.5 ||

603

దేవగంధర్వభూతానామృషీణాం చ మహాత్మనాం |
కోఽయమేవం మహావీర్యస్త్వాం విరూపాం చకార హా || 3.19.6 ||

604

నహి పశ్యామ్యహం లోకే యః కుర్యాన్మమ విప్రియం |
అమరేషు సహస్రాక్షం మహేంద్రం పాకశాసనం || 3.19.7 ||

605

- అద్యాహం మార్గణైః ప్రాణానాదాస్యే జీవితాంతగైః |
సలిలే క్షీరమాసక్తం నిష్పిబన్నివ సారసః || 3.19.8 || 606
- నిహతస్య మయా సంఖ్యే శరసంకృత్తమర్మణః |
సఫేనం రుధిరం కస్య మేదినీ పాతుమిచ్ఛతి || 3.19.9 || 607
- కస్య పత్రరథాః కాయాన్మాంసముత్యత్య సంగతాః |
ప్రహృష్టా భక్షయిష్యంతి నిహతస్య మయా రణే || 3.19.10 || 608
- తం న దేవా న గంధర్వా న పిశాచా న రాక్షసాః |
మయాపకృష్టం కృపణం శక్తాస్తాతుం మహాహవే || 3.19.11 || 609
- ఉపలభ్య శనైః సంజ్ఞాం తం మే శంసీతుమర్హసి |
యేన త్వం దుర్వినీతేన వనే విక్రమ్య నిర్జితా || 3.19.12 || 610
- ఇతి భ్రాతుర్వచః శ్రుత్వా క్రుద్ధస్య చ విశేషతః |
తతః శూర్పణఖా వాక్యం సబాష్పమిదమబ్రవీత్ || 3.19.13 || 611
- తరుణౌ రూపసంపన్నౌ సుకుమారౌ మహాబలౌ |
పుండరీకవిశాలాక్షౌ చీరకృష్ణాజినాంబరౌ || 3.19.14 || 612
- ఫలమూలాశనౌ దాంతౌ తాపసౌ బ్రహ్మచారిణౌ |
పుత్రౌ దశరథస్యాస్తాం భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ || 3.19.15 || 613
- గంధర్వరాజప్రతిమౌ పార్థివవ్యంజనాన్వితౌ |
దేవౌ వా దానవావేతౌ న తర్కయితుముత్సహే || 3.19.16 || 614
- తరుణీ రూపసంపన్నా సర్వాభరణభూషితా |
దృష్టా తత్ర మయా నారీ తయోర్మృధ్యే సుమధ్యమా || 3.19.17 || 615
- తాభ్యాముభాభ్యాం సంభూయ ప్రమదామధికృత్య తాం |
ఇమామవస్థాం నీతాహం యథానాథాసతీ తథా || 3.19.18 || 616

- తస్యాశ్చాన్యజువృత్తాయాస్తయోశ్చ హతయోరహం ।
సఫేనం పాతుమిచ్ఛామి రుధిరం రణమూర్ధని ॥ 3.19.19 ॥ 617
- ఏష మే ప్రథమః కామః కృతస్తత్ర త్వయా భవేత్ ।
తస్యాస్తయోశ్చ రుధిరం పిబేయమహమాహవే ॥ 3.19.20 ॥ 618
- ఇతి తస్యాం బ్రువాణాయాం చతుర్దశ మహాబలాన్ ।
వ్యాదిదేశ ఖరః క్రుద్ధో రాక్షసానంతకోపమాన్ ॥ 3.19.21 ॥ 619
- మానుషౌ శస్త్రసంపన్నౌ చీరకృష్ణాజినాంబరౌ ।
ప్రవిష్టౌ దండకారణ్యం ఘోరం ప్రమదయా సహ ॥ 3.19.22 ॥ 620
- తౌ హత్వా తాం చ దుర్వృత్తాముపావర్తితుమర్హథ ।
ఇయం చ భగినీ తేషాం రుధిరం మమ పాస్యతి ॥ 3.19.23 ॥ 621
- మనోరథోఽయమిష్టోఽస్యా భగిన్యా మమ రాక్షసాః ।
శీఘ్రం సంపాద్యతాం గత్వా తౌ ప్రమథ్య స్వతేజసా ॥ 3.19.24 ॥ 622
- యుష్మాభిర్నిహతౌ దృష్ట్వా తావుభౌ భ్రాతరౌ రణే ।
ఇయం ప్రహృష్టా ముదితా రుధిరం యుధి పాస్యతి ॥ 3.19.25 ॥ 623
- ఇతి ప్రతిసమాదిష్టా రాక్షసాస్తే చతుర్దశ ।
తత్ర జగ్ముస్తయా సార్థం ఘనా వాతేరితా ఇవ ॥ 3.19.26 ॥ 624
- ॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనవింశః సర్గః ॥

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ వింశః సర్గః ॥

శ్రీరామకర్తృకః ఖరప్రహితానాం రాక్షసానాం వధః

- తతః శూర్పణఖా ఘోరా రాఘవాశ్రమమాగతా |
 రాక్షసానాచచక్షే తౌ భ్రాతరౌ సహ సీతయా || 3.20.1 || 625
- తే రామం పర్ణశాలాయాముపవిష్టం మహాబలం |
 దదృశుః సీతయా సార్థం లక్ష్మణేనాపి సేవితం || 3.20.2 || 626
- తాం దృష్ట్వా రాఘవః శ్రీమానాగతాంస్తాంశ్చ రాక్షసాన్ |
 అబ్రవీద్ భ్రాతరం రామో లక్ష్మణం దీప్తతేజసం || 3.20.3 || 627
- ముపశార్తం భవ సౌమిత్రే సీతాయాః ప్రత్యనంతరః |
 ఇమానస్యా వధిష్యామి పదవీమాగతానిహ || 3.20.4 || 628
- వాక్యమేతత్ తతః శ్రుత్వా రామస్య విదితాత్మనః |
 తథేతి లక్ష్మణో వాక్యం రాఘవస్య ప్రపూజయన్ || 3.20.5 || 629
- రాఘవోఽపి మహాచ్ఛాపం చామీకరవిభూషితం |
 చకార సజ్యం ధర్మాత్మా తాని రక్షాంసి చాబ్రవీత్ || 3.20.6 || 630
- పుత్రౌ దశరథస్యావాం భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ |
 ప్రవిష్టౌ సీతయా సార్థం దుశ్చరం దండకావనం || 3.20.7 || 631

- ఫలమూలాశనౌ దాంతౌ తాపసౌ బ్రహ్మచారిణౌ |
వసంతౌ దండకారణ్యే కిమర్థముపహింసథ || 3.20.8 || 632
- యుష్మాన్ పాపాత్మకాన్ హంతుం విప్రకారాన్ మహాహవే |
ఋషీణాం తు నియోగేన సంప్రాప్తః సశరాసనః || 3.20.9 || 633
- తిష్ఠతైవాత్ర సంతుష్టా నోపవర్తితుమర్హథ |
యది ప్రాణైరిహార్థో వో నివర్తధ్వం నిశాచరాః || 3.20.10 || 634
- తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా రాక్షసాస్తే చతుర్దశ |
ఊచుర్వాచం సుసంక్రుద్ధా బ్రహ్మఘ్నాః శూలపాణయః || 3.20.11 || 635
- సంరక్తనయనా ఘోరా రామం సంరక్తలోచనం |
పరుషా మధురాభాషం హృష్టా దృష్టపరాక్రమం || 3.20.12 || 636
- క్రోధముత్పాద్య నో భర్తుః ఖరస్య సుమహాత్మనః |
త్వమేవ హాస్యసే ప్రాణాన్ సద్యోఽస్మాభిర్హతో యుధి || 3.20.13 || 637
- కా హి తే శక్తిరేకస్య బహూనాం రణమూర్ధని |
అస్మాకమగ్రతః స్థాతుం కిం పునర్యోధుమాహవే || 3.20.14 || 638
- ఏభిర్బాహుప్రయుక్తైశ్చ పరిఘైః శూలపట్టిశ్చైః |
ప్రాణాంస్త్యక్ష్వసి వీర్యం చ ధనుశ్చ కరపీడితం || 3.20.15 || 639
- ఇత్యేవముక్త్వా సంరభా రాక్షసాస్తే చతుర్దశ |
ఉద్యతాయుధనిస్త్రీంశా రామమేవాభిదుద్రువుః || 3.20.16 || 640
- చిక్షిపుస్తాని శూలాని రాఘవం ప్రతి దుర్జయం |
తాని శూలాని కాకుత్స్థః సమస్తాని చతుర్దశ || 3.20.17 || 641

- తావద్భిరేవ చిచ్ఛేద శరైః కాంచనభూషితైః |
తతః పశ్చాన్మహాతేజా నారాచాన్ సూర్యసన్నిభాన్ || 3.20.18 || 642
- జగ్రాహ పరమక్రుద్ధశ్చతుర్దశ శిలాశితాన్ |
గృహీత్వా ధనురాయమ్య లక్ష్మానుద్దిశ్య రాక్షసాన్ || 3.20.19 || 643
- ముమోచ రాఘవో బాణాన్ వజ్రానివ శతక్రతుః |
తే భిత్త్వా రక్షసాం వేగాద్ వక్షాంసి రుధిరప్లుతాః || 3.20.20 || 644
- వినిష్ఠేతుస్తదా భూమౌ వలీకాదివ పన్నగాః |
తైర్భగ్నహృదయా భూమౌ చిన్నమూలా ఇవ ద్రుమాః || 3.20.21 || 645
- నిపేతుః శోణితస్నాతా వికృతా విగతాసవః |
తాన్ భూమౌ పతితాన్ దృష్ట్వా రాక్షసీ క్రోధమూర్చ్ఛితా || 3.20.22 || 646
- ఉపగమ్య ఖరం సా తు కించిత్సంశుష్కశోణితా |
పపాత పునరేవార్తా సనిర్యాసేవ వల్లరీ || 3.20.23 || 647
- భ్రాతుః సమీపే శోకార్తా ససర్ణ నినదం మహాత్ |
సస్వరం ముముచే బాష్పం వివర్ణవదనా తదా || 3.20.24 || 648
- నిపాతితాన్ ప్రేక్ష్య రణే తు రాక్షసాన్
ప్రథావితా శూర్పణఖా పునస్తతః |
వధం చ తేషాం నిఖిలేన రక్షసాం
శశంస సర్వం భగినీ ఖరస్య సా || 3.20.25 || 649
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే వింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకవింశః సర్గః ॥

శూర్పణఖయా ఖరపార్శ్వముపగమ్య రాక్షసవధవృత్తాంతం నివేద్య
శ్రీరామతో భయం ప్రదర్శ్య ఖరస్య యుద్ధార్థం ప్రోత్సాహనం

స పునః పతితాం దృష్ట్వా క్రోధాచ్ఛూర్పణఖాం పునః |

ఉవాచ వ్యక్తయా వాచా తామనర్థార్థమాగతాం || 3.21.1 ||

650

మయా త్విదానీ శూరాస్తే రాక్షసాః పిశితాశనాః |

త్వత్ప్రియార్థం వినిర్దిష్టాః కిమర్థం రుద్యతే పునః || 3.21.2 ||

651

భక్తాశ్చైవానురక్తాశ్చ హితాశ్చ మమ నిత్యశః |

హన్యమానా న హన్యంతే న న కుర్యుర్వచో మమ || 3.21.3 ||

652

కిమేతచ్ఛోతుమిచ్ఛామి కారణం యత్యతే పునః |

హా నాథేతి వినర్దంతీ సర్పవచ్ఛేష్టసే క్షితౌ || 3.21.4 ||

653

అనాథవద్ విలపసి కిం ను నాథే మయి స్థితే |

ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ మా మైవం వైక్లవ్యం త్యజ్యతామితి || 3.21.5 ||

654

ఇత్యేవముక్తా దుర్ధర్షా ఖరేణ పరిసాంత్యితా |

విమృజ్య నయనే సాస్తే ఖరం భ్రాతరమబ్రవీత్ || 3.21.6 ||

655

అస్మీదానీమహం ప్రాప్తా హతశ్రవణనాసికా |

శోణితౌఘపరిక్లిన్నా త్వయా చ పరిసాంత్యితా || 3.21.7 ||

656

- ప్రేషితాశ్చ త్వయా శూరా రాక్షసాస్తే చతుర్దశ |
నిహంతుం రాఘవం ఘోరం మత్ప్రియార్థం సలక్ష్మణం || 3.21.8 || 657
- తే తు రామేణ సామర్షాః శూలపట్టిశపాణయః |
సమరే నిహతాః సర్వే సాయకైర్మర్మభేదిభిః || 3.21.9 || 658
- తాన్ భూమౌ పతితాన్ దృష్ట్వా క్షణేనైవ మహాజవాన్ |
రామస్య చ మహాత్కర్మ మహాంస్త్రాసోఽభవన్మమ || 3.21.10 || 659
- సాస్మి భీతా సముద్విగ్నా విషణ్ణా చ నిశాచర |
శరణం త్వాం పునః ప్రాప్తా సర్వతో భయదర్శినీ || 3.21.11 || 660
- విషాదనక్రాధ్యుషితే పరిత్రాసోర్మిమాలిని |
కిం మాం న త్రాయసే మగ్నాం విపులే శోకసాగరే || 3.21.12 || 661
- ఏతే చ నిహతా భూమౌ రామేణ నిశితైః శరైః |
యే చ మే పదవీం ప్రాప్తా రాక్షసాః పిశితాశనాః || 3.21.13 || 662
- మయి తే యద్యనుక్రోశో యది రక్షఃసు తేషు చ |
రామేణ యది శక్తిస్తే తేజో వాస్తి నిశాచర || 3.21.14 || 663
- దండకారణ్యనిలయం జహి రాక్షసకంటకం |
యది రామమమిత్రఘ్నం న త్వమద్య వధిష్యసి || 3.21.15 || 664
- తవ చైవగ్రతః ప్రాణాంస్త్యక్ష్మామి నిరపత్రపా |
బుద్ధ్యాహమనుపశ్యామి న త్వం రామస్య సంయుగే || 3.21.16 || 665
- స్థాతుం ప్రతిముఖే శక్తః సబలోఽపి మహారణే |
శూరమానీ న శూరస్త్యం మిథ్యారోపితవిక్రమః || 3.21.17 || 666
- అపయాహి జనస్థానాత్ త్వరితః సహబాంధవః |
జహి త్వం సమరే మూఢాన్యథా తు కులపాంసన || 3.21.18 || 667

మానుషౌ తౌ న శక్నోషి హంతుం వై రామలక్ష్మణౌ |
నిఃసత్త్వస్యాల్పవీర్యస్య వాసస్తే కీదృశస్త్విహా || 3.21.19 ||

668

రామతేజోఽభిభూతో హి త్వం క్షిప్తం వినశిష్యసి |
స హి తేజఃసమాయుక్తో రామౌ దశరథాత్మజః || 3.21.20 ||

669

భ్రాతా చాస్య మహావీర్యో యేన చాస్మి విరూపితా |
ఏవం విలప్య బహుశో రాక్షసీ ప్రదరోదరీ || 3.21.21 ||

670

భ్రాతుః సమీపే శోకార్తా నష్టసంజ్ఞా బభూవ హా |
కరాభ్యాముదరం హత్వా రురోద భృశదుఃఖితా || 3.21.22 ||

671

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకవింశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్వావింశః సర్గః ॥

చతుర్దశసహస్రసైనికైః సహ ఖరదూషణయోర్జనస్థానాత్ పంచవటీం ప్రతి
 ప్రస్థానం

- ఏవమాధర్షితః శూరః శూర్పనఖ్యా ఖరస్తతః |
 ఉవాచ రక్షసాం మధ్యే ఖరః ఖరతరం వచః || 3.22.1 || 672
- తవాపమానప్రభవః క్రోధోఽయమతులో మమ |
 న శక్యతే ధారయితుం లవణాంభ ఇవోల్బణం || 3.22.2 || 673
- న రామం గణయే వీర్యాన్మానుషం క్షీణజీవితం |
 ఆత్మదుశ్చరితైః ప్రాణాన్ హతో యోఽద్య విమోక్ష్యతే || 3.22.3 || 674
- బాష్పః సంధార్యతామేష సంభ్రమశ్చ విముచ్యతాం |
 అహం రామం సహ భ్రాత్రా నయామి యమసాదనం || 3.22.4 || 675
- పరశ్వధహతస్యాద్య మందప్రాణస్య భూతలే |
 రామస్య రుధిరం రక్తముష్ణం పాస్యసి రాక్షసి || 3.22.5 || 676
- సంప్రహృష్టా వచః శ్రుత్వా ఖరస్య వదనాచ్ఛ్యతం |
 ప్రశశంస పునర్మోర్ఖ్యాద్ భ్రాతరం రక్షసాం వరం || 3.22.6 || 677
- తయా పరుషితః పూర్వం పునరేవ ప్రశంసితః |
 అబ్రవీద్ దూషణం నామ ఖరః సేనాపతిం తదా || 3.22.7 || 678

- చతుర్దశ సహస్రాణి మమ చిత్తానువర్తినాం ।
రక్షసాం భీమవేగానాం సమరేష్వనివర్తినాం ॥ 3.22.8 ॥ 679
- నీలజీమూతవర్ణానాం లోకహింసావిహారిణాం ।
సర్వోద్వోగముదీర్ణానాం రక్షసాం సౌమ్య కారయ ॥ 3.22.9 ॥ 680
- ఉపస్థాపయ మే క్షిప్రం రథం సౌమ్య ధనూంషి చ ।
శరాంశ్చ చిత్రాన్ ఖడ్గాంశ్చ శక్తిశ్చ వివిధాః శితాః ॥ 3.22.10 ॥ 681
- అగ్రే నిర్యాతుమిచ్ఛామి పౌలస్త్యానాం మహాత్మనాం ।
వధార్థం దుర్వినీతస్య రామస్య రణకోవిద ॥ 3.22.11 ॥ 682
- ఇతి తస్య బ్రువాణస్య సూర్యవర్ణం మహారథం ।
సదశ్వైః శబలైర్ముక్తమాచచక్షేఽథ దూషణః ॥ 3.22.12 ॥ 683
- తం మేరుశిఖరాకారం తప్తకాంచనభూషణం ।
హేమచక్రమసంబాధం వైదూర్యమయకూబరం ॥ 3.22.13 ॥ 684
- మత్స్యైః పుష్పైర్దుమైః శైలైశ్చంద్రసూర్యైశ్చ కాంచనైః ।
మాంగల్యైః పక్షిసంఘైశ్చ తారాభిశ్చ సమావృతం ॥ 3.22.14 ॥ 685
- ధ్వజనిస్త్రీంశసంపన్నం కింకిణీవరభూషితం ।
సదశ్వయుక్తం సోఽమర్షాదారురోహ ఖరస్తదా ॥ 3.22.15 ॥ 686
- ఖరస్తు తన్మహత్సైన్యం రథచర్మాయుధధ్వజం ।
నిర్యాతేత్యబ్రవీత్ ప్రేక్ష్య దూషణః సర్వరాక్షసాన్ ॥ 3.22.16 ॥ 687
- తతస్తద్ రాక్షసం సైన్యం ఘోరచర్మాయుధధ్వజం ।
నిర్జగామ జనస్థానాన్మహానాదం మహాజవం ॥ 3.22.17 ॥ 688

- ముద్గరైః పట్టిశైః శూలైః సుతీక్ష్ణైశ్చ పరశ్వాదైః |
ఖడ్గైశ్చక్రైశ్చ హస్తస్థైర్యాజమానైః సతోమరైః || 3.22.18 || 689
- శక్తిభిః పరిఘైరోరైరతిమాత్రైశ్చ కార్ముకైః |
గదాసిముసలైర్వజ్రైర్గ్రహీతైర్భీమదర్శనైః || 3.22.19 || 690
- రాక్షసానాం సుఘోరాణాం సహస్రాణి చతుర్దశ |
నిర్యాతాని జనస్థానాత్ ఖరచిత్రానువర్తినాం || 3.22.20 || 691
- తాంస్తు నిర్ధావతో దృష్ట్వా రాక్షసాన్ భీమదర్శనాన్ |
ఖరస్యాథ రథః కించిజ్జగామ తదనంతరం || 3.22.21 || 692
- తతస్తాంఛబలానశ్వాంస్తప్తకాంచనభూషితాన్ |
ఖరస్య మతమాజ్ఞాయ సారథిః పర్యచోదయత్ || 3.22.22 || 693
- సంచోదితో రథః శీఘ్రం ఖరస్య రిపుఘాతినః |
శబ్దేనాపూరయామాస దిశః సప్రదిశస్తథా || 3.22.23 || 694
- ప్రవృద్ధమన్యుస్తు ఖరః ఖరస్వరో
రిపోర్వధార్థం త్వరితో యథాంతకః |
అచూచుదత్ సారథిమున్నదన్ పున -
ర్మహాబలో మేఘ ఇవాశ్మవర్షవాన్ || 3.22.24 || 695
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్వావింశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రయోవింశః సర్గః ॥

భయంకరానుత్పాతాన్ దృష్ట్వాపి తానచింతయిత్వా ఖరస్య
 రాక్షససేనాయాశ్చ శ్రీరామస్యాశ్రమసమీపే గమనం

- తత్ప్రయాతం బలం ఘోరమశివం శోణితోదకం ।
 అభ్యవర్షన్మహాఘోరస్తుములో గర్దభారుణః ॥ 3.23.1 ॥ 696
- నిపేతుస్తురగాస్తస్య రథయుక్తా మహాజవాః ।
 సమే పుష్పచితే దేశే రాజమార్గే యదృచ్ఛయా ॥ 3.23.2 ॥ 697
- శ్యామం రుధిరపర్యంతం బభూవ పరివేషణం ।
 అలాతచక్రప్రతిమం ప్రతిగృహ్య దివాకరం ॥ 3.23.3 ॥ 698
- తతో ధ్వజముపాగమ్య హేమదండం సముచ్ఛ్రితం ।
 సమాక్రమ్య మహాకాయస్తస్థౌ గృధ్రః సుదారుణః ॥ 3.23.4 ॥ 699
- జనస్థానసమీపే చ సమాక్రమ్య ఖరస్వనాః ।
 విస్వరాన్ వివిధాన్ నాదాన్ మాంసాదా మృగపక్షిణః ॥ 3.23.5 ॥ 700
- వ్యాజప్రూరభిదీప్తాయాం దిశి వై భైరవస్వనం ।
 అశివం యాతుధానానాం శివా ఘోరా మహాస్వనాః ॥ 3.23.6 ॥ 701
- ప్రభిన్నగజసంకాశాస్తోయశోణితధారిణః ।
 ఆకాశం తదనాకాశం చక్రుర్భీమాంబువాహకాః ॥ 3.23.7 ॥ 702

- బభూవ తిమిరం ఘోరముద్ధతం రోమహర్షణం |
దిశో వా ప్రదిశో వాపి సువ్యక్తం న చకాశిరే || 3.23.8 || 703
- క్షతజార్ద్రసవర్ణాభా సంధ్యా కాలం వినా బభౌ |
ఖరం చాభిముఖం నేదుస్తదా ఘోరా మృగాః ఖగాః || 3.23.9 || 704
- కంకగోమాయుగృధ్రాశ్చ చుక్రుశుర్భయశంసినః |
నిత్యాశివకరా యుద్ధే శివా ఘోరనిదర్శనాః || 3.23.10 || 705
- నేదుర్బలస్యాభిముఖం జ్వాలోద్ధారిభిరాననైః |
కబంధః పరిఘాభాసో దృశ్యతే భాస్కరాంతికే || 3.23.11 || 706
- జగ్రాహ సూర్యం స్వర్భానురపర్వణి మహాగ్రహః |
ప్రవాతి మారుతః శీఘ్రం నిష్ప్రభోఽభూద్ దివాకరః || 3.23.12 || 707
- ఉత్పేతుశ్చ వినా రాత్రిం తారాః ఖద్యోతసప్రభాః |
సంలీనమీనవిహగా నలిన్యః శుష్కపంకజాః || 3.23.13 || 708
- తస్మిన్ క్షణే బభూవుశ్చ వినా పుష్పఫలైర్దుమాః |
ఉద్ధూతశ్చ వినా వాతం రేణుర్జలధరారుణః || 3.23.14 || 709
- చీచీకూచీతి వాశ్యంత్యో బభూవుస్తత్ర సారికాః |
ఉల్కాశ్చాపి సనిర్ఘోషా నిపేతుర్ఘోరదర్శనాః || 3.23.15 || 710
- ప్రచచాల మహీ చాపి సశైలవనకాననా |
ఖరస్య చ రథస్థస్య నర్దమానస్య ధీమతః || 3.23.16 || 711
- ప్రాకంపత భుజః సవ్యః స్వరశ్చాస్యావసజ్జత |
సాస్త్రా సంపద్యతే దృష్టిః పశ్యమానస్య సర్వతః || 3.23.17 || 712

- లలాటే చ రుజో జాతా న చ మోహాన్వ్యవర్తత |
తాన్ సమీక్ష్య మహోత్పాతానుస్థితాన్ రోమహర్షణాన్ || 3.23.18 || 713
- అబ్రవీద్ రాక్షసాన్ సర్వాన్ ప్రహసన్ స ఖరస్తదా |
మహోత్పాతానిమాన్ సర్వానుత్థితాన్ ఘోరదర్శనాన్ || 3.23.19 || 714
- న చింతయామ్యహం వీర్యాద్ బలవాన్ దుర్బలానివ |
తారా అపి శరైస్తీక్ష్ణైః పాతయేయం నభస్తలాత్ || 3.23.20 || 715
- మృత్యుం మరణధర్మేణ సంక్రుద్ధో యోజయామ్యహం |
రాఘవం తం బలోత్కిక్తం భ్రాతరం చాపి లక్ష్మణం || 3.23.21 || 716
- అహత్వా సాయకైస్తీక్ష్ణైర్నోపావర్తితుముత్సహే |
యన్నిమిత్తం తు రామస్య లక్ష్మణస్య విపర్యయః || 3.23.22 || 717
- సకామా భగినీ మేఽస్తు పీత్వా తు రుధిరం తయోః |
న క్వచిత్ ప్రాప్తపూర్వో మే సంయుగేషు పరాజయః || 3.23.23 || 718
- యుష్మాకమేతత్ ప్రత్యక్షం నాన్యతం కథయామ్యహం |
దేవరాజమపి క్రుద్ధో మత్తైరావతగామినం || 3.23.24 || 719
- వజ్రహస్తం రణే హన్యాం కిం పునస్తౌ చ మానవౌ |
సా తస్య గర్జితం శ్రుత్వా రాక్షసానాం మహాచమూః || 3.23.25 || 720
- ప్రహర్షమతులం లేభే మృత్యుపాశావపాశితా |
సమేయుశ్చ మహాత్మానో యుద్ధదర్శనకాంక్షిణః || 3.23.26 || 721
- ఋషయో దేవగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ సహ చారణైః |
సమేత్య చోచుః సహితాస్తేఽన్యోన్యం పుణ్యకర్మణః || 3.23.27 || 722

- స్వస్తి గోబ్రాహ్మణేభ్యస్తు లోకానాం యే చ సమ్మతాః |
జయతాం రాఘవో యుద్ధే పౌలస్త్యాన్ రజనీచరాన్ || 3.23.28 || 723
- చక్రహస్తో యథా విష్ణుః సర్వానసురసత్తమాన్ |
ఏతచ్ఛాన్యచ్ఛ బహుశో బ్రువాణాః పరమర్షయః || 3.23.29 || 724
- జాతకౌతూహలాస్తత్ర విమానస్థాశ్చ దేవతాః |
దదృశుర్వాహినీం తేషాం రాక్షసానాం గతాయుషాం || 3.23.30 || 725
- రథేన తు ఖరో వేగాత్ సైన్యస్యాగ్రాద్ వినిఃసృతః |
శ్యేనగామీ పృథుగ్రివో యజ్ఞశత్రుర్విహంగమః || 3.23.31 || 726
- దుర్జయః కరవీరాక్షః పరుషః కాలకార్ముకః |
హేమమాలీ మహామాలీ సర్పాస్యో రుధిరాశనః || 3.23.32 || 727
- ద్వాదశైతే మహావీర్యాః ప్రతస్థురభితః ఖరం |
మహాకపాలః స్థూలాక్షః ప్రమాధస్త్రిశిరాస్తథా |
చత్వార ఏతే సేనాగ్రే దూషణం పృష్ఠతోఽన్వయః || 3.23.33 || 728
- సా భీమవేగా సమరాభికామా
మహాబలా రాక్షసవీరసేనా |
తౌ రాజపుత్రౌ సహసాఽభ్యుపేతా
మాలా గ్రహాణామివ చంద్రసూర్యౌ || 3.23.34 || 729
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రయోవింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుర్వింశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ తాత్కాలికైః శకునై రాక్షసానాం వినాశం స్వవిజయం చ సంభావ్య
సీతాసహితస్య లక్ష్మణస్య పర్వతగుఢాయాం ప్రేషణం

ఆశ్రమం ప్రతియాతే తు ఖరే ఖరపరాక్రమే ।

తానేవౌత్పాతికాన్ రామః సహ భ్రాత్రా దదర్శ హా ॥ 3.24.1 ॥

730

తానుత్పాతాన్ మహాఘోరాన్ రామో దృష్ట్వాత్యమర్షణః ।

ప్రజానామహితాన్ దృష్ట్వా వాక్యం లక్ష్మణమబ్రవీత్ ॥ 3.24.2 ॥

731

ఇమాన్ పశ్య మహాబాహో సర్వభూతాపహారిణః ।

సముత్థితాన్ మహోత్పాతాన్ సంహర్తుం సర్వరాక్షసాన్ ॥ 3.24.3 ॥

732

అమీ రుధిరధారాస్తు విసృజంతే ఖరస్వనాః ।

వ్యోమ్ని మేఘా నివర్తంతే పరుషా గర్దభారుణాః ॥ 3.24.4 ॥

733

సధూమాశ్చ శరాః సర్వే మమ యుద్ధాభినందితాః ।

రుక్మపృష్ఠాని చాపాని విచేష్టంతే విచక్షణ ॥ 3.24.5 ॥

734

యాదృశా ఇహ కూజంతి పక్షిణో వనచారిణః ।

అగ్రతో నోఽభయం ప్రాప్తం సంశయో జీవితస్య చ ॥ 3.24.6 ॥

735

సంప్రహారస్తు సుమహాన్ భవిష్యతి న సంశయః ।

అయమాఖ్యాతి మే బాహుః స్ఫురమాణో ముహుర్ముహుః ॥ 3.24.7 ॥

736

- సన్నికర్షే తు నః శూర జయం శత్రోః పరాజయం |
సుప్రభం చ ప్రసన్నం చ తవ వక్త్రం హి లక్ష్మణే || 3.24.8 || 737
- ఉద్యతానాం హి యుద్ధార్థం యేషాం భవతి లక్ష్మణ |
నిష్ప్రభం వదనం తేషాం భవత్యాయుః పరిక్షయః || 3.24.9 || 738
- రక్షసాం నర్దతాం ఘోరః శ్రూయతేఽయం మహాధ్వనిః |
ఆహతానాం చ భేరీణాం రాక్షసైః క్రూరకర్మభిః || 3.24.10 || 739
- అనాగతవిధానం తు కర్తవ్యం శుభమిచ్ఛతా |
ఆపదం శంకమానేన పురుషేణ విపశ్చితా || 3.24.11 || 740
- తస్మాద్ గృహీత్వా వైదేహీం శరపాణిర్ధనుర్ధరః |
గుహమాశ్రయ శైలస్య దుర్గాం పాదపసంకులాం || 3.24.12 || 741
- ప్రతికూలితుమిచ్ఛామి న హి వాక్యమిదం త్వయా |
శాపితో మమ పాదాభ్యాం గమ్యతాం వత్స మా చిరం || 3.24.13 || 742
- త్వం హి శూరశ్చ బలవాన్ హన్యా ఏతాన్ న సంశయః |
స్వయం నిహంతుమిచ్ఛామి సర్వానేవ నిశాచరాన్ || 3.24.14 || 743
- ఏవముక్తస్తు రామేణ లక్ష్మణః సహ సీతయా |
శరానాదాయ చాపం చ గుహం దుర్గాం సమాశ్రయత్ || 3.24.15 || 744
- తస్మిన్ ప్రవిష్టే తు గుహం లక్ష్మణే సహ సీతయా |
హంత నిర్ముక్తమిత్సుక్త్వా రామః కవచమావిశత్ || 3.24.16 || 745
- స తేనాగ్నినికాశేన కవచేన విభూషితః |
బభూవ రామస్తిమిరే మహానగ్నిరివోత్థితః || 3.24.17 || 746

- స చాపముద్యమ్య మహాచ్ఛరానాదాయ వీర్యవాన్ |
సంబభూవాస్థితస్తత్ర జ్యాస్వనైః పూరయన్ దిశః || 3.24.18 || 747
- తతో దేవాః సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ సహ చారణైః |
సమేయుశ్చ మహాత్మానో యుద్ధదర్శనకాంక్షయా || 3.24.19 || 748
- ఋషయశ్చ మహాత్మానో లోకే బ్రహ్మర్షిసత్తమాః |
సమేత్య చోచుః సహితాస్తేఽన్యోన్యం పుణ్యకర్మణః || 3.24.20 || 749
- స్వస్తి గోబ్రాహ్మణానాం చ లోకానాం చేతి సంస్థితాః |
జయతాం రాఘవో యుద్ధే పౌలస్త్యాన్ రజనీచరాన్ || 3.24.21 || 750
- చక్రహస్తో యథా యుద్ధే సర్వానసురపుంగవాన్ |
ఏవముక్త్యా పునః ప్రోచురాలోక్య చ పరస్పరం || 3.24.22 || 751
- చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణాం |
ఏకశ్చ రామో ధర్మాత్మా కథం యుద్ధం భవిష్యతి || 3.24.23 || 752
- ఇతి రాజర్షయః సిద్ధాః సగణాశ్చ ద్విజర్షభాః |
జాతకౌతూహాలాస్తస్థుర్విమానస్థాశ్చ దేవతాః || 3.24.24 || 753
- ఆవిష్టం తేజసా రామం సంగ్రామశిరసి స్థితం |
దృష్ట్వా సర్వాణి భూతాని భయాద్ వివ్యధిరే తదా || 3.24.25 || 754
- రూపమప్రతిమం తస్య రామస్యాక్లిష్టకర్మణః |
బభూవ రూపం క్రుద్ధస్య రుద్రస్యేవ మహాత్మనః || 3.24.26 || 755
- ఇతి సంభాష్యమాణే తు దేవగంధర్వచారణైః |
తతో గంభీరనిర్ద్రాదం ఘోరచర్మాయుధధ్వజం || 3.24.27 || 756
- అనీకం యాతుధానానాం సమంతాత్ ప్రత్యపద్యత |
వీరాలాపాన్ విసృజతామన్యోన్యమభిగచ్ఛతాం || 3.24.28 || 757

- చాపాని విస్ఫారయతాం జృంభతాం చాప్యభీక్షణః |
విప్రఘుష్టస్వనానాం చ దుందుభీంశ్చాపి నిఘ్నతాం || 3.24.29 || 758
- తేషాం సుతుములః శబ్దః పూరయామాస తద్ వనం |
తేన శబ్దేన విత్రస్తాః శ్వాపదా వనచారిణః || 3.24.30 || 759
- దుద్రువుర్యత్ర నిఃశబ్దం పృష్ఠతో నావలోకయన్ |
తచ్ఛానీకం మహావేగం రామం సమనువర్తత || 3.24.31 || 760
- ధృతనానాప్రహరణం గంభీరం సాగరోపమం |
రామోఽపి చారయంశ్చక్షుః సర్వతో రణపండితః || 3.24.32 || 761
- దదర్శ ఖరసైన్యం తద్ యుద్ధాయాభిముఖో గతః |
వితత్య చ ధనుర్భీమం తూణ్యాశ్చోద్ధృత్య సాయకాన్ || 3.24.33 || 762
- క్రోధమాహారయత్ తీవ్రం వధార్థం సర్వరక్షసాం |
దుష్ప్రేక్ష్యశ్చాభవత్ క్రుద్ధో యుగాంతాగ్నిరివ జ్వలన్ || 3.24.34 || 763
- తం దృష్ట్వా తేజసాఽఽవిష్టం ప్రావ్యథన్ వనదేవతాః |
తస్య రుష్టస్య రూపం తు రామస్య దదృశే తదా |
దక్షస్యేవ క్రతుం హంతుముద్యతస్య పినాకినః || 3.24.35 || 764
- తత్కార్యకైరాభరణై రథైశ్చ
తద్వర్మభిశ్చాగ్నిసమానవర్ణైః |
బభూవ సైన్యం పిశితాశనానాం
సూర్యోదయే నీలమివాభ్రజాలం || 3.24.36 || 765
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుర్వింశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచవింశః సర్గః ॥

రాక్షసానామాక్రమణం శ్రీరామేణ తేషాం సంహారశ్చ

- అవష్టభధనుం రామం క్రుద్ధం తం రిపుఘాతినం |
 దదర్శాశ్రమమాగమ్య ఖరః సహ పురఃసరైః || 3.25.1 || 766
- తం దృష్ట్వా సగుణం చాపముద్యమ్య ఖరనిఃస్వనం |
 రామస్యాభీముఖం సూతం చోద్యతామిత్యచోదయత్ || 3.25.2 || 767
- స ఖరస్యాజ్ఞయా సూతస్తురగాన్ సమచోదయత్ |
 యత్ర రామో మహాబాహురేకో ధున్వన్ ధనుః స్థితః || 3.25.3 || 768
- తం తు నిష్పతితం దృష్ట్వా సర్వతో రజనీచరాః |
 ముంచమానా మహానాదం సచివాః పర్యవారయన్ || 3.25.4 || 769
- స తేషాం యాతుధానానాం మధ్యే రథగతః ఖరః |
 బభూవ మధ్యే తారాణాం లోహితాంగ ఇవోదితః || 3.25.5 || 770
- తతః శరసహస్రేణ రామమప్రతిమౌజసం |
 అర్దయిత్వా మహానాదం ననాద సమరే ఖరః || 3.25.6 || 771
- తతస్తం భీమధన్వానం క్రుద్ధాః సర్వే నిశాచరాః |
 రామం నానావిధైః శస్త్రైరభ్యవర్షంత దుర్జయం || 3.25.7 || 772

- ముద్గరైరాయసైః శూలైః ప్రాసైః ఖడ్గైః పరశ్శధైః |
రాక్షసాః సమరే శూరం నిజఘ్నూ రోషతత్పరాః || 3.25.8 || 773
- తే బలాహకసంకాశా మహాకాయా మహాబలాః |
అభ్యధావంత కాకుత్స్థం రథైర్వాజిభిరేవ చ || 3.25.9 || 774
- గజైః పర్వతకూటాభై రామం యుద్ధే జిఘాంసవః |
తే రామే శరవర్షాణి వ్యసృజన్ రక్షసాం గణాః || 3.25.10 || 775
- శైలేంద్రమివ ధారాభిర్వర్షమాణా మహాఘనాః |
సర్వైః పరివృతో రామో రాక్షసైః క్రూరదర్శనైః || 3.25.11 || 776
- తిథిష్వివ మహాదేవో వృతః పారిషదాం గణైః |
తాని ముక్తాని శస్త్రాణి యాతుధానైః స రాఘవః || 3.25.12 || 777
- ప్రతిజగ్రాహ విశిఖైర్నద్యోఘానివ సాగరః |
స తైః ప్రహరణైర్హోరైర్భిన్నగాత్రో న వివ్యథే || 3.25.13 || 778
- రామః ప్రదీప్తైర్బహుభిర్వజ్రైరివ మహాచలః |
స విధః క్షతజాదిగః సర్వగాత్రేషు రాఘవః || 3.25.14 || 779
- బభూవ రామః సంధ్యాభైర్ద్రివాకర ఇవావృతః |
విషేదుర్దేవగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః || 3.25.15 || 780
- ఏకం సహస్రైర్బహుభిస్తదా దృష్ట్వా సమావృతం |
తతో రామస్తు సంక్రుద్ధో మండలీకృతకార్ముకః || 3.25.16 || 781
- ససర్జ నిశితాన్ బాణాంచతశోఽథ సహస్రశః |
దురావారాన్ దుర్విషహాన్ కాలపాశోపమాన్ రణే || 3.25.17 || 782

- ముమోచ లీలయా కంకపత్రాన్ కాంచనభూషణాన్ |
తే శరాః శత్రుసైన్యేషు ముక్తా రామేణ లీలయా || 3.25.18 || 783
- ఆదదూ రక్షసాం ప్రాణాన్ పాశాః కాలకృతా ఇవ |
భిత్త్వా రాక్షసదేహాంస్తాంస్తే శరా రుధిరాప్లుతాః || 3.25.19 || 784
- అంతరిక్షగతా రేజుర్ద్విప్తాగ్నిసమతేజసః |
అసంఖ్యేయాస్తు రామస్య సాయకాశ్చాపమండలాత్ || 3.25.20 || 785
- వినిష్పేతురతీవోగ్రా రక్షఃప్రాణాపహారిణః |
తైర్థనూంషి ధ్వజాగ్రాణి చర్మాణి కవచాని చ || 3.25.21 || 786
- బాపలాన్ సహస్థాభరణానూరూన్ కరికరోపమాన్ |
చిచ్ఛేద రామః సమరే శతశోఽథ సహస్రశః || 3.25.22 || 787
- హయాన్ కాంచనసన్నాహాన్ రథయుక్తాన్ ససారథీన్ |
గజాంశ్చ సగజారోహాన్ సహయాన్ సాదినస్తదా || 3.25.23 || 788
- చిచ్ఛిదుర్భిభిదుశ్చైవ రామబాణా గుణచ్యుతాః |
పదాతీన్ సమరే హత్వా హ్యానయద్ యమసాదనం || 3.25.24 || 789
- తతో నాలీకనారాచైస్తీక్షాగ్రైశ్చ వికర్ణిభిః |
భీమమార్తస్వరం చక్రుశ్చిద్యమానా నిశాచరాః || 3.25.25 || 790
- తత్త్యైన్యం వివిధైర్బాణైరర్దితం మర్మభేదిభిః |
న రామేణ సుఖం లేభే శుష్కం వనమివాగ్నినా || 3.25.26 || 791
- కేచిద్ భీమబలాః శూరాః ప్రాసాఙ్కూలాన్ పరశ్వధాన్ |
చిక్షిప్తుః పరమక్రుధ్ధా రామాయ రజనీచరాః || 3.25.27 || 792

- తేషాం బాణైర్మహాబాహుః శస్త్రాణ్యావార్య వీర్యవాన్ |
జహార సమరే ప్రాణాంశ్చిచ్ఛేద చ శిరోధరాన్ || 3.25.28 || 793
- తే చిన్నశిరసః పేతుశ్చిన్నచర్మశరాసనాః |
సుపర్ణవాతవిక్షిప్తా జగత్యాం పాదపా యథా || 3.25.29 || 794
- అవశిష్టాశ్చ యే తత్ర విషణ్ణాస్తే నిశాచరాః |
ఖరమేవాభ్యధావంత శరణార్థం శరాహతాః || 3.25.30 || 795
- తాన్ సర్వాన్ ధనురాదాయ సమాశ్వాస్య చ దూషణః |
అభ్యధావత్ సుసంక్రుద్ధః క్రుద్ధం క్రుద్ధ ఇవాంతకః || 3.25.31 || 796
- నివృత్తాస్తు పునః సర్వే దూషణాశ్రయనిర్భయాః |
రామమేవాభ్యధావంత సాలతాలశిలాయుధాః || 3.25.32 || 797
- శూలముద్గరహస్తాశ్చ పాశహస్తా మహాబలాః |
సృజంతః శరవర్షాణి శస్త్రవర్షాణి సంయుగే || 3.25.33 || 798
- ద్రుమవర్షాణి ముంచంతః శిలావర్షాణి రాక్షసాః |
తద్ బభూవాద్భుతం యుద్ధం తుములం రోమహర్షణం || 3.25.34 || 799
- రామస్యాస్య మహాఘోరం పునస్తేషాం చ రక్షసాం |
తే సమంతాదభిక్రుద్ధా రాఘవం పునరార్దయన్ || 3.25.35 || 800
- తతః సర్వా దిశో దృష్ట్వా ప్రదిశశ్చ సమావృతాః |
రాక్షసైః సర్వతః ప్రాప్తైః శరవర్షాభిరావృతః || 3.25.36 || 801
- స కృత్వా భైరవం నాదమస్తం పరమభాస్వరం |
సమయోజయద్ గాంధర్వం రాక్షసేషు మహాబలః || 3.25.37 || 802
- తతః శరసహస్రాణి నిర్యయుశ్చాపమండలాత్ |
సర్వా దశ దిశో బాణైరాపూర్యంత సమాగతైః || 3.25.38 || 803

- నాదదానం శరాన్ ఘోరాన్ విముంచంతం శరోత్తమాన్ |
వికర్షమాణం పశ్యంతి రాక్షసాస్తే శరార్దితాః || 3.25.39 || 804
- శరాంధకారమాకాశమావృణోత్ సదివాకరం |
బభూవావస్థితో రామః ప్రక్షిపన్నివ తాంఛరాన్ || 3.25.40 || 805
- యుగపత్పతమానైశ్చ యుగపచ్ఛ హతైర్భృశం |
యుగపత్పతితైశ్చైవ వికీర్ణా వసుధాభవత్ || 3.25.41 || 806
- నిహతాః పతితాః క్షీణాశ్చిన్నా భిన్నా విదారితాః |
తత్ర తత్ర స్మ దృశ్యంతే రాక్షసాస్తే సహస్రశః || 3.25.42 || 807
- సోష్ణిషైరుత్తమాంగైశ్చ సాంగదైర్బాహుభిస్తథా |
ఊరుభిర్బాహుభిశ్చిన్నైర్నానారూపైర్విభూషణైః || 3.25.43 || 808
- హయైశ్చ ద్విపముఖ్యైశ్చ రథైర్భిన్నైరనేకశః |
చామరవ్యజనైశ్చత్తైర్ధ్వజైర్నానావిధైరపి || 3.25.44 || 809
- రామేణ బాణాభిహతైర్విచ్ఛిన్నైః శూలపట్టిశైః |
ఖడ్గైః ఖండీకృతైః ప్రాసైర్వికీర్ణైశ్చ పరశ్వధైః || 3.25.45 || 810
- చూర్ణితాభిః శిలాభిశ్చ శరైశ్చిత్తైరనేకశః |
విచ్ఛిన్నైః సమరే భూమిర్విస్తీర్ణాభూద్ భయంకరా || 3.25.46 || 811
- తాన్ దృష్ట్వా నిహతాన్ సర్వే రాక్షసాః పరమాతురాః |
న తత్ర చలితుం శక్తా రామం పరపురంజయం || 3.25.47 || 812

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచవింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షడ్వింశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ దూషణసహితానాం చతుర్దశసహస్రరాక్షసానాం వధః

- దూషణస్తు స్వకం సైన్యం హన్యమానం విలోక్య చ |
సందిదేశ మహాబాహుర్భీమవేగాన్ దురాసదాన్ || 3.26.1 || 813
- రాక్షసాన్ పంచసాహస్రాన్ సమరేష్వనివర్తినః |
తే శూలైః పట్టిశైః ఖడ్గైః శిలావర్షైర్దుష్టైః || 3.26.2 || 814
- శరవర్షైరవిచ్ఛిన్నం వవర్షుస్తం సమంతతః |
తద్ ద్రుమాణాం శిలానాం చ వర్షం ప్రాణహరం మహత్ || 3.26.3 || 815
- ప్రతిజగ్రాహ ధర్మాత్మా రాఘవస్తీక్ష్ణసాయకైః |
ప్రతిగృహ్య చ తద్ వర్షం నిమీలిత ఇవర్షభః || 3.26.4 || 816
- రామః క్రోధం పరం లేభే వధార్థం సర్వరక్షసాం |
తతః క్రోధసమావిష్టః ప్రదీప్త ఇవ తేజసా || 3.26.5 || 817
- శరైరభ్యకిరత్ సైన్యం సర్వతః సహదూషణం |
తతః సేనాపతిః క్రుద్ధో దూషణః శత్రుదూషణః || 3.26.6 || 818
- శరైరశనికల్పైస్తం రాఘవం సమవారయత్ |
తతో రామః సుసంక్రుద్ధః క్షురేణాస్య మహద్ ధనుః || 3.26.7 || 819

- చిచ్ఛేద సమరే వీరశ్చతుర్భిశ్చతురో హయాన్ |
హత్వా చాశ్వాన్ శరైస్తీక్ష్ణైరర్థచంద్రేణ సారథేః || 3.26.8 || 820
- శిరో జహార తద్రక్షస్త్రిభిర్వివ్యాధ వక్షసి |
స చ్చిన్నధన్వా విరథో హతాశ్వో హతసారథిః || 3.26.9 || 821
- జగ్రాహ గిరిశృంగాభం పరిఘం రోమహర్షణం |
వేష్టితం కాంచనైః పట్టైర్దేవసైన్యాభిమర్దనం || 3.26.10 || 822
- ఆయసైః శంకుభిస్తీక్ష్ణైః కీర్ణం పరవసోక్షితం |
వజ్రాశనిసమస్పర్శం పరగోపురదారణం || 3.26.11 || 823
- తం మహోరగసంకాశం ప్రగృహ్య పరిఘం రణే |
దూషణోఽభ్యపతద్ రామం క్రూరకర్మా నిశాచరః || 3.26.12 || 824
- తస్యాభిపతమానస్య దూషణస్య చ రాఘవః |
ద్వాభ్యాం శరాభ్యాం చిచ్ఛేద సహస్థాభరణౌ భుజౌ || 3.26.13 || 825
- భ్రష్టస్తస్య మహాకాయః పపాత రణమూర్ధని |
పరిఘశ్చిన్నహస్తస్య శక్రధ్వజ ఇవారతః || 3.26.14 || 826
- కరాభ్యాం చ వికీర్ణాభ్యాం పపాత భువి దూషణః |
విషాణాభ్యాం విశీర్ణాభ్యాం మనస్వీవ మహాగజః || 3.26.15 || 827
- దృష్ట్వా తం పతితం భూమౌ దూషణం నిహతం రణే |
సాధు సాధ్వితి కాకుత్స్థం సర్వభూతాన్యపూజయన్ || 3.26.16 || 828
- ఏతస్మిన్నంతరే క్రుద్ధాస్తయః సేనాగ్రయాయినః |
సంహత్యాభ్యద్రవన్ రామం మృత్యుపాశావపాశితాః || 3.26.17 || 829

- మహాకపాలః స్థూలాక్షః ప్రమాథీ చ మహాబలః |
మహాకపాలో విపులం శూలముద్యమ్య రాక్షసః || 3.26.18 || 830
- స్థూలాక్షః పట్టిశం గృహ్య ప్రమాథీ చ పరశ్వధం |
దృష్ట్వైవాపతతస్తాంస్తు రాఘవః సాయకైః శితైః || 3.26.19 || 831
- తీక్షాగైః ప్రతిజగ్రాహ సంప్రాప్తానతిథీనివ |
మహాకపాలస్య శిరశ్చిచ్ఛేద రఘునందనః || 3.26.20 || 832
- అసంఖ్యేయైస్తు బాణౌఘైః ప్రమమాథ ప్రమాథినం |
స్థూలాక్షస్యాక్షిణీ స్థూలే పూరయామాస సాయకైః || 3.26.21 || 833
- స పపాత హతో భూమౌ విటపీవ మహాద్రుమః |
దూషణస్యానుగాన్ పంచసాహస్రాన్ కుపితః క్షణాత్ || 3.26.22 || 834
- హత్వా తు పంచసాహస్రైరనయద్ యమసాదనం |
దూషణం నిహతం శ్రుత్వా తస్య చైవ పదానుగాన్ || 3.26.23 || 835
- వ్యాదిదేశ ఖరః క్రుద్ధః సేనాధ్యక్షాన్ మహాబలాన్ |
అయం వినిహతః సంఖ్యే దూషణః సపదానుగః || 3.26.24 || 836
- మహాత్యా సేనయా సార్థం యుద్ధ్యా రామం కుమానుషం |
శస్త్రైర్నానావిధాకారైర్హనద్వం సర్వరాక్షసాః || 3.26.25 || 837
- ఏవముక్త్యా ఖరః క్రుద్ధో రామమేవాభిదుద్రువే |
శ్యేనగామీ పృథుగ్రీవో యజ్ఞశత్రుర్విహంగమః || 3.26.26 || 838
- దుర్జయః కరవీరాక్షః పరుషః కాలకార్ముకః |
హేమమాలీ మహామాలీ సర్పాస్యో రుధిరాశనః || 3.26.27 || 839

- ద్వాదశైతే మహావీర్యా బలాధ్యక్షాః ససైనికాః |
రామమేవాభ్యధావంత విస్సజంతః శరోత్తమాన్ || 3.26.28 || 840
- తతః పావకసంకాశ్చైర్థేమవజ్రవిభూషితైః |
జఘాన శేషం తేజస్వీ తస్య సైన్యస్య సాయకైః || 3.26.29 || 841
- తే రుక్మపుంఖా విశిఖాః సధూమా ఇవపావకాః |
నిజఘ్నుస్తాని రక్షాంసి వజ్రా ఇవ మహాద్రుమాన్ || 3.26.30 || 842
- రక్షసాం తు శతం రామః శతేనైకేన కర్ణినా |
సహస్రం తు సహస్రేణ జఘాన రణమూర్ధని || 3.26.31 || 843
- త్తైర్భిన్నవర్మాభరణాశ్చిన్నభిన్నశరాసనాః |
నిపేతుః శోణితాదిగ్ధా ధరణ్యాం రజనీచరాః || 3.26.32 || 844
- త్తైర్ముక్తకేశైః సమరే పతితైః శోణితోక్షితైః |
విస్తీర్ణా వసుధా కృత్వా మహావేదిః కుశైరివ || 3.26.33 || 845
- తత్క్షణే తు మహాఘోరం వనం నిహతరాక్షసం |
బభూవ నిరయప్రఖ్యం మాంసశోణితకర్దమం || 3.26.34 || 846
- చతుర్దశసహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణాం |
హతాన్యేకేన రామేణ మానుషేణ పదాతినా || 3.26.35 || 847
- తస్య సైన్యస్య సర్వస్య ఖరః శేషో మహారథః |
రాక్షసస్త్రీశిరాశ్చైవ రామశ్చ రిపుసూదనః || 3.26.36 || 848
- శేషా హతా మహావీర్యా రాక్షసా రణమూర్ధని |
ఘోరా దుర్విషహాః సర్వే లక్ష్మణస్యాగ్రజేన తే || 3.26.37 || 849

తతస్తు తద్భీమబలం మహాహవే
 సమీక్ష్వ రామేణ హతం బలీయసా |
 రథేన రామం మహతా ఖరస్తతః
 సమాససాదేంద్ర ఇవోద్యతాశనిః || 3.26.38 ||

850

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షడ్వింశతః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తవింశః సర్గః ॥

త్రిశిరసో వధః

- ఖరం తు రామాభిముఖం ప్రయాంతం వాహినీపతిః |
 రాక్షసస్త్రిశిరా నామ సన్నిపత్యేదమబ్రవీత్ || 3.27.1 || 851
- మాం నియోజయ విక్రాంతం త్వం నివర్తస్వ సాహసాత్ |
 పశ్య రామం మహాబాహుం సంయుగే వినిపాతితం || 3.27.2 || 852
- ప్రతిజానామి తే సత్యమాయుధం చాహమాలభే |
 యథా రామం వధిష్యామి వధార్హం సర్వరక్షసాం || 3.27.3 || 853
- అహం వాస్య రణే మృత్యురేష వా సమరే మమ |
 వినివర్త్య రణోత్సాహం ముహూర్తం ప్రాశ్నికో భవ || 3.27.4 || 854
- ప్రహృష్టో వా హతే రామే జనస్థానం ప్రయాస్యసి |
 మయి వా నిహతే రామం సంయుగాయ ప్రయాస్యసి || 3.27.5 || 855
- ఖరస్త్రిశిరసా తేన మృత్యులోభాత్ ప్రసాదితః |
 గచ్ఛ యుధ్యేత్యనుజ్ఞాతో రాఘవాభిముఖో యయౌ || 3.27.6 || 856
- త్రిశిరాస్తు రథేనైవ వాజియుక్తేన భాస్వతా |
 అభ్యుద్రవద్ రణే రామం త్రిశృంగ ఇవ పర్వతః || 3.27.7 || 857

- శరధారాసమూహాన్ స మహామేఘ ఇవోత్స్యజన్ |
వ్యసృజత్ సదృశం నాదం జలార్ధస్యేవ దుందుభేః || 3.27.8 || 858
- ఆగచ్ఛంతం త్రిశిరసం రాక్షసం ప్రేక్ష్య రాఘవః |
ధనుషా ప్రతిజగ్రాహ విధున్వన్ సాయకాఙ్కితాన్ || 3.27.9 || 859
- స సంప్రహరస్తుములో రామత్రిశిరసోస్తదా |
సంబభూవాతిబలినోః సింహకుంజరయోరివ || 3.27.10 || 860
- తతస్త్రిశిరసా బాణైర్లలాటే తాడితస్త్రిభిః |
అమర్షీ కుపితో రామః సంరబ్ధ ఇదమబ్రవీత్ || 3.27.11 || 861
- అహో విక్రమశూరస్య రాక్షసస్యేదృశం బలం |
పుష్పైరివ శరైర్యోఽహం లలాటేఽస్మి పరిక్షతః || 3.27.12 || 862
- మమాపి ప్రతిగృహ్ణీష్వ శరాంశ్చాపగుణాఞ్చ్యుతాన్ |
ఏవముక్త్యా సుసంరబ్ధః శరానాశీవిషోపమాన్ || 3.27.13 || 863
- త్రిశిరోవక్షసి క్రుద్ధో నిజఘాన చతుర్దశ |
చతుర్భిస్తురగానస్య శరైః సన్నతపర్వభిః || 3.27.14 || 864
- న్యపాతయత తేజస్వీ చతురస్తస్య వాజినః |
అష్టభిః సాయకైః సూతం రథోపస్థే న్యపాతయత్ || 3.27.15 || 865
- రామశ్చిచ్ఛేద బాణేన ధ్వజం చాస్య సముచ్ఛితం |
తతో హతరథాత్ తస్మాదుత్పతంతం నిశాచరం || 3.27.16 || 866
- చిచ్ఛేద రామస్తం బాణైర్వృదయే సోఽభవజ్జడః |
సాయకైశ్చాప్రమేయాత్మా సామర్షస్తస్య రక్షసః || 3.27.17 || 867

- శిరాంస్యపాతయత్ త్రీణి వేగవద్భిస్త్రిభిః శరైః |
 స ధూమశోణితోద్ధారి రామబాణాభిపీడితః || 3.27.18 || 868
- న్యపతత్ పతితైః పూర్వం సమరస్థో నిశాచరః |
 హతశేషాస్తతో భగ్నా రాక్షసాః ఖరసంశ్రయాః || 3.27.19 || 869
- ద్రవంతి స్మ న తిష్ఠంతి వ్యాఘ్రత్రస్తా మృగా ఇవ |
 తాన్ ఖరో ద్రవతో దృష్ట్వా నివర్త్య రుషితస్త్వరన్ |
 రామమేవాభిదుద్రావ రాహుశ్చంద్రమసం యథా || 3.27.20 || 870
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తవింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టావింశః సర్గః ॥

ఖరేణ సహ శ్రీరామస్య ఘోరం యుద్ధం

- నిహతం దూషణం దృష్ట్వా రణే త్రిశిరసా సహ |
ఖరస్యాప్యభవత్ త్రాసో దృష్ట్వా రామస్య విక్రమం || 3.28.1 || 871
- స దృష్ట్వా రాక్షసం సైన్యమవిషహ్యం మహాబలం |
హతమేకేన రామేణ దూషణస్త్రిశిరా అపి || 3.28.2 || 872
- తద్బలం హతభూయిష్ఠం విమనాః ప్రేక్ష్య రాక్షసః |
ఆససాద ఖరో రామం నముచిర్వాసవం యథా || 3.28.3 || 873
- వికృష్య బలవచ్ఛాపం నారాచాన్ రక్షభోజనాన్ |
ఖరశ్చిక్షేప రామాయ క్రుద్ధానాశీవిషానివ || 3.28.4 || 874
- జ్యం విధున్వన్ సుబహుశః శిక్షయాస్త్రాణి దర్శయన్ |
చచార సమరే మార్గాఞ్శరై రథగతః ఖరః || 3.28.5 || 875
- స సర్వాశ్చ దిశో బాణైః ప్రదిశశ్చ మహారథః |
పూరయామాస తం దృష్ట్వా రామోఽపి సుమహద్ ధనుః || 3.28.6 || 876
- స సాయకైర్దుర్విషహైర్విస్ఫులింగైరివాగ్నిభిః |
నభశ్చకారావివరం పర్జన్య ఇవ వృష్టిభిః || 3.28.7 || 877

- తద్ బభూవ శితైర్బాణైః ఖరరామవిసర్జితైః |
పర్యాకాశమనాకాశం సర్వతః శరసంకులం || 3.28.8 || 878
- శరజాలావృతః సూర్యో న తదా స్మ ప్రకాశతే |
అన్యోన్యవధసంరంభాదుభయోః సంప్రయుధ్యతోః || 3.28.9 || 879
- తతో నాలీకనారాచైస్తీక్షాగ్నేశ్చ వికర్ణిభిః |
ఆజఘాన రణే రామం తోత్రైరివ మహాద్విపం || 3.28.10 || 880
- తం రథస్థం ధనుష్పాణిం రాక్షసం పర్యవస్థితం |
దదృశుః సర్వభూతాని పాశహస్తమివాంతకం || 3.28.11 || 881
- హంతారం సర్వసైన్యస్య పౌరుషే పర్యవస్థితం |
పరిశ్రాంతం మహాసత్త్వం మేనే రామం ఖరస్తదా || 3.28.12 || 882
- తం సింహమివ విక్రాంతం సింహవిక్రాంతగామినం |
దృష్ట్వా నోద్విజతే రామః సింహః క్షుద్రమృగం యథా || 3.28.13 || 883
- తతః సూర్యనికాశేన రథేన మహతా ఖరః |
ఆససాదాథ తం రామం పతంగ ఇవ పావకం || 3.28.14 || 884
- తతోఽస్య సశరం చాపం ముష్టిదేశే మహాత్మనః |
ఖరశ్చిచ్ఛేద రామస్య దర్మయన్ హస్తలాఘవం || 3.28.15 || 885
- స పునస్త్యపరాన్ సప్త శరానాదాయ మర్మణి |
నిజఘాన రణే క్రుద్ధః శక్రాశనిసమప్రభాన్ || 3.28.16 || 886
- తతః శరసహస్రేణ రామమప్రతిమౌజసం |
అర్థయిత్వా మహానాదం ననాద సమరే ఖరః || 3.28.17 || 887

- తతస్తత్ప్రహతం బాణైః ఖరముక్తైః సుపర్వభిః |
పపాత కవచం భూమౌ రామస్యాదిత్యవర్చసం || 3.28.18 || 888
- స శరైరర్పితః క్రుద్ధః సర్వగాత్రేషు రాఘవః |
రరాజ సమరే రామో విధూమోఽగ్నిరివ జ్వలన్ || 3.28.19 || 889
- తతో గంభీరనిర్వాదం రామః శత్రునిబర్హణః |
చకారాంతాయ స రిపోః సజ్యమన్యన్మహాధనుః || 3.28.20 || 890
- సుమహద్ వైష్ణవం యత్ తదతిసృష్టం మహర్షిణా |
వరం తద్ ధనురుద్యమ్య ఖరం సమభిధావత || 3.28.21 || 891
- తతః కనకపుంఖైస్తు శరైః సన్నతపర్వభిః |
చిచ్ఛేద రామః సంక్రుద్ధః ఖరస్య సమరే ధ్వజం || 3.28.22 || 892
- స దర్శనీయో బహుధా విచ్ఛిన్నః కాంచనో ధ్వజః |
జగామ ధరణీం సూర్యో దేవతానామివాజ్ఞయా || 3.28.23 || 893
- తం చతుర్భిః ఖరః క్రుద్ధో రామం గాత్రేషు మార్గణైః |
వివ్యాధ హృది మర్మజ్ఞో మాతంగమివ తోమరైః || 3.28.24 || 894
- స రామో బహుభిర్బాణైః ఖరకార్ముకనిఃసృతైః |
విద్ధో రుధిరసిక్తాంగో బభూవ రుషితో భృశం || 3.28.25 || 895
- స ధనుర్ధన్వినాం శ్రేష్ఠః సంగృహ్య పరమాహవే |
ముమోచ పరమేష్వాసః షట్ శరానభిలక్ష్మితాన్ || 3.28.26 || 896
- శిరస్యేకేన బాణేన ద్వాభ్యాం బాహ్వోరథార్పయత్ |
త్రిభిశ్చంద్రార్థవక్త్రైశ్చ వక్షస్యభిజఘాన హ || 3.28.27 || 897

- తతః పశ్చాన్మహాతేజా నారాచాన్ భాస్కరోపమాన్ |
జఘాన రాక్షసం క్రుద్ధస్తయోదశ శిలాశితాన్ || 3.28.28 || 898
- రథస్య యుగమేకేన చతుర్భిః శబలాన్ హయాన్ |
షష్ఠేన చ శిరః సంఖ్యే చిచ్ఛేద ఖరసారథేః || 3.28.29 || 899
- త్రిభిస్త్రివేణూన్ బలవాన్ ద్వాభ్యామక్షం మహాబలః |
ద్వాదశేన తు బాణేన ఖరస్య సశరం ధనుః || 3.28.30 || 900
- ఛిత్త్వా వజ్రనికాశేన రాఘవః ప్రహసన్నివ |
త్రయోదశేనేంద్రసమో బిభేద సమరే ఖరం || 3.28.31 || 901
- ప్రభగ్నధన్వా విరథో హతాశ్వో హతసారథిః |
గదాపాణిరవప్లుత్య తస్థౌ భూమౌ ఖరస్తదా || 3.28.32 || 902
- తత్ కర్మ రామస్య మహారథస్య
సమేత్య దేవాశ్చ మహర్షయశ్చ |
అపూజయన్ ప్రాంజలయః ప్రహృష్టా -
స్తదా విమానాగ్రగతాః సమేతాః || 3.28.33 || 903
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టావింశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనత్రింశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ ఖరస్య భర్తృనం ఖరేణాపి తం ప్రతి పరుషముక్త్యా తదుపరి
 గదాయాః ప్రహారః శ్రీరామేణ తస్యాః ఖండనం చ

- ఖరం తు విరథం రామో గదాపాణిమవస్థితం |
 మృదుపూర్వం మహాతేజాః పరుషం వాక్యమబ్రవీత్ || 3.29.1 || 904
- గజాశ్వరథసంబాధే బలే మహతి తిష్ఠతా |
 కృతం తే దారుణం కర్మ సర్వలోకజగుప్సితం || 3.29.2 || 905
- ఉద్వేజనీయో భూతానాం నృశంసః పాపకర్మకృత్ |
 త్రయాణామపి లోకానామీశ్వరోఽపి న తిష్ఠతి || 3.29.3 || 906
- కర్మ లోకవిరుద్ధం తు కుర్వాణం క్షణదాచర |
 తీక్ష్ణం సర్వజనో హంతి సర్పం దుష్టమివాగతం || 3.29.4 || 907
- లోభాత్ పాపాని కుర్వాణః కామాద్ వా యో న బుధ్యతే |
 హృష్టః పశ్యతి తస్యాంతం బ్రాహ్మణీ కరకాదివ || 3.29.5 || 908
- వసతో దండకారణ్యే తాపసాన్ ధర్మచారిణః |
 కిం ను హత్వా మహాభాగాన్ ఫలం ప్రాప్స్యసి రాక్షస || 3.29.6 || 909
- న చిరం పాపకర్మాణః క్రూరా లోకజగుప్సితాః |
 ఐశ్వర్యం ప్రాప్య తిష్ఠంతి శీర్ణమూలా ఇవ ద్రుమాః || 3.29.7 || 910

- అవశ్యం లభతే కర్తా ఫలం పాపస్య కర్మణః |
ఘోరం పర్యాగతే కాలే ద్రుమః పుష్పమివార్తవం || 3.29.8 || 911
- నచిరాత్ ప్రాప్యతే లోకే పాపానాం కర్మణాం ఫలం |
సవిషాణామివాన్నానాం భుక్తానాం క్షణదాచర || 3.29.9 || 912
- పాపమాచరతాం ఘోరం లోకస్యాప్రియమిచ్ఛతాం |
అహమాసాదితో రాజ్ఞా ప్రాణాన్ హంతుం నిశాచర || 3.29.10 || 913
- అద్య భిత్త్వా మయా ముక్తాః శరాః కాంచనభూషణాః |
విదార్యాతిపతిష్యంతి వల్మీకమివ పన్నగాః || 3.29.11 || 914
- యే త్వయా దండకారణ్యే భక్తితా ధర్మచారిణః |
తానద్య నిహతః సంఖ్యే ససైన్యోఽనుగమిష్యసి || 3.29.12 || 915
- అద్య త్వాం నిహతం బాణైః పశ్యంతు పరమర్షయః |
నిరయస్థం విమానస్థా యే త్వయా నిహతాః పురా || 3.29.13 || 916
- ప్రహరస్వ యథాకామం కురు యత్నం కులాధమ |
అద్య తే పాతయిష్యామి శిరస్తాలఫలం యథా || 3.29.14 || 917
- ఏవముక్తస్తు రామేణ క్రుద్ధః సంరక్తలోచనః |
ప్రత్యువాచ తతో రామం ప్రహసన్ క్రోధమూర్చ్ఛితః || 3.29.15 || 918
- ప్రాకృతాన్ రాక్షసాన్ హత్వా యుద్ధే దశరథాత్మజ |
ఆత్మనా కథమాత్మానమప్రశస్యం ప్రశంససి || 3.29.16 || 919
- విక్రాంతా బలవంతో వా యే భవంతి నరర్షభాః |
కథయంతి న తే కించిత్ తేజసా చాతిగర్వితాః || 3.29.17 || 920

- ప్రాకృతాస్త్యకృతాత్మానో లోకే క్షత్రియపాంసనాః |
నిరర్థకం వికత్థంతే యథా రామ వికత్థసే || 3.29.18 || 921
- కులం వ్యపదిశన్ వీరః సమరే కోఽభిధాస్యతి |
మృత్యుకాలే తు సంప్రాప్తే స్వయమప్రస్తవే స్తవం || 3.29.19 || 922
- సర్వథా తు లఘుత్వం తే కత్థనేన విదర్శితం |
సువర్ణప్రతిరూపేణ తప్తేనేవ కుశాగ్నినా || 3.29.20 || 923
- న తు మామిహ తిష్ఠంతం పశ్యసి త్వం గదాధరం |
ధరాధరమివాకంప్యం పర్వతం ధాతుభిశ్చితం || 3.29.21 || 924
- పర్యాప్తోఽహం గదాపాణిర్హతుం ప్రాణాన్ రణే తవ |
త్రయాణామపి లోకానాం పాశహస్త ఇవాంతకః || 3.29.22 || 925
- కామం బహ్వపి వక్తవ్యం త్వయి వక్ష్యామి న త్వహం |
అస్తం ప్రాప్నోతి సవితా యుద్ధవిఘ్నస్తతో భవేత్ || 3.29.23 || 926
- చతుర్దశ సహస్రాణి రాక్షసానాం హతాని తే |
త్వద్వినాశాత్ కరోమ్యద్య తేషామశ్రుప్రమార్జనం || 3.29.24 || 927
- ఇత్యుక్త్వా పరమక్రుద్ధః స గదాం పరమాంగదాం |
ఖరశ్చిక్షేప రామాయ ప్రదీప్తామశనిం యథా || 3.29.25 || 928
- ఖరబాహుప్రముక్తా సా ప్రదీప్తా మహతీ గదా |
భస్మ వృక్షాంశ్చ గుల్మాంశ్చ కృత్వాగాత్ తత్సమీపతః || 3.29.26 || 929
- తామాపతంతీం మహతీం మృత్యుపాశోపమాం గదాం |
అంతరిక్షగతాం రామశ్చిచ్ఛేద బహుధా శరైః || 3.29.27 || 930

సా విశేష్ఠా శరైర్భిన్నా పపాత ధరణీతలే |
గదా మంత్రౌషధిబలైర్వ్యాఘ్రేణ వినిపాతితా || 3.29.28 ||

931

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనత్రింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రింశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ పరుషముక్తస్య ఖరస్య తం ప్రతి పరుషోక్తిస్తదుపరి ఖరేణ శాలేన
ప్రహారశ్చ తం శాలం చిత్త్వా శ్రీరామేణ ఖరస్య వధో దేవైర్మునిభిశ్చ శ్రీరామస్య
స్తవనం

భిత్త్వా తు తాం గదాం బాణై రాఘవో ధర్మవత్సలః |
స్మయమాన ఇదం వాక్యం సంరభ్మమిదమబ్రవీత్ || 3.30.1 ||

932

ఏతత్ తే బలసర్వస్వం దర్శితం రాక్షసాధమ |
శక్తిహీనతరో మత్తో వృథా త్వముపగర్హసి || 3.30.2 ||

933

ఏషా బాణవినిర్భిన్నా గదా భూమితలం గతా |
అభిధానప్రగల్భస్య తవ ప్రత్యయఘాతినీ || 3.30.3 ||

934

యత్ త్వయోక్తం వినష్టానామిదమశ్రుప్రమార్జనం |
రాక్షసానాం కరోమీతి మిథ్యా తదపి తే వచః || 3.30.4 ||

935

నీచస్య క్షుద్రశీలస్య మిథ్యావృత్తస్య రక్షసః |
ప్రాణానపహరిష్యామి గరుత్మానమృతం యథా || 3.30.5 ||

936

అద్య తే భిన్నకంఠస్య ఫేనబుద్బుదభూషితం |
విదారితస్య మద్బాణైర్మహీ పాస్యతి శోణితం || 3.30.6 ||

937

పాంసురూషితసర్వాంగః స్రస్తన్యస్తభుజద్వయః |
స్వప్స్యసే గాం సమాశ్లిష్య దుర్లభాం ప్రమదామివ || 3.30.7 ||

938

- ప్రవృద్ధనిద్రే శయితే త్వయి రాక్షసపాంసనే |
భవిష్యంతి శరణ్యానాం శరణ్యా దండకా ఇమే || 3.30.8 || 939
- జనస్థానే హతస్థానే తవ రాక్షస మచ్ఛరైః |
నిర్భయా విచరిష్యంతి సర్వతో మునయో వనే || 3.30.9 || 940
- అద్య విప్రసరిష్యంతి రాక్షసో హతబాంధవాః |
బాష్పార్ద్రవదనా దీనా భయాదన్యభయావహాః || 3.30.10 || 941
- అద్య శోకరసజ్ఞాస్తా భవిష్యంతి నిరర్థికాః |
అనురూపకులాః పత్నో యాసాం త్వం పతిరీదృశః || 3.30.11 || 942
- న్యశంసశీల క్షుద్రాత్మన్ నిత్యం బ్రాహ్మణకంటక |
త్వత్కృతే శంకితైరగ్నో మునిభిః పాత్యతే హవిః || 3.30.12 || 943
- తమేవమభిసంరబ్ధం బ్రువాణం రాఘవం వనే |
ఖరో నిర్భర్షయామాస రోషాత్ ఖరతరస్వరః || 3.30.13 || 944
- దృఢం ఖల్వవలిష్టోఽసి భయేష్వపి చ నిర్భయః |
వాచ్యావాచ్యం తతో హి త్వం మృత్యోర్వశ్యో న బుధ్యసే || 3.30.14 || 945
- కాలపాశపరిక్షిప్తా భవంతి పురుషా హి యే |
కార్యాకార్యం న జానంతి తే నిరస్తషడింద్రియాః || 3.30.15 || 946
- ఏవముక్త్యా తతో రామం సంరుద్య భృకుటిం తతః |
స దదర్శ మహాసాలమవిదూరే నిశాచరః || 3.30.16 || 947
- రణే ప్రహరణస్యార్థే సర్వతో హ్యవలోకయన్ |
స తముత్పాటయామాస సందష్టదశనచ్ఛదం || 3.30.17 || 948

- తం సముత్క్లిప్య బాహుభ్యాం వినర్దిత్వా మహాబలః |
రామముద్దిశ్య చిక్షేప హతస్త్వమితి చాబ్రవీత్ || 3.30.18 || 949
- తమాపతంతం బాణౌఘైశ్చిత్త్వా రామః ప్రతాపవాన్ |
రోషమాహారయత్ తీవ్రం నిహంతుం సమరే ఖరం || 3.30.19 || 950
- జాతస్వేదస్తతో రామో రోషరక్తాంతలోచనః |
నిర్భిభేద సహస్రేణ బాణానాం సమరే ఖరం || 3.30.20 || 951
- తస్య బాణాంతరాద్ రక్తం బహు సుస్రావ ఫేనిలం |
గిరేః ప్రస్తవణస్యేవ ధారాణాం చ పరిస్తవః || 3.30.21 || 952
- వికలః స కృతో బాణైః ఖరో రామేణ సంయుగే |
మత్తో రుధిరగంధేన తమేవాభ్యద్రవద్ ద్రుతం || 3.30.22 || 953
- తమాపతంతం సంక్రుద్ధం కృతాస్త్రో రుధిరాప్లుతం |
అపాసర్పద్ ద్విత్రిపదం కించిత్త్వరితవిక్రమః || 3.30.23 || 954
- తతః పావకసంకాశం వధాయ సమరే శరం |
ఖరస్య రామో జగ్రాహ బ్రహ్మాదండమివాపరం || 3.30.24 || 955
- స తద్ దత్తం మఘవతా సురరాజేన ధీమతా |
సందధే చ స ధర్మాత్మా ముమోచ చ ఖరం ప్రతి || 3.30.25 || 956
- స విముక్తో మహాబాణో నిర్ఘాతసమనిఃస్వనః |
రామేణ ధనురాయమ్య ఖరస్యోరసి చాపతత్ || 3.30.26 || 957
- స పపాత ఖరో భూమౌ దహ్యామానః శరాగ్నినా |
రుద్రేణేవ వినిర్దగ్ధః శ్వేతారణ్యే యథాంధకః || 3.30.27 || 958
- స వృత్ర ఇవ వజ్రేణ ఫేనేన నముచిర్యథా |
బలో వేంద్రాశనిహతో నిపపాత హతః ఖరః || 3.30.28 || 959

- ఏతస్మిన్నంతరే దేవాశ్చారణైః సహ సంగతాః |
దుందుభీశ్చాభినిఘ్నంతః పుష్పవర్షం సమంతతః || 3.30.29 || 960
- రామస్యోపరి సంహృష్టా వవర్షుర్విస్మితాస్తదా |
అర్థాధికముహూర్తేన రామేణ నిశితైః శరైః || 3.30.30 || 961
- చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం కామరూపిణాం |
ఖరదూషణముఖ్యానాం నిహతాని మహామృధే || 3.30.31 || 962
- అహో బత మహాత్కర్మ రామస్య విదితాత్మనః |
అహో వీర్యమహో దార్ఢ్యం విష్ణోరివ హి దృశ్యతే || 3.30.32 || 963
- ఇత్యేవముక్త్వా తే సర్వే యయుర్దేవా యథాగతం |
తతో రాజర్షయః సర్వే సంగతాః పరమర్షయః || 3.30.33 || 964
- సభాజ్య ముదితా రామం సాగస్త్యా ఇదమబ్రువన్ |
ఏతదర్థం మహాతేజా మహేంద్రః పాకశాసనః || 3.30.34 || 965
- శరభంగాశ్రమం పుణ్యమాజగామ పురందరః |
ఆనీతస్త్వమిమం దేశముపాయేన మహర్షిభిః || 3.30.35 || 966
- ఏషాం వధార్థం శత్రూణాం రక్షసాం పాపకర్మణాం |
తదిదం నః కృతం కార్యం త్వయా దశరథాత్మజ || 3.30.36 || 967
- స్వధర్మం ప్రచరిష్యంతి దండకేషు మహర్షయః |
ఏతస్మిన్నంతరే వీరో లక్ష్మణః సహ సీతయా || 3.30.37 || 968
- గిరిదుర్గాద్ వినిష్క్రమ్య సంవివేశాశ్రమే సుఖీ |
తతో రామస్తు విజయీ పూజ్యమానో మహర్షిభిః || 3.30.38 || 969

ప్రవివేశాశ్రమం వీరో లక్ష్మణేనాభిపూజితః |

తం దృష్ట్వా శత్రుహంతారం మహర్షీణాం సుఖావహం || 3.30.39 ||

970

బభూవ హృష్టా వైదేహీ భర్తారం పరిషస్వజే |

ముదా పరమయా యుక్తా దృష్ట్వా రక్షోగణాన్ హతాన్ |

రామం చైవావ్యయం దృష్ట్వా తుతోష జనకాత్మజా || 3.30.40 ||

971

తతస్తు తం రాక్షససంఘమర్దనం

సంపూజ్యమానం ముదితైర్మహాత్మభిః |

పునః పరిష్వజ్య ముదాన్వితాననా

బభూవ హృష్టా జనకాత్మజా తదా || 3.30.41 ||

972

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రింశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకత్రింశః సర్గః ॥

అకంపనసమ్మత్యా రావణస్య సీతాపహరణాయ గమనం మారీచస్య వచసా
 తస్య పునర్లంకాయామేవ పరావర్తనం

- త్వరమాణస్తతో గత్వా జనస్థానాదకంపనః |
 ప్రవిశ్య లంకాం వేగేన రావణం వాక్యమబ్రవీత్ || 3.31.1 || 973
- జనస్థానస్థితా రాజన్ రాక్షసా బహవో హతాః |
 ఖరశ్చ నిహతః సంఖ్యే కథంచిదహమాగతః || 3.31.2 || 974
- ఏవముక్తో దశగ్రీవః క్రుద్ధః సంరక్తలోచనః |
 అకంపనమువాచేదం నిర్దహన్నివ తేజసా || 3.31.3 || 975
- కేన భీమం జనస్థానం హతం మమ పరాసునా |
 కో హి సర్వేషు లోకేషు గతిం నాధిగమిష్యతి || 3.31.4 || 976
- న హి మే విప్రియం కృత్వా శక్యం మఘవతా సుఖం |
 ప్రాప్తుం వైశ్రవణేనాపి న యమేన చ విష్ణునా || 3.31.5 || 977
- కాలస్య చాప్యహం కాలో దహేయమపి పావకం |
 మృత్యుం మరణధర్మేణ సంయోజయితుముత్సహే || 3.31.6 || 978
- వాతస్య తరసా వేగం నిహంతుమపి చోత్సహే |
 దహేయమపి సంక్రుద్ధస్తేజసాఽఽదిత్యపావకౌ || 3.31.7 || 979

- తథా క్రుద్ధం దశగ్రీవం కృతాంజలిరకంపనః |
భయాత్ సందిగ్ధయా వాచా రావణం యాచతేఽభయం || 3.31.8 || 980
- దశగ్రీవోఽభయం తస్మై ప్రదదౌ రక్షసాం వరః |
స విస్తభోఽబ్రవీద్ వాక్యమసందిగ్ధమకంపనః || 3.31.9 || 981
- పుత్రో దశరథస్యాస్తే సింహసంహననో యువా |
రామో నామ మహాస్కంధో వృత్తాయతమహాభుజః || 3.31.10 || 982
- శ్యామః పృథుయశాః శ్రీమానతుల్యబలవిక్రమః |
హతస్తేన జనస్థానే ఖరశ్చ సహదూషణః || 3.31.11 || 983
- అకంపనవచః శ్రుత్వా రావణో రాక్షసాధిపః |
నాగేంద్ర ఇవ నిఃశ్వాస్య ఇదం వచనమబ్రవీత్ || 3.31.12 || 984
- స సురేంద్రేణ సంయుక్తో రామః సర్వామరైః సహ |
ఉపయాతో జనస్థానం బ్రూహి కచ్ఛిదకంపన || 3.31.13 || 985
- రావణస్య పునర్వాక్యం నిశమ్య తదకంపనః |
ఆచచక్షే బలం తస్య విక్రమం చ మహాత్మనః || 3.31.14 || 986
- రామో నామ మహాతేజాః శ్రేష్ఠః సర్వధనుష్మతాం |
దివ్యాస్త్రగుణసంపన్నః పరం ధర్మం గతో యుధి || 3.31.15 || 987
- తస్యానురూపో బలవాన్ రక్షాక్షో దుందుభిస్వనః |
కనీయాన్ లక్ష్మణో భ్రాతా రాకాశశినిభాననః || 3.31.16 || 988
- స తేన సహ సంయుక్తః పావకేనానిలో యథా |
శ్రీమాన్ రాజవరస్తేన జనస్థానం నిపాతితం || 3.31.17 || 989
- నైవ దేవా మహాత్మానో నాత్ర కార్యా విచారణా |
శరా రామేణ తూత్సృష్టా రుక్మపుంఖాః పతత్త్రిణః || 3.31.18 || 990

- సర్పాః పంచాననా భూత్వా భక్షయంతి స్మ రాక్షసాన్ |
యేన యేన చ గచ్ఛంతి రాక్షసా భయకర్షితాః || 3.31.19 || 991
- తేన తేన స్మ పశ్యంతి రామమేవగ్రతః స్థితం |
ఇత్థం వినాశితం తేన జనస్థానం తవానఘం || 3.31.20 || 992
- అకంపనవచః శ్రుత్వా రావణో వాక్యమబ్రవీత్ |
గమిష్యామి జనస్థానం రామం హంతుం సలక్షణం || 3.31.21 || 993
- అథైవముక్తే వచనే ప్రోవాచేదమకంపనః |
శృణు రాజన్ యథావృత్తం రామస్య బలపౌరుషం || 3.31.22 || 994
- అసాధ్యః కుపితో రామో విక్రమేణ మహాయశాః |
ఆపగాయాస్తు పూర్ణాయా వేగం పరిహరేచ్ఛరైః || 3.31.23 || 995
- సతారాగ్రహనక్షత్రం నభశ్చాప్యవసాదయేత్ |
అసౌ రామస్తు సీదంతీ శ్రీమానభ్యుద్ధరేన్మహీం || 3.31.24 || 996
- భిత్త్వా వేలాం సముద్రస్య లోకానాప్లావయేద్ విభుః |
వేగం వాపి సముద్రస్య వాయుం వా విధమేచ్ఛరైః || 3.31.25 || 997
- సంహత్య వా పునర్లోకాన్ విక్రమేణ మహాయశాః |
శక్తః శ్రేష్ఠః స పురుషః స్రష్టం పునరపి ప్రజాః || 3.31.26 || 998
- నహి రామో దశగ్రీవ శక్యో జేతుం రణే త్వయా |
రక్షసాం వాపి లోకేన స్వర్గః పాపజనైరివ || 3.31.27 || 999
- న తం వధ్యమహం మన్యే సర్వైర్దేవాసురైరపి |
అయం తస్య వధోపాయస్తన్మమైకమనాః శృణు || 3.31.28 || 1000

- భార్యా తస్యోత్తమా లోకే సీతా నామ సుమధ్యమా |
శ్యామా సమవిభక్తాంగీ స్తీరత్నం రత్నభూషితా || 3.31.29 || 1001
- నైవ దేవీ న గంధర్వీ నాప్సరా న చ పన్నగీ |
తుల్యా సీమంతినీ తస్యా మానుషీ తు కుతో భవేత్ || 3.31.30 || 1002
- తస్యాపహర భార్యాం త్వం తం ప్రమథ్య మహావనే |
సీతయా రహితో రామో న చైవ హి భవిష్యతి || 3.31.31 || 1003
- అరోచయత తద్వాక్యం రావణో రాక్షసాధిపః |
చింతయిత్వా మహాబాహురకంపనమువాచ హ || 3.31.32 || 1004
- బాధం కల్యం గమిష్యామి హ్యేకః సారథినా సహ |
ఆనేష్యామి చ వైదేహీమిమాం హృష్టో మహాపురీం || 3.31.33 || 1005
- తదేవముక్త్యా ప్రయయౌ ఖరయుక్తేన రావణః |
రథేనాదిత్యవర్ణేన దిశః సర్వాః ప్రకాశయన్ || 3.31.34 || 1006
- స రథో రాక్షసేంద్రస్య నక్షత్రపథగో మహాన్ |
చంచుర్యమాణః శుశుభే జలదే చంద్రమా ఇవ || 3.31.35 || 1007
- స దూరే చాశ్రమం గత్వా తాటకేయముపాగమత్ |
మారీచేనార్చితో రాజా భక్ష్వభోజ్యైరమానుషైః || 3.31.36 || 1008
- తం స్వయం పూజయిత్వా తు ఆసనేనోదకేన చ |
అర్థోపహితయా వాచా మారీచో వాక్యమబ్రవీత్ || 3.31.37 || 1009
- కచ్చిత్ సుకుశలం రాజన్ లోకానాం రాక్షసాధిప |
ఆశంకే నాధిజానే త్వం యతస్తూర్ణముపాగతః || 3.31.38 || 1010
- ఏవముక్తో మహాతేజా మారీచేన స రావణః |
తతః పశ్చాదిదం వాక్యమబ్రవీద్ వాక్యకోవిదః || 3.31.39 || 1011

- ఆరక్షో మే హతస్తాత రామేణాక్లిష్టకారిణా |
జనస్థానమవధ్యం తత్ సర్వం యుధి నిపాతితం || 3.31.40 || 1012
- తస్య మే కురు సాచివ్యం తస్య భార్యాపహారణే |
రాక్షసేంద్రవచః శ్రుత్వా మారీచో వాక్యమబ్రవీత్ || 3.31.41 || 1013
- ఆఖ్యాతా కేన వా సీతా మిత్రరూపేణ శత్రుణా |
త్వయా రాక్షసశార్దూల కో న నందతి నందితః || 3.31.42 || 1014
- సీతామిహానయస్వేతి కో బ్రవీతి బ్రవీహి మే |
రక్షోలోకస్య సర్వస్య కః శృంగం ఛేత్తుమిచ్ఛతి || 3.31.43 || 1015
- ప్రోత్సాహయతి యశ్చ త్వాం స చ శత్రురసంశయం |
ఆశీవిషముఖాద్ దంష్ట్రాముద్ధర్తుం చేచ్ఛతి త్వయా || 3.31.44 || 1016
- కర్మణానేన కేనాసి కాపథం ప్రతిపాదితః |
సుఖసుప్తస్య తే రాజన్ ప్రహృతం కేన మూర్ధని || 3.31.45 || 1017
- విశుద్ధవంశాభిజనాగ్రహస్త -
తేజోమదః సంస్థితదోర్విషాణః |
ఉదీక్షితుం రావణ నేహ యుక్తః
స సంయుగే రాఘవగంధహస్తీ || 3.31.46 || 1018
- అసౌ రణాంతఃస్థితిసంధివాలో
విదగ్ధరక్షోమృగహా నృసింహః |
సుప్తస్త్వయా బోధయితుం న శక్యః
శరాంగపూర్ణో నిశితాసిదంష్ట్రః || 3.31.47 || 1019
- చాపాపహారే భుజవేగపంకే
శరోర్మిమాలే సుమహాహవౌఘే |

న రామపాతాలముఖేఽతిఘోరే

ప్రస్కందితుం రాక్షసరాజ యుక్తం || 3.31.48 ||

1020

ప్రసీద లంకేశ్వర రాక్షసేంద్ర

లంకాం ప్రసన్నో భవ సాధు గచ్ఛ |

త్వం స్వేషు దారేషు రమస్వ నిత్యం

రామః సభార్యో రమతాం వనేషు || 3.31.49 ||

1021

ఏవముక్తో దశగ్రీవో మారీచేన స రావణః |

న్యవర్తత పురీం లంకాం వివేశ చ గృహోత్తమం || 3.31.50 ||

1022

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకత్రింశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్వాత్రింశః సర్గః ॥

శూర్పణఖాయా లంకాయాం రావణస్య పార్శ్వే గమనం

- తతః శూర్పణఖా దృష్ట్వా సహస్రాణి చతుర్దశ |
 హతాన్యేకేన రామేణ రక్షసాం భీమకర్మణాం || 3.32.1 || 1023
- దూషణం చ ఖరం చైవ హతం త్రిశిరసం రణే |
 దృష్ట్వా పునర్మహానాదాన్ ననాద జలదోపమా || 3.32.2 || 1024
- సా దృష్ట్వా కర్మ రామస్య కృతమన్యైః సుదుష్కరం |
 జగామ పరమోద్విగ్నా లంకాం రావణపాలితాం || 3.32.3 || 1025
- సా దదర్శ విమానాగ్రే రావణం దీప్తతేజసం |
 ఉపోపవిష్టం సచివైర్మరుద్భిరివ వాసవం || 3.32.4 || 1026
- ఆసీనం సూర్యసంకాశే కాంచనే పరమాసనే |
 రుక్మవేదిగతం ప్రాజ్యం జ్వలంతమివ పావకం || 3.32.5 || 1027
- దేవగంధర్వభూతానామృషీణాం చ మహాత్మనాం |
 అజేయం సమరే ఘోరం వ్యాతాననమివాంతకం || 3.32.6 || 1028
- దేవాసురవిమర్దేషు వజ్రాశనికృతవ్రణం |
 ఐరావతవిషాణాగ్నైరుత్కృష్టకిణవక్షసం || 3.32.7 || 1029

- వింశద్భుజం దశగ్రీవం దర్శనీయపరిచ్ఛదం |
విశాలవక్షసం వీరం రాజలక్షణలక్షితం || 3.32.8 || 1030
- నద్ధవైదూర్యసంకాశం తప్తకాంచనభూషణం |
సుభుజం శుక్లదశనం మహాస్యం పర్వతోపమం || 3.32.9 || 1031
- విష్ణుచక్రనిపాతైశ్చ శతశో దేవసంయుగే |
అన్వైః శస్త్రైః ప్రహారైశ్చ మహాయుద్ధేషు తాడితం || 3.32.10 || 1032
- అహతాంగైః సమస్తైస్తం దేవప్రహరణైస్తదా |
అక్షోభ్యాణాం సముద్రాణాం క్షోభణం క్షీప్రకారిణం || 3.32.11 || 1033
- క్షేప్తారం పర్వతాగ్రాణాం సురాణాం చ ప్రమర్దనం |
ఉచ్ఛేత్తారం చ ధర్మాణాం పరదారాభిమర్శనం || 3.32.12 || 1034
- సర్వదివ్యాస్త్రయోక్తారం యజ్ఞవిఘ్నకరం సదా |
పురీం భోగవతీం గత్వా పరాజిత్య చ వాసుకిం || 3.32.13 || 1035
- తక్షకస్య ప్రియాం భార్యాం పరాజిత్య జహార యః |
కైలాసం పర్వతం గత్వా విజిత్య నరవాహనం || 3.32.14 || 1036
- విమానం పుష్పకం తస్య కామగం వై జహార యః |
వనం చైత్రరథం దివ్యం నలినీ నందనం వనం || 3.32.15 || 1037
- వినాశయతి యః క్రోధాద్ దేవోద్యానాని వీర్యవాన్ |
చంద్రసూర్యౌ మహాభాగావుత్తిష్టంతౌ పరంతపౌ || 3.32.16 || 1038
- నివారయతి బాహుభ్యాం యః శైలశిఖరోపమః |
దశవర్షసహస్రాణి తపస్తప్త్యా మహావనే || 3.32.17 || 1039

- పురా స్వయంభువే ధీరః శిరాంస్యపజహార యః |
దేవదానవగంధర్వపిశాచపతగోరగైః || 3.32.18 || 1040
- అభయం యస్య సంగ్రామే మృత్యుతో మానుషాదృతే |
మంత్రైరభిష్టుతం పుణ్యమధ్వరేషు ద్విజాతిభిః || 3.32.19 || 1041
- హవిర్ధానేషు యః సోమముపహంతి మహాబలః |
ప్రాప్తయజ్ఞహరం దుష్టం బ్రహ్మాఘ్నం క్రూరకారిణం || 3.32.20 || 1042
- కర్కశం నిరనుక్రోశం ప్రజానామహితే రతం |
రావణం సర్వభూతానాం సర్వలోకభయావహం || 3.32.21 || 1043
- రాక్షసీ భ్రాతరం క్రూరం సా దదర్శ మహాబలం |
తం దివ్యవస్త్రాభరణం దివ్యమాల్యోపశోభితం || 3.32.22 || 1044
- ఆసనే సూపవిష్టం తం కాలే కాలమివోద్యతం |
రాక్షసేంద్రం మహాభాగం పౌలస్త్యకులనందనం || 3.32.23 || 1045
- ఉపగమ్యాబ్రవీద్ వాక్యం రాక్షసీ భయవిహ్వలా |
రావణం శత్రుహంతారం మంత్రిభిః పరివారితం || 3.32.24 || 1046
- తమబ్రవీద్ దీప్తవిశాలలోచనం
ప్రదర్శయిత్వా భయలోభమోహితా |
సుదారుణం వాక్యమభీతచారిణీ
మహాత్మనా శూర్పణఖా విరూపితా || 3.32.25 || 1047
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్వాత్రింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రయస్త్రీంశః సర్గః ॥

శూర్పణఖాకర్తృకం రావణస్య భర్తృనం

- తతః శూర్పణఖా దీనా రావణం లోకరావణం |
అమాత్యమధ్యే సంక్రుద్ధా పరుషం వాక్యమబ్రవీత్ || 3.33.1 || 1048
- ప్రమత్తః కామభోగేషు స్వైరవృత్తో నిరంకుశః |
సముత్పన్నం భయం ఘోరం బోధవ్యం నావబుధ్యసే || 3.33.2 || 1049
- సక్తం గ్రామ్యేషు భోగేషు కామవృత్తం మహీపతిం |
లుబ్ధం న బహు మన్యంతే శ్మశానాగ్నిమివ ప్రజాః || 3.33.3 || 1050
- స్వయం కార్యాణి యః కాలే నానుతిష్ఠతి పార్థివః |
స తు వై సహ రాజ్యేన తైశ్చ కార్వైర్వివశ్యతి || 3.33.4 || 1051
- అయుక్తచారం దుర్దర్శమస్వాధీనం నరాధిపం |
వర్జయంతి నరా దూరాన్నదీపంకమివ ద్విపాః || 3.33.5 || 1052
- యే న రక్షంతి విషయమస్వాధీనం నరాధిపాః |
తే న వృద్ధ్యా ప్రకాశంతే గిరయః సాగరే యథా || 3.33.6 || 1053
- ఆత్మవద్భిర్విగృహ్య త్వం దేవగంధర్వదానవైః |
అయుక్తచారశ్చపలః కథం రాజా భవిష్యసి || 3.33.7 || 1054

- త్వం తు బాలస్వభావశ్చ బుద్ధిహీనశ్చ రాక్షస |
జ్ఞాతవ్యం తన్న జానీషే కథం రాజా భవిష్యసి || 3.33.8 || 1055
- యేషాం చారాశ్చ కోశశ్చ నయశ్చ జయతాం వర |
అస్వాధీనా నరేంద్రాణాం ప్రాకృతైస్తే జనైః సమాః || 3.33.9 || 1056
- యస్మాత్ పశ్యంతి దూరస్థాన్ సర్వానర్థాన్ నరాధిపాః |
చారేణ తస్మాదుచ్యంతే రాజానో దీర్ఘచక్షుషః || 3.33.10 || 1057
- అయుక్తచారం మన్యే త్వాం ప్రాకృతైః సచివైర్యుతః |
స్వజనం చ జనస్థానం నిహతం నావబుధ్యసే || 3.33.11 || 1058
- చర్తుదశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణాం |
హతాన్యేకేన రామేణ ఖరశ్చ సహదూషణః || 3.33.12 || 1059
- ఋషీణామభయం దత్తం కృతక్షేమాశ్చ దండకాః |
ధర్షితం చ జనస్థానం రామేణాక్లిష్టకారిణా || 3.33.13 || 1060
- త్వం తు లుభః ప్రమత్తశ్చ పరాధీనశ్చ రాక్షస |
విషయే స్వే సముత్పన్నం యద్ భయం నావబుధ్యసే || 3.33.14 || 1061
- తీక్ష్ణమల్పప్రదాతారం ప్రమత్తం గర్వితం శరం |
వ్యసనే సర్వభూతాని నాభిధావంతి పార్థివం || 3.33.15 || 1062
- అతిమానినమగ్రాహ్యమాత్మసంభావితం నరం |
క్రోధనం వ్యసనే హంతి స్వజనోఽపి నరాధిపం || 3.33.16 || 1063
- నానుతిష్ఠతి కార్యాణి భయేషు న బిభేతి చ |
క్షీప్రం రాజ్యాచ్ఛ్యతో దీనస్త్యైస్త్రైస్తుల్యో భవేదిహ || 3.33.17 || 1064

- శుష్కకాష్ఠైర్భవేత్ కార్యం లోష్ఠైరపి చ పాంసుభిః |
 న తు స్థానాత్ పరిభ్రష్టైః కార్యం స్యాద్ వసుధాధిపైః || 3.33.18 || 1065
- ఉపభుక్తం యథా వాసః స్త్రజో వా మృదితా యథా |
 ఏవం రాజ్యాత్ పరిభ్రష్టః సమర్థోఽపి నిరర్థకః || 3.33.19 || 1066
- అప్రమత్తశ్చ యో రాజా సర్వజ్ఞో విజితేంద్రియః |
 కృతజ్ఞో ధర్మశీలశ్చ స రాజా తిష్ఠతే చిరం || 3.33.20 || 1067
- నయనాభ్యాం ప్రసుప్తో వా జాగర్తి నయచక్షుషా |
 వ్యక్తకోధప్రసాదశ్చ స రాజా పూజ్యతే జనైః || 3.33.21 || 1068
- త్వం తు రావణ దుర్బుద్ధిర్గుణైరేతైర్వివర్జితః |
 యస్య తేఽవిదితశ్చారై రక్షసాం సుమహాన్ వధః || 3.33.22 || 1069
- పరావమంతా విషయేషు సంగవాన్
 న దేశకాలప్రవిభాగతత్త్వవితీ |
 అయుక్తబుద్ధిర్గుణదోషనిశ్చయే
 విపన్నరాజ్యో నచిరాద్ విపత్స్యసే || 3.33.23 || 1070
- ఇతి స్వదోషాన్ పరికీర్తితాంస్తయా
 సమీక్ష్య బుద్ధ్యా క్షణదాచరేశ్వరః |
 ధనేన దర్పేణ బలేన చాన్వితో
 విచింతయామాస చిరం స రావణః || 3.33.24 || 1071
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రయస్తింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుస్త్రింశః సర్గః ॥

రావణేన పృష్టయా శూర్పణఖయా తస్మై సీతాలక్ష్మణసహితస్య శ్రీరామస్య
పరిచయం దత్త్వా సీతాం భార్యాత్వేన గ్రహీతుం తస్య ప్రేరణం

తతః శూర్పణఖాం దృష్ట్వా బ్రువంతీం పరుషం వచః |
అమాత్యమధ్యే సంక్రుద్ధః పరిపప్రచ్ఛ రావణః || 3.34.1 ||

1072

కశ్చ రామః కథంవీర్యః కింరూపః కింపరాక్రమః |
కిమర్థం దండకారణ్యం ప్రవిష్టశ్చ సుదుస్తరం || 3.34.2 ||

1073

ఆయుధం కిం చ రామస్య యేన తే రాక్షసా హతాః |
ఖరశ్చ నిహతః సంఖ్యే దూషణస్త్రిశిరాస్తథా || 3.34.3 ||

1074

తత్త్వం బ్రూహి మనోజ్ఞాంగి కేన త్వం చ విరూపితా |
ఇత్యుక్తా రాక్షసేంద్రేణ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా || 3.34.4 ||

1075

తతో రామం యథాన్యాయమాఖ్యాతుముపచక్రమే |
దీర్ఘబాహుర్విశాలాక్షశ్చీరకృష్ణాజినాంబరః || 3.34.5 ||

1076

కందర్పసమరూపశ్చ రామో దశరథాత్మజః |
శక్రచాపనిభం చాపం వికృష్య కనకాంగదం || 3.34.6 ||

1077

దీప్తాన్ క్షిపతి నారాచాన్ సర్పానివ మహావిషాన్ |
నాదదానం శరాన్ ఘోరాన్ విముంచంతం మహాబలం || 3.34.7 ||

1078

- న కార్ముకం వికర్షంతం రామం పశ్యామి సంయుగే |
హన్యమానం తు తత్యైన్యం పశ్యామి శరవృష్టిభిః || 3.34.8 || 1079
- ఇంద్రేణేవోత్తమం సస్యమాహతం త్వశ్మవృష్టిభిః |
రక్షసాం భీమవీర్యాణాం సహస్రాణి చతుర్దశ || 3.34.9 || 1080
- నిహతాని శరైస్తీక్ష్ణైస్తేనైకేన పదాతినా |
అర్థాధికముహూర్తేన ఖరశ్చ సహదూషణః || 3.34.10 || 1081
- ఋషీణామభయం దత్తం కృతక్షమాశ్చ దండకాః || 3.34.11 || 1082
- ఏకా కథంచిన్ముక్తాహం పరిభూయ మహాత్మనా |
స్త్రీవధం శంకమానేన రామేణ విదితాత్మనా || 3.34.12 || 1083
- భ్రాతా చాస్య మహాతేజా గుణతస్తుల్యవిక్రమః |
అనురక్తశ్చ భక్తశ్చ లక్ష్మణో నామ వీర్యవాన్ || 3.34.13 || 1084
- అమర్షీ దుర్జయో జేతా విక్రాంతో బుద్ధిమాన్ బలీ |
రామస్య దక్షిణో బాహుర్నిత్యం ప్రాణో బహిశ్చరః || 3.34.14 || 1085
- రామస్య తు విశాలాక్షీ పూర్ణేందుసదృశాననా |
ధర్మపత్నీ ప్రియా నిత్యం భర్తుః ప్రియహితే రతా || 3.34.15 || 1086
- సా సుకేశీ సునాసోరూః సురూపా చ యశస్వినీ |
దేవతేవ వనస్యాస్య రాజతే శ్రీరివాపరా || 3.34.16 || 1087
- తప్తకాంచనవర్ణాభా రక్తతుంగనఖీ శుభా |
సీతా నామ వరారోహా వైదేహీ తనుమధ్యమా || 3.34.17 || 1088
- నైవ దేవీ న గంధర్వీ న యక్షీ న చ కిన్నరీ |
తథారూపా మయా నారీ దృష్టపూర్వా మహీతలే || 3.34.18 || 1089

- యస్య సీతా భవేద్ భార్యా యం చ హృష్టా పరిష్వజేత్ |
అభిజీవేత్ స సర్వేషు లోకేష్వపి పురందరాత్ || 3.34.19 || 1090
- సా సుశీలా వపుఃశ్లాఘ్యా రూపేణాప్రతిమా భువి |
తవానురూపా భార్యా సా త్వం చ తస్యాః పతిర్వరః || 3.34.20 || 1091
- తాం తు విస్తీర్ణజఘనాం పీనోత్తుంగపయోధరాం |
భార్యార్థే తు తవానేతుముద్యతాహం వరాననాం || 3.34.21 || 1092
- విరూపితాస్మి క్రూరేణ లక్ష్మణేన మహాభుజ |
తాం తు దృష్ట్వాద్య వైదేహీం పూర్ణచంద్రనిభాననాం || 3.34.22 || 1093
- మన్మథస్య శరాణాం చ త్వం విధేయో భవిష్యసి |
యది తస్యామభిప్రాయో భార్యత్వే తవ జాయతే |
శీఘ్రముద్ధియతాం పాదో జయార్థమిహ దక్షిణః || 3.34.23 || 1094
- రోచతే యది తే వాక్యం మమైతద్ రాక్షసేశ్వర |
క్రియతాం నిర్విశంకేన వచనం మమ రావణ || 3.34.24 || 1095
- విజ్ఞాయైషామశక్తిం చ క్రియతాం చ మహాబల |
సీతా తవానవద్యాంగీ భార్యత్వే రాక్షసేశ్వర || 3.34.25 || 1096
- నిశమ్య రామేణ శరైరజిహ్మై -
ర్హతాంజనస్థానగతాన్ నిశాచరాన్ |
ఖరం చ దృష్ట్వా నిహతం చ దూషణం
త్వమద్య కృత్యం ప్రతిపత్తుమర్హసి || 3.34.26 || 1097
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుస్తింశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచత్రింశః సర్గః ॥

సాగరానుపశోభామవలోకయతో రావణస్య పునర్మారీచస్య పార్శ్వ గమనం

- తతః శూర్పణఖావాక్యం తచ్ఛ్రుత్వా రోమహర్షణం |
 సచివానభ్యనుజ్ఞాయ కార్యం బుద్ధ్యా జగామ హా || 3.35.1 || 1098
- తత్ కార్యమనుగమ్యాంతర్యథావదుపలభ్య చ |
 దోషాణాం చ గుణానాం చ సంప్రధార్య బలాబలం || 3.35.2 || 1099
- ఇతి కర్తవ్యమిత్యేవ కృత్వా నిశ్చయమాత్మనః |
 స్థిరబుద్ధిస్తతో రమ్యాం యానశాలాం జగామ హా || 3.35.3 || 1100
- యానశాలాం తతో గత్వా ప్రచ్ఛన్నం రాక్షసాధిపః |
 సూతం సంచోదయామాస రథః సంయుజ్యతామితి || 3.35.4 || 1101
- ఏవముక్తః క్షణేనైవ సారథిర్లఘువిక్రమః |
 రథం సంయోజయామాస తస్యాభిమతముత్తమం || 3.35.5 || 1102
- కామగం రథమాస్థాయ కాంచనం రత్నభూషితం |
 పిశాచవదనైర్ముక్తం ఖరైః కనకభూషణైః || 3.35.6 || 1103
- మేఘప్రతిమనాదేన స తేన ధనదానుజః |
 రాక్షసాధిపతిః శ్రీమాన్ యయౌ నదనదీపతిం || 3.35.7 || 1104

- స శ్వేతవాలవ్యజనః శ్వేతచ్ఛత్రో దశాననః |
స్నిగ్ధవైదూర్యసంకాశస్తప్తకాంచనభూషణః || 3.35.8 || 1105
- దశాస్యో వింశతిభుజో దర్శనీయపరిచ్ఛదః |
త్రిదశారిర్మునీంద్రఘ్నా దశశీర్ష ఇవాద్రిరాట్ || 3.35.9 || 1106
- కామగం రథమాస్థాయ శుశుభే రాక్షసాధిపః |
విద్యున్మండలవాన్ మేఘః సబలాక ఇవాంబరే || 3.35.10 || 1107
- సశైలసాగరానూపం వీర్యవానవలోకయన్ |
నానాపుష్పఫలైర్వృక్షైరనుకీర్ణం సహస్రశః || 3.35.11 || 1108
- శీతమంగలతోయాభిః పద్మినీభిః సమంతతః |
విశాలైరాశ్రమపదైర్వేదిమద్భిరలంకృతం || 3.35.12 || 1109
- కదల్యటవిసంశోభం నారికేలోపశోభితం |
సాలైస్తాలైస్తమాలైశ్చ తరుభిశ్చ సుపుష్పితైః || 3.35.13 || 1110
- అత్యంతనియతాహారైః శోభితం పరమర్షిభిః |
నాగైః సుపర్ణైర్గంధర్వైః కిన్నరైశ్చ సహస్రశః || 3.35.14 || 1111
- జితకామైశ్చ సిద్ధైశ్చ చారణైశ్చోపశోభితం |
ఆజైర్వైఖానసైర్మాషైర్వాల్ఖిల్యైర్మూర్చిపైః || 3.35.15 || 1112
- దివ్యాభరణమాల్యాభిర్ద్రివ్యరూపాభిరావృతం |
క్రీడారతవిధిజ్ఞాభిరప్పరోభిః సహస్రశః || 3.35.16 || 1113
- సేవితం దేవపత్నీభిః శ్రీమతీభిరుపాసితం |
దేవదానవసంఘైశ్చ చరితం త్వమృతాశిభిః || 3.35.17 || 1114
- హంసక్రౌంచప్లవాకీర్ణం సారసైః సంప్రసాదితం |
వైదూర్యప్రస్తరం స్నిగ్ధం సాంద్రం సాగరతేజసా || 3.35.18 || 1115

- పాండురాణి విశాలాని దివ్యమాల్యయుతాని చ |
తూర్యగీతాభిజష్టాని విమానాని సమంతతః || 3.35.19 || 1116
- తపసా జితలోకానాం కామగాన్యభిసంపతన్ |
గంధర్వాప్సరసశ్చైవ దదర్శ ధనదానుజః || 3.35.20 || 1117
- నిర్యాసరసమూలాలానాం చందనానాం సహస్రశః |
వనాని పశ్యన్ సౌమ్యాని పూణతృప్తికరాణి చ || 3.35.21 || 1118
- అగురూణాం చ ముఖ్యానాం వనాన్యుపవనాని చ |
తక్కోలానాం చ జాత్యానాం ఫలినాం చ సుగంధినాం || 3.35.22 || 1119
- పుష్పాణి చ తమాలస్య గుల్మాని మరిచస్య చ |
ముక్తానాం చ సమూహాని శుష్యమాణాని తీరతః || 3.35.23 || 1120
- శైలాని ప్రవరాంశ్చైవ ప్రవాలనిచయాంస్తథా |
కాంచనాని చ శృంగాణి రాజతాని తథైవ చ || 3.35.24 || 1121
- ప్రస్తవాణి మనోజ్ఞాని ప్రసన్నాన్యద్భుతాని చ |
ధనధాన్యోపపన్నాని స్తీరత్నైరావృతాని చ || 3.35.25 || 1122
- హస్త్యశ్వరథగాఢాని నగరాణి విలోకయన్ |
తం సమం సర్వతః స్నిగ్ధం మృదుసంస్పర్శమారుతం || 3.35.26 || 1123
- అనూపే సింధురాజస్య దదర్శ త్రిదివోపమం |
తత్రాపశ్యత్ స మేఘాభం న్యగ్రోధం మునిభిర్వృతం || 3.35.27 || 1124
- సమంతాద్ యస్య తాః శాఖాః శతయోజనమాయతాః |
యస్య హస్తినమాదాయ మహాకాయం చ కచ్ఛపం || 3.35.28 || 1125
- భక్షార్థం గరుడః శాఖామాజగామ మహాబలః |
తస్య తాం సహసా శాఖాం భారేణ పతగోత్తమః || 3.35.29 || 1126

- సుపర్ణః పర్ణబహులాలాం బభంజాథ మహాబలః |
తత్ర వైఖానసా మాషా వాలఖిల్యా మరీచిపాః || 3.35.30 || 1127
- ఆజా బభూవుర్ధూమ్రాశ్చ సంగతాః పరమర్షయః |
తేషాం దయార్థం గరుడస్తాం శాఖాం శతయోజనాం || 3.35.31 || 1128
- భగ్నామాదాయ వేగేన తౌ చోభౌ గజకచ్ఛపౌ |
ఏకపాదేన ధర్మాత్మా భక్షయిత్వా తదామిషం || 3.35.32 || 1129
- నిషాదవిషయం హత్వా శాఖయా పతగోత్తమః |
ప్రహర్షమతులం లేభే మోక్షయిత్వా మహామునీన్ || 3.35.33 || 1130
- స తు తేన ప్రహర్షేణ ద్విగుణీకృతవిక్రమః |
అమృతానయనార్థం వై చకార మతిమాన్ మతిం || 3.35.34 || 1131
- అయోజాలాని నిర్మథ్య భిత్త్వా రత్నగృహం వరం |
మహేంద్రభవనాద్ గుప్తమాజహారామృతం తతః || 3.35.35 || 1132
- తం మహర్షిగణైర్జుష్టం సుపర్ణకృతలక్షణం |
నామ్నా సుభద్రం న్యగ్రోధం దదర్శ ధనదానుజః || 3.35.36 || 1133
- తం తు గత్వా పరం పారం సముద్రస్య నదీపతేః |
దదర్శాశ్రమమేకాంతే పుణ్యే రమ్యే వనాంతరే || 3.35.37 || 1134
- తత్ర కృష్ణాజినధరం జటామండలధారిణం |
దదర్శ నియతాహారం మారీచం నామ రాక్షసం || 3.35.38 || 1135
- స రావణః సమాగమ్య విధివత్ తేన రక్షసా |
మారీచేనార్చితో రాజా సర్వకామైరమానుషైః || 3.35.39 || 1136
- తం స్వయం పూజయిత్వా చ భోజనేనోదకేన చ |
అర్థోపహితయా వాచా మారీచో వాక్యమబ్రవీత్ || 3.35.40 || 1137

కచ్చిత్తే కుశలం రాజల్లంకాయాం రాక్షసేశ్వర |
 కేనార్థేన పునస్త్వం వై తూర్ణమేవ ఇహాగతః || 3.35.41 || 1138

ఏవముక్తో మహాతేజా మారీచేన స రావణః |
 తతః పశ్చాదిదం వాక్యమబ్రవీద్ వాక్యకోవిదః || 3.35.42 || 1139

|| ఇత్యార్థే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచత్రింశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షట్టింశః సర్గః ॥

శ్రీరామస్యాగాంసి వర్ణయిత్వా తత్ప్రత్వాః సీతాయా అపహరణే సాహాయ్యం
 కర్తుం మారీచం ప్రతి రావణస్యానురోధః

- మారీచ శ్రూయతాం తాత వచనం మమ భాషతః |
 ఆర్తోఽస్మి మమ చార్తస్య భవాన్ హి పరమా గతిః || 3.36.1 || 1140
- జానీషే త్వం జనస్థానం భ్రాతా యత్ర ఖరో మమ |
 దూషణశ్చ మహాబాపలః స్వసా శూర్పణఖా చ మే || 3.36.2 || 1141
- త్రిశిరాశ్చ మహాబాపలా రాక్షసః పిశితాశనః |
 అన్యే చ బహవః శూరా లబ్ధలక్షా నిశాచరాః || 3.36.3 || 1142
- వసంతి మన్నియోగేన అధివాసం చ రాక్షసాః |
 బాధమానా మహారణ్యే మునీన్ యే ధర్మచారిణః || 3.36.4 || 1143
- చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాం భీమకర్మణాం |
 శూరాణాం లబ్ధలక్షాణాం ఖరచిత్తానువర్తినాం || 3.36.5 || 1144
- తే త్విదానీం జనస్థానే వసమానా మహాబలాః |
 సంగతాః పరమాయత్తా రామేణ సహ సంయుగే || 3.36.6 || 1145
- నానాశస్త్రప్రహరణాః ఖరప్రముఖరాక్షసాః |
 తేన సంజాతరోషేణ రామేణ రణమూర్ధని || 3.36.7 || 1146

- అనుక్త్వా పరుషం కించిచ్ఛరైర్వాపారితం ధనుః |
చతుర్దశ సహస్రాణి రక్షసాముగ్రతేజసాం || 3.36.8 || 1147
- నిహతాని శరైర్దైష్ట్యానుషేణ పదాతినా |
ఖరశ్చ నిహతః సంఖ్యే దూషణశ్చ నిపాతితః || 3.36.9 || 1148
- హత్వా త్రిశిరసం చాపి నిర్భయా దండకాః కృతాః |
పిత్రా నిరస్తః క్రుద్ధేన సభార్యః క్షీణజీవితః || 3.36.10 || 1149
- స హంతా తస్య సైన్యస్య రామః క్షత్రియపాంసనః |
అశీలః కర్కశస్తీక్ష్ణో మూర్ఖో లుభ్యోఽజితేంద్రియః || 3.36.11 || 1150
- త్యక్తధర్మా త్వధర్మాత్మా భూతానామహితే రతః |
యేన వైరం వినారణ్యే సత్త్వమాస్థాయ కేవలం || 3.36.12 || 1151
- కర్ణనాసాపహారేణ భగినీ మే విరూపితా |
అస్య భార్యాం జనస్థానాత్ సీతాం సురసుతోపమాం || 3.36.13 || 1152
- ఆనయిష్యామి విక్రమ్య సహాయస్తత్ర మే భవ |
త్వయా హ్యహం సహాయేన పార్శ్వస్థేన మహాబల || 3.36.14 || 1153
- భ్రాతృభిశ్చ సురాన్ సర్వాన్ నాహమత్రాభిచింతయే |
తత్సహాయో భవ త్వం మే సమర్థో హ్యసి రాక్షస || 3.36.15 || 1154
- వీర్యే యుద్ధే చ దర్పే చ న హ్యస్తి సదృశస్తవ |
ఉపాయతో మహాఞ్శూరో మహామాయావిశారదః || 3.36.16 || 1155
- ఏతదర్థమహం ప్రాప్తస్త్వత్సమీపం నిశాచర |
శృణు తత్ కర్మ సాహాయ్యే యత్ కార్యం వచనాన్మమ || 3.36.17 || 1156

- సౌవర్ణస్త్వం మృగో భూత్వా చిత్రో రజతబిందుభిః |
ఆశ్రమే తస్య రామస్య సీతాయాః ప్రముఖే చర || 3.36.18 || 1157
- త్వాం తు నిఃసంశయం సీతా దృష్ట్వా తు మృగరూపిణం |
గృహ్యతామితి భర్తారం లక్ష్మణం చాభిధాస్యతి || 3.36.19 || 1158
- తతస్తయోరపాయే తు శూన్యే సీతాం యథాసుఖం |
నిరాబాధో హరిష్యామి రాహుశ్చంద్రప్రభామివ || 3.36.20 || 1159
- తతః పశ్చాత్ సుఖం రామే భార్యాహరణకర్మితే |
విశ్రబ్ధం ప్రహరిష్యామి కృతార్థేనాంతరాత్మనా || 3.36.21 || 1160
- తస్య రామకథాం శ్రుత్వా మారీచస్య మహాత్మనః |
శుష్కం సమభవద్ వక్తం పరిత్రస్తో బభూవ చ || 3.36.22 || 1161
- ఓష్ఠౌ పరిలిహింశ్చాష్టా నేత్రైరనిమిషైరివ |
మృతభూత ఇవార్తస్తు రావణం సముదైక్షత || 3.36.23 || 1162
- స రావణం త్రస్తవిషణ్ణచేతా
మహావనే రామపరాక్రమజ్ఞః |
కృతాంజలిస్తత్త్వమువాచ వాక్యం
హితం చ తస్మై హితమాత్మనశ్చ || 3.36.24 || 1163
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షట్టింశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తతింశః సర్గః ॥

శ్రీరామస్య గుణప్రభావానుపవర్ణ్య మారీచేన సీతాహరణోద్యమాద్రావణస్య
 నివారణం

- తచ్చుత్వా రాక్షసేంద్రస్య వాక్యం వాక్యవిశారదః |
 ప్రత్యువాచ మహాతేజా మారీచో రాక్షసేశ్వరం || 3.37.1 || 1164
- సులభాః పురుషా రాజన్ సతతం ప్రియవాదినః |
 అప్రియస్య చ పథ్యస్య వక్తా శ్రోతా చ దుర్లభః || 3.37.2 || 1165
- న నూనం బుధ్యసే రామం మహావీర్యగుణోన్నతం |
 అయుక్తచారశ్చపలో మహేంద్రవరుణోపమం || 3.37.3 || 1166
- అపి స్వస్తి భవేత్ తాత సర్వేషామపి రక్షసాం |
 అపి రామో న సంక్రుద్ధః కుర్యాల్లోకానరాక్షసాన్ || 3.37.4 || 1167
- అపి తే జీవితాంతాయ నోత్పన్నా జనకాత్మజా |
 అపి సీతానిమిత్తం చ న భవేద్ వ్యసనం మహాత్ || 3.37.5 || 1168
- అపి త్వామీశ్వరం ప్రాప్య కామవృత్తం నిరంకుశం |
 న వినశ్యేత్ పురీ లంకా త్వయా సహ సరాక్షసా || 3.37.6 || 1169
- త్వద్విధః కామవృత్తో హి దుఃశీలః పాపమంత్రితః |
 ఆత్మానం స్వజనం రాష్ట్రం స రాజా హంతి దుర్మతిః || 3.37.7 || 1170

- న చ పిత్రా పరిత్యక్తో నామర్యాదః కథంచన |
న లుభో న చ దుఃశీలో న చ క్షత్రియపాంసనః || 3.37.8 || 1171
- న చ ధర్మగుణైర్హీనః కౌసల్యానందవర్ధనః |
న చ తీక్ష్ణో హి భూతానాం సర్వభూతహితే రతః || 3.37.9 || 1172
- వంచితం పితరం దృష్ట్వా కైకేయ్యా సత్యవాదినం |
కరిష్యామీతి ధర్మాత్మా తతః ప్రవ్రజితో వనం || 3.37.10 || 1173
- కైకేయ్యాః ప్రియకామార్థం పితుర్దశరథస్య చ |
హిత్వా రాజ్యం చ భోగాంశ్చ ప్రవిష్టో దండకావనం || 3.37.11 || 1174
- న రామః కర్మశస్తాత నావిద్వాన్ నాజితేంద్రియః |
అన్యతం న శ్రుతం చైవ నైవ త్వం వక్తుమర్హసి || 3.37.12 || 1175
- రామో విగ్రహవాన్ ధర్మః సాధుః సత్యపరాక్రమః |
రాజా సర్వస్య లోకస్య దేవానామివ వాసవః || 3.37.13 || 1176
- కథం ను తస్య వైదేహీం రక్షితాం స్వేన తేజసా |
ఇచ్ఛసే ప్రసభం హర్తుం ప్రభామివ వివస్వతః || 3.37.14 || 1177
- శరార్చిషమనాధృష్యం చాపఖడ్గేంధనం రణే |
రామాగ్నిం సహసా దీప్తం న ప్రవేష్టుం త్వమర్హసి || 3.37.15 || 1178
- ధనుర్వ్యాదితదీప్తాస్యం శరార్చిషమమర్షణం |
చాపబాణధరం తీక్ష్ణం శత్రుసేనాపహారిణం || 3.37.16 || 1179
- రాజ్యం సుఖం చ సంత్యజ్య జీవితం చేష్టమాత్మనః |
నాత్యాసాదయితుం తాత రామాంతకమిహార్హసి || 3.37.17 || 1180

- అప్రమేయం హి తత్తేజో యస్య సా జనకాత్మజా |
న త్వం సమర్థస్తాం హర్తుం రామచాపాశ్రయాం వనే || 3.37.18 || 1181
- తస్య వై నరసింహస్య సింహోరస్కస్య భామినీ |
ప్రాణేభ్యోఽపి ప్రియతరా భార్యా నిత్యమనువ్రతా || 3.37.19 || 1182
- న సా ధర్షయితుం శక్యా మైథిలోఽజస్వినః ప్రియా |
దీప్తస్యేవ హుతాశస్య శిఖా సీతా సుమధ్యమా || 3.37.20 || 1183
- కిముద్యమం వ్యర్థమిమం కృత్వా తే రాక్షసాధిప |
దృష్టశ్చేత్ త్వం రణే తేన తదంతముపజీవితం || 3.37.21 || 1184
- జీవితం చ సుఖం చైవ రాజ్యం చైవ సుదుర్లభం |
యదీచ్ఛసి చిరం భోక్తుం మా కృథా రామవిప్రియం || 3.37.22 || 1185
- స సర్వైః సచివైః సార్థం విభీషణపురస్కృతైః |
మంత్రయిత్వా స ధర్మిష్ఠైః కృత్వా నిశ్చయమాత్మనః |
దోషాణాం చ గుణానాం చ సంప్రధార్య బలాబలం || 3.37.23 || 1186
- ఆత్మనశ్చ బలం జ్ఞాత్వా రాఘవస్య చ తత్త్వతః |
హితం హి తవ నిశ్చిత్య క్షమం త్వం కర్తుమర్హసి || 3.37.24 || 1187
- అహం తు మన్యే తవ న క్షమం రణే
సమాగమం కోసలరాజసూనునా |
ఇదం హి భూయః శృణు వాక్యముత్తమం
క్షమం చ యుక్తం చ నిశాచరాధిప || 3.37.25 || 1188
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తతింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టాత్రింశః సర్గః ॥

శ్రీరామశక్తివిషయకమనుభవం ప్రతిపాద్య మారీచేన రావణస్య
శ్రీరామాపరాధకరణాన్నివారణం

కదాచిదప్యహం వీర్యాత్ పర్యటన్ పృథివీమిమాం ।
బలం నాగసహస్రస్య ధారయన్ పర్వతోపమః ॥ 3.38.1 ॥

1189

నీలజీమూతసంకాశస్తప్తకాంచనకుండలః ।
భయం లోకస్య జనయన్ కిరీటీ పరిఘాయుధః ॥ 3.38.2 ॥

1190

వ్యచరన్ దండకారణ్యమృషిమాంసాని భక్షయన్ ।
విశ్వామిత్రోఽథ ధర్మాత్మా మద్విత్తస్తో మహామునిః ॥ 3.38.3 ॥

1191

స్వయం గత్వా దశరథం నరేంద్రమిదమబ్రవీత్ ।
అయం రక్షతు మాం రామః పర్వకాలే సమాహితః ॥ 3.38.4 ॥

1192

మారీచాన్మే భయం ఘోరం సముత్పన్నం నరేశ్వర ।
ఇత్యేవముక్తో ధర్మాత్మా రాజా దశరథస్తదా ॥ 3.38.5 ॥

1193

ప్రత్యువాచ మహాభాగం విశ్వామిత్రం మహామునిం ।
ఊనద్వాదశవర్షోఽయమకృతాస్తశ్చ రాఘవః ॥ 3.38.6 ॥

1194

కామం తు మమ తత్ సైన్యం మయా సహ గమిష్యతి ।
బలేన చతురంగేణ స్వయమేత్య నిశాచరం ॥ 3.38.7 ॥

1195

- వధిష్యామి మునిశ్రేష్ఠ శత్రుం తవ యథేప్పితం |
ఏవముక్తః స తు మునీ రాజానమిదమబ్రవీత్ || 3.38.8 || 1196
- రామాన్నాన్యద్ బలం లోకే పర్యాప్తం తస్య రక్షసః |
దేవతానామపి భవాన్ సమరేష్వభిపాలకః || 3.38.9 || 1197
- ఆసీత్ తవ కృతం కర్మ త్రిలోకవిదితం నృప |
కామమస్తి మహాత్ సైన్యం తిష్ఠత్విహ పరంతప || 3.38.10 || 1198
- బాలోఽప్యేష మహాతేజాః సమర్థస్తస్య నిగ్రహే |
గమిష్యే రామమాదాయ స్వస్తి తేఽస్తు పరంతప || 3.38.11 || 1199
- ఇత్యేవముక్త్యా స మునిస్తమాదాయ నృపాత్మజం |
జగామ పరమప్రీతో విశ్వామిత్రః స్వమాశ్రమం || 3.38.12 || 1200
- తం తథా దండకారణ్యే యజ్ఞముద్దిశ్య దీక్షితం |
బభూవోపస్థితో రామశ్చిత్రం విస్ఫారయన్ ధనుః || 3.38.13 || 1201
- అజాతవ్యంజనః శ్రీమాన్ బాలః శ్యామః శుభేక్షణః |
ఏకవస్త్రధరో ధన్వీ శిఖీ కనకమాలయా || 3.38.14 || 1202
- శోభయన్ దండకారణ్యం దీప్తేన స్వేన తేజసా |
అదృశ్యత తదా రామో బాలచంద్ర ఇవోదితః || 3.38.15 || 1203
- తతోఽహం మేఘసంకాశస్తప్తకాంచనకుండలః |
బలీ దత్తవరో దర్పాదాజగామాశ్రమాంతరం || 3.38.16 || 1204
- తేన దృష్టః ప్రవిష్టోఽహం సహసైవోద్యతాయుధః |
మాం తు దృష్ట్వా ధనుః సజ్యమసంభ్రాంతశ్చకార హ || 3.38.17 || 1205
- అవజానన్నహం మోహాద్ బాలోఽయమితి రాఘవం |
విశ్వామిత్రస్య తాం వేదిమభ్యధావం కృతత్పరః || 3.38.18 || 1206

- తేన ముక్తస్తతో బాణః శితః శత్రునిబర్హణః |
తేనాహం తాడితః క్షిప్తః సముద్రే శతయోజనే || 3.38.19 || 1207
- నేచ్ఛతా తాత మాం హంతుం తదా వీరేణ రక్షితః |
రామస్య శరవేగేన నిరస్తో భ్రాంతచేతనః || 3.38.20 || 1208
- పాతితోఽహం తదా తేన గంభీరే సాగరాంభసి |
ప్రాప్య సంజ్ఞాం చిరాత్ తాత లంకాం ప్రతి గతః పురీం || 3.38.21 || 1209
- ఏవమస్మి తదా ముక్తః సహాయాస్తే నిపాతితాః |
అకృతాస్తేణ రామేణ బాలేనాక్లిష్టకర్మణా || 3.38.22 || 1210
- తన్మయా వార్యమాణస్తు యది రామేణ విగ్రహం |
కరిష్యస్యాపదం ఘోరాం క్షిప్తం ప్రాప్య న శిష్యసి || 3.38.23 || 1211
- క్రీడారతివిధిజ్ఞానాం సమాజోత్సవదర్శినాం |
రక్షసాం చైవ సంతాపమనర్థం చాహరిష్యసి || 3.38.24 || 1212
- హర్మ్యప్రాసాదసంబాధాం నానారత్నవిభూషితాం |
ద్రక్ష్యసి త్వం పురీం లంకాం వినష్టాం మైథిలీకృతే || 3.38.25 || 1213
- అకుర్వంతోఽపి పాపాని శుచయః పాపసంశ్రయాత్ |
పరపాపైర్వినశ్యంతి మత్స్యా నాగప్రాదే యథా || 3.38.26 || 1214
- దివ్యచందనదిగ్ధాంగాన్ దివ్యాభరణభూషితాన్ |
ద్రక్ష్యస్యభిహతాన్ భూమౌ తవ దోషాత్ తు రాక్షసాన్ || 3.38.27 || 1215
- హృతదారాన్ సదారాంశ్చ దశ విద్రవతో దిశః |
హతశేషానశరణాన్ ద్రక్ష్యసి త్వం నిశాచరాన్ || 3.38.28 || 1216
- శరజాలపరిక్షిప్తామగ్నిజ్వాలాసమావృతాం |
ప్రదగ్ధభవనాం లంకాం ద్రక్ష్యసి త్వమసంశయం || 3.38.29 || 1217

- పరదారాభిమర్శాత్ తు నాన్యత్ పాపతరం మహాత్ |
ప్రమదానాం సహస్రాణి తవ రాజన్ పరిగ్రహే || 3.38.30 || 1218
- భవ స్వదారనిరతః స్వకులం రక్ష రాక్షసాన్ |
మానం వృద్ధిం చ రాజ్యం చ జీవితం చేష్టమాత్మనః || 3.38.31 || 1219
- కలత్రాణి చ సౌమ్యాని మిత్రవర్గం తథైవ చ |
యదీచ్ఛసి చిరం భోక్తుం మా కృథా రామవిప్రియం || 3.38.32 || 1220
- నివార్యమాణః సుహృదా మయా భృశం
ప్రసహ్య సీతాం యది ధర్షయిష్యసి |
గమిష్యసి క్షీణబలః సబాంధవో
యమక్షయం రామశరాస్తజీవితః || 3.38.33 || 1221
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టాత్రింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనచత్వారింశః సర్గః ॥

మారీచేన రావణస్య ప్రబోధనం

- ఏవమస్మి తదా ముక్తః కథంచిత్ తేన సంయుగే |
ఇదానీమపి యద్ వృత్తం తచ్ఛృణుష్వ యదుత్తరం || 3.39.1 || 1222
- రాక్షసాభ్యామహం ద్వాభ్యామనిర్విణ్ణస్తథాకృతః |
సహితో మృగరూపాభ్యాం ప్రవిష్టో దండకావనే || 3.39.2 || 1223
- దీప్తజిహ్వో మహాదంష్ట్రస్తీక్ష్ణశృంగో మహాబలః |
వ్యచరన్ దండకారణ్యం మాంసభక్షో మహామృగః || 3.39.3 || 1224
- అగ్నిహోత్రేషు తీర్థేషు చైత్యవృక్షేషు రావణ |
అత్యంతఘోరో వ్యచరంతాపసాంస్తాన్ ప్రధర్షయన్ || 3.39.4 || 1225
- నిహత్య దండకారణ్యే తాపసాన్ ధర్మచారిణః |
రుధిరాణి పిబంస్తేషాం తన్మాంసాని చ భక్షయన్ || 3.39.5 || 1226
- ఋషిమాంసాశనః క్రూరస్తాసయన్ వనగోచరాన్ |
తదా రుధిరమత్తోఽహం వ్యచరం దండకావనం || 3.39.6 || 1227
- తదాహం దండకారణ్యే విచరన్ ధర్మదూషకః |
ఆసాదయం తదా రామం తాపసం ధర్మమాశ్రితం || 3.39.7 || 1228

- వైదేహీం చ మహాభాగాం లక్ష్మణం చ మహారథం |
తాపసం నియతాహారం సర్వభూతహితే రతం || 3.39.8 || 1229
- సోఽహం వనగతం రామం పరిభూయ మహాబలం |
తాపసోఽయమితి జ్ఞాత్వా పూర్వవైరమనుస్మరన్ || 3.39.9 || 1230
- అభ్యధావం సుసంక్రుద్ధస్తీక్షశృంగో మృగాకృతిః |
జిఘాంసురకృతప్రజ్ఞస్తం ప్రహారమనుస్మరన్ || 3.39.10 || 1231
- తేన త్యక్తాస్తయో బాణాః శితాః శత్రునిబర్హణాః |
వికృష్య సుమహచ్ఛాపం సుపర్ణానిలతుల్యగాః || 3.39.11 || 1232
- తే బాణా వజ్రసంకాశాః సుఘోరా రక్తభోజనాః |
ఆజగ్ముః సహితాః సర్వే త్రయః సన్నతపర్వణః || 3.39.12 || 1233
- పరాక్రమజ్ఞో రామస్య శరో దృష్టభయః పురా |
సముత్యాంతస్తతో ముక్తస్తావృభౌ రాక్షసౌ హతౌ || 3.39.13 || 1234
- శరేణ ముక్తో రామస్య కథంచిత్ ప్రాప్య జీవితం |
ఇహ ప్రవ్రాజితో యుక్తస్తాపసోఽహం సమాహితః || 3.39.14 || 1235
- వృక్షే వృక్షే హి పశ్యామి చీరకృష్ణాజినాంబరం |
గృహీతధనుషం రామం పాశహస్తమివాంతకం || 3.39.15 || 1236
- అపి రామసహస్రాణి భీతః పశ్యామి రావణ |
రామభూతమిదం సర్వమరణ్యం ప్రతిభాతి మే || 3.39.16 || 1237
- రామమేవ హి పశ్యామి రహితే రాక్షసేశ్వర |
దృష్ట్వా స్వప్నగతం రామముద్భృమామి విచేతనః || 3.39.17 || 1238

- రకారాదీని నామాని రామత్రస్తస్య రావణ |
 రత్నాని చ రథాశ్చైవ విత్రాసం జనయంతి మే || 3.39.18 || 1239
- అహం తస్య ప్రభావజ్ఞో న యుద్ధం తేన తే క్షమం |
 బలిం వా నముచిం వాపి హన్యాద్ధి రఘునందనః || 3.39.19 || 1240
- రణే రామేణ యుద్ధస్వ క్షమాం వా కురు రావణ |
 న తే రామకథా కార్యా యది మాం ద్రష్టుమిచ్ఛసి || 3.39.20 || 1241
- బహవః సాధవో లోకే యుక్తా ధర్మమనుష్ఠితాః |
 పరేషామపరాధేన వినష్టాః సపరిచ్ఛదాః || 3.39.21 || 1242
- సోఽహం పరాపరాధేన వినశేయం నిశాచర |
 కురు యత్ తే క్షమం తత్త్వమహం త్వాం నానుయామి వై || 3.39.22 || 1243
- రామశ్చ హి మహాతేజా మహాసత్త్వో మహాబలః |
 అపి రాక్షసలోకస్య భవేదంతకరోఽపి హి || 3.39.23 || 1244
- యది శూర్పణఖాహేతోర్జనస్థానగతః ఖరః |
 అతివృత్తో హతః పూర్వం రామేణాక్లిష్టకర్మణా |
 అత్ర బ్రూహి యథాతత్త్వం కో రామస్య వ్యతిక్రమః || 3.39.24 || 1245
- ఇదం వచో బంధుహితార్థినా మయా
 యథోచ్యమానం యది నాభిపత్యసే |
 సబాంధవస్త్యక్ష్యసి జీవితం రణే
 హతోఽద్య రామేణ శరైరజిహ్మగైః || 3.39.25 || 1246
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనచత్వారింశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చత్వారింశః సర్గః ॥

రావణేన మారీచస్య భర్తృనం సీతాపహృతౌ సాహాయ్యం కర్తుమాదేశదానం
 చ

- మారీచస్య తు తద్ వాక్యం క్షమం యుక్తం చ రావణః |
 ఉక్తో న ప్రతిజగ్రాహ మర్తుకామ ఇవౌషధం || 3.40.1 || 1247
- తం పథ్యహితవక్తారం మారీచం రాక్షసాధిపః |
 అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యమయుక్తం కాలచోదితః || 3.40.2 || 1248
- దుష్కులైతదయుక్తార్థం మారీచ మయి కథ్యతే |
 వాక్యం నిష్పలమత్యర్థం బీజముప్తమివోషరే || 3.40.3 || 1249
- త్వద్వాక్యైర్న తు మాం శక్యం భేత్తుం రామస్య సంయుగే |
 మూర్ఖస్య పాపశీలస్య మానుషస్య విశేషతః || 3.40.4 || 1250
- యస్త్వక్వా సుహృదో రాజ్యం మాతరం పితరం తథా |
 స్త్రీవాక్యం ప్రాకృతం శ్రుత్వా వనమేకపదే గతః || 3.40.5 || 1251
- అవశ్యం తు మయా తస్య సంయుగే ఖరఘాతినః |
 ప్రాణైః ప్రియతరా సీతా హర్తవ్యా తవ సన్నిధౌ || 3.40.6 || 1252
- ఏవం మే నిశ్చితా బుద్ధిర్వృది మారీచ విద్యతే |
 న వ్యావర్తయితుం శక్యా సేంద్రైరపి సురాసురైః || 3.40.7 || 1253

- దోషం గుణం వా సంపృష్టస్త్వమేవం వక్తుమర్హసి |
అపాయం వా ఉపాయం వా కార్యస్యాస్య వినిశ్చయే || 3.40.8 || 1254
- సంపృష్టేన తు వక్తవ్యం సచివేన విపశ్చితా |
ఉద్యతాంజలినా రాజ్ఞో య ఇచ్ఛేద్ భూతిమాత్మనః || 3.40.9 || 1255
- వాక్యమప్రతికూలం తు మృదుపూర్వం శుభం హితం |
ఉపచారేణ వక్తవ్యో యుక్తం చ వసుధాధిపః || 3.40.10 || 1256
- సావమర్దం తు యద్వాక్యమథవా హితముచ్యతే |
నాభినందేత తద్ రాజా మానార్థీ మానవర్జితం || 3.40.11 || 1257
- పంచ రూపాణి రాజానో ధారయంత్యమితౌజసః |
అగ్నేరింద్రస్య సోమస్య యమస్య వరుణస్య చ || 3.40.12 || 1258
- ఔష్ణ్యం తథా విక్రమం చ సౌమ్యం దండం ప్రసన్నతాం |
ధారయంతి మహాత్మానో రాజానః క్షణదాచర || 3.40.13 || 1259
- తస్మాత్ సర్వాస్వవస్థాసు మాన్యాః పూజ్యాశ్చ నిత్యదా |
త్వం తు ధర్మమవిజ్ఞాయ కేవలం మోహమాశ్రితః || 3.40.14 || 1260
- అభ్యాగతం తు దౌరాత్మాత్ పరుషం వదసీదృశం |
గుణదోషౌ న పృచ్ఛామి క్షేమం చాత్మని రాక్షస || 3.40.15 || 1261
- మయోక్తమపి చైతావత్ త్వాం ప్రత్యమితవిక్రమ |
అస్మింస్తు స భవాన్ కృత్యే సాహాయ్యం కర్తుమర్హసి || 3.40.16 || 1262
- శృణు తత్కర్మ సాహాయ్యే యత్కార్యం వచనాన్మమ |
సౌవర్ణస్త్వం మృగో భూత్వా చిత్రో రజతబిందుభిః || 3.40.17 || 1263

- ఆశ్రమే తస్య రామస్య సీతాయాః ప్రముఖే చర |
ప్రలోభయిత్వా వైదేహీం యథేష్టం గంతుమర్హసి || 3.40.18 || 1264
- త్వాం హి మాయామయం దృష్ట్వా కాంచనం జాతవిస్మయా |
ఆనయైనమితి క్షిప్రం రామం వక్ష్యతి మైథిలీ || 3.40.19 || 1265
- అపక్రాంతే చ కాకుత్స్థే దూరం గత్వాప్యదాహర |
హా సీతే లక్ష్మణేత్యేవం రామవాక్యానురూపకం || 3.40.20 || 1266
- తచ్ఛ్చత్వా రామపదవీం సీతయా చ ప్రచోదితః |
అనుగచ్ఛతి సంభ్రాంతః సౌమిత్రిరపి సౌహృదాత్ || 3.40.21 || 1267
- అపక్రాంతే చ కాకుత్స్థే లక్ష్మణే చ యథాసుఖం |
ఆహరిష్యామి వైదేహీం సహస్రాక్షః శచీమివ || 3.40.22 || 1268
- ఏవం కృత్వా త్విదం కార్యం యథేష్టం గచ్ఛ రాక్షస |
రాజ్యస్యార్థం ప్రదాస్యామి మారీచ తవ సువ్రత || 3.40.23 || 1269
- గచ్ఛ సౌమ్య శివం మార్గం కార్యస్యాస్య వివృద్ధయే |
అహం త్వానుగమిష్యామి సరథో దండకావనం || 3.40.24 || 1270
- ప్రాప్య సీతామయుద్ధేన వంచయిత్వా తు రాఘవం |
లంకాం ప్రతి గమిష్యామి కృతకార్యః సహ త్వయా || 3.40.25 || 1271
- నో చేత్ కరోషి మారీచ హన్మి త్వామహమద్య వై |
ఏతత్ కార్యమవశ్యం మే బలాదపి కరిష్యసి |
రాజ్ఞో విప్రతికూలస్థో న జాతు సుఖమేధతే || 3.40.26 || 1272
- ఆసాద్య తం జీవితసంశయస్తే
మృత్యుర్ధ్రువో హ్యద్య మయా విరుధ్య |

ఏతద్ యథావత్ పరిగణ్య బుద్ధ్యా
యదత్ర పథ్యం కురు తత్తథా త్వం || 3.40.27 ||

1273

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చత్వారింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకచత్వారింశః సర్గః ॥

మారీచేన రావణస్య వినాశభయం ప్రదర్శ్య పునః ప్రతిబోధనం

- ఆజ్ఞప్తో రావణేనేత్థం ప్రతికూలం చ రాజవత్ |
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం నిఃశంకో రాక్షసాధిపం || 3.41.1 || 1274
- కేనాయముపదిష్టస్తే వినాశః పాపకర్మణా |
సపుత్రస్య సరాజ్యస్య సామాత్యస్య నిశాచర || 3.41.2 || 1275
- కస్త్యయా సుఖినా రాజన్ నాభినందతి పాపకృత్ |
కేనేదముపదిష్టం తే మృత్యుద్వారముపాయతః || 3.41.3 || 1276
- శత్రవస్తవ సువ్యక్తం హీనవీర్యా నిశాచర |
ఇచ్ఛంతి త్వాం వినశ్యంతముపరుద్ధం బలీయసా || 3.41.4 || 1277
- కేనేదముపదిష్టం తే క్షుద్రేణాహితబుద్ధినా |
యస్త్యామిచ్ఛతి నశ్యంతం స్వకృతేన నిశాచర || 3.41.5 || 1278
- వధ్యాః ఖలు న వధ్యంతే సచివాస్తవ రావణ |
యే త్వాముత్పథమారూఢం న నిగృహ్ణాంతి సర్వశః || 3.41.6 || 1279
- అమాత్యైః కామవృత్తో హి రాజా కాపథమాశ్రితః |
నిగ్రాహ్యః సర్వథా సద్భిః స నిగ్రాహ్యో న గృహ్యసే || 3.41.7 || 1280

- ధర్మమర్థం చ కామం చ యశశ్చ జయతాం వర |
స్వామిప్రసాదాత్ సచివాః ప్రాప్నువంతి నిశాచర || 3.41.8 || 1281
- విపర్యయే తు తత్సర్వం వ్యర్థం భవతి రావణ |
వ్యసనం స్వామివైగుణ్యాత్ ప్రాప్నువంతీతరే జనాః || 3.41.9 || 1282
- రాజమూలో హి ధర్మశ్చ యశశ్చ జయతాం వర |
తస్మాత్ సర్వాస్వవస్థాసు రక్షితవ్యా నరాధిపాః || 3.41.10 || 1283
- రాజ్యం పాలయితుం శక్యం న తీక్ష్ణేన నిశాచర |
న చాతిప్రతికూలేన నావినీతేన రాక్షస || 3.41.11 || 1284
- యే తీక్ష్ణమంత్రాః సచివా భుజ్యంతే సహ తేన వై |
విషమేషు రథాః శీఘ్రం మందసారథయో యథా || 3.41.12 || 1285
- బహవః సాధవో లోకే యుక్తధర్మమనుష్ఠితాః |
పరేషామపరాధేన వినష్టాః సపరిచ్ఛదాః || 3.41.13 || 1286
- స్వామినా ప్రతికూలేన ప్రజాస్తీక్ష్ణేన రావణ |
రక్ష్యమాణా న వర్ధంతే మేషా గోమాయునా యథా || 3.41.14 || 1287
- అవశ్యం వినశిష్యంతి సర్వే రావణ రాక్షసాః |
యేషాం త్వం కర్మశో రాజా దుర్బుద్ధిరజితేంద్రియః || 3.41.15 || 1288
- తదిదం కాకతాలీయం ఘోరమాసాదితం మయా |
అత్ర త్వం శోచనీయోఽసి ససైన్యో వినశిష్యసి || 3.41.16 || 1289
- మాం నిహత్య తు రామోఽసావచిరాత్ త్వాం వధిష్యతి |
అనేన కృతకృత్యోఽస్మి మ్రియే చాప్యరిణా హతః || 3.41.17 || 1290

- దర్శనాదేవ రామస్య హతం మామవధారయ |
ఆత్మానం చ హతం విద్ధి హృత్వా సీతాం సబాంధవం || 3.41.18 || 1291
- ఆనయిష్యసి చేత్ సీతామాశ్రమాత్ సహితో మయా |
నైవ త్వమపి నాహం వై నైవ లంకా న రాక్షసాః || 3.41.19 || 1292
- నివార్యమాణస్తు మయా హితైషిణా
న మృష్యసే వాక్యమిదం నిశాచర |
పరేతకల్పా హి గతాయుషో నరా
హితం న గృహ్లాంతి సుహృద్భిరీరితం || 3.41.20 || 1293
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకచత్వారింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్విచత్వారింశః సర్గః ॥

సౌవర్ణమృగరూపం ధారయిత్వా మారీచస్య శ్రీరామాశ్రమే గమనం
సీతాకర్తృకం తస్య దర్శనం చ

ఏవముక్త్యా తు పరుషం మారీచో రావణం తతః |

గచ్ఛావేత్యబ్రవీద్ దీనో భయాద్ రాత్రించరప్రభోః || 3.42.1 ||

1294

దృష్టశ్చాహం పునస్తేన శరచాపాసిధారిణా |

మద్వధోద్యతశస్త్రేణ నిహతం జీవితం చ మే || 3.42.2 ||

1295

నహి రామం పరాక్రమ్య జీవన్ ప్రతినివర్తతే |

వర్తతే ప్రతిరూపోఽసౌ యమదండహతస్య తే || 3.42.3 ||

1296

కిం ను కర్తుం మయా శక్యమేవం త్వయి దురాత్మని |

ఏష గచ్ఛామ్యహం తాత స్వస్తి తేఽస్తు నిశాచర || 3.42.4 ||

1297

ప్రహృష్టస్త్వభవత్ తేన వచనేన స రాక్షసః |

పరిష్వజ్య సుసంశ్లిష్టమిదం వచనమబ్రవీత్ || 3.42.5 ||

1298

ఏతచ్ఛౌటీర్యయుక్తం తే మచ్ఛందవశవర్తినః |

ఇదానీమసి మారీచః పూర్వమన్యో హి రాక్షసః || 3.42.6 ||

1299

ఆరుహ్యతామయం శీఘ్రం ఖగో రత్నవిభూషితః |

మయా సహ రథో యుక్తః పిశాచవదనైః ఖరైః || 3.42.7 ||

1300

- ప్రలోభయిత్వా వైదేహీం యథేష్టం గంతుమర్హసి |
తాం శూన్యే ప్రసభం సీతామానయిష్యామి మైథిలీం || 3.42.8 || 1301
- తతస్తథేత్యువాచైనం రావణం తాటకాసుతః |
తతో రావణమారీచౌ విమానమివ తం రథం || 3.42.9 || 1302
- ఆరుహ్యాయయతుః శీఘ్రం తస్మాదాశ్రమమండలాత్ |
తద్దైవ తత్ర పశ్యంతౌ పతతనాని వనాని చ || 3.42.10 || 1303
- గిరీంశ్చ సరితః సర్వా రాష్ట్రాణి నగరాణి చ |
సమేత్య దండకారణ్యం రాఘవస్యాశ్రమం తతః || 3.42.11 || 1304
- దదర్శ సహమారీచో రావణో రాక్షసాధిపః |
అవతీర్య రథాత్ తస్మాత్ తతః కాంచనభూషణాత్ || 3.42.12 || 1305
- హస్తే గృహీత్వా మారీచం రావణో వాక్యమబ్రవీత్ |
ఏతద్ రామాశ్రమపదం దృశ్యతే కదలీవృతం || 3.42.13 || 1306
- క్రియతాం తత్ సఖే శీఘ్రం యదర్థం వయమాగతాః |
స రావణవచః శ్రుత్వా మారీచో రాక్షసస్తదా || 3.42.14 || 1307
- మృగో భూత్వాఽఽశ్రమద్వారి రామస్య విచచార హ |
స తు రూపం సమాస్థాయ మహదద్భుతదర్శనం || 3.42.15 || 1308
- మణిప్రవరశృంగాగ్రః సీతాసీతముఖాకృతిః |
రక్తపద్మోత్పలముఖ ఇంద్రనీలోత్పలశ్రవాః || 3.42.16 || 1309
- కించిదభ్యున్నతగ్రీవ ఇంద్రనీలనిభోదరః |
మధూకనిభపార్శ్వశ్చ కంజకింజల్కసన్నిభః || 3.42.17 || 1310
- వైదుర్యసంకాశఖురస్తనుజంఘః సుసంహతః |
ఇంద్రాయుధసవర్ణేన పుచ్ఛేనోర్ధ్వం విరాజితః || 3.42.18 || 1311

- మనోహరస్నిగ్ధవర్ణో రత్నైర్నానావిధైర్వృతః |
క్షణేన రాక్షసో జాతో మృగః పరమశోభనః || 3.42.19 || 1312
- వనం ప్రజ్వలయన్ రమ్యం రామాశ్రమపదం చ తత్ |
మనోహరం దర్శనీయం రూపం కృత్వా స రాక్షసః || 3.42.20 || 1313
- ప్రలోభనార్థం వైదేహ్య నానాధాతువిచిత్రితం |
విచరన్ గచ్ఛతే సమ్యక్ శాద్వలాని సమంతతః || 3.42.21 || 1314
- రౌప్యైర్భిందుశతైశ్చిత్రం భూత్వా చ ప్రియదర్శనః |
విటపీనాం కిసలయాన్ భక్షయన్ విచచార హ || 3.42.22 || 1315
- కదలీగృహకం గత్వా కర్ణికారానితస్తతః |
సమాశ్రయన్ మందగతిం సీతాసందర్శనం తతః || 3.42.23 || 1316
- రాజీవచిత్రపృష్ఠః స విరరాజ మహామృగః |
రామాశ్రమపదాభ్యాశే విచచార యథాసుఖం || 3.42.24 || 1317
- పునర్గత్వా నివృత్తశ్చ విచచార మృగోత్తమః |
గత్వా ముహూర్తం త్వరయా పునః ప్రతినివర్తతే || 3.42.25 || 1318
- విక్రీడంశ్చ క్వచిద్ భూమౌ పునరేవ నిషీదతి |
ఆశ్రమద్వారమాగమ్య మృగయాథాని గచ్ఛతి || 3.42.26 || 1319
- మృగయాథైరనుగతః పునరేవ నివర్తతే |
సీతాదర్శనమాకాంక్షన్ రాక్షసో మృగతాం గతః || 3.42.27 || 1320
- పరిభ్రమతి చిత్రాణి మండలాని వినిష్ఠతన్ |
సముద్వీక్ష్య చ సర్వే తం మృగా యే2న్యే వనేచరాః || 3.42.28 || 1321
- ఉపగమ్య సమాఘ్రాయ విద్రవంతి దిశో దశ |
రాక్షసః సో2పి తాన్ వన్యాన్ మృగాన్ మృగవధే రతః || 3.42.29 || 1322

- ప్రచ్ఛాదనార్థం భావస్య న భక్షయతి సంస్పృశన్ |
తస్మిన్నేవ తతః కాలే వైదేహీ శుభలోచనా || 3.42.30 || 1323
- కుసుమాపచయే వ్యగ్రా పాదపానత్యవర్తత |
కర్ణికారానశోకాంశ్చ చూతాంశ్చ మదిరేక్షణా || 3.42.31 || 1324
- కుసుమాన్యపచిన్వంతీ చచార రుచిరాననా |
అనర్థా వనవాసస్య సా తం రత్నమయం మృగం || 3.42.32 || 1325
- ముక్తామణివిచిత్రాంగం దదర్శ పరమాంగనా |
తం వై రుచిరదంతోష్ఠం రూప్యథాతుతనూరుహం || 3.42.33 || 1326
- విస్మయోత్ఫుల్లనయనా సన్నేహం సముదైక్షత |
స చ తాం రామదయితాం పశ్యన్ మాయామయో మృగః || 3.42.34 || 1327
- విచచార తతస్తత్ర దీపయన్నివ తద్ వనం |
అదృష్టపూర్వం దృష్ట్వా తం నానారత్నమయం మృగం |
విస్మయం పరమం సీతా జగామ జనకాత్మజా || 3.42.35 || 1328
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్విచత్వారింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రిచత్వారింశః సర్గః ॥

కపటమృగం దృష్ట్వా లక్ష్మణస్య సందేహః సీతయా జీవంతం మృతం వా
మృగమానేతుం శ్రీరామస్య ప్రేరణం శ్రీరామేణ లక్ష్మణం సంబోధ్య తదుపరి
సీతారక్షాభారం నిక్షిప్య తం మృగం హంతుం గమనం

సా తం సంప్రేక్ష్య సుశోణీ కుసుమాని విచిన్వతీ |

హేమరాజతవర్ణాభ్యాం పార్శ్వాభ్యాముపశోభితం || 3.43.1 ||

1329

ప్రహృష్టా చానవద్యాంగీ మృష్టహాటకవర్ణినీ |

భర్తారమపి చక్రంద లక్ష్మణం చైవ సాయుధం || 3.43.2 ||

1330

ఆపలాయాపలాయ చ పునస్తం మృగం సాధు వీక్షతే |

ఆగచ్ఛాగచ్ఛ శీఘ్రం వై ఆర్యపుత్ర సహానుజ || 3.43.3 ||

1331

తావాపలాతౌ నరవ్యాఘ్రౌ వైదేహ్య రామలక్ష్మణౌ |

వీక్షమాణౌ తు తం దేశం తదా దదృశతుర్మృగం || 3.43.4 ||

1332

శంకమానస్తు తం దృష్ట్వా లక్ష్మణో వాక్యమబ్రవీత్ |

తమేవైనమహం మన్యే మారీచం రాక్షసం మృగం || 3.43.5 ||

1333

చరంతో మృగయాం హృష్టాః పాపేనోపాధినా వనే |

అనేన నిహతా రామ రాజానః కామరూపిణా || 3.43.6 ||

1334

- అస్య మాయావిదో మాయా మృగరూపమిదం కృతం |
భానుమత్ పురుషవ్యాఘ్ర గంధర్వపురసన్నిభం || 3.43.7 || 1335
- మృగో హ్యేవంవిధో రత్నవిచిత్రో నాస్తి రాఘవ |
జగత్యాం జగతీనాథ మాయైషా హి న సంశయః || 3.43.8 || 1336
- ఏవం బ్రువాణం కాకుత్స్థం ప్రతివార్య శుచిస్మితా |
ఉవాచ సీతా సంహృష్టా ఛద్మనా హతచేతనా || 3.43.9 || 1337
- ఆర్యపుత్రాభిరామోఽసౌ మృగో హరతి మే మనః |
ఆనయైనం మహాబాహో క్రీడార్థం నో భవిష్యతి || 3.43.10 || 1338
- ఇహాశ్రమపదేఽస్మాకం బహవః పుణ్యదర్శనాః |
మృగాశ్చరంతి సహితాశ్చమరాః సృమరాస్తథా || 3.43.11 || 1339
- ఋక్షాః పృషతసంఘాశ్చ వానరాః కిన్నరాస్తథా |
విహరంతి మహాబాహో రూపశ్రేష్ఠా మహాబలాః || 3.43.12 || 1340
- న చాన్యః సదృశో రాజన్ దృష్టః పూర్వం మృగో మయా |
తేజసా క్షమయా దీప్త్యా యథాయం మృగసత్తమః || 3.43.13 || 1341
- నానావర్ణవిచిత్రాంగో రత్నభూతో మమాగ్రతః |
ద్యోతయన్ వనమవ్యగ్రం శోభతే శశిసన్నిభః || 3.43.14 || 1342
- అహో రూపమహో లక్ష్మీః స్వరసంపచ్చ శోభనా |
మృగోఽద్భుతో విచిత్రాంగో హృదయం హరతీవ మే || 3.43.15 || 1343
- యది గ్రహణమభ్యేతి జీవన్నేవ మృగస్తవ |
ఆశ్చర్యభూతం భవతి విస్మయం జనయిష్యతి || 3.43.16 || 1344

- సమాప్తవనవాసానాం రాజ్యస్థానాం చ నః పునః |
అంతఃపురే విభూషార్థో మృగ ఏష భవిష్యతి || 3.43.17 || 1345
- భరతస్యార్యపుత్రస్య శ్వశ్రూణాం మమ చ ప్రభో |
మృగరూపమిదం దివ్యం విస్మయం జనయిష్యతి || 3.43.18 || 1346
- జీవన్న యది తేఽభ్యేతి గ్రహణం మృగసత్తమః |
అజినం నరశార్దూల రుచిరం తు భవిష్యతి || 3.43.19 || 1347
- నిహతస్యాస్య సత్త్వస్య జాంబూనదమయత్వచి |
శష్పబృస్యాం వినీతాయామిచ్ఛామ్యహముపాసితుం || 3.43.20 || 1348
- కామవృత్తమిదం రౌద్రం స్త్రీణామసదృశం మతం |
వపుషా త్వస్య సత్త్వస్య విస్మయో జనితో మమ || 3.43.21 || 1349
- తేన కాంచనరోష్ణా తు మణిప్రవరశృంగిణా |
తరుణాదిత్యవర్ణేన నక్షత్రపథవర్చసా || 3.43.22 || 1350
- బభూవ రాఘవస్యాపి మనో విస్మయమాగతం |
ఇతి సీతావచః శ్రుత్వా దృష్ట్వా చ మృగమద్భుతం || 3.43.23 || 1351
- లోభితస్తేన రూపేణ సీతయా చ ప్రచోదితః |
ఉవాచ రాఘవో హృష్టో భ్రాతరం లక్ష్మణం వచః || 3.43.24 || 1352
- పశ్య లక్ష్మణ వైదేహ్యః స్పృహముల్లసితామిమాం |
రూపశ్రేష్ఠతయా హ్యేష మృగోఽద్య న భవిష్యతి || 3.43.25 || 1353
- న వనే నందనోద్దేశే న చైత్రరథసంశ్రయే |
కుతః పృథివ్యాం సౌమిత్రే యోఽస్య కశ్చిత్ సమో మృగః || 3.43.26 || 1354

- ప్రతిలోమానులోమాశ్చ రుచిరా రోమరాజయః |
శోభంతే మృగమాశ్రిత్య చిత్రాః కనకబిందుభిః || 3.43.27 || 1355
- పశ్యాస్య జృంభమాణస్య దీప్తామగ్నిశిఖోపమాం |
జిహ్వం ముఖాన్నిఃసరంతీం మేఘాదివ శతప్రాదాం || 3.43.28 || 1356
- మసారగల్వర్కముఖః శంఖముక్తానిభోదరః |
కస్య నామానిరూప్యోఽసౌ న మనో లోభయేన్మృగః || 3.43.29 || 1357
- కస్య రూపమిదం దృష్ట్వా జాంబూనదమయప్రభం |
నానారత్నమయం దివ్యం న మనో విస్మయం వ్రజేత్ || 3.43.30 || 1358
- మాంసహేతోరపి మృగాన్ విహారార్థం చ ధన్వినః |
ఘ్నంతి లక్ష్మణ రాజానో మృగయాయాం మహావనే || 3.43.31 || 1359
- ధనాని వ్యవసాయేన విచీయంతే మహావనే |
ధాతవో వివిధాశ్చాపి మణిరత్నసువర్ణినః || 3.43.32 || 1360
- తత్ సారమఖిలం నృణాం ధనం నిచయవర్ధనం |
మనసా చింతితం సర్వం యథా శుక్రస్య లక్ష్మణ || 3.43.33 || 1361
- అర్థీ యేనార్థకృత్యేన సంవ్రజత్యవిచారయన్ |
తమర్థమర్థశాస్త్రజ్ఞాః ప్రాహురర్థ్యాః సులక్ష్మణ || 3.43.34 || 1362
- ఏతస్య మృగరత్నస్య పరార్థ్యే కాంచనత్వచి |
ఉపవేక్ష్యతి వైదేహీ మయా సహ సుమధ్యమా || 3.43.35 || 1363
- న కాదలీ న ప్రియకీ న ప్రవేణీ న చావికీ |
భవేదేతస్య సదృశీ స్పర్శేఽనేనేతి మే మతిః || 3.43.36 || 1364

- ఏష చైవ మృగః శ్రీమాన్ యశ్చ దివ్యో నభశ్చరః |
ఉభావేతౌ మృగౌ దివ్యౌ తారామృగమహీమృగౌ || 3.43.37 || 1365
- యది వాయం తథా యన్మాం భవేద్ వదసి లక్ష్మణ |
మాయైషా రాక్షసస్యేతి కర్తవ్యోఽస్య వధో మయా || 3.43.38 || 1366
- ఏతేన హి నృశంసేన మారీచేనాకృతాత్మనా |
వనే విచరతా పూర్వం హింసితా మునిపుంగవాః || 3.43.39 || 1367
- ఉత్థాయ బహవోఽనేన మృగయాయాం జనాధిపాః |
నిహతాః పరమేష్వాసాస్తస్మాద్ వధ్యస్త్వయం మృగః || 3.43.40 || 1368
- పురస్తాదిహ వాతాపిః పరిభూయ తపస్వినః |
ఉదరస్థో ద్విజాన్ హంతి స్వగర్భోఽశ్వతరీమివ || 3.43.41 || 1369
- స కదాచిచ్ఛిరాల్లోభాదాససాద మహామునిం |
అగస్త్యం తేజసా యుక్తం భక్ష్యస్తస్య బభూవ హా || 3.43.42 || 1370
- సముత్థానే చ తద్రూపం కర్తుకామం సమీక్ష్య తం |
ఉత్స్మయిత్వా తు భగవాన్ వాతాపిమిదమబ్రవీత్ || 3.43.43 || 1371
- త్వయావిగణ్య వాతాపే పరిభూతాశ్చ తేజసా |
జీవలోకే ద్విజశ్రేష్ఠాస్తస్మాదసి జరాం గతః || 3.43.44 || 1372
- తద్ రక్షో న భవేదేవ వాతాపిరివ లక్ష్మణ |
మద్విధం యోఽతిమన్యేత ధర్మనిత్యం జితేంద్రియం || 3.43.45 || 1373
- భవేద్ధతోఽయం వాతాపిరగస్త్యేనేవ మా గతః |
ఇహ త్వం భవ సన్నద్ధో యంత్రితో రక్ష మైథిలీం || 3.43.46 || 1374

- అస్యామాయత్తమస్మాకం యత్ కృత్యం రఘునందన |
అహమేనం వధిష్యామి గ్రహీష్యామ్యథవా మృగం || 3.43.47 || 1375
- యావద్ గచ్ఛామి సౌమిత్రే మృగమానయితుం ద్రుతం |
పశ్య లక్ష్మణ వైదేహ్యో మృగత్వచి గతాం స్పృహం || 3.43.48 || 1376
- త్వచా ప్రధానయా హ్యేష మృగోఽద్య న భవిష్యతి |
అప్రమత్తేన తే భావ్యమాశ్రమస్థేన సీతయా || 3.43.49 || 1377
- యావత్ పృషతమేకేన సాయకేన నిహన్యహం |
హత్వైతచ్ఛర్మ చాదాయ శీఘ్రమేష్యామి లక్ష్మణ || 3.43.50 || 1378
- ప్రదక్షిణేనాతిబలేన పక్షిణా
జటాయుషా బుద్ధిమతా చ లక్ష్మణ |
భవాప్రమత్తః ప్రతిగృహ్య మైథిలీం
ప్రతిక్షణం సర్వత ఏవ శంకితః || 3.43.51 || 1379
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రిచత్వారింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుశ్చత్వారింశః సర్గః ॥

శ్రీరామేణ మారీచస్య వధస్తత్కర్మకం సీతాలక్ష్మణాహ్వానశబ్దం శ్రుత్వా
శ్రీరామస్య చింతా

తథా తు తం సమాదిశ్య భ్రాతరం రఘునందనః |

బబంధాసిం మహాతేజా జాంబూనదమయత్సరుం || 3.44.1 ||

1380

తతస్త్రివినతం చాపమాదాయాత్మవిభూషణం |

ఆబధ్య చ కపాలౌ ద్వౌ జగామోదగ్రవిక్రమః || 3.44.2 ||

1381

తం వన్యరాజో రాజేంద్రమాపతంతం నిరీక్ష్వ వై |

బభూవాంతర్హితస్తాసాత్ పునః సందర్శనేభవత్ || 3.44.3 ||

1382

బద్ధాసిర్ధనురాదాయ ప్రదుద్రావ యతో మృగః |

తం స్మ పశ్యతి రూపేణ ద్యోతయంతమివారతః || 3.44.4 ||

1383

అవేక్ష్యావేక్ష్య ధావంతం ధనుష్పాణిర్మహావనే |

అతివృత్తమివోత్పాతాల్లోభయానం కదాచన || 3.44.5 ||

1384

శంకితం తు సముద్భాంతముత్పతంతమివాంబరం |

దృశ్యమానమదృశ్యం చ వనోద్ధేశేషు కేషుచిత్ || 3.44.6 ||

1385

ఛిన్నాబ్జైరివ సంవీతం శారదం చంద్రమండలం |

ముహూర్తాదేవ దదృశే ముహుర్దూరాత్ ప్రకాశతే || 3.44.7 ||

1386

- దర్శనాదర్శనేనైవ సోఽపాకర్షత రాఘవం |
స దూరమాశ్రమస్యాస్య మారీచో మృగతాం గతః || 3.44.8 || 1387
- ఆసీత్ క్రుద్ధస్తు కాకుత్స్థో వివశస్తేన మోహితః |
అథావతస్థే సుశ్రాంతశ్చాయామాశ్రిత్య శాద్వలే || 3.44.9 || 1388
- స తమున్మాదయామాస మృగరూపో నిశాచరః |
మృగైః పరివృతోఽథాన్వైరదూరాత్ ప్రత్యదృశ్యత || 3.44.10 || 1389
- గ్రహీతుకామం దృష్ట్వా తం పునరేవాభ్యథావత |
తక్షణాదేవ సంత్రాసాత్ పునరంతర్హితోఽభవత్ || 3.44.11 || 1390
- పునరేవ తతో దూరాద్ వృక్షఖండాద్ వినిఃసృతః |
దృష్ట్వా రామో మహాతేజాస్తం హంతుం కృతనిశ్చయః || 3.44.12 || 1391
- భూయస్తు శరముద్భృత్య కుపితస్తత్ర రాఘవః |
సూర్యరశ్మిప్రతీకాశం జ్వలంతమరిమర్దనం || 3.44.13 || 1392
- సంధాయ సుదృఢే చాపే వికృప్య బలవద్బలీ |
తమేవ మృగముద్ధిశ్య శ్వసంతమివ పన్నగం || 3.44.14 || 1393
- ముమోచ జ్వలితం దీప్తమస్త్రం బ్రహ్మవినిర్మితం |
శరీరం మృగరూపస్య వినిర్భిద్య శరోత్తమః || 3.44.15 || 1394
- మారీచస్యైవ హృదయం బిభేదాశనిసన్నిభః |
తాలమాత్రమథోత్పల్లత్య న్యపతత్ స భృశాతురః || 3.44.16 || 1395
- వ్యనదద్ భైరవం నాదం ధరణ్యామల్పజీవితః |
మ్రుయమాణస్తు మారీచో జపశౌ తాం కృత్రిమాం తనుం || 3.44.17 || 1396

- స్మత్వా తద్వచనం రక్షో దధ్యో కేన తు లక్ష్మణం |
ఇహ ప్రస్థాపయేత్ సీతా తాం శూన్యే రావణో హరేత్ || 3.44.18 || 1397
- స ప్రాప్తకాలమాజ్ఞాయ చకార చ తతః స్వనం |
సదృశం రాఘవస్యేవ హా సీతే లక్ష్మణేతి చ || 3.44.19 || 1398
- తేన మర్మణి నిర్విధం శరేణానుపమేన హి |
మృగరూపం తు తత్ త్యక్త్వా రాక్షసం రూపమాస్థితః || 3.44.20 || 1399
- చక్రే స సుమహాకాయం మారీచో జీవితం త్యజన్ |
తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ రాక్షసం భీమదర్శనం || 3.44.21 || 1400
- రామో రుధిరసిక్తాంగం చేష్టమానం మహీతలే |
జగామ మనసా సీతాం లక్ష్మణస్య వచః స్మరన్ || 3.44.22 || 1401
- మారీచస్య తు మాయైషా పూర్వోక్తం లక్ష్మణేన తు |
తత్ తథా హ్యభవచ్ఛాద్య మారీచోఽయం మయా హతః || 3.44.23 || 1402
- హా సీతే లక్ష్మణేత్యేవమాక్రశ్య తు మహాస్వనం |
మమార రాక్షసః సోఽయం శ్రుత్వా సీతా కథం భవేత్ || 3.44.24 || 1403
- లక్ష్మణశ్చ మహాబాహుః కామవస్థాం గమిష్యతి |
ఇతి సంచింత్య ధర్మాత్మా రామో హృష్టతనూరుహః || 3.44.25 || 1404
- తత్ర రామం భయం తీవ్రమావివేశ విషాదజం |
రాక్షసం మృగరూపం తం హత్వా శ్రుత్వా చ తత్స్వనం || 3.44.26 || 1405
- నిహత్య పృషతం చాన్యం మాంసమాదాయ రాఘవః |
త్వరమాణో జనస్థానం ససారాభిముఖం తదా || 3.44.27 || 1406
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుశ్చత్వారింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచచత్వారింశః సర్గః ॥

సీతాయా మార్మికవచసా ప్రేరితస్య లక్ష్మణస్య శ్రీరామపార్శ్వే గమనం

- ఆర్తస్వరం తు తం భర్తుర్విజ్ఞాయ సదృశం వనే |
ఉవాచ లక్ష్మణం సీతా గచ్ఛ జానీహి రాఘవం || 3.45.1 || 1407
- నహి మే జీవితం స్థానే హృదయం వావతిష్ఠతే |
క్రోశతః పరమార్తస్య శ్రుతః శబ్దో మయా భృశం || 3.45.2 || 1408
- ఆక్రందమానం తు వనే భ్రాతరం త్రాతుమర్హసి |
తం క్షిప్రమభిధావ త్వం భ్రాతరం శరణైషిణం || 3.45.3 || 1409
- రక్షసాం వశమాపన్నం సింహానామివ గోవుషం |
న జగామ తథోక్తస్తు భ్రాతురాజ్ఞాయ శాసనం || 3.45.4 || 1410
- తమువాచ తతస్తత్ర క్షుభితా జనకాత్మజా |
సౌమిత్రే మిత్రరూపేణ భ్రాతుస్త్వమసి శత్రువత్ || 3.45.5 || 1411
- యస్త్వమస్యామవస్థాయాం భ్రాతరం నాభిపద్యసే |
ఇచ్ఛసి త్వం వినశ్యంతం రామం లక్ష్మణ మత్కృతే || 3.45.6 || 1412
- లోభాత్తు మత్కృతే నూనం నానుగచ్ఛసి రాఘవం |
వ్యసనం తే ప్రియం మన్యే స్నేహో భ్రాతరి నాస్తి తే || 3.45.7 || 1413

- తేన తిష్ఠసి విస్త్రబ్ధం తమపశ్యన్ మహాద్యుతిం |
కిం హి సంశయమాపన్నే తస్మిన్నిహ మయా భవేత్ || 3.45.8 || 1414
- కర్తవ్యమిహ తిష్ఠంత్యా యత్ప్రధానస్త్వమాగతః |
ఏవం బ్రువాణాం వైదేహీం బాష్పశోకసమన్వితాం || 3.45.9 || 1415
- అబ్రవీల్లక్ష్మణస్త్రాంతాం సీతాం మృగవధూమివ |
పన్నగాసురగంధర్వదేవదానవరాక్షసైః || 3.45.10 || 1416
- అశక్యస్తవ వైదేహి భర్తా జేతుం న సంశయః |
దేవి దేవమనుష్యేషు గంధర్వేషు పతత్రిషు || 3.45.11 || 1417
- రాక్షసేషు పిశాచేషు కిన్నరేషు మృగేషు చ |
దానవేషు చ ఘోరేషు న స విద్యేత శోభనే || 3.45.12 || 1418
- యో రామం ప్రతియుధ్యేత సమరే వాసవోపమం |
అవధ్యః సమరే రామో నైవం త్వం వక్తుమర్హసి || 3.45.13 || 1419
- న త్వామస్మిన్ వనే హాతుముత్సహే రాఘవం వినా |
అనివార్యం బలం తస్య బలైర్బలవతామపి || 3.45.14 || 1420
- త్రిభిర్లోకైః సముదితైః సేశ్వరైః సామరైరపి |
హృదయం నిర్వృతం తేఽస్తు సంతాపస్త్యజ్యతాం తవ || 3.45.15 || 1421
- ఆగమిష్యతి తే భర్తా శీఘ్రం హత్వా మృగోత్తమం |
న స తస్య స్వరో వ్యక్తం న కశ్చిదపి దైవతః || 3.45.16 || 1422
- గంధర్వనగరప్రఖ్యా మాయా తస్య చ రక్షసః |
న్యాసభూతాసి వైదేహి న్యస్తా మయి మహాత్మనా || 3.45.17 || 1423
- రామేణ త్వం వరారోహే న త్వాం త్యక్తుమిహోత్సహే |
కృతవైరాశ్చ కల్యాణి వయమేతైర్నిశాచరైః || 3.45.18 || 1424

- ఖరస్య నిధనే దేవి జనస్థానవధం ప్రతి |
రాక్షసా వివిధా వాచో వ్యాహరంతి మహావనే || 3.45.19 || 1425
- హింసావిహారా వైదేహి న చింతయితుమర్హసి |
లక్ష్మణేనైవముక్తా తు క్రుద్ధా సంరక్తలోచనా || 3.45.20 || 1426
- అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం లక్ష్మణం సత్యవాదినం |
అనార్యాకరుణారంభ నృశంస కులపాంసన || 3.45.21 || 1427
- అహం తవ ప్రియం మన్యే రామస్య వ్యసనం మహాత్ |
రామస్య వ్యసనం దృష్ట్వా తేనైతాని ప్రభాషసే || 3.45.22 || 1428
- నైవ చిత్రం సపత్నేషు పాపం లక్ష్మణ యద్ భవేత్ |
త్వద్విధేషు నృశంసేషు నిత్యం ప్రచ్ఛన్నచారిషు || 3.45.23 || 1429
- సుదుష్టస్త్వం వనే రామమేకమేకోఽనుగచ్ఛసి |
మమ హేతోః ప్రతిచ్ఛన్నః ప్రయుక్తో భరతేన వా || 3.45.24 || 1430
- తన్న సిద్ధ్యతి సౌమిత్రే తవాపి భరతస్య వా |
కథమిందీవరశ్యామం రామం పద్మనిభేక్షణం || 3.45.25 || 1431
- ఉపసంశ్రిత్య భర్తారం కామయేయం పృథగ్జనం |
సమక్షం తవ సౌమిత్రే ప్రాణాంస్త్యక్త్యామ్యసంశయం || 3.45.26 || 1432
- రామం వినా క్షణమపి నైవ జీవామి భూతలే |
ఇత్యుక్తః పరుషం వాక్యం సీతయా రోమహర్షణం || 3.45.27 || 1433
- అబ్రవీల్లక్ష్మణః సీతాం ప్రాంజలిః స జితేంద్రియః |
ఉత్తరం నోత్సహే వక్తుం దైవతం భవతీ మమ || 3.45.28 || 1434

- వాక్యమప్రతిరూపం తు న చిత్రం స్త్రీషు మైథిలి |
స్వభావస్త్యేష నారీణామేషు లోకేషు దృశ్యతే || 3.45.29 || 1435
- విముక్తధర్మాశ్చపలాస్త్రీక్షా భేదకరాః స్త్రీయః |
న సహా హీదృశం వాక్యం వైదేహి జనకాత్మజే || 3.45.30 || 1436
- శ్రోత్రయోరుభయోర్మధ్యే తప్తనారాచసన్నిభం |
ఉపశృణ్వంతు మే సర్వే సాక్షిణో హి వనేచరాః || 3.45.31 || 1437
- న్యాయవాదీ యథా వాక్యముక్తోఽహం పరుషం త్వయా |
ధిక్ త్వామద్య వినశ్యంతీం యన్మామేవం విశంకసే || 3.45.32 || 1438
- స్త్రీత్వాద్ దుష్టస్వభావేన గురువాక్యే వ్యవస్థితం |
గచ్ఛామి యత్ర కాకుత్స్థః స్వస్తి తేఽస్తు వరాననే || 3.45.33 || 1439
- రక్షంతు త్వాం విశాలాక్షి సమగ్రా వనదేవతాః |
నిమిత్తాని హి ఘోరాణి యాని ప్రాదుర్భవంతి మే |
అపి త్వాం సహ రామేణ పశ్యేయం పునరాగతః || 3.45.34 || 1440
- లక్ష్మణేనైవముక్తా తు రుదతీ జనకాత్మజా |
ప్రత్యువాచ తతో వాక్యం తీవ్రబాష్పపరిప్లుతా || 3.45.35 || 1441
- గోదావరీం ప్రవేక్ష్యామి హీనా రామేణ లక్ష్మణ |
ఆబంధిష్యేఽథవా త్యక్త్యే విషమే దేహమాత్మనః || 3.45.36 || 1442
- పిబామి వా విషం తీక్షణం ప్రవేక్ష్యామి హుతాశనం |
న త్వహం రాఘవాదన్యం కదాపి పురుషం స్పృశే || 3.45.37 || 1443
- ఇతి లక్ష్మణమాశ్రుత్య సీతా శోకసమన్వితా |
పాణిభ్యాం రుదతీ దుఃఖాదుదరం ప్రజఘాన హ || 3.45.38 || 1444

తామార్తరూపాం విమనా రుదంతీం

సౌమిత్రిరాలోక్య విశాలనేత్రాం |

ఆశ్వాసయామాస న చైవ భర్తు -

స్తుం భ్రాతరం కించిదువాచ సీతా || 3.45.39 ||

1445

తతస్తు సీతామభివాద్య లక్ష్మణః

కృతాంజలిః కించిదభిప్రణమ్య చ |

అవేక్షమాణో బహుశః స మైథిలీం

జగామ రామస్య సమీపమాత్మవాన్ || 3.45.40 ||

1446

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచచత్వారింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షట్చత్వారింశః సర్గః ॥

పరివ్రాజకరూపేణ రావణస్య సీతాయాః పార్శ్వే గమనం తస్యాః పరిచయం
జ్ఞాతుం తాం ప్రతి ప్రశ్నః సీతయా ఆతిథ్యాయ తస్య నిమంత్రణం చ

తయా పరుషముక్తస్తు కుపితో రాఘవానుజః |

స వికాంక్షన్ భృశం రామం ప్రతస్థే నచిరాదివ || 3.46.1 ||

1447

తదాసాద్య దశగ్రీవః క్షిప్రమంతరమాస్థితః |

అభిచక్రామ వైదేహీం పరివ్రాజకరూపధృక్ || 3.46.2 ||

1448

శ్లక్షకాషాయసంవీతః శిఖీ ఛత్రీ ఉపానహీ |

వామే చాంసేఽవసజ్యాథ శుభే యష్టికమండలూ || 3.46.3 ||

1449

పరివ్రాజకరూపేణ వైదేహీమన్స్వవర్తత |

తామాససాదాతిబలో భ్రాతృభ్యాం రహితాం వనే || 3.46.4 ||

1450

రహితాం సూర్యచంద్రాభ్యాం సంధ్యామివ మహత్తమః |

తామపశ్యత్ తతో బాలాం రాజపుత్రీం యశస్వినీం || 3.46.5 ||

1451

రోహిణీం శశినా హీనాం గ్రహవద్ భృశదారుణః |

తముగ్రం పాపకర్మాణం జనస్థానగతా ద్రుమాః || 3.46.6 ||

1452

సందృశ్య న ప్రకంపంతే న ప్రవాతి చ మారుతః |

శీఘ్రస్రోతాశ్చ తం దృష్ట్వా వీక్షంతం రక్తలోచనం || 3.46.7 ||

1453

- స్తిమితం గంతుమారేభే భయాద్ గోదావరీ నదీ |
రామస్య త్వంతరం ప్రేప్సుర్దశగ్రీవస్తదంతరే || 3.46.8 || 1454
- ఉపతస్థే చ వైదేహీం భిక్షురూపేణ రావణః |
అభవ్యో భవ్యరూపేణ భర్తారమనుశోచతీం || 3.46.9 || 1455
- అభ్యవర్తత వైదేహీం చిత్రామివ శనైశ్చరః |
సహసా భవ్యరూపేణ తృణైః కూప ఇవావృతః || 3.46.10 || 1456
- అతిష్ఠత్ ప్రేక్ష్య వైదేహీం రామపత్నీం యశస్వినీం |
తిష్ఠన్ సంప్రేక్ష్య చ తదా పత్నీం రామస్య రావణః || 3.46.11 || 1457
- శుభాం రుచిరదంతోష్ఠీం పూర్ణచంద్రనిభాననాం |
ఆసీనాం పర్ణశాలాయాం బాష్పశోకాభిపీడితాం || 3.46.12 || 1458
- స తాం పద్మపలాశాక్షీం పీతకౌశేయవాసినీం |
అభ్యగచ్ఛత వైదేహీం హృష్టచేతా నిశాచరః || 3.46.13 || 1459
- దృష్ట్వా కామశరావిధ్ధో బ్రహ్మఘోషముదీరయన్ |
అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం రహితే రాక్షసాధిపః || 3.46.14 || 1460
- తాముత్తమాం త్రిలోకానాం పద్మహీనామివ శ్రియం |
విభ్రాజమానాం వపుషా రావణః ప్రశశంస హ || 3.46.15 || 1461
- రౌప్యకాంచనవర్ణాభే పీతకౌశేయవాసిని |
కమలానాం శుభాం మాలాం పద్మినీవ చ బిభృతీ || 3.46.16 || 1462
- హ్రీః శ్రీః కీర్తిః శుభా లక్ష్మీరప్పరా వా శుభాననే |
భూతిర్వా త్వం వరారోహే రతిర్వా స్వైరచారిణీ || 3.46.17 || 1463

- సమాః శిఖరిణః స్నిగ్ధాః పాండురా దశనాస్తవ |
విశాలే విమలే నేత్రే రక్తాంతే కృష్ణతారకే || 3.46.18 || 1464
- విశాలం జఘనం పీనమూరూ కరికరోపమా |
ఏతావుపచితౌ వృత్తౌ సంహతౌ సంప్రగల్భితౌ || 3.46.19 || 1465
- పీనోన్నతముఖౌ కాంతౌ స్నిగ్ధతాలఫలోపమా |
మణిప్రవేకాభరణౌ రుచిరౌ తే పయోధరౌ || 3.46.20 || 1466
- చారుస్మితే చారుదతి చారునేత్రే విలాసిని |
మనో హరసి మే రామే నదీకూలమివాంభసా || 3.46.21 || 1467
- కరాంతమితమధ్యాసి సుకేశే సంహతస్తని |
నైవ దేవీ న గంధర్వీ న యక్షీ న చ కిన్నరీ || 3.46.22 || 1468
- నైవంరూపా మయా నారీ దృష్టపూర్వా మహీతలే |
రూపమగ్ర్యం చ లోకేషు సౌకుమార్యం వయశ్చ తే || 3.46.23 || 1469
- ఇహ వాసశ్చ కాంతారే చిత్తమున్మాధయంతి మే |
సా ప్రతిక్రామ భద్రం తే న త్వం వస్తుమిహార్హసి || 3.46.24 || 1470
- రాక్షసానామయం వాసో ఘోరాణాం కామరూపిణాం |
ప్రాసాదాగ్రాణి రమ్యాణి నగరోపవనాని చ || 3.46.25 || 1471
- సంపన్నాని సుగంధీని యుక్తాన్యాచరితుం త్వయా |
వరం మాల్యం వరం గంధం వరం వస్త్రం చ శోభనే || 3.46.26 || 1472
- భర్తారం చ వరం మన్యే త్వద్వ్యక్తమసితేక్షణే |
కా త్వం భవసి రుద్రాణాం మరుతాం వా శుచిస్మితే || 3.46.27 || 1473
- వసూనాం వా వరారోహే దేవతా ప్రతిభాసి మే |
నేహ గచ్ఛంతి గంధర్వా న దేవా న చ కిన్నరాః || 3.46.28 || 1474

- రాక్షసానామయం వాసః కథం తు త్వమిహాగతా |
ఇహ శాఖామృగాః సింహా ద్వీపివ్యాఘ్రమృగా వృకాః || 3.46.29 || 1475
- ఋక్షాస్తరక్షవః కంకాః కథం తేభ్యో న బిభ్యసే |
మదాన్వితానాం ఘోరాణాం కుంజరాణాం తరస్వినాం || 3.46.30 || 1476
- కథమేకా మహారణ్యే న బిభేషి వరాననే |
కాసి కస్య కుతశ్చ త్వం కిం నిమిత్తం చ దండకాన్ || 3.46.31 || 1477
- ఏకా చరసి కల్యాణీ ఘోరాన్ రాక్షససేవితాన్ |
ఇతి ప్రశస్తా వైదేహీ రావణేన మహాత్మనా || 3.46.32 || 1478
- ద్విజాతివేషేణ హి తం దృష్ట్వా రావణమాగతం |
సర్వైరతిథిసత్కారైః పూజయామాస మైథిలీ || 3.46.33 || 1479
- ఉపానీయాసనం పూర్వం పాద్యేనాభినిమంత్య చ |
అబ్రవీత్ సిద్ధమిత్యేవ తదా తం సౌమ్యదర్శనం || 3.46.34 || 1480
- ద్విజాతివేషేణ సమీక్ష్య మైథిలీ
సమాగతం పాత్రకుసుంభధారిణం |
అశక్యముద్ ద్వేష్టుముపాయదర్శనా -
న్యమంత్రయద్ బ్రాహ్మణవత్ తథాగతం || 3.46.35 || 1481
- ఇయం బృసీ బ్రాహ్మణ కామమాస్యతా -
మిదం చ పాద్యం ప్రతిగృహ్యతామితి |
ఇదం చ సిద్ధం వనజాతముత్తమం
త్వదర్థమవ్యగ్రమిహోపభుజ్యతాం || 3.46.36 || 1482
- నిమంత్తమాణః ప్రతిపూర్ణభాషిణీం
నరేంద్రపత్నీం ప్రసమీక్ష్య మైథిలీం |

ప్రసహ్య తస్యా హరణే దృఢం మనః

సమర్పయామాస వధాయ రావణః || 3.46.37 ||

1483

తతః సువేషం మృగయాగతం పతిం

ప్రతీక్షమాణా సహలక్ష్మణం తదా |

నిరీక్షమాణా హరితం దదర్శ తన్ -

మహద్ వనం నైవ తు రామలక్ష్మణౌ || 3.46.38 ||

1484

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షట్చత్వారింశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తచత్వారింశః సర్గః ॥

సీతయా రావణాయ పత్యురాత్మనశ్చ పరిచయం దత్త్వా వనాగమనే
కారణస్య ప్రతిపాదనం రావణేన తాం స్వపట్టమహిషీపదే ప్రతిష్ఠాపయితుం
స్వవిచారస్య ప్రకటనం సీతయా తస్య భర్తృనం చ

రావణేన తు వైదేహీ తదా పృష్టా జిహీర్షుణా |

పరివ్రాజకరూపేణ శశంసాత్మానమాత్మనా || 3.47.1 ||

1485

బ్రాహ్మణశ్చాతిథిశ్చైష అనుక్తో హి శపేత మాం |

ఇతి ధ్యాత్వా ముహూర్తం తు సీతా వచనమబ్రవీత్ || 3.47.2 ||

1486

దుహితా జనకస్యాహం మైథిలస్య మహాత్మనః |

సీతా నామ్నాస్మి భద్రం తే రామస్య మహిషీ ప్రియా || 3.47.3 ||

1487

ఉపిత్యా ద్వాదశ సమా ఇక్ష్యాకూణాం నివేశనే |

భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్ సర్వకామసమృద్ధినీ || 3.47.4 ||

1488

తత్ర త్రయోదశే వర్షే రాజామంత్రయత ప్రభుః |

అభిషేచయితుం రామం సమేతో రాజమంత్రిభిః || 3.47.5 ||

1489

తస్మిన్ సంభ్రీయమాణే తు రాఘవస్యాభిషేచనే |

కైకేయీ నామ భర్తారం మమార్యా యాచతే వరం || 3.47.6 ||

1490

- పరిగృహ్య తు కైకేయీ శ్వశురం సుకృతేన మే |
మమ ప్రవ్రాజనం భర్తుర్భరతస్యాభిషేచనం || 3.47.7 || 1491
- ద్వావయాచత భర్తారం సత్యసంధం నృపోత్తమం |
నాద్య భోక్ష్వే న చ స్వప్స్వే న పాస్యే న కదాచన || 3.47.8 || 1492
- ఏష మే జీవితస్యాంతో రామో యదభిషిచ్యతే |
ఇతి బ్రువాణాం కైకేయీం శ్వశురో మే స పార్థివః || 3.47.9 || 1493
- అయాచతార్థైరన్వర్థైర్న చ యాంచాం చకార సా |
మమ భర్తా మహాతేజా వయసా పంచవింశకః || 3.47.10 || 1494
- అష్టాదశ హి వర్షాణి మమ జన్మని గణ్యతే |
రామేతి ప్రథితో లోకే సత్యవాఙ్మోలవాఙ్ముచిః || 3.47.11 || 1495
- విశాలాక్షో మహాబాహుః సర్వభూతహితే రతః |
కామార్తశ్చ మహారాజః పితా దశరథః స్వయం || 3.47.12 || 1496
- కైకేయ్యాః ప్రియకామార్థం తం రామం నాభ్యషేచయత్ |
అభిషేకాయ తు పితుః సమీపం రామమాగతం || 3.47.13 || 1497
- కైకేయీ మమ భర్తారమిత్యువాచ ద్రుతం వచః |
తవ పిత్రా సమాజ్ఞప్తం మమేదం శృణు రాఘవ || 3.47.14 || 1498
- భరతాయ ప్రదాతవ్యమిదం రాజ్యమకంటకం |
త్వయా తు ఖలు వస్తవ్యం నవ వర్షాణి పంచ చ || 3.47.15 || 1499
- వనే ప్రవ్రజ కాకుత్స్థ పితరం మోచయాన్పతాత్ |
తథేత్యువాచ తాం రామః కైకేయీమకుతోభయః || 3.47.16 || 1500

- చకార తద్వచః శ్రుత్వా భర్తా మమ దృఢవ్రతః |
దద్యాన్న ప్రతిగృహ్ణీయాత్ సత్యం బ్రూయాన్న చాన్యతం || 3.47.17 || 1501
- ఏతద్ బ్రాహ్మణ రామస్య వ్రతం ధృతమనుత్తమం |
తస్య బ్రాతా తు వైమాత్రో లక్ష్మణో నామ వీర్యవాన్ || 3.47.18 || 1502
- రామస్య పురుషవ్యాఘ్రః సహాయః సమరేఽరిహా |
స బ్రాతా లక్ష్మణో నామ బ్రహ్మచారీ దృఢవ్రతః || 3.47.19 || 1503
- అన్వగచ్ఛద్ ధనుష్పాణిః ప్రవ్రజంతం మయా సహా |
జటీ తాపసరూపేణ మయా సహా సహానుజః || 3.47.20 || 1504
- ప్రవిష్టో దండకారణ్యం ధర్మనిత్యో దృఢవ్రతః |
తే వయం ప్రచ్యుతా రాజ్యాత్ కైకేయాస్తు కృతే త్రయః || 3.47.21 || 1505
- విచరామ ద్విజశ్రేష్ఠ వనం గంభీరమోజసా |
సమాశ్వస ముహూర్తం తు శక్యం వస్తుమిహ త్వయా || 3.47.22 || 1506
- ఆగమిష్యతి మే భర్తా వన్యమాదాయ పుష్కలం |
రురూన్ గోధాన్ వరాహంశ్చ హత్వాఽఽదాయామిషం బహు || 3.47.23 || 1507
- స త్వం నామ చ గోత్రం చ కులమాచక్ష్య తత్త్వతః |
ఏకశ్చ దండకారణ్యే కిమర్థం చరసి ద్విజ || 3.47.24 || 1508
- ఏవం బ్రువత్యాం సీతాయాం రామపత్న్యాం మహాబలః |
ప్రత్యువాచోత్తరం తీవ్రం రావణో రాక్షసాధిపః || 3.47.25 || 1509
- యేన విత్రాసితా లోకాః సదేవాసురమానుషాః |
అహం స రావణో నామ సీతే రక్షోగణేశ్వరః || 3.47.26 || 1510
- త్వాం తు కాంచనవర్ణాభాం దృష్ట్వా కౌశేయవాసినీం |
రతిం స్వకేషు దారేషు నాధిగచ్ఛామ్యనిందితే || 3.47.27 || 1511

- బహ్వీనాముత్తమస్త్రీణామాహృతానామితస్తతః |
సర్వాసామేవ భద్రం తే మమాగ్రమహిషీ భవ || 3.47.28 || 1512
- లంకా నామ సముద్రస్య మధ్యే మమ మహాపురీ |
సాగరేణ పరిక్షిప్తా నివిష్టా గిరిమూర్ధని || 3.47.29 || 1513
- తత్ర సీతే మయా సార్థం వనేషు విచరిష్యసి |
న చాస్య వనవాసస్య స్పృహయిష్యసి భామిని || 3.47.30 || 1514
- పంచ దాస్యః సహస్రాణి సర్వాభరణభూషితాః |
సీతే పరిచరిష్యంతి భార్యా భవసి మే యది || 3.47.31 || 1515
- రావణేనైవముక్తా తు కుపితా జనకాత్మజా |
ప్రత్యువాచానవద్యాంగీ తమనాదృత్య రాక్షసం || 3.47.32 || 1516
- మహాగిరిమివాకంప్యం మహేంద్రసదృశం పతిం |
మహోదధిమివాక్షోభ్యమహం రామమనువ్రతా || 3.47.33 || 1517
- సర్వలక్షణసంపన్నం న్యగ్రోధపరిమండలం |
సత్యసంధం మహాభాగమహం రామమనువ్రతా || 3.47.34 || 1518
- మహాబాహుం మహోరస్కం సింహావిక్రాంతగామినం |
న్యసింహం సింహాసంకాశమహం రామమనువ్రతా || 3.47.35 || 1519
- పూర్ణచంద్రాననం రామం రాజవత్సం జితేంద్రియం |
పృథుకీర్తి మహాబాహుమహం రామమనువ్రతా || 3.47.36 || 1520
- త్వం పునర్జంబుకః సింహీం మామిహేచ్ఛసి దుర్లభాం |
నాహం శక్యా త్వయా స్పృష్టుమాదిత్యస్య ప్రభా యథా || 3.47.37 || 1521

- పాదపాన్ కాంచనాన్ నూనం బహలాన్ పశ్యసి మందభాక్ |
రాఘవస్య ప్రీయాం భార్యాం యస్త్యమిచ్ఛసి రాక్షస || 3.47.38 || 1522
- క్షుధితస్య చ సింహస్య మృగశత్రోస్తరస్వినః |
ఆశీవిషస్య వదనాద్ దంష్ట్రామాదాతుమిచ్ఛసి || 3.47.39 || 1523
- మందరం పర్వతశ్రేష్ఠం పాణినా హర్తుమిచ్ఛసి |
కాలకూటం విషం పీత్వా స్వస్తిమాన్ గంతుమిచ్ఛసి || 3.47.40 || 1524
- అక్షి సూచ్యా ప్రమృజసి జిహ్వాయా లేఢి చ క్షురం |
రాఘవస్య ప్రీయాం భార్యామధిగంతుం త్వమిచ్ఛసి || 3.47.41 || 1525
- అవసజ్య శిలాం కంఠే సముద్రం తర్తుమిచ్ఛసి |
సూర్యాచంద్రమసౌ చోభౌ పాణిభ్యాం హర్తుమిచ్ఛసి || 3.47.42 || 1526
- యో రామస్య ప్రీయాం భార్యాం ప్రధర్షయితుమిచ్ఛసి |
అగ్నిం ప్రజ్వలితం దృష్ట్వా వస్త్రేణాహర్తుమిచ్ఛసి || 3.47.43 || 1527
- కల్యాణవృత్తాం యో భార్యాం రామస్యాహర్తుమిచ్ఛసి |
అయోముఖానాం శూలాలామగ్రే చరితుమిచ్ఛసి |
రామస్య సదృశీం భార్యాం యోఽధిగంతుం త్వమిచ్ఛసి || 3.47.44 || 1528
- యదంతరం సింహస్యగాలయోర్వనే
యదంతరం స్యందనికాసముద్రయోః |
సురార్కృసౌవీరకయోర్యదంతరం
తదంతరం దాశరథేస్తవైవ చ || 3.47.45 || 1529
- యదంతరం కాంచనసీసలోహయో -
ర్యదంతరం చందనవారిపంకయోః |
యదంతరం హస్తిబిడాలయోర్వనే
తదంతరం దాశరథేస్తవైవ చ || 3.47.46 || 1530

యదంతరం వాయసవైనతేయయో -

ర్యదంతరం మధుమయూరయోరపి |

యదంతరం హంసకగృధ్రయోర్వనే

తదంతరం దాశరథేస్తవైవ చ || 3.47.47 ||

1531

తస్మిన్ సహస్రాక్షసమప్రభావే

రామే స్థితే కార్ముకబాణపాణౌ |

హృతాపి తేఽహం న జరాం గమిష్యే

ఆజ్యం యథా మక్షికయావగీర్ణం || 3.47.48 ||

1532

ఇతేవ తద్వాక్యమదుష్టభావా

సుదుష్టముక్త్యా రజనీచరం తం |

గాత్రప్రకంపాద్ వ్యథితా బభూవ

వాతోద్ధతా సా కదలీవ తన్వీ || 3.47.49 ||

1533

తాం వేపమానాముపలక్ష్య సీతాం

స రావణో మృత్యుసమప్రభావః |

కులం బలం నామ చ కర్మ చ స్వం

సమాచచక్షే భయకారణార్థం || 3.47.50 ||

1534

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తచత్వారింశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టచత్వారింశః సర్గః ॥

రావణేన స్వప్రాక్రమస్య వర్ణనం సీతయా తస్య భర్తృనం చ

- ఏవం బ్రువత్యాం సీతాయాం సంరబ్ధః పరుషం వచః |
 లలాటే భ్రుకుటీం కృత్వా రావణః ప్రత్యువాచ హా || 3.48.1 || 1535
- భ్రాతా వైశ్రవణస్యాహం సాపత్నో వరవర్ణిని |
 రావణో నామ భద్రం తే దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్ || 3.48.2 || 1536
- యస్య దేవాః సగంధర్వాః పిశాచపతగోరగాః |
 విద్రవంతి సదా భీతా మృత్యోరివ సదా ప్రజాః || 3.48.3 || 1537
- యేన వైశ్రవణో భ్రాతా వైమాత్రః కారణాంతరే |
 ద్వంద్వమాసాదితః క్రోధాద్ రణే విక్రమ్య నిర్జితః || 3.48.4 || 1538
- మద్భయార్తః పరిత్యజ్య స్వమధిష్ఠానమృద్ధిమత్ |
 కైలాసం పర్వతశ్రేష్ఠమధ్యాస్తే నరవాహనః || 3.48.5 || 1539
- యస్య తత్ పుష్పకం నామ విమానం కామగం శుభం |
 వీర్యాదావర్జితం భద్రే యేన యామి విహాయసం || 3.48.6 || 1540
- మమ సంజాతరోషస్య ముఖం దృష్ట్వైవ మైథిలి |
 విద్రవంతి పరిత్రస్తాః సురాః శక్రపురోగమాః || 3.48.7 || 1541

- యత్ర తిష్ఠామ్యహం తత్ర మారుతో వాతి శంకితః |
 తీవ్రాంశుః శిశిరాంశుశ్చ భయాత్ సంపద్యతే దివి || 3.48.8 || 1542
- నిష్కంపపత్రాస్తరవో నద్యశ్చ స్తిమితోదకాః |
 భవంతి యత్ర తత్రాహం తిష్ఠామి చ చరామి చ || 3.48.9 || 1543
- మమ పారే సముద్రస్య లంకా నామ పురీ శుభా |
 సంపూర్ణా రాక్షసైర్హోరైర్యథేంద్రస్యామరావతీ || 3.48.10 || 1544
- ప్రాకారేణ పరిక్షిప్తా పాండురేణ విరాజితా |
 హేమకక్ష్యా పురీ రమ్యా వైదుర్యమయతోరణా || 3.48.11 || 1545
- హస్త్యశ్వరథసంబాధా తూర్యనాదవినాదితా |
 సర్వకామఫలైర్వృక్షైః సంకులోద్వానభూషితా || 3.48.12 || 1546
- తత్ర త్వం వస హే సీతే రాజపుత్రి మయా సహ |
 న స్మరిష్యసి నారీణాం మానుషీణాం మనస్విని || 3.48.13 || 1547
- భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్ దివ్యాంశ్చ వరవర్ణిని |
 న స్మరిష్యసి రామస్య మానుషస్య గతాయుషః || 3.48.14 || 1548
- స్థాపయిత్వా ప్రియం పుత్రం రాజ్యే దశరథో నృపః |
 మందవీర్యస్తతో జ్యేష్ఠః సుతః ప్రస్థాపితో వనం || 3.48.15 || 1549
- తేన కిం భ్రష్టరాజ్యేన రామేణ గతచేతసా |
 కరిష్యసి విశాలాక్షి తాపసేన తపస్వినా || 3.48.16 || 1550
- రక్ష రాక్షసభర్తారం కామయ స్వయమాగతం |
 న మన్మథశరావిష్టం ప్రత్యాఖ్యాతుం త్వమర్హసి || 3.48.17 || 1551
- ప్రత్యాఖ్యాయ హి మాం భీరు పశ్చాత్తాపం గమిష్యసి |
 చరణేనాభిహత్యేవ పురూరవసముర్వశీ || 3.48.18 || 1552

- అంగుల్యా న సమో రామో మమ యుద్ధే స మానుషః |
తవ భాగ్యేన సంప్రాప్తం భజస్వ వరవర్ణిని || 3.48.19 || 1553
- ఏవముక్తా తు వైదేహీ క్రుద్ధా సంరక్తలోచనా |
అబ్రవీత్ పరుషం వాక్యం రహితే రాక్షసాధిపం || 3.48.20 || 1554
- కథం వైశ్రవణం దేవం సర్వదేవనమస్కృతం |
భ్రాతరం వ్యపదిశ్య త్వమశుభం కర్తుమిచ్ఛసి || 3.48.21 || 1555
- అవశ్యం వినశిష్యంతి సర్వే రావణ రాక్షసాః |
యేషాం త్వం కర్మశో రాజా దుర్బుద్ధిరజితేంద్రియః || 3.48.22 || 1556
- అపహృత్య శచీం భార్యాం శక్యమింద్రస్య జీవితుం |
నహి రామస్య భార్యాం మామానీయ స్వస్తిమాన్ భవేత్ || 3.48.23 || 1557
- జీవేచ్ఛిరం వజ్రధరస్య పశ్చా -
చ్ఛచీం ప్రధృష్యాప్రతిరూపరూపాం |
న మాదృశీం రాక్షస ధర్షయిత్వా
పీతామృతస్యాపి తవాస్తి మోక్షః || 3.48.24 || 1558
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టచత్వారింశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనపంచాశః సర్గః ॥

రావణేన సీతాయా అపహరణం తస్యా విలాపో జటాయుషో దర్శనం చ

- సీతాయా వచనం శ్రుత్వా దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్ |
 హస్తే హస్తం సమాహత్య చకార సుమహద్ వపుః || 3.49.1 || 1559
- స మైథిలీం పునర్వాక్యం బభాషే వాక్యకోవిదః |
 నోన్మత్తయా శ్రుతౌ మన్యే మమ వీర్యపరాక్రమౌ || 3.49.2 || 1560
- ఉద్వహేయం భుజాభ్యాం తు మేదినీమంబరే స్థితః |
 ఆపిబేయం సముద్రం చ మృత్యుం హన్యాం రణే స్థితః || 3.49.3 || 1561
- అర్కం తుద్యాం శరైస్తీక్ష్ణైర్విభింద్యాం హి మహీతలం |
 కామరూపేణ ఉన్మత్తే పశ్య మాం కామరూపిణం || 3.49.4 || 1562
- ఏవముక్తవతస్తస్య రావణస్య శిఖిప్రభే |
 క్రుద్ధస్య హరిపర్యంతే రక్తే నేత్రే బభూవతుః || 3.49.5 || 1563
- సద్యః సౌమ్యం పరిత్యజ్య తీక్ష్ణరూపం స రావణః |
 స్వం రూపం కాలరూపాభం భేజే వైశ్రవణానుజః || 3.49.6 || 1564
- సంరక్తనయనః శ్రీమాంస్తప్తకాంచనభూషణః |
 క్రోధేన మహతావిష్టో నీలజీమూతసన్నిభః || 3.49.7 || 1565

- దశాస్యో వింశతిభుజో బభూవ క్షణదాచరః |
స పరివ్రాజకచ్ఛద్మ మహాకాయో విహాయ తత్ || 3.49.8 || 1566
- ప్రతిపేదే స్వకం రూపం రావణో రాక్షసాధిపః |
రక్తాంబరధరస్తస్థౌ స్తీరత్నం ప్రేక్ష్య మైథిలీం || 3.49.9 || 1567
- స తామసితకేశాంతాం భాస్కరస్య ప్రభామివ |
వసనాభరణోపేతాం మైథిలీం రావణోఽబ్రవీత్ || 3.49.10 || 1568
- త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతం యది భర్తారమిచ్ఛసి |
మామాశ్రయ వరారోహే తవాహం సదృశః పతిః || 3.49.11 || 1569
- మాం భజస్వ చిరాయ త్వమహం శ్లాఘ్యః పతిస్తవ |
నైవ చాహం క్వచిద్ భద్రే కరిష్యే తవ విప్రియం || 3.49.12 || 1570
- త్యజ్యతాం మానుషో భావో మయి భావః ప్రణీయతాం |
రాజ్యాచ్ఛ్యతమసిద్ధార్థం రామం పరిమితాయుషం || 3.49.13 || 1571
- కైర్గుణైరనురక్తాసి మూఢే పండితమానిని |
యః స్త్రీయో వచనాద్ రాజ్యం విహాయ ససుహృజ్జనం || 3.49.14 || 1572
- అస్మిన్ వ్యాలానుచరితే వనే వసతి దుర్మతిః |
ఇత్యుక్త్వా మైథిలీం వాక్యం ప్రియార్థాం ప్రియవాదినీం || 3.49.15 || 1573
- అభిగమ్య సుదుష్టాత్మా రాక్షసః కామమోహితః |
జగ్రాహ రావణః సీతాం బుధః ఖే రోహిణీమివ || 3.49.16 || 1574
- వామేన సీతాం పద్మాక్షీం మూర్ధజేషు కరేణ సః |
ఊర్వోస్తు దక్షిణేనైవ పరిజగ్రాహ పాణినా || 3.49.17 || 1575

- తం దృష్ట్వా గిరిశృంగాభం తీక్ష్ణదంష్ట్రం మహాభుజం |
ప్రాద్రవన్ మృత్యుసంకాశం భయార్తా వనదేవతాః || 3.49.18 || 1576
- స చ మాయామయో దివ్యః ఖరయుక్తః ఖరస్వనః |
ప్రత్యదృశ్యత హేమాంగో రావణస్య మహారథః || 3.49.19 || 1577
- తతస్తాం పరుషైర్వాక్యైరభితర్జ్య మహాస్వనః |
అంకేనాదాయ వైదేహీం రథమారోపయత్ తదా || 3.49.20 || 1578
- సా గృహీతాతిచుక్రోశ రావణేన యశస్వినీ |
రామేతి సీతా దుఃఖార్తా రామం దూరం గతం వనే || 3.49.21 || 1579
- తామకామాం స కామార్తః పన్నగేంద్రవధూమివ |
విచేష్టమానామాదాయ ఉత్పపాతాథ రావణః || 3.49.22 || 1580
- తతః సా రాక్షసేంద్రేణ హ్రీయమాణా విహాయసా |
భృశం చుక్రోశ మత్తేవ భ్రాంతచిత్తా యథాతురా || 3.49.23 || 1581
- హా లక్ష్మణ మహాబాహో గురుచిత్తప్రసాదక |
హ్రీయమాణాం న జానీషే రక్షసా కామరూపిణా || 3.49.24 || 1582
- జీవితం సుఖమర్థం చ ధర్మహేతోః పరిత్యజన్ |
హ్రీయమాణామధర్మేణ మాం రాఘవ న పశ్యసి || 3.49.25 || 1583
- నను నామావినీతానాం వినేతాసి పరంతప |
కథమేవంవిధం పాపం న త్వం శాధి హి రావణం || 3.49.26 || 1584
- న తు సద్యోఽవినీతస్య దృశ్యతే కర్మణః ఫలం |
కాలోఽప్యంగీభవత్యత్ర సస్యానామివ పక్తయే || 3.49.27 || 1585

- త్వం కర్మ కృతవానేతత్ కాలోపహతచేతనః |
జీవితాంతకరం ఘోరం రామాద్ వ్యసనమాప్నుహి || 3.49.28 || 1586
- హంతేదానీం సకామా తు కైకేయా బాంధవైః సహ |
హ్రీయేయం ధర్మకామస్య ధర్మపత్నీ యశస్వినః || 3.49.29 || 1587
- ఆమంత్రయే జనస్థానే కర్ణికారాంశ్చ పుష్పితాన్ |
క్షిప్రం రామాయ శంసద్వం సీతాం హరతి రావణః || 3.49.30 || 1588
- హంససారససంఘుష్టాం వందే గోదావరీం నదీం |
క్షిప్రం రామాయ శంస త్వం సీతాం హరతి రావణః || 3.49.31 || 1589
- దైవతాని చ యాన్యస్మిన్ వనే వివిధపాదపే |
నమస్కరోమ్యహం తేభ్యో భర్తుః శంసత మాం హృతాం || 3.49.32 || 1590
- యాని కానిచిదప్యత్ర సత్త్వాని వివిధాని చ |
సర్వాణి శరణం యామి మృగపక్షిగణాని వై || 3.49.33 || 1591
- హ్రీయమాణాం హ్రీయాం భర్తుః ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీం |
వివశా తే హృతా సీతా రావణేనేతి శంసత || 3.49.34 || 1592
- విదిత్వా తు మహాబాహురముత్రాపి మహాబలః |
ఆనేష్యతి పరాక్రమ్య వైవస్వతహృతామపి || 3.49.35 || 1593
- సా తదా కరుణా వాచో విలపంతీ సుదుఃఖితా |
వనస్పతిగతం గృధ్రం దదర్శాయతలోచనా || 3.49.36 || 1594
- సా తముద్వీక్ష్వ సుశ్రోణీ రావణస్య వశంగతా |
సమాక్రందద్ భయపరా దుఃఖోపహతయా గిరా || 3.49.37 || 1595
- జటాయో పశ్య మామార్య హ్రీయమాణామనాథవత్ |
అనేన రాక్షసేంద్రేణాకరుణం పాపకర్మణా || 3.49.38 || 1596

నైష వారయితుం శక్యస్త్వయా క్రూరో నిశాచరః |
 సత్వవాంజితకాశీ చ సాయుధశ్చైవ దుర్మతిః || 3.49.39 ||

1597

రామాయ తు యథాతత్త్వం జటాయో హరణం మమ |
 లక్ష్మణాయ చ తత్ సర్వమాఖ్యాతవ్యమశేషతః || 3.49.40 ||

1598

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనపంచాశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచాశః సర్గః ॥

జటాయుషా సీతాహరణరూపాద్ దుష్కర్మణో రావణం నివర్తయితుం తస్య
 ప్రబోధనం తదంతే యుద్ధార్థమాహ్వానం చ

- తం శబ్దమవసుప్తస్తు జటాయురథ శుశ్రువే |
 నిరైక్షద్ రావణం క్షిప్రం వైదేహీం చ దదర్శ సః || 3.50.1 || 1599
- తతః పర్వతశృంగాభస్తిక్షతుండః ఖగోత్తమః |
 వనస్పతిగతః శ్రీమాన్ వ్యాజహార శుభాం గిరం || 3.50.2 || 1600
- దశగ్రీవ స్థితో ధర్మే పురాణే సత్యసంశ్రయః |
 భ్రాతస్త్వం నిందితం కర్మ కర్తుం నార్హసి సాంప్రతం || 3.50.3 || 1601
- జటాయుర్నామ నామ్నాహం గృధ్రరాజో మహాబలః |
 రాజా సర్వస్య లోకస్య మహేంద్రవరుణోపమః || 3.50.4 || 1602
- లోకానాం చ హితే యుక్తో రామో దశరథాత్మజః |
 తస్యైషా లోకనాథస్య ధర్మపత్నీ యశస్వినీ || 3.50.5 || 1603
- సీతా నామ వరారోహా యాం త్వం హర్తుమిహేచ్ఛసి |
 కథం రాజా స్థితో ధర్మే పరదారాన్ పరామృశేత్ || 3.50.6 || 1604
- రక్షణీయా విశేషేణ రాజదారా మహాబల |
 నివర్తయ గతిం నీచాం పరదారాభిమర్శనాత్ || 3.50.7 || 1605

- న తత్ సమాచరేద్ ధీరో యత్ పరోఽస్య విగర్హయేత్ |
యథాఽఽత్మనస్తథాన్యేషాం దారా రక్ష్యా విమర్శనాత్ || 3.50.8 || 1606
- అర్థం వా యది వా కామం శిష్టాః శాస్త్రైష్వనాగతం |
వ్యవస్యంత్యను రాజానం ధర్మం పౌలస్త్యనందన || 3.50.9 || 1607
- రాజా ధర్మశ్చ కామశ్చ ద్రవ్యాణాం చోత్తమో నిధిః |
ధర్మః శుభం వా పాపం వా రాజమూలం ప్రవర్తతే || 3.50.10 || 1608
- పాపస్వభావశ్చపలః కథం త్వం రక్షసాం వర |
ఐశ్వర్యమభిసంప్రాప్తో విమానమివ దుష్కృతే || 3.50.11 || 1609
- కామస్వభావో యః సోఽసౌ న శక్యస్తం ప్రమార్జితం |
నహి దుష్టాత్మనామార్యమావసత్యాలయే చిరం || 3.50.12 || 1610
- విషయే వా పురే వా తే యదా రామో మహాబలః |
నాపరాధ్యతి ధర్మాత్మా కథం తస్యాపరాధ్యసి || 3.50.13 || 1611
- యది శూర్పణఖాహేతోర్జనస్థానగతః ఖరః |
అతివృత్తో హతః పూర్వం రామేణాక్లిష్టకర్మణా || 3.50.14 || 1612
- అత్ర బ్రూహి యథాతత్త్వం కో రామస్య వ్యతిక్రమః |
యస్య త్వం లోకనాథస్య హృత్వా భార్యాం గమిష్యసి || 3.50.15 || 1613
- క్షిప్తం విసృజ వైదేహీం మా త్వా ఘోరేణ చక్షుషా |
దహేద్ దహనభూతేన వృత్రమింద్రాశనిర్యథా || 3.50.16 || 1614
- సర్పమాశీవిషం బద్ధ్వా వస్త్రాంతే నావబుధ్యసే |
గ్రీవాయాం ప్రతిముక్తం చ కాలపాశం న పశ్యసి || 3.50.17 || 1615
- స భారః సౌమ్య భర్తవ్యో యో నరం నావసాదయేత్ |
తదన్నమపి భోక్తవ్యం జీర్యతే యదనామయం || 3.50.18 || 1616

- యత్ కృత్వా న భవేద్ ధర్మో న కీర్తిర్న యశో ధ్రువం |
శరీరస్య భవేత్ ఖేదః కస్తత్ కర్మ సమాచరేత్ || 3.50.19 || 1617
- షష్టివర్షసహస్రాణి జాతస్య మమ రావణ |
పితృపైతామహం రాజ్యం యథావదనుతిష్ఠతః || 3.50.20 || 1618
- వృద్ధోఽహం త్వం యువా ధన్వీ సరథః కవచీ శరీ |
న చాప్యాదాయ కుశలీ వైదేహీం మే గమిష్యసి || 3.50.21 || 1619
- న శక్తస్త్వం బలాధర్తుం వైదేహీం మమ పశ్యతః |
హేతుభిర్వ్యాయసంయుక్తైర్ధ్రువాం వేదశ్రుతీమివ || 3.50.22 || 1620
- యుధ్యస్వ యది శూరోఽసి ముహూర్తం తిష్ఠ రావణ |
శయిష్యసే హతో భూమౌ యథా పూర్వం ఖరస్తథా || 3.50.23 || 1621
- అసకృత్సంయుగే యేన నిహతా దైత్యదానవాః |
న చిరాచ్ఛీరవాసాస్త్యాం రామో యుధి వధిష్యతి || 3.50.24 || 1622
- కిం ను శక్యం మయా కర్తుం గతౌ దూరం నృపాత్మజౌ |
క్షిప్రం త్వం నశ్యసే నీచ తయోర్భీతో న సంశయః || 3.50.25 || 1623
- నహి మే జీవమానస్య నయిష్యసి శుభామిమాం |
సీతాం కమలపత్రాక్షీం రామస్య మహిషీం ప్రియాం || 3.50.26 || 1624
- అవశ్యం తు మయా కార్యం ప్రియం తస్య మహాత్మనః |
జీవితేనాపి రామస్య తథా దశరథస్య చ || 3.50.27 || 1625
- తిష్ఠ తిష్ఠ దశగ్రీవ ముహూర్తం పశ్య రావణ |
వృంతాదివ ఫలం త్వాం తు పాతయేయం రథోత్తమాత్ |
యుద్ధాతిధ్యం ప్రదాస్యామి యథాప్రాణం నిశాచర || 3.50.28 || 1626

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచాశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకపంచాశః సర్గః ॥

జటాయూరావణయోర్హోరం యుద్ధం రావణేన జటాయుషో వధశ్చ

ఇత్యుక్తః క్రోధతామ్రాక్షస్తప్తకాంచనకుండలః |

రాక్షసేంద్రోఽభిదుద్రావ పతగేంద్రమమర్షణః || 3.51.1 ||

1627

స సంప్రహారస్తుములస్తయోస్తస్మిన్ మహామృధే |

బభూవ వాతోద్భృతయోర్మేఘయోర్గగనే యథా || 3.51.2 ||

1628

తద్ బభూవాద్భృతం యుద్ధం గృధ్రరాక్షసయోస్తదా |

సపక్షయోర్మాల్యవతోర్మహాపర్వతయోరివ || 3.51.3 ||

1629

తతో నాలీకనారాచైస్తీక్షాగ్రైశ్చ వికర్ణిభిః |

అభ్యవర్షన్మహాఘోరైర్గృధ్రరాజం మహాబలం || 3.51.4 ||

1630

స తాని శరజాలాని గృధ్రః పత్రరథేశ్వరః |

జటాయుః ప్రతిజగ్రాహ రావణాస్త్రాణి సంయుగే || 3.51.5 ||

1631

తస్య తీక్షణఖాభ్యాం తు చరణాభ్యాం మహాబలః |

చకార బహుధా గాత్రే వ్రణాన్ పతగసత్తమః || 3.51.6 ||

1632

అథ క్రోధాద్ దశగ్రీవో జగ్రాహ దశ మార్గణాన్ |

మృత్యుదండనిభాన్ ఘోరాఞ్శ్రోర్నిధనకాంక్షయా || 3.51.7 ||

1633

- స తైర్బాణైర్మహావీర్యః పూర్ణముక్తైరజిహ్మాగైః |
బిభేద నిశితైస్త్రిక్షణైర్నృధం ఘోరైః శిలీముఖైః || 3.51.8 || 1634
- స రాక్షసరథే పశ్యంజానకీ బాష్పలోచనాం |
అచింతయిత్వా బాణాంస్తాన్ రాక్షసం సమభిద్రవత్ || 3.51.9 || 1635
- తతోఽస్య సశరం చాపం ముక్తామణివిభూషితం |
చరణాభ్యాం మహాతేజా బభంజ పతగోత్తమః || 3.51.10 || 1636
- తతోఽన్యద్ ధనురాదాయ రావణః క్రోధమూర్ఛితః |
వవర్ష శరవర్షాణి శతశోఽథ సహస్రశః || 3.51.11 || 1637
- శరైరావారితస్తస్య సంయుగే పతగేశ్వరః |
కులాయమభిసంప్రాప్తః పక్షివచ్ఛ బభౌ తదా || 3.51.12 || 1638
- స తాని శరజాలాని పక్షాభ్యాం తు విధూయ హ |
చరణాభ్యాం మహాతేజా బభంజాస్య మహద్ ధనుః || 3.51.13 || 1639
- తచ్ఛాగ్నిసదృశం దీప్తం రావణస్య శరావరం |
పక్షాభ్యాం చ మహాతేజా వ్యధునోత్ పతగేశ్వరః || 3.51.14 || 1640
- కాంచనోరశ్చదాన్ దివ్యాన్ పిశాచవదనాన్ ఖరాన్ |
తాంశ్చాస్య జవసంపన్నాంజఘాన సమరే బలీ || 3.51.15 || 1641
- అథ త్రివేణుసంపన్నం కామగం పావకార్పిషం |
మణిసోపానచిత్రాంగం బభంజ చ మహారథం || 3.51.16 || 1642
- పూర్ణచంద్రప్రతీకాశం ఛత్రం చ వ్యజనైః సహ |
పాతయామాస వేగేన గ్రాహిభీ రాక్షసైః సహ || 3.51.17 || 1643

- సారథేశ్చాస్య వేగేన తుండేన చ మహాచ్ఛిరః |
పునర్వ్యపహనచ్ఛ్రీమాన్ పక్షిరాజో మహాబలః || 3.51.18 || 1644
- స భగ్నధన్వా విరథో హతాశ్వో హతసారథిః |
అంకేనాదాయ వైదేహీ పపాత భువి రావణః || 3.51.19 || 1645
- దృష్ట్వా నిపతితం భూమౌ రావణం భగ్నవాహనం |
సాధు సాధ్వితి భూతాని గృధ్రరాజమపూజయన్ || 3.51.20 || 1646
- పరిశ్రాంతం తు తం దృష్ట్వా జరయా పక్షియాథపం |
ఉత్పపాత పునర్వ్యష్టో మైథిలీం గృహ్య రావణః || 3.51.21 || 1647
- తం ప్రహృష్టం నిధాయాంకే రావణం జనకాత్మజాం |
గచ్ఛంతం ఖడ్గశేషం చ ప్రణష్టహతసాధనం || 3.51.22 || 1648
- గృధ్రరాజః సముత్పత్య రావణం సమభిద్రవత్ |
సమావార్య మహాతేజా జటాయురిదమబ్రవీత్ || 3.51.23 || 1649
- వజ్రసంస్పర్శబాణస్య భార్యాం రామస్య రావణ |
అల్పబుద్ధే హరస్యేనాం వధాయ ఖలు రక్షసాం || 3.51.24 || 1650
- సమిత్రబంధుః సామాత్యః సబలః సపరిచ్ఛదః |
విషపానం పిబస్యేతత్ పిపాసిత ఇవోదకం || 3.51.25 || 1651
- అనుబంధమజానంతః కర్మణామవిచక్షణాః |
శీఘ్రమేవ వినశ్యంతి యథా త్వం వినశిష్యసి || 3.51.26 || 1652
- బద్ధస్త్వం కాలపాశేన క్వ గతస్తస్య మోక్ష్యసే |
వధాయ బడిశం గృహ్య సామిషం జలజో యథా || 3.51.27 || 1653

- నహి జాతు దురాధర్షౌ కాకుత్స్థౌ తవ రావణ |
ధర్షణం చాశ్రమస్యాస్య క్షమిష్యేతే తు రాఘవౌ || 3.51.28 || 1654
- యథా త్వయా కృతం కర్మ భీరుణా లోకగర్హితం |
తస్కరాచరితో మార్గో నైష వీరనిషేవితః || 3.51.29 || 1655
- యుధ్యస్వ యది శూరోఽసి ముహూర్తం తిష్ఠ రావణ |
శయిష్యసే హతో భూమౌ యథా భ్రాతా ఖరస్తథా || 3.51.30 || 1656
- పరేతకాలే పురుషో యత్ కర్మ ప్రతిపద్యతే |
వినాశాయాత్మనోఽధర్మ్యం ప్రతిపన్నోఽసి కర్మ తత్ || 3.51.31 || 1657
- పాపానుబంధో వై యస్య కర్మణః కో ను తత్ పుమాన్ |
కుర్వీత లోకాధిపతిః స్వయంభూర్భగవానపి || 3.51.32 || 1658
- ఏవముక్త్యా శుభం వాక్యం జటాయుస్తస్య రక్షసః |
నిపపాత భృశం పృష్ఠే దశగ్రీవస్య వీర్యవాన్ || 3.51.33 || 1659
- తం గృహీత్వా నఖైస్తీక్ష్ణైర్విదదార సమంతతః |
అధిరూఢో గజారోహో యథా స్యాద్ దుష్టవారణం || 3.51.34 || 1660
- విదదార నఖైరస్య తుండం పృష్ఠే సమర్పయన్ |
కేశాంశ్చోత్పాటయామాస నఖపక్షముఖాయుధః || 3.51.35 || 1661
- స తథా గృధ్రరాజేన క్లిశ్యమానో ముహుర్ముహుః |
అమర్షస్ఫురితోష్ఠః సన్ ప్రాకంపత చ రాక్షసః || 3.51.36 || 1662
- సంపరిష్వజ్య వైదేహీం వామేనాంకేన రావణః |
తలేనాభిజఘానార్తో జటాయుం క్రోధమూర్చ్ఛితః || 3.51.37 || 1663

- జటాయుస్తమతిక్రమ్య తుండేనాస్య ఖగాధిపః |
వామబాహూన్ దశ తదా వ్యపాహరదరిందమః || 3.51.38 || 1664
- సంఛిన్నబాహోః సద్యో వై బాహవః సహసాభవన్ |
విషజ్వాలావలీయుక్తా వలీకాదివ పన్నగాః || 3.51.39 || 1665
- తతః క్రోధాద్ దశగ్రీవః సీతాముత్స్పృజ్య వీర్యవాన్ |
ముష్టిభ్యాం చరణాభ్యాం చ గృధ్రరాజమపోథయత్ || 3.51.40 || 1666
- తతో ముహూర్తం సంగ్రామో బభూవాతులవీర్యయోః |
రాక్షసానాం చ ముఖ్యస్య పక్షిణాం ప్రవరస్య చ || 3.51.41 || 1667
- తస్య వ్యాయచ్ఛమానస్య రామస్యార్థే స రావణః |
పక్షౌ పాదౌ చ పార్శ్వౌ చ ఖడ్గముద్భృత్య సోఽచ్ఛినత్ || 3.51.42 || 1668
- సచ్ఛిన్నపక్షః సహసా రక్షసా రౌద్రకర్మణా |
నిపపాత మహాగృధ్రో ధరణ్యామల్పజీవితః || 3.51.43 || 1669
- తం దృష్ట్వా పతితం భూమౌ క్షతజార్ద్ర జటాయుషం |
అభ్యధావత వైదేహీ స్వబంధుమివ దుఃఖితా || 3.51.44 || 1670
- తం నీలజీమూతనికాశకల్పం సపాండురోరస్కముదారవీర్యం |
దదర్శ లంకాధిపతిః పృథివ్యాం జటాయుషం శాంతమివాగ్నిదావం || 3.51.45 || 1671
- తతస్తు తం పత్రరథం మహీతలే
నిపాతితం రావణవేగమర్దితం |
పునశ్చ సంగృహ్య శశిప్రభాననా
రురోద సీతా జనకాత్మజా తదా || 3.51.46 || 1672
- || ఇత్యార్థే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకపంచాశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్విపంచాశః సర్గః ॥

రావణేన సీతాయా అపహరణం

- సా తు తారాధిపముఖీ రావణేన నిరీక్ష్వ తం ।
 గృధ్రరాజం వినిహతం విలలాప సుదుఃఖితా ॥ 3.52.1 ॥ 1673
- నిమిత్తం లక్షణం స్వప్నం శకునిస్వరదర్శనం ।
 అవశ్యం సుఖదుఃఖేషు నరాణాం పరిదృశ్యతే ॥ 3.52.2 ॥ 1674
- న నూనం రామ జానాసి మహద్వ్యసనమాత్మనః ।
 ధావంతి నూనం కాకుత్స్థ మదర్థం మృగపక్షిణః ॥ 3.52.3 ॥ 1675
- అయం హి కృపయా రామ మాం త్రాతుమిహ సంగతః ।
 శేతే వినిహతో భూమౌ మమాభాగ్యాద్ విహంగమః ॥ 3.52.4 ॥ 1676
- త్రాహి మామద్య కాకుత్స్థ లక్ష్మణేతి వరాంగనా ।
 సుసంత్రస్తా సమాక్రందచ్ఛ్చణ్డాతాం తు యథాంతికే ॥ 3.52.5 ॥ 1677
- తాం క్లిష్టమాల్యాభరణాం విలపంతీమనాథవత్ ।
 అభ్యధావత వైదేహీం రావణో రాక్షసాధిపః ॥ 3.52.6 ॥ 1678
- తాం లతామివ వేష్టంతీమాలింగంతీం మహాద్రుమాన్ ।
 ముంచ ముంచేతి బహుశః ప్రాప తాం రాక్షసాధిపః ॥ 3.52.7 ॥ 1679

- క్రోశంతీం రామ రామేతి రామేణ రహితాం వనే |
జీవితాంతాయ కేశేషు జగ్రాహాంతకసన్నిభః || 3.52.8 || 1680
- ప్రధర్షితాయాం వైదేహ్యాం బభూవ సచరాచరం |
జగత్ సర్వమమర్యాదం తమసాంధేన సంవృతం || 3.52.9 || 1681
- న వాతి మారుతస్తత్ర నిష్పృభోఽభూద్ దివాకరః |
దృష్ట్వా సీతాం పరామృష్టాం దేవో దివ్యేన చక్షుషా || 3.52.10 || 1682
- కృతం కార్యమితి శ్రీమాన్ వ్యాజహార పితామహః |
ప్రహృష్టా వ్యథితాశ్చాసన్ సర్వే తే పరమర్షయః || 3.52.11 || 1683
- దృష్ట్వా సీతాం పరామృష్టాం దండకారణ్యవాసినః |
రావణస్య వినాశం చ ప్రాప్తం బుద్ధ్వా యదృచ్ఛయా || 3.52.12 || 1684
- స తు తాం రామ రామేతి రుదతీం లక్ష్మణేతి చ |
జగామాదాయ చాకాశం రావణో రాక్షసేశ్వరః || 3.52.13 || 1685
- తప్తాభరణవర్ణాంగీ పీతకౌశేయవాసినీ |
రరాజ రాజపుత్రీ తు విద్యుత్సౌదామనీ యథా || 3.52.14 || 1686
- ఉద్ధూతేన చ వస్త్రేణ తస్యాః పీతేన రావణః |
అధికం పరిబభ్రాజ గిరిర్దీప్త ఇవాగ్నినా || 3.52.15 || 1687
- తస్యాః పరమకల్యాణ్యాస్తామ్రాణి సురభీణి చ |
పద్మపత్రాణి వైదేహ్యా అభ్యకీర్యంత రావణం || 3.52.16 || 1688
- తస్యాః కౌశేయముద్ధూతమాకాశే కనకప్రభం |
బభౌ చాదిత్యరాగేణ తామ్రమభ్రమివాతపే || 3.52.17 || 1689
- తస్యాస్తద్ విమలం వక్త్రమాకాశే రావణాంకగం |
న రరాజ వినా రామం వినాలమివ పంకజం || 3.52.18 || 1690

- బభూవ జలదం నీలం భిత్త్వా చంద్ర ఇవోదితః |
సులలాటం సుకేశాంతం పద్మగర్భాభమవ్రణం || 3.52.19 || 1691
- శుక్లేః సువిమలైర్దంతైః ప్రభావద్భిరలంకృతం |
తస్యాః సునయనం వక్త్రమాకాశే రావణాంకగం || 3.52.20 || 1692
- రుదితం వ్యపమృష్టాస్త్రం చంద్రవత్ప్రియదర్శనం |
సునాసం చారుతామ్రోష్టమాకాశే హాటకప్రభం || 3.52.21 || 1693
- రాక్షసేంద్రసమాధూతం తస్యాస్తద్ వదనం శుభం |
శుశుభే న వినా రామం దివా చంద్ర ఇవోదితః || 3.52.22 || 1694
- సా హేమవర్ణా నీలాంగం మైథిలీ రాక్షసాధిపం |
శుశుభే కాంచనీ కాంచీ నీలం గజమివాశ్రితా || 3.52.23 || 1695
- సా పద్మపీతా హేమాభా రావణం జనకాత్మజా |
విద్యుద్ ఘనమివావిశ్య శుశుభే తప్తభూషణా || 3.52.24 || 1696
- తస్యా భూషణఘోషేణ వైదేహ్య రాక్షసేశ్వరః |
బభూవ విమలో నీలః సఘోష ఇవ తోయదః || 3.52.25 || 1697
- ఉత్తమాంగచ్యుతా తస్యాః పుష్పవృష్టిః సమంతతః |
సీతాయా హ్రీయమాణాయాః పపాత ధరణీతలే || 3.52.26 || 1698
- సా తు రావణవేగేన పుష్పవృష్టిః సమంతతః |
సమాధూతా దశగ్రీవం పునరేవాభ్యవర్తత || 3.52.27 || 1699
- అభ్యవర్తత పుష్పాణాం ధారా వైశ్రవణానుజం |
నక్షత్రమాలా విమలా మేరుం నగమివోన్నతం || 3.52.28 || 1700
- చరణాన్నూపురం భ్రష్టం వైదేహ్య రత్నభూషితం |
విద్యున్నండలసంకాశం పపాత ధరణీతలే || 3.52.29 || 1701

- తరుప్రవాలరక్తా సా నీలాంగం రాక్షసేశ్వరం |
ప్రశోభయత వైదేహీ గజం కక్ష్యేవ కాంచనీ || 3.52.30 || 1702
- తాం మహోల్కామివాకాశే దీప్యమానాం స్వతేజసా |
జహారాకాశమావిశ్య సీతాం వైశ్రవణానుజః || 3.52.31 || 1703
- తస్యాస్తాన్యగ్నివర్ణాని భూషణాని మహీతలే |
సఘోషాణ్యవశీర్యంత క్షీణాస్తారా ఇవాంబరాత్ || 3.52.32 || 1704
- తస్యాః స్తనాంతరాద్ భ్రష్టో హారస్తారాధిపద్యుతిః |
వైదేహ్య నిపతన్ భాతి గంగేవ గగనచ్యుతా || 3.52.33 || 1705
- ఉత్పాతవతాభిరతా నానాద్విజగణాయుతాః |
మా భైరితి విధూతాగ్రా వ్యాజప్తురివ పాదపాః || 3.52.34 || 1706
- నలినో ధ్వస్తకమలాస్త్రస్తమీనజలేచరాః |
సఖీమివ గతోత్సాహం శోచంతీవ స్మ మైథిలీం || 3.52.35 || 1707
- సమంతాదభిసంపత్య సింహవ్యాఘ్రమృగద్విజాః |
అన్వధావంస్తదా రోషాత్ సీతాచ్ఛాయానుగామినః || 3.52.36 || 1708
- జలప్రపాతాస్తముఖాః శృంగైరుచ్చితబాహుభిః |
సీతాయాం హ్రాయమాణాయాం విక్రోశంతీవ పర్వతాః || 3.52.37 || 1709
- హ్రాయమాణాం తు వైదేహీం దృష్ట్వా దీనో దివాకరః |
ప్రవిధ్వస్తప్రభః శ్రీమానాసీత్ పాండురమండలః || 3.52.38 || 1710
- నాస్తి ధర్మః కుతః సత్యం నార్జవం నాన్యశంసతా |
యత్ర రామస్య వైదేహీం సీతాం హరతి రావణః || 3.52.39 || 1711

- ఇతి భూతాని సర్వాణి గణశః పర్యదేవయన్ |
 విత్రస్తకా దీనముఖా రురుదుర్మగపోతకాః || 3.52.40 || 1712
- ఉద్వీక్ష్కోద్వీక్ష్వ నయనైర్భయాదివ విలక్షణైః |
 సుప్రవేపితగాత్రాశ్చ బభూవుర్వనదేవతాః || 3.52.41 || 1713
- విక్రోశంతీం దృఢం సీతాం దృష్ట్వా దుఃఖం తథా గతాం |
 తాం తు లక్షణ రామేతి క్రోశంతీం మధురస్వరాం || 3.52.42 || 1714
- అవేక్షమాణాం బహుశో వైదేహీం ధరణీతలం |
 స తామాకులకేశాంతాం విప్రమృష్టవిశేషకాం |
 జహారాత్మవినాశాయ దశగ్రీవో మనస్వినీం || 3.52.43 || 1715
- తతస్తు సా చారుదతీ శుచిస్మితా
 వినాకృతా బంధుజనేన మైథిలీ |
 అపశ్యతీ రాఘవలక్షణావృభౌ
 వివర్ణవక్త్రా భయభారపీడితా || 3.52.44 || 1716
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్విపంచాశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రిపంచాశః సర్గః ॥

సీతయా రావణస్య ధికారణం

ఖముత్పతంతం తం దృష్ట్వా మైథిలీ జనకాత్మజా ।

దుఃఖితా పరమోద్విగ్నా భయే మహతి వర్తినీ ॥ 3.53.1 ॥

1717

రోషరోదనతామ్రాక్షీ భీమాక్షం రాక్షసాధిపం ।

రుదతీ కరుణం సీతా హ్రీయమాణా తమబ్రవీత్ ॥ 3.53.2 ॥

1718

న వ్యపత్రపసే నీచ కర్మణానేన రావణ ।

జ్ఞాత్వా విరహితాం యో మాం చోరయిత్వా పలాయసే ॥ 3.53.3 ॥

1719

త్వయైవ నూనం దుష్టాత్మన్ భీరుణా హర్తుమిచ్ఛతా ।

మమాపవాహితో భర్తా మృగరూపేణ మాయయా ॥ 3.53.4 ॥

1720

యో హి మాముద్యతస్త్రాతుం సోఽప్యయం వినిపాతితః ।

గృధ్రరాజః పురాణోఽసౌ శ్వశురస్య సఖా మమ ॥ 3.53.5 ॥

1721

పరమం ఖలు తే వీర్యం దృశ్యతే రాక్షసాధమ ।

విశ్రావ్య నామధేయం హి యుద్ధే నాస్మి జితా త్వయా ॥ 3.53.6 ॥

1722

ఈదృశం గర్హితం కర్మ కథం కృత్వా న లజ్జసే ।

స్త్రియాశ్చాహరణం నీచ రహితే చ పరస్య చ ॥ 3.53.7 ॥

1723

- కథయిష్యంతి లోకేషు పురుషాః కర్మ కుత్సితం |
సున్యశంసమధర్మిష్ఠం తవ శౌటీర్యమానినః || 3.53.8 || 1724
- ధిక్ తే శౌర్యం చ సత్త్వం చ యత్త్వయా కథితం తదా |
కులాక్రోశకరం లోకే ధిక్ తే చారిత్రమీదృశం || 3.53.9 || 1725
- కిం శక్యం కర్తుమేవం హి యజ్జవేనైవ ధావసి |
ముహూర్తమపి తిష్ఠ త్వం న జీవన్ ప్రతియాస్యసి || 3.53.10 || 1726
- నహి చక్షుఃపథం ప్రాప్య తయోః పార్థివపుత్రయోః |
ససైన్యోఽపి సమర్థస్త్వం ముహూర్తమపి జీవితం || 3.53.11 || 1727
- న త్వం తయోః శరస్పర్శ సోఢుం శక్తః కథంచన |
వనే ప్రజ్వలితస్యేవ స్పర్శమగ్నేర్విహంగమః || 3.53.12 || 1728
- సాధు కృత్వాఽఽత్మనః పథ్యం సాధు మాం ముంచ రావణ |
మత్ప్రధర్షణసంక్రుద్ధో భ్రాత్రా సహ పతిర్మమ || 3.53.13 || 1729
- విధాస్యతి వినాశాయ త్వం మాం యది న ముంచసి |
యేన త్వం వ్యవసాయేన బలాన్మాం హర్తుమిచ్ఛసి || 3.53.14 || 1730
- వ్యవసాయస్తు తే నీచ భవిష్యతి నిరర్థకః |
నహ్యాహం తమపశ్యంతీ భర్తారం విబుధోపమం || 3.53.15 || 1731
- ఉత్సహే శత్రువశగా ప్రాణాన్ ధారయితుం చిరం |
న నూనం చాత్మనః శ్రేయః పథ్యం వా సమవేక్షసే || 3.53.16 || 1732
- మృత్యుకాలే యథా మర్త్యో విపరీతాని సేవతే |
ముమూర్షాణాం తు సర్వేషాం యత్ పథ్యం తన్న రోచతే || 3.53.17 || 1733
- పశ్యామీహ హి కంఠే త్వాం కాలపాశావపాశితం |
యథా చాస్మిన్ భయస్థానే న బిభేషి నిశాచర || 3.53.18 || 1734

- వ్యక్తం హిరణ్మయాంస్త్యం హి సంపశ్యసి మహీరుహాన్ |
నదీం వైతరణీం ఘోరాం రుధిరౌఘవివాహినీం || 3.53.19 || 1735
- ఖడ్గపత్రవనం చైవ భీమం పశ్యసి రావణ |
తప్తకాంచనపుష్పాం చ వైదుర్యప్రవరచ్ఛదాం || 3.53.20 || 1736
- ద్రక్ష్యసే శాల్మలీం తీక్షాణాయసైః కంటకైశ్చితాం |
నహి త్వమీదృశం కృత్వా తస్యాలీకం మహాత్మనః || 3.53.21 || 1737
- ధారితుం శక్యసి చిరం విషం పీత్వేవ నిర్ఘ్నణ |
బద్ధస్త్యం కాలపాశేన దుర్నివారేణ రావణ || 3.53.22 || 1738
- క్వ గతో లప్స్యసే శర్మ మమ భర్తుర్మహాత్మనః |
నిమేషాంతరమాత్రేణ వినా భ్రాతరమాహవే || 3.53.23 || 1739
- రాక్షసా నిహతా యేన సహస్రాణి చతుర్దశ |
కథం స రాఘవో వీరః సర్వాస్త్రకుశలో బలీ || 3.53.24 || 1740
- న త్వాం హన్యాచ్ఛరైస్తీక్ష్ణైరిష్టభార్యాపహారిణం |
ఏతచ్ఛాన్యచ్ఛ పరుషం వైదేహీ రావణాంకగా |
భయశోకసమావిష్టా కరుణం విలలాప హా || 3.53.25 || 1741
- తదా భృశార్థాం బహు చైవ భాషిణీం
విలాపపూర్వం కరుణం చ భామినీం |
జహార పాపస్తరుణీం విచేష్టతీం
నృపాత్మజామాగతగాత్రవేపథుః || 3.53.26 || 1742
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రిపంచాశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుఃపంచాశః సర్గః ॥

సీతయా పంచవానరాణాం మధ్యే స్వాభూషణవస్త్రాణాం పాతనం లంకాం
గత్వా రావణేన సీతాయాః స్వాంతఃపురే రక్షణం జనస్థానే గుప్తచరతయా
నివాసం కర్తుమష్టానాం రాక్షసానాం ప్రేషణం చ

హ్రీయమాణా తు వైదేహీ కంచినాథమపశ్యతీ |

దదర్శ గిరిశృంగస్థాన్ పంచ వానరపుంగవాన్ || 3.54.1 ||

1743

తేషాం మధ్యే విశాలాక్షీ కౌశేయం కనకప్రభం |

ఉత్తరీయం వరారోహా శుభాన్యాభరణాని చ || 3.54.2 ||

1744

ముమోచ యది రామాయ శంసేయురితి భామినీ |

వస్త్రముత్స్సృజ్య తన్మధ్యే నిక్షిప్తం సహభూషణం || 3.54.3 ||

1745

సంభ్రమాత్ తు దశగ్రీవస్తత్కర్మ చ న బుద్ధవాన్ |

పింగాక్షాస్తాం విశాలాక్షీం నేత్రైరనిమిషైరివ || 3.54.4 ||

1746

విక్రోశంతీం తదా సీతాం దదృశుర్వానరోత్తమాః |

స చ పంపామతిక్రమ్య లంకామభిముఖః పురీం || 3.54.5 ||

1747

జగామ మైథిలీం గృహ్య రుదతీం రాక్షసేశ్వరః |

తాం జహార సుసంహృష్టో రావణో మృత్యుమాత్మనః || 3.54.6 ||

1748

- ఉత్సంగేనైవ భుజగీం తీక్ష్ణదంష్ట్రాం మహావిషాం |
వనాని సరితః శైలాన్ సరాంసి చ విహాయసా || 3.54.7 || 1749
- స క్షిప్తం సమతీయాయ శరశ్చాపాదివ చ్యుతః |
తిమినక్రనికేతం తు వరుణాలయమక్షయం || 3.54.8 || 1750
- సరితాం శరణం గత్వా సమతీయాయ సాగరం |
సంభ్రమాత్ పరివృత్తోర్మీ రుద్ధమీనమహోరగః || 3.54.9 || 1751
- వైదేహ్యం హ్రీయమాణాయాం బభూవ వరుణాలయః |
అంతరిక్షగతా వాచః సస్పృజశ్చారణాస్తదా || 3.54.10 || 1752
- ఏతదంతో దశగ్రీవ ఇతి సిద్ధాస్తథాబ్రువన్ |
స తు సీతాం విచేష్టంతీమంకేనాదాయ రావణః || 3.54.11 || 1753
- ప్రవివేశ పురీం లంకాం రూపిణీం మృత్యుమాత్మనః |
సోఽభిగమ్య పురీం లంకాం సువిభక్తమహాపథాం || 3.54.12 || 1754
- సంరూఢకక్ష్యాం బహులాం స్వమంతఃపురమావిశత్ |
తత్ర తామసితాపాంగీం శోకమోహసమన్వితాం || 3.54.13 || 1755
- నిదధే రావణః సీతాం మయో మాయామివాసురీం |
అబ్రవీచ్ఛ దశగ్రీవః పిశాచీర్ఘోరదర్శనాః || 3.54.14 || 1756
- యథా నైనాం పుమాన్ స్త్రీ వా సీతాం పశ్యత్యసమ్మతః |
ముక్తామణిసువర్ణాని వస్త్రాణ్యాభరణాని చ || 3.54.15 || 1757
- యద్ యదిచ్ఛేత్ తదైవాస్యా దేయం మచ్ఛందతో యథా |
యా చ వక్ష్యతి వైదేహీం వచనం కించిదప్రియం || 3.54.16 || 1758

- అజ్ఞానాద్ యది వా జ్ఞానాన్న తస్యా జీవితం ప్రియం |
తథోక్త్వా రాక్షసీస్తాస్తు రాక్షసేంద్రః ప్రతాపవాన్ || 3.54.17 || 1759
- నిష్క్రమ్యాంతఃపురాత్ తస్మాత్ కిం కృత్యమితి చింతయన్ |
దదర్శాష్టౌ మహావీర్యాన్ రాక్షసాన్ పిశితాశనాన్ || 3.54.18 || 1760
- స తాన్ దృష్ట్వా మహావీర్యో వరదానేన మోహితః |
ఉవాచ తానిదం వాక్యం ప్రశస్య బలవీర్యతః || 3.54.19 || 1761
- నానాప్రహరణాః క్షిప్రమితో గచ్ఛత సత్వరాః |
జనస్థానం హతస్థానం భూతం పూర్వం ఖరాలయం || 3.54.20 || 1762
- తత్రాస్యతాం జనస్థానే శూన్యే నిహతరాక్షసే |
పౌరుషం బలమాశ్రిత్య త్రాసముత్సృజ్య దూరతః || 3.54.21 || 1763
- బహుసైన్యం మహావీర్యం జనస్థానే నివేశితం |
సదూషణఖరం యుద్ధే నిహతం రామసాయకైః || 3.54.22 || 1764
- తతః క్రోధో మమాపూర్వో ధైర్యస్యోపరి వర్ధతే |
వైరం చ సుమహజ్ఞాతం రామం ప్రతి సుదారుణం || 3.54.23 || 1765
- నిర్యాతయితుమిచ్ఛామి తచ్చ వైరం మహారిపోః |
నహి లప్స్యామ్యహం నిద్రామహత్వా సంయుగే రిపుం || 3.54.24 || 1766
- తం త్విదానీమహం హత్వా ఖరదూషణ ఘాతినం |
రామం శర్మోపలప్స్యామి ధనం లభ్యేవ నిర్ధనః || 3.54.25 || 1767
- జనస్థానే వసద్భిస్తు భవద్భి రామమాశ్రితా |
ప్రవృత్తిరుపనేతవ్యా కిం కరోతీతి తత్త్వతః || 3.54.26 || 1768
- అప్రమాదాచ్చ గంతవ్యం సర్వైరేవ నిశాచరైః |
కర్తవ్యశ్చ సదా యతో రాఘవస్య వధం ప్రతి || 3.54.27 || 1769

యుష్మాకం తు బలం జ్ఞాతం బహుశో రణమూర్ధని |

అతశ్చాస్మింజనస్థానే మయా యూయం నివేశితాః || 3.54.28 ||

1770

తతః ప్రియం వాక్యముపేత్య రాక్షసా

మహార్థమష్టావభివాద్య రావణం |

విహాయ లంకాం సహితాః ప్రతస్థిరే

యతో జనస్థానమలక్ష్మదర్శనాః || 3.54.29 ||

1771

తతస్తు సీతాముపలభ్య రావణః

సుసంప్రహృష్టః పరిగృహ్య మైథిలీం |

ప్రసజ్య రామేణ చ వైరముత్తమం

బభూవ మోహాన్ముదితః స రావణః || 3.54.30 ||

1772

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుఃపంచాశః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచపంచాశః సర్గః ॥

రావణః సీతాం స్వాంతఃపురం దర్శయిత్వా త్వం మే భార్యా భవేతి పైరయత్

- సందిశ్య రాక్షసాన్ ఘోరాన్ రావణోఽఘౌ మహాబలాన్ |
 ఆత్మానం బుద్ధివైక్లవ్యాత్ కృతకృత్యమమన్యత || 3.55.1 || 1773
- స చింతయానో వైదేహీం కామబాణైః ప్రవీడితః |
 ప్రవివేశ గృహం రమ్యం సీతాం ద్రష్టుమభిత్వరన్ || 3.55.2 || 1774
- స ప్రవిశ్య తు తద్వేశ్మ రావణో రాక్షసాధిపః |
 అపశ్యద్ రాక్షసీమధ్యే సీతాం దుఃఖపరాయణాం || 3.55.3 || 1775
- అశ్రుపూర్ణముఖీం దీనాం శోకభారావవీడితాం |
 వాయువేగైరివాక్రాంతాం మజ్జంతీం నావమర్ణవే || 3.55.4 || 1776
- మృగయాథపరిభ్రష్టాం మృగీం శ్వభిరివావృతాం |
 అధోగతముఖీం సీతాం తామభ్యేత్య నిశాచరః || 3.55.5 || 1777
- తాం తు శోకవశాద్ దీనామవశాం రాక్షసాధిపః |
 స బలాద్ దర్శయామాస గృహం దేవగృహోపమం || 3.55.6 || 1778
- హర్మ్యప్రాసాదసంబాధం స్త్రీసహస్రనిషేవితం |
 నానాపక్షిగణైర్లుప్తం నానారత్నసమన్వితం || 3.55.7 || 1779

- దాంతకైస్తాపనీయైశ్చ స్ఫాటికై రాజతైస్తథా |
వజ్రవైదూర్యచిత్రైశ్చ స్తంభైర్దృష్టిమనోరమైః || 3.55.8 || 1780
- దివ్యదుందుభినిర్హోషం తప్తకాంచనభూషణం |
సోపానం కాంచనం చిత్రమారురోహ తయా సహ || 3.55.9 || 1781
- దాంతకా రాజతాశ్చైవ గవాక్షాః ప్రియదర్శనాః |
హేమజాలావృతాశ్చాసంస్తత్ర ప్రాసాదపంక్తయః || 3.55.10 || 1782
- సుధామణివిచిత్రాణి భూమిభాగాని సర్వశః |
దశగ్రీవః స్వభవనే ప్రాదర్శయత మైథిలీం || 3.55.11 || 1783
- దీర్ఘికాః పుష్కరిణ్యశ్చ నానాపుష్పసమావృతాః |
రావణో దర్శయామాస సీతాం శోకపరాయణాం || 3.55.12 || 1784
- దర్శయిత్వా తు వైదేహీం కృత్స్నం తద్భవనోత్తమం |
ఉవాచ వాక్యం పాపాత్మా సీతాం లోభితుమిచ్ఛయా || 3.55.13 || 1785
- దశ రాక్షసకోట్యశ్చ ద్వావింశతిరథాపరాః |
వర్జయిత్వా జరావృద్ధాన్ బాలాంశ్చ రజనీచరాన్ || 3.55.14 || 1786
- తేషాం ప్రభురహం సీతే సర్వేషాం భీమకర్మణాం |
సహస్రమేకమేకస్య మమ కార్యపురఃసరం || 3.55.15 || 1787
- యదిదం రాజ్యతంత్రం మే త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితం |
జీవితం చ విశాలాక్షి త్వం మే ప్రాణైర్గరీయసీ || 3.55.16 || 1788
- బహ్వీనాముత్తమస్త్రీణాం మమ యోఽసౌ పరిగ్రహాః |
తాసాం త్వమ్వశ్వరీ సీతే మమ భార్యా భవ ప్రియే || 3.55.17 || 1789

- సాధు కిం తేఽన్యథాబుద్ధ్యా రోచయస్వ వచో మమ |
భజస్వ మాభితప్తస్య ప్రసాదం కర్తుమర్హసి || 3.55.18 || 1790
- పరిక్షిప్తా సముద్రేణ లంకేయం శతయోజనా |
నేయం ధర్షయితుం శక్యా సేంద్రైరపి సురాసురైః || 3.55.19 || 1791
- న దేవేషు న యక్షేషు న గంధర్వేషు నర్షిషు |
అహం పశ్యామి లోకేషు యో మే వీర్యసమో భవేత్ || 3.55.20 || 1792
- రాజ్యభ్రష్టేన దీనేన తాపసేన పదాతినా |
కిం కరిష్యసి రామేణ మానుషేణాల్పతేజసా || 3.55.21 || 1793
- భజస్వ సీతే మామేవ భర్తాహం సదృశస్తవ |
యౌవనం త్వద్భ్రవం భీరు రమస్వేహ మయా సహ || 3.55.22 || 1794
- దర్శనే మా కృథా బుద్ధిం రాఘవస్య వరాననే |
కాస్య శక్తిరిహంగంతుమపి సీతే మనోరథైః || 3.55.23 || 1795
- న శక్యో వాయురాకాశే పాశైర్బద్ధం మహాజవః |
దీప్యమానస్య వాప్యగ్నేర్వహీతుం విమలాః శిఖాః || 3.55.24 || 1796
- త్రయాణామపి లోకానాం న తం పశ్యామి శోభనే |
విక్రమేణ నయేద్ యస్త్వాం మద్భావలపరిపాలితాం || 3.55.25 || 1797
- లంకాయాః సుమహద్రాజ్యమిదం త్వమనుపాలయ |
త్వత్ప్రేష్యా మద్విధాశ్చైవ దేవాశ్చాపి చరాచరం || 3.55.26 || 1798
- అభిషేకజలక్లిన్నా తుష్టా చ రమయస్వ చ |
దుష్కృతం యత్పురా కర్మ వనవాసేన తద్గతం || 3.55.27 || 1799
- యచ్చ తే సుకృతం కర్మ తస్యేహ ఫలమాప్నుహి |
ఇహ సర్వాణి మాల్యాని దివ్యగంధాని మైథిలి || 3.55.28 || 1800

- భూషణాని చ ముఖ్యాని తాని సేవ మయా సహ |
పుష్పకం నామ సుశ్రోణీ భ్రాతుర్వైశ్రవణస్య మే || 3.55.29 || 1801
- విమానం సూర్యసంకాశం తరసా నిర్జితం రణే |
విశాలం రమణీయం చ తద్ద్విమానం మనోజవం || 3.55.30 || 1802
- తత్ర సీతే మయా సార్థం విహరస్వ యథాసుఖం |
వదనం పద్మసంకాశం విమలం చారుదర్శనం || 3.55.31 || 1803
- శోకార్తం తు వరారోహే న భ్రాజతి వరాననే |
ఏవం వదతి తస్మిన్ సా వస్త్రాంతేన వరాంగనా || 3.55.32 || 1804
- పిథాయేందునిభం సీతా మందమశ్రూణ్యవర్తయత్ |
ధ్యాయంతీం తామివాస్వస్థాం సీతాం చింతాహతప్రభాం || 3.55.33 || 1805
- ఉవాచ వచనం వీరో రావణో రజనీచరః |
అలం వ్రీడేన వైదేహి ధర్మలోపకృతేన తే || 3.55.34 || 1806
- ఆర్షోఽయం దేవి నిష్పందో యస్త్యామభిభవిష్యతి |
ఏతౌ పాదౌ మయా స్నిగ్ధౌ శిరోభిః పరిపీడితౌ || 3.55.35 || 1807
- ప్రసాదం కురు మే క్షిప్రం వశ్యో దాసోఽహమస్మి తే |
ఇమాః శూన్యా మయా వాచః శుష్యమాణేన భాషితాః || 3.55.36 || 1808
- న చాపి రావణః కాంచిన్మూర్ధ్నా స్త్రీం ప్రణమేత హ |
ఏవముక్త్యా దశగ్రీవో మైథిలీం జనకాత్మజాం |
కృతాంతవశమాపన్నో మమేయమితి మన్యతే || 3.55.37 || 1809
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచపంచాశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షట్పంచాశః సర్గః ॥

సీతా శ్రీరామే స్వానురాగం సందర్శ్య రావణం భర్త్యయామాస
రావణస్యాజ్ఞయా రాక్షస్యస్తామశోకవాటికాం నీత్యా భీషయామాసుః

సా తథోక్తా తు వైదేహీ నిర్భయా శోకకర్కితా |

తృణమంతరతః కృత్వా రావణం ప్రత్యభాషత || 3.56.1 ||

1810

రాజా దశరథో నామ ధర్మసేతురివాచలః |

సత్యసంధః పరిజ్ఞాతో యస్య పుత్రః స రాఘవః || 3.56.2 ||

1811

రామో నామ స ధర్మాత్మా త్రిషు లోకేషు విశ్రుతః |

దీర్ఘబాహుర్విశాలాక్షో దైవతం స పతిర్మమ || 3.56.3 ||

1812

ఇక్ష్వాకూణాం కులే జాతః సింహస్కంధో మహాద్యుతిః |

లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా యస్తే ప్రాణాన్ వధిష్యతి || 3.56.4 ||

1813

ప్రత్యక్షం యద్యహం తస్య త్వయా వై ధర్షితా బలాత్ |

శయితా త్వం హతః సంఖ్యే జనస్థానే యథా ఖరః || 3.56.5 ||

1814

య ఏతే రాక్షసాః ప్రోక్తా ఘోరరూపా మహాబలాః |

రాఘవే నిర్విషాః సర్వే సుపర్ణే పన్నగా యథా || 3.56.6 ||

1815

తస్య జ్యావిప్రముక్తాస్తే శరాః కాంచనభూషణాః |

శరీరం విధమిష్యంతి గంగాకూలమివోర్మయః || 3.56.7 ||

1816

- అసురైర్వా సురైర్వా త్వం యద్యవధ్యోఽసి రావణ |
ఉత్పాద్య సుమహద్ వైరం జీవంస్తస్య న మోక్ష్యసే || 3.56.8 || 1817
- స తే జీవితశేషస్య రాఘవోఽంతకరో బలీ |
పశోర్యూపగతస్యేవ జీవితం తవ దుర్లభం || 3.56.9 || 1818
- యది పశ్యేత్ స రామస్త్వాం రోషదీప్తేన చక్షుషా |
రక్షస్త్వమద్య నిర్దగ్ధో యథా రుద్రేణ మన్మథః || 3.56.10 || 1819
- యశ్చంద్రం నభసో భూమౌ పాతయేన్నాశయేత వా |
సాగరం శోషయేద్ వాపి స సీతాం మోచయేదిహ || 3.56.11 || 1820
- గతాసుస్త్వం గతశ్రీకో గతసత్త్వో గతేంద్రియః |
లంకా వైధవ్యసంయుక్తా త్వత్కృతేన భవిష్యతి || 3.56.12 || 1821
- న తే పాపమిదం కర్మ సుఖోదర్కం భవిష్యతి |
యాహం నీతా వినాభావం పతిపార్శ్వాత్ త్వయా బలాత్ || 3.56.13 || 1822
- స హి దేవరసంయుక్తో మమ భర్తా మహాద్యుతిః |
నిర్భయో వీర్యమాశ్రిత్య శూన్యే వసతి దండకే || 3.56.14 || 1823
- స తే వీర్యం బలం దర్పముత్సేకం చ తథావిధం |
అపనేష్యతి గాత్రేభ్యః శరవర్షేణ సంయుగే || 3.56.15 || 1824
- యదా వినాశో భూతానాం దృశ్యతే కాలచోదితః |
తదా కార్యే ప్రమాద్యంతి నరాః కాలవశం గతాః || 3.56.16 || 1825
- మాం ప్రధృష్య స తే కాలః ప్రాప్తోఽయం రాక్షసాధమ |
ఆత్మనో రాక్షసానాం చ వధాయాంతఃపురస్య చ || 3.56.17 || 1826

- న శక్యా యజ్ఞమధ్యస్థా వేదిః స్రుగ్భాండమండితా |
ద్విజాతిమంత్రసంప్రతా చండాలేనావమర్దితుం || 3.56.18 || 1827
- తథాహం ధర్మనిత్యస్య ధర్మపత్నీ దృఢవ్రతా |
త్వయా స్పృష్టం న శక్యాహం రాక్షసాధమ పాపినా || 3.56.19 || 1828
- క్రీడంతీ రాజహంసేన పద్మషండేషు నిత్యశః |
హంసీ సా తృణమధ్యస్థం కథం ద్రక్ష్యేత మధుకం || 3.56.20 || 1829
- ఇదం శరీరం నిఃసంజ్ఞం బంధ వా ఘాతయస్వ వా |
నేదం శరీరం రక్ష్యం మే జీవితం వాపి రాక్షస || 3.56.21 || 1830
- న తు శక్యమపక్రోశం పృథివ్యాం దాతుమాత్మనః |
ఏవముక్త్యా తు వైదేహీ క్రోధాత్ సుపరుషం వచః || 3.56.22 || 1831
- రావణం జానకీ తత్ర పునర్నోవాచ కించన |
సీతాయా వచనం శ్రుత్వా పరుషం రోమహర్షణం || 3.56.23 || 1832
- ప్రత్యువాచ తతః సీతాం భయసందర్శనం వచః |
శృణు మైథిలీ మద్వాక్యం మాసాన్ ద్వాదశ భామిని || 3.56.24 || 1833
- కాలేనానేన నాభ్యేషి యది మాం చారుహాసిని |
తతస్త్వాం ప్రాతరాశార్థం సూదాశ్చేత్స్యంతి లేశశః || 3.56.25 || 1834
- ఇత్యుక్త్వా పరుషం వాక్యం రావణః శత్రురావణః |
రాక్షసీశ్చ తతః క్రుద్ధ ఇదం వచనమబ్రవీత్ || 3.56.26 || 1835
- శీఘ్రమేవ హి రాక్షసోఽవిరూపా ఘోరదర్శనాః |
దర్శమస్యాపనేష్యంతు మాంసశోణితభోజనాః || 3.56.27 || 1836

- వచనాదేవ తాస్తస్య సుఘోరా ఘోరదర్శనాః |
కృతప్రాంజలయో భూత్వా మైథిలీం పర్యవారయన్ || 3.56.28 || 1837
- స తాః ప్రోవాచ రాజాసౌ రావణో ఘోరదర్శనాః |
ప్రచల్య చరణోత్కర్షైర్దారయన్నివ మేదినీం || 3.56.29 || 1838
- అశోకవనికామధ్యే మైథిలీ నీయతామితి |
తత్రేయం రక్షతాం గూఢం యుష్మాభిః పరివారితా || 3.56.30 || 1839
- తత్రైనాం తర్జనైర్హోరైః పునః సాంత్యైశ్చ మైథిలీం |
ఆనయధ్వం వశం సర్వా వన్యాం గజవధూమివ || 3.56.31 || 1840
- ఇతి ప్రతిసమాదిష్టా రాక్షసో రావణేన తాః |
అశోకవనికాం జగ్ముర్మైథిలీం పరిగృహ్య తు || 3.56.32 || 1841
- సర్వకామఫలైర్వృక్షైర్నానాపుష్పఫలైర్వృతాం |
సర్వకాలమదైశ్చాపి ద్విజైః సముపసేవితాం || 3.56.33 || 1842
- సా తు శోకపరీతాంగీ మైథిలీ జనకాత్మజా |
రాక్షసీవశమాపన్నా వ్యాఘ్రీణాం హరిణీ యథా || 3.56.34 || 1843
- శోకేన మహతా గ్రస్తా మైథిలీ జనకాత్మజా |
న శర్మ లభతే భీరుః పాశబద్ధా మృగీ యథా || 3.56.35 || 1844
- న విందతే తత్ర తు శర్మ మైథిలీ
విరూపనేత్రాభిరతీవ తర్జితా |
పతిం స్మరంతీ దయితం చ దేవరం
విచేతనాభూద్ భయశోకపీడితా || 3.56.36 || 1845
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షట్పంచాశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ప్రక్షిప్తః సర్గః ॥

బ్రహ్మణ ఆదేశేనేంద్రస్య నిద్రయా సహ లంకాయాం ప్రవేశస్తేన సీతాయై
దివ్యక్షీరస్య దానం తథా విసృష్టస్య తస్య తతో నివర్తనం చ

ప్రవేశితాయాం సీతాయాం లంకాం ప్రతి పితామహాః |
తదా ప్రోవాచ దేవేంద్రం పరితుష్టం శతక్రతుం || 1 ||

1846

త్రైలోక్యస్య హితార్థాయ రక్షసామహితాయ చ |
లంకాం ప్రవేశితా సీతా రావణేన దురాత్మనా || 2 ||

1847

పతివ్రతా మహాభాగా నిత్యం చైవ సుఖైధితా |
అపశ్యంతీ చ భర్తారం పశ్యంతీ రాక్షసీజనం || 3 ||

1848

రాక్షసీభిః పరివృతా భర్తృదర్శనలాలసా |
నివిష్టా హి పురీ లంకా తీరే నదనదీపతేః || 4 ||

1849

కథం జ్ఞాస్యతి తాం రామస్తత్రస్థాం తామనిందితాం |
దుఃఖం సంచింతయంతీ సా బహుశః పరిదుర్లభా || 5 ||

1850

ప్రాణయాత్రామకుర్వాణా ప్రాణాంస్త్యక్ష్వత్యసంశయం |
స భూయః సంశయో జాతః సీతాయాః ప్రాణసంక్షయే || 6 ||

1851

స త్వం శీఘ్రమితో గత్వా సీతాం పశ్య శుభాననాం |
ప్రవిశ్య నగరీం లంకాం ప్రయచ్ఛ హవిరుత్తమం || 7 ||

1852

- ఏవముక్తోఽథ దేవేంద్రః పురీం రావణపాలితాం ।
ఆగచ్ఛన్నీద్రయా సార్థం భగవాన్ పాకశాసనః ॥ 8 ॥ 1853
- నిద్రాం చోవాచ గచ్ఛ త్వం రాక్షసాన్ సంప్రమోహయ ।
సా తథోక్తా మఘవతా దేవీ పరమహర్షితా ॥ 9 ॥ 1854
- దేవకార్యార్థసిద్ధ్యర్థం ప్రామోహయత రాక్షసాన్ ।
ఏతస్మిన్నంతరే దేవః సహస్రాక్షః శచీపతిః ॥ 10 ॥ 1855
- ఆససాద వనస్థాం తాం వచనం చేదమబ్రవీత్ ।
దేవరాజోఽస్మి భద్రం తే ఇహ చాస్మి శుచిస్మితే ॥ 11 ॥ 1856
- అహం త్వాం కార్యసిద్ధ్యర్థం రాఘవస్య మహాత్మనః ।
సాహాయ్యం కల్పయిష్యామి మా శుచో జనకాత్మజే ॥ 12 ॥ 1857
- మత్ప్రసాదాత్ సముద్రం స తరిష్యతి బలైః సహ ।
మయైవేహ చ రాక్షసోఽమాయయా మోహితాః శుభే ॥ 13 ॥ 1858
- తస్మాదన్నమిదం సీతే హవిష్యాన్నమహం స్వయం ।
స త్వాం సంగృహ్య వైదేహి ఆగతః సహ నిద్రయా ॥ 14 ॥ 1859
- ఏతదత్స్యసి మద్ధస్తాన్న త్వాం బాధిష్యతే శుభే ।
క్షుధా తృషా చ రంభోరు వర్షాణామయుతైరపి ॥ 15 ॥ 1860
- ఏవముక్తా తు దేవేంద్రమువాచ పరిశంకితా ।
కథం జానామి దేవేంద్రం త్వామిహస్థం శచీపతిం ॥ 16 ॥ 1861
- దేవలింగాని దృష్టాని రామలక్ష్మణసన్నిధౌ ।
తాని దర్శయ దేవేంద్ర యది త్వం దేవరాట్ స్వయం ॥ 17 ॥ 1862

- సీతాయా వచనం శ్రుత్వా తథా చక్రే శచీపతిః |
పృథివీం నాస్పృశత్ పద్భ్యామనిమేషేక్షణాని చ || 18 || 1863
- అరజోఽంబరధారీ చ నమ్లనకుసుమస్తథా |
తం జ్ఞాత్వా లక్షణైః సీతా వాసవం పరిహర్షితా || 19 || 1864
- ఉవాచ వాక్యం రుదతీ భగవన్ రాఘవం ప్రతి |
సహ భ్రాత్రా మహాబాహుర్ద్విష్ట్యా మే శ్రుతిమాగతః || 20 || 1865
- యథా మే శ్వశురో రాజా యథా చ మిథిలాధిపః |
తథా త్వామద్య పశ్యామి సనాథో మే పతిస్త్యయా || 21 || 1866
- తవాజ్ఞయా చ దేవేంద్ర పయోభూతమిదం హవిః |
అశిష్యామి త్వయా దత్తం రఘూణాం కులవర్ధనం || 22 || 1867
- ఇంద్రహస్తాద్ గృహీత్వా తత్ పాయసం సా శుచిస్మితా |
న్యవేదయత భర్తే సా లక్షణాయ చ మైథిలీ || 23 || 1868
- యది జీవతి మే భర్తా సహ భ్రాత్రా మహాబలః |
ఇదమస్తు తయోర్భక్త్యా తదాశ్నాత్ పాయసం స్వయం || 24 || 1869
- ఇతీవ తత్ ప్రాశ్య హవిర్వరాననా జహౌ క్షుధాదుఃఖసముద్భవం చ తం |
ఇంద్రాత్ ప్రవృత్తిముపలభ్య జానకీ కాకుత్స్థయోః ప్రీతమనా బభూవ || 25 || 1870
- స చాపి శక్రస్త్రిదివాలయం తదా
ప్రీతో యయౌ రాఘవకార్యసిద్ధయే |
ఆమంత్త్య సీతాం స తతో మహాత్మా
జగామ నిద్రాసహితః స్వమాలయం || 26 || 1871

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ప్రక్షిప్తః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తపంచాశః సర్గః ॥

శ్రీరామస్య మృగం హత్వా నివర్తనం మార్గేఽపశకునం దృష్ట్వా తస్య చింతా
తత్ర మిలితం లక్ష్మణముపాలభ్య సీతావిషయకసంకటస్య తేనాశంకనం

- రాక్షసం మృగరూపేణ చరంతం కామరూపిణం |
నిహత్య రామో మారీచం తూర్ణం పథి న్యవర్తత || 3.57.1 || 1872
- తస్య సంత్వరమాణస్య ద్రష్టుకామస్య మైథిలీం |
క్రూరస్వనోఽథ గోమాయుర్విసనాదాస్య పృష్ఠతః || 3.57.2 || 1873
- స తస్య స్వరమాజ్ఞాయ దారుణం రోమహర్షణం |
చింతయామాస గోమాయోః స్వరేణ పరిశంకితః || 3.57.3 || 1874
- అశుభం బత మన్యేఽహం గోమాయుర్వాశ్యతే యథా |
స్వస్తి స్యాదపి వైదేహ్య రాక్షసైర్భక్ష్ణం వినా || 3.57.4 || 1875
- మారీచేన తు విజ్ఞాయ స్వరమాలక్ష్మ మామకం |
విక్రుష్టం మృగరూపేణ లక్ష్మణః శృణుయాద్ యది || 3.57.5 || 1876
- స సౌమిత్రిః స్వరం శ్రుత్వా తాం చ హిత్వాథ మైథిలీం |
తయైవ ప్రహితః క్షిప్రం మత్సకాశమిహైష్యతి || 3.57.6 || 1877
- రాక్షసైః సహితైర్నూనం సీతాయా ఈప్సితో వధః |
కాంచనశ్చ మృగో భూత్వా వ్యపనీయాశ్రమాత్తు మాం || 3.57.7 || 1878

- దూరం నీత్వాథ మారీచో రాక్షసోఽభూచ్ఛరాహతః |
 హా లక్ష్మణ హతోఽస్మీతి యద్వాక్యం వ్యాజహార హా || 3.57.8 || 1879
- అపి స్వస్తి భవేద్ ద్వాభ్యాం రహితాభ్యాం మయా వనే |
 జనస్థాననిమిత్తం హి కృతవైరోఽస్మి రాక్షసైః || 3.57.9 || 1880
- నిమిత్తాని చ ఘోరాణి దృశ్యంతేఽద్య బహూని చ |
 ఇత్యేవం చింతయన్ రామః శ్రుత్వా గోమాయునిఃస్వనం || 3.57.10 || 1881
- నివర్తమానస్త్వరితో జగామాశ్రమమాత్మవాన్ |
 ఆత్మనశ్చాపనయనం మృగరూపేణ రక్షసా || 3.57.11 || 1882
- ఆజగామ జనస్థానం రాఘవః పరిశంకితః |
 తం దీనమానసం దీనమాసేదుర్మృగపక్షిణః || 3.57.12 || 1883
- సవ్యం కృత్వా మహాత్మానం ఘోరాంశ్చ ససృజః స్వరాన్ |
 తాని దృష్ట్వా నిమిత్తాని మహాఘోరాణి రాఘవః |
 న్యవర్తతాథ త్వరితో జవేనాశ్రమమాత్మనః || 3.57.13 || 1884
- తతో లక్ష్మణమాయాంతం దదర్శ విగతప్రభం |
 తతోఽవిదూరే రామేణ సమీయాయ స లక్ష్మణః || 3.57.14 || 1885
- విషణ్ణః సన్ విషణ్ణేన దుఃఖితో దుఃఖభాగినా |
 స జగర్హేఽథ తం భ్రాతా దృష్ట్వా లక్ష్మణమాగతం || 3.57.15 || 1886
- విహాయ సీతాం విజనే వనే రాక్షససేవితే |
 గృహీత్వా చ కరం సవ్యం లక్ష్మణం రఘునందనః || 3.57.16 || 1887
- ఉవాచ మధురోదర్శమిదం పరుషమార్తవత్ |
 అహో లక్ష్మణ గర్హ్యం తే కృతం యత్ త్వం విహాయ తాం || 3.57.17 || 1888

- సీతామిహాగతః సౌమ్య కచ్చిత్ స్వస్తి భవేదితి |
న మేఽస్తి సంశయో వీర సర్వథా జనకాత్మజా || 3.57.18 || 1889
- వినష్టా భక్తితా వాపి రాక్షసైర్వనచారిభిః |
అశుభాన్యేవ భూయిష్ఠం యథా ప్రాదుర్భవంతి మే || 3.57.19 || 1890
- అపి లక్ష్మణ సీతాయాః సామగ్న్యం ప్రాప్నుయామహే |
జీవంత్యాః పురుషవ్యాఘ్ర సుతాయా జనకస్య వై || 3.57.20 || 1891
- యథా వై మృగసంఘాశ్చ గోమాయుశ్చైవ భైరవం |
వాశ్యంతే శకునాశ్చాపి ప్రదీప్తామభితో దిశం |
అపి స్వస్తి భవేత్ తస్యా రాజపుత్ర్యా మహాబల || 3.57.21 || 1892
- ఇదం హి రక్షో మృగసన్నికాశం
ప్రలోభ్య మాం దూరమనుప్రయాతం |
హతం కథంచిన్మహతా శ్రమేణ
స రాక్షసోఽభూన్మ్ర్యమాణ ఏవ || 3.57.22 || 1893
- మనశ్చ మే దీనమిహాప్రహృష్టం
చక్షుశ్చ సవ్యం కురుతే వికారం |
అసంశయం లక్ష్మణ నాస్తి సీతా
హృతా మృతా వా పథి వర్తతే వా || 3.57.23 || 1894
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తపంచాశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టపంచాశః సర్గః ॥

పథి వివిధామాశంకాం కుర్వతో లక్ష్మణసహితస్య శ్రీరామస్య స్వాశ్రమే
ఆగమనం తత్ర సీతామదృష్ట్వా వ్యథాయాం నిమజ్జనం

స దృష్ట్వా లక్ష్మణం దీనం శూన్యం దశరథాత్మజః |

పర్యవృచ్ఛత ధర్మాత్మా వైదేహీమాగతం వినా || 3.58.1 ||

1895

ప్రస్థితం దండకారణ్యం యా మామనుజగామ హ |

క్వ సా లక్ష్మణ వైదేహీ యాం హిత్వా త్వమిహాగతః || 3.58.2 ||

1896

రాజ్యభ్రష్టస్య దీనస్య దండకాన్ పరిధావతః |

క్వ సా దుఃఖసహాయా మే వైదేహీ తనుమధ్యమా || 3.58.3 ||

1897

యాం వినా నోత్సహే వీర ముహూర్తమపి జీవితం |

క్వ సా ప్రాణసహాయా మే సీతా సురసుతోపమా || 3.58.4 ||

1898

పతిత్వమమరాణాం హి పృథివ్యాశ్చాపి లక్ష్మణ |

వినా తాం తపనీయాభాం నేచ్ఛేయం జనకాత్మజాం || 3.58.5 ||

1899

కచ్చిజ్ఞీవతి వైదేహీ ప్రాణైః ప్రియతరా మమ |

కచ్చిత్ ప్రవ్రాజనం వీర న మే మిథ్యా భవిష్యతి || 3.58.6 ||

1900

సీతానిమిత్తం సౌమిత్రే మృతే మయి గతే త్వయి |

కచ్చిత్ సకామా కైకీయీ సుఖితా సా భవిష్యతి || 3.58.7 ||

1901

- సపుత్రరాజ్యాం సిద్ధార్థాం మృతపుత్రా తపస్వినీ |
ఉపస్థాస్యతి కౌసల్యా కచ్ఛిత్ సౌమ్యేన కైకయాం || 3.58.8 || 1902
- యది జీవతి వైదేహీ గమిష్యామ్యాశ్రమం పునః |
సంవృతా యది వృతా సా ప్రాణాంస్త్యక్ష్యామి లక్ష్మణ || 3.58.9 || 1903
- యది మామాశ్రమగతం వైదేహీ నాభిభాషతే |
పురః ప్రహసితా సీతా వినశిష్యామి లక్ష్మణ || 3.58.10 || 1904
- బ్రూహి లక్ష్మణ వైదేహీ యది జీవతి వా న వా |
త్వయి ప్రమత్తే రక్షోభిర్భక్తితా వా తపస్వినీ || 3.58.11 || 1905
- సుకుమారీ చ బాలా చ నిత్యం చాదుఃఖభాగినీ |
మద్వియోగేన వైదేహీ వ్యక్తం శోచతి దుర్మనాః || 3.58.12 || 1906
- సర్వథా రక్షసా తేన జిహ్మాన సుదురాత్మనా |
వదతా లక్ష్మణేత్యుచ్చైస్తవాపి జనితం భయం || 3.58.13 || 1907
- శ్రుతశ్చ మన్యే వైదేహ్యా స స్వరః సదృశో మమ |
త్రస్తయా ప్రేషితస్త్యం చ ద్రష్టుం మాం శీఘ్రమాగతః || 3.58.14 || 1908
- సర్వథా తు కృతం కష్టం సీతాముత్సృజతా వనే |
ప్రతికర్తుం నృశంసానాం రక్షసాం దత్తమంతరం || 3.58.15 || 1909
- దుఃఖితాః ఖరఘాతేన రాక్షసాః పిశితాశనాః |
తైః సీతా నిహతా ఘోరైర్భవిష్యతి న సంశయః || 3.58.16 || 1910
- అహోఽస్మి వ్యసనే మగ్నః సర్వథా రిపునాశన |
కిం త్విదానీం కరిష్యామి శంకే ప్రాప్తవ్యమీదృశం || 3.58.17 || 1911

ఇతి సీతాం వరారోహం చింతయన్నేవ రాఘవః |
ఆజగామ జనస్థానం త్వరయా సహలక్ష్మణః || 3.58.18 ||

1912

విగర్హమాణోఽనుజమార్తరూపం
క్షుధాశ్రమేణైవ పిపాసయా చ |
వినిఃశ్వసఇబ్బుష్కముఖో విషణ్ణః
ప్రతిశ్రయం ప్రాప్య సమీక్ష్య శూన్యం || 3.58.19 ||

1913

స్వమాశ్రమం స ప్రవిగాహ్య వీరో
విహారదేశాననుస్సృత్య కాంశ్చిత్ |
ఏతత్తదిత్యేవ నివాసభూమౌ
ప్రహృష్టరోమా వ్యథితో బభూవ || 3.58.20 ||

1914

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టపంచాశః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనషష్ఠితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణయోర్వార్తాలాపః

అథాశ్రమాదుపావృత్తమంతరా రఘునందనః |

పరిపప్రచ్ఛ సౌమిత్రిం రామో దుఃఖాదిదం వచః || 3.59.1 ||

1915

తమువాచ కిమర్థం త్వమాగతోఽపాస్య మైథిలీం |

యదా సా తవ విశ్వాసాద్ వనే విరహితా మయా || 3.59.2 ||

1916

దృష్ట్వైవాభ్యాగతం త్వాం మే మైథిలీం త్యజ్య లక్ష్మణ |

శంకమానం మహాత్ పాపం యత్సత్యం వ్యథితం మనః || 3.59.3 ||

1917

స్ఫురతే నయనం సవ్యం బాహుశ్చ హృదయం చ మే |

దృష్ట్వా లక్ష్మణ దూరే త్వాం సీతావిరహితం పథి || 3.59.4 ||

1918

ఏవముక్తస్తు సౌమిత్రిర్లక్ష్మణః శుభలక్షణః |

భూయో దుఃఖసమావిష్టో దుఖితం రామమబ్రవీత్ || 3.59.5 ||

1919

న స్వయం కామకారేణ తాం త్వక్త్వాహమిహాగతః |

ప్రచోదితస్తయైవోగైస్త్యత్సకాశమిహాగతః || 3.59.6 ||

1920

ఆర్యేణేవ పరిక్రుష్టం లక్ష్మణేతి సువిస్వరం |

పరిత్రాహీతి యద్వాక్యం మైథిల్యాస్తచ్చృతిం గతం || 3.59.7 ||

1921

- సా తమార్తస్వరం శ్రుత్వా తవ స్నేహాన మైథిలీ |
గచ్ఛ గచ్ఛేతి మామాశు రుదతీ భయవిక్లవా || 3.59.8 || 1922
- ప్రచోద్యమానేన మయా గచ్ఛేతి బహుశస్తయా |
ప్రతుక్తా మైథిలీ వాక్యమిదం తత్ ప్రత్యయాన్వితం || 3.59.9 || 1923
- న తత్ పశ్యామ్యహం రక్షో యదస్య భయమావహేత్ |
నిర్వృతా భవ నాస్త్యేతత్ కేనాప్యేతదుదాహృతం || 3.59.10 || 1924
- విగర్హితం చ నీచం చ కథమార్యోఽభిధాస్యతి |
త్రాహీతి వచనం సీతే యస్తాయేత్ త్రిదశానపి || 3.59.11 || 1925
- కిన్నిమిత్తం తు కేనాపి భ్రాతురాలంబ్య మే స్వరం |
విస్వరం వ్యాహృతం వాక్యం లక్ష్మణ త్రాహి మామితి || 3.59.12 || 1926
- రాక్షసేనేరితం వాక్యం త్రాసాత్ త్రాహీతి శోభనే |
న భవత్యా వ్యథా కార్యా కునారీజనసేవితా || 3.59.13 || 1927
- అలం విక్లవతాం గంతుం స్వస్థా భవ నిరుత్సుకా |
న చాస్తి త్రిషు లోకేషు పుమాన్ యో రాఘవం రణే || 3.59.14 || 1928
- జాతో వా జాయమానో వా సంయుగే యః పరాజయేత్ |
అజేయో రాఘవో యుద్ధే దేవైః శక్రపురోగమైః || 3.59.15 || 1929
- ఏవముక్తా తు వైదేహీ పరిమోహితచేతనా |
ఉవాచాశ్రూణి ముంచంతీ దారుణం మామిదం వచః || 3.59.16 || 1930
- భావో మయి తవాత్యర్థపాప ఏవ నివేశితః |
వినష్టే భ్రాతరి ప్రాప్తం న చ త్వం మామవాప్యసే || 3.59.17 || 1931

- సంకేతాద్ భరతేన త్వం రామం సమనుగచ్ఛసి |
క్రోశంతం హి యథాత్యర్థం నైనమభ్యవపద్యసే || 3.59.18 || 1932
- రిపుః ప్రచ్ఛన్నచారీ త్వం మదర్థమనుగచ్ఛసి |
రాఘవస్యాంతరం ప్రేప్సుస్తథైనం నాభిపద్యసే || 3.59.19 || 1933
- ఏవముక్తస్తు వైదేహ్యా సంరభ్యో రక్తలోచనః |
క్రోధాత్ ప్రస్ఫురమాణోష్ఠ ఆశ్రమాదభినిర్గతః || 3.59.20 || 1934
- ఏవం బ్రువాణం సౌమిత్రిం రామః సంతాపమోహితః |
అబ్రవీద్ దుష్కృతం సౌమ్య తాం వినా త్వమిహాగతః || 3.59.21 || 1935
- జానన్నపి సమర్థం మాం రక్షసామపవారణే |
అనేన క్రోధవాక్యేన మైథిల్యా నిర్గతో భవాన్ || 3.59.22 || 1936
- నహి తే పరితుష్యామి త్యక్త్వా యదసి మైథిలీం |
క్రుద్ధాయాః పరుషం శ్రుత్వా స్త్రియా యత్ త్వమిహాగతః || 3.59.23 || 1937
- సర్వథా త్వపనీతం తే సీతయా యత్ ప్రచోదితః |
క్రోధస్య వశమాగమ్య నాకరోః శాసనం మమ || 3.59.24 || 1938
- అసౌ హి రాక్షసః శేతే శరేణాభిహతో మయా |
మృగరూపేణ యేనాహమాశ్రమాదపవాహితః || 3.59.25 || 1939
- వికృష్య చాపం పరిధాయ సాయకం
సలీలబాణేన చ తాడితో మయా |
మార్గ్గిం తనుం త్యజ్య చ విక్లవస్వరో
బభూవ కేయూరధరః స రాక్షసః || 3.59.26 || 1940
- శరాహతేనైవ తదార్తయా గిరా
స్వరం మమాలంబ్య సుదూరసుశ్రవం |

ఉదాహృతం తద్ వచనం సుదారుణం

త్వమాగతో యేన విహాయ మైథిలీం || 3.59.27 ||

1941

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనషష్ఠితమః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షష్ఠితమః సర్గః ॥

విలపతా శ్రీరామేణ వృక్షాన్ పశూంశ్చ ప్రతి సీతావిషయకవార్తాయా
జిజ్ఞాసనం భ్రాంతస్య తస్య రోదనం భూయో భూయస్తేన సీతాయా
అన్వేషణం చ

భృశమావ్రజమానస్య తస్యాథో వామలోచనం ।

ప్రాస్ఫురచ్ఛాస్థలద్ రామో వేపథుశ్చాస్య జాయతే ॥ 3.60.1 ॥

1942

ఉపాలక్ష్య నిమిత్తాని సోఽశుభాని ముహుర్ముహుః ।

అపి క్షేమం తు సీతాయా ఇతి వై వ్యాజహార హ ॥ 3.60.2 ॥

1943

త్వరమాణో జగామాథ సీతాదర్శనలాలసః ।

శూన్యమావసథం దృష్ట్వా బభూవోద్విగ్నమానసః ॥ 3.60.3 ॥

1944

ఉద్భ్రమన్నివ వేగేన విక్షిపన్ రఘునందనః ।

తత్ర తత్రోటజస్థానమభివీక్ష్వ సమంతతః ॥ 3.60.4 ॥

1945

దదర్శ పర్ణశాలాం చ సీతయా రహితాం తదా ।

శ్రియా విరహితాం ధ్వస్తాం హేమంతే పద్మినీమివ ॥ 3.60.5 ॥

1946

రుదంతమివ వృక్షైశ్చ గ్లానపుష్పమృగద్విజం ।

శ్రియా విహీనం విధ్వస్తం సంత్యక్తం వనదైవతైః ॥ 3.60.6 ॥

1947

- విప్రకీర్ణాజినకుశం విప్రవిద్ధబృసీకటం |
దృష్ట్వా శూన్యోటజస్థానం విలలాప పునః పునః || 3.60.7 || 1948
- హృతా మృతా వా నష్టా వా భక్తితా వా భవిష్యతి |
నిలీనాప్యథవా భీరురథవా వనమాశ్రితా || 3.60.8 || 1949
- గతా విచేతుం పుష్పాణి ఫలాన్యపి చ వా పునః |
అథవా పద్మినీం యాతా జలార్థం వా నదీం గతా || 3.60.9 || 1950
- యత్నాన్మృగయమాణస్తు నాససాద వనే ప్రియాం |
శోకరక్తక్షణః శ్రీమానున్మత్త ఇవ లక్ష్మతే || 3.60.10 || 1951
- వృక్షాద్ వృక్షం ప్రథావన్ స గిరీంశ్చాపి నదీనదం |
బభ్రామ విలపన్ రామః శోకపంకార్ణవప్లుతః || 3.60.11 || 1952
- అస్తి కచ్చిత్స్వయా దృష్టా సా కదంబప్రియా ప్రియా |
కదంబ యది జానీషే శంస సీతాం శుభాననాం || 3.60.12 || 1953
- స్నిగ్ధపల్లవసంకాశాం పీతకౌశేయవాసినీం |
శంసస్వ యది సా దృష్టా బిల్వ బిల్వోపమస్తనీ || 3.60.13 || 1954
- అథవార్జున శంస త్వం ప్రియాం తామర్జునప్రియాం |
జనకస్య సుతా తన్వీ యది జీవతి వా న వా || 3.60.14 || 1955
- కకుభః కకుభోరుం తాం వ్యక్తం జానాతి మైథిలీం |
లతాపల్లవపుష్పాఢ్యో భాతి హ్యాష వనస్పతిః || 3.60.15 || 1956
- భ్రమరైరుపగీతశ్చ యథా ద్రుమవరో హ్యాసి |
ఏష వ్యక్తం విజానాతి తిలకస్తిలకప్రియాం || 3.60.16 || 1957
- అశోక శోకాపనుద శోకోపహతచేతనం |
త్వన్నామానం కురు క్షిప్రం ప్రియాసందర్శనేన మాం || 3.60.17 || 1958

- యది తాల త్వయా దృష్టా పక్వతాలోపమస్తనీ |
కథయస్వ వరారోహం కారుణ్యం యది తే మయి || 3.60.18 || 1959
- యది దృష్టా త్వయా జంబో జాంబూనదసమప్రభా |
ప్రియాం యది విజానాసి నిఃశంక కథయస్వ మే || 3.60.19 || 1960
- అహో త్వం కర్ణికారాద్య పుష్పితః శోభసే భృశం |
కర్ణికారప్రియాం సాధ్వీం శంస దృష్టా యది ప్రియా || 3.60.20 || 1961
- చూతనీపమహాసాలాన్ పనసాన్ కురవాన్ ధవాన్ |
దాడిమానపి తాన్ గత్వా దృష్ట్యా రామో మహాయశాః || 3.60.21 || 1962
- బకులానథ పున్నాగాంశ్చందనాన్ కేతకాంస్తథా |
పుచ్చన్ రామో వనే భ్రాంత ఉన్మత్త ఇవ లక్ష్మతే || 3.60.22 || 1963
- అథవా మృగశావాక్షీం మృగ జానాసి మైథిలీం |
మృగవిప్రేక్షణీ కాంతా మృగీభిః సహితా భవేత్ || 3.60.23 || 1964
- గజ సా గజనాసోరుర్యది దృష్టా త్వయా భవేత్ |
తాం మన్యే విదితాం తుభ్యమాఖ్యాహి వరవారణ || 3.60.24 || 1965
- శార్దూల యది సా దృష్టా ప్రియా చంద్రనిభాననా |
మైథిలీ మమ విస్త్రబ్ధః కథయస్వ న తే భయం || 3.60.25 || 1966
- కిం ధావసి ప్రియే నూనం దృష్టాసి కమలేక్షణే |
వృక్షైరాచ్ఛాద్య చాత్మానం కిం మాం న ప్రతిభాషసే || 3.60.26 || 1967
- తిష్ఠ తిష్ఠ వరారోహీ న తేఽస్తి కరుణా మయి |
నాత్యర్థం హాస్యశీలాసి కిమర్థం మాముపేక్షసే || 3.60.27 || 1968
- పీతకౌశేయకేనాసి సూచితా వరవర్ణిని |
ధావంత్యపి మయా దృష్టా తిష్ఠ యద్యస్తి సౌహృదం || 3.60.28 || 1969

- నైవ సా నూనమథవా హింసితా చారుహాసినీ |
కృచ్ఛం ప్రాప్తం న మాం నూనం యథోపేక్షితుమర్హతి || 3.60.29 || 1970
- వ్యక్తం సా భక్షితా బాలా రాక్షసైః పిశితాశనైః |
విభజ్యాంగాని సర్వాణి మయా విరహితా ప్రియా || 3.60.30 || 1971
- నూనం తచ్ఛుభదంతోష్ఠం సునాసం శుభకుండలం |
పూర్ణచంద్రనిభం గ్రస్తం ముఖం నిష్పృభతాం గతం || 3.60.31 || 1972
- సా హి చంపకవర్ణాభా గ్రివా గ్రైవేయకోచితా |
కోమలా విలపంత్యాస్తు కాంతాయా భక్షితా శుభా || 3.60.32 || 1973
- నూనం విక్షిప్యమాణౌ తౌ బాహూ పల్లవకోమలౌ |
భక్షితౌ వేపమానాగ్రౌ సహస్థాభరణాంగదౌ || 3.60.33 || 1974
- మయా విరహితా బాలా రక్షసాం భక్షణాయ వై |
సార్థేనేవ పరిత్యక్తా భక్షితా బహుబాంధవా || 3.60.34 || 1975
- హా లక్ష్మణ మహాబాహో పశ్యసే త్వం ప్రియాం క్వచిత్ |
హా ప్రియే క్వ గతా భద్రే హా సీతేతి పునః పునః || 3.60.35 || 1976
- ఇత్యేవం విలపన్ రామః పరిధావన్ వనాద్ వనం |
క్వచిదుద్భ్రమతే వేగాత్ క్వచిద్ విభ్రమతే బలాత్ || 3.60.36 || 1977
- క్వచిన్మత్త ఇవాభాతి కాంతాన్వేషణతత్పరః |
స వనాని నదీః శైలాన్ గిరిప్రస్తవణాని చ |
కాననాని చ వేగేన భ్రమత్యపరిసంస్థితః || 3.60.37 || 1978
- తదా స గత్వా విపులం మహాద్ వనం
పరీత్య సర్వం త్వథ మైథిలీం ప్రతి |

అనిష్ఠితాశః స చకార మార్గణే

పునః ప్రియాయాః పరమం పరిశ్రమం || 3.60.38 ||

1979

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షష్ఠితమః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకషష్ఠితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణాభ్యాం సీతాయా అన్వేషణం తస్యా అనధిగమే శ్రీరామస్య
 విలాపశ్చ

- దృష్ట్వా౭౭శ్రమపదం శూన్యం రామో దశరథాత్మజః |
 రహితాం పర్ణశాలాం చ ప్రవిధాన్యాసనాని చ || 3.61.1 || 1980
- అదృష్ట్వా తత్ర వైదేహీం సన్నిరీక్ష్య చ సర్వశః |
 ఉవాచ రామః ప్రాక్రుశ్య ప్రగృహ్య రుచిరౌ భుజౌ || 3.61.2 || 1981
- క్వ ను లక్ష్మణ వైదేహీ కం వా దేశమితో గతా |
 కేనాప్యతా వా సౌమిత్రే భక్తితా కేన వా ప్రియా || 3.61.3 || 1982
- వృక్షేణావార్య యది మాం సీతే హసితమిచ్ఛసి |
 అలం తే హసితేనాద్య మాం భజస్వ సుదుఃఖితం || 3.61.4 || 1983
- యైః పరిక్రీడసే సీతే విశ్వస్థైర్మృగపోతకైః |
 ఏతే హీనాస్త్వయా సౌమ్యే ధ్యాయంత్యస్రావిలేక్షణాః || 3.61.5 || 1984
- సీతయా రహితో౭హం వై నహి జీవామి లక్ష్మణ |
 వృతం శోకేన మహతా సీతాహరణజేన మాం || 3.61.6 || 1985
- పరలోకే మహారాజో నూనం ద్రక్ష్యతి మే పితా |
 కథం ప్రతిజ్ఞాం సంశ్రుత్య మయా త్వమభియోజితః || 3.61.7 || 1986

- అపూరయిత్వా తం కాలం మత్సకాశమిహాగతః |
కామవృత్తమనార్యం వా మృషావాదినమేవ చ || 3.61.8 || 1987
- ధిక్ త్వామితి పరే లోకే వ్యక్తం వక్ష్యతి మే పితా |
వివశం శోకసంతప్తం దీనం భగ్నుమనోరథం || 3.61.9 || 1988
- మామిహోత్స్యజ్య కరుణం కీర్తిర్నరమివాన్యజం |
క్వ గచ్ఛసి వరారోహే మా మోత్స్యజ సుమధ్యమే || 3.61.10 || 1989
- త్వయా విరహితశ్చాహం త్యక్త్యే జీవితమాత్మనః |
ఇతేవ విలపన్ రామః సీతాదర్శనలాలసః || 3.61.11 || 1990
- న దదర్శ సుదుఃఖార్తో రాఘవో జనకాత్మజాం |
అనాసాదయమానం తం సీతాం శోకపరాయణం || 3.61.12 || 1991
- పంకమాసాద్య విపులం సీదంతమివ కుంజరం |
లక్ష్మణో రామమత్యర్థమువాచ హితకామ్యయా || 3.61.13 || 1992
- మా విషాదం మహాబుద్ధే కురు యత్నం మయా సహ |
ఇదం గిరివరం వీర బహుకందరశోభితం || 3.61.14 || 1993
- ప్రియకాననసంచారా వనోన్మత్తా చ మైథిలీ |
సా వనం వా ప్రవిష్టా స్యాన్నలినీం వా సుపుష్పితాం || 3.61.15 || 1994
- సరితం వాపి సంప్రాప్తా మీనవంజులసేవితాం |
విత్రాసయితుకామా వా లీనా స్యాత్ కాననే క్వచిత్ || 3.61.16 || 1995
- జిజ్ఞాసమానా వైదేహీ త్వాం మాం చ పురుషర్షభ |
తస్యా హ్యాన్వేషణే శ్రీమన్ క్షిప్రమేవ యతావహే || 3.61.17 || 1996

- వనం సర్వం విచినువో యత్ర సా జనకాత్మజా |
మన్యసే యది కాకుత్స్థమా స్మ శోకే మనః కృథాః || 3.61.18 || 1997
- ఏవముక్తః స సౌహార్దాలక్ష్మణేన సమాహితః |
సహ సౌమిత్రిణా రామో విచేతుముపచక్రమే || 3.61.19 || 1998
- తౌ వనాని గిరీంశ్చైవ సరితశ్చ సరాంసి చ |
నిఖిలేన విచిన్వంతౌ సీతాం దశరథాత్మజౌ || 3.61.20 || 1999
- తస్య శైలస్య సానూని శిలాశ్చ శిఖరాణి చ |
నిఖిలేన విచిన్వంతౌ నైవ తామభిజగ్ముతుః || 3.61.21 || 2000
- విచిత్వ సర్వతః శైలం రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్ |
నేహ పశ్యామి సౌమిత్రే వైదేహీం పర్వతే శుభాం || 3.61.22 || 2001
- తతో దుఃఖాభిసంతప్తో లక్ష్మణో వాక్యమబ్రవీత్ |
విచరన్ దండకారణ్యం భ్రాతరం దీప్తతేజసం || 3.61.23 || 2002
- ప్రాప్స్యసే త్వం మహాప్రాజ్ఞ మైథిలీం జనకాత్మజాం |
యథా విష్ణుర్మహాబాహుర్బలిం బద్ధ్వా మహీమిమాం || 3.61.24 || 2003
- ఏవముక్తస్తు వీరేణ లక్ష్మణేన స రాఘవః |
ఉవాచ దీనయా వాచా దుఃఖాభిహతచేతనః || 3.61.25 || 2004
- వనం సువిచితం సర్వం పద్మిన్యః పుల్లపంకజాః |
గిరిశ్చాయం మహాప్రాజ్ఞ బహుకందరనిర్ధరః |
నహి పశ్యామి వైదేహీం ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీం || 3.61.26 || 2005
- ఏవం స విలపన్ రామః సీతాహరణకర్షితః |
దీనః శోకసమావిష్టో ముహూర్తం విహ్వలోఽభవత్ || 3.61.27 || 2006

- స విహ్వలితసర్వాంగో గతబుద్ధిర్విచేతనః |
నిషసాదాతురో దీనో నిఃశ్వాస్యాశీతమాయతం || 3.61.28 || 2007
- బహుశః స తు నిఃశ్వాస్య రామో రాజీవలోచనః |
హా ప్రియేతి విచుక్రోశ బహుశో బాష్పగధదః || 3.61.29 || 2008
- తం సాంత్యయామాస తతో లక్ష్మణః ప్రియబాంధవం |
బహుప్రకారం శోకార్తః ప్రశ్రితః ప్రశ్రితాంజలిః || 3.61.30 || 2009
- అనాదృత్య తు తద్ వాక్యం లక్ష్మణోష్ఠపుటచ్యుతం |
అపశ్యంతాం ప్రియాం సీతాం ప్రాక్రోశత్ స పునః పునః || 3.61.31 || 2010
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకషష్ఠితమః సర్గః ||

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్విషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీరామస్య విలాపః

- సీతామపశ్యన్ ధర్మాత్మా శోకోపహతచేతనః |
విలలాప మహాబాహూ రామః కమలలోచనః || 3.62.1 || 2011
- పశ్యన్నీవ చ తాం సీతామపశ్యన్మన్మథార్దితః |
ఉవాచ రాఘవో వాక్యం విలాపాశ్రయదుర్వచం || 3.62.2 || 2012
- త్వమశోకస్య శాఖాభిః పుష్పప్రియతరా ప్రియే |
ఆవృణోషి శరీరం తే మమ శోకవివర్ధనీ || 3.62.3 || 2013
- కదలీకాండసదృశౌ కదల్యా సంవృతావృభౌ |
ఊరూ పశ్యామి తే దేవి నాసి శక్తా నిగూహితుం || 3.62.4 || 2014
- కర్ణికారవనం భద్రే హసంతీ దేవి సేవసే |
అలం తే పరిహాసేన మమ బాధావహేన వై || 3.62.5 || 2015
- విశేషేణాశ్రమస్థానే హాసోఽయం న ప్రశస్యతే |
అవగచ్ఛామి తే శీలం పరిహాసప్రియం ప్రియే || 3.62.6 || 2016
- ఆగచ్ఛ త్వం విశాలాక్షి శూన్యోఽయముటజస్తవ |
సువ్యక్తం రాక్షసైః సీతా భక్తితా వా హృతాపి వా || 3.62.7 || 2017

- న హి సా విలపంతం మాముపసంపైతి లక్ష్మణ |
ఏతాని మృగయాథాని సాశ్రునేత్రాణి లక్ష్మణ || 3.62.8 || 2018
- శంసంతీవ హి మే దేవీం భక్తితాం రజనీచరైః |
హా మమార్యే క్వ యాతాసి హా సాధ్వి వరవర్ణిని || 3.62.9 || 2019
- హా సకామాద్య కైకేయీ దేవి మేఽద్య భవిష్యతి |
సీతయా సహ నిర్యాతో వినా సీతాముపాగతః || 3.62.10 || 2020
- కథం నామ ప్రవేక్ష్యామి శూన్యమంతఃపురం మమ |
నిర్వీర్య ఇతి లోకో మాం నిర్దయశ్చేతి వక్ష్యతి || 3.62.11 || 2021
- కాతరత్వం ప్రకాశం హి సీతాపనయనేన మే |
నివృత్తవనవాసశ్చ జనకం మిథిలాధిపం || 3.62.12 || 2022
- కుశలం పరిపృచ్ఛంతం కథం శక్యే నిరీక్షితుం |
విదేహరాజో నూనం మాం దృష్ట్వా విరహితం తయా || 3.62.13 || 2023
- సుతావినాశసంతప్తో మోహస్య వశమేష్యతి |
అథవా న గమిష్యామి పురీం భరతపాలితాం || 3.62.14 || 2024
- స్వర్గోఽపి హి తయా హీనః శూన్య ఏవ మతో మమ |
తన్మాముత్సృజ్య హి వనే గచ్ఛాయోధ్యాపురీం శుభాం || 3.62.15 || 2025
- న త్వహం తాం వినా సీతాం జీవేయం హి కథంచన |
గాఢమాశ్లిష్య భరతో వాచ్యో మద్వచనాత్ త్వయా || 3.62.16 || 2026
- అనుజ్ఞాతోఽసి రామేణ పాలయేతి వసుంధరాం |
అంబా చ మమ కైకేయీ సుమిత్రా చ త్వయా విభో || 3.62.17 || 2027

కౌసల్యా చ యథాన్యాయమభివాద్యా మమాజ్ఞయా |
రక్షణీయా ప్రయత్నేన భవతా సూక్తచారిణా || 3.62.18 ||

2028

సీతాయాశ్చ వినాశోఽయం మమ చామిత్రసూదన |
విస్తరేణ జనన్యా మే వినివేద్యస్త్వయా భవేత్ || 3.62.19 ||

2029

ఇతి విలపతి రాఘవే తు దీనే

వనముపగమ్య తయా వినా సుకేశ్యా |
భయవికలముఖస్తు లక్ష్మణోఽపి

వ్యథితమనా భృశమాతురో బభూవ || 3.62.20 ||

2030

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్విషష్టితమః సర్గః ||

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రిషష్టితమః సర్గః ॥

శ్రీరామస్య విలాపః

స రాజపుత్రః ప్రియయా విహీనః
శోకేన మోహేన చ పీడ్యమానః |

విషాదయన్ భ్రాతరమార్తరూపో
భూయో విషాదం ప్రవివేశ తీవ్రం || 3.63.1 ||

2031

స లక్ష్మణం శోకవశాభిపన్నం
శోకే నిమగ్నో విపులే తు రామః |

ఉవాచ వాక్యం వ్యసనానురూప -
ముష్ణం వినిఃశ్వస్య రుదన్ సశోకం || 3.63.2 ||

2032

న మద్విధో దుష్కృతకర్మకారీ
మన్యే ద్వితీయోఽస్తి వసుంధరాయాం |

శోకానుశోకో హి పరంపరాయా
మామేతి భిందన్ హృదయం మనశ్చ || 3.63.3 ||

2033

పూర్వం మయా నూనమభీప్సితాని
పాపాని కర్మాణ్యసకృత్యతాని |

తత్రాయమద్యాపతితో విపాకో
దుఃఖేన దుఃఖం యదహం విశామి || 3.63.4 ||

2034

- రాజ్యప్రణాశః స్వజనైర్వియోగః
 పితుర్విదాశో జననీవియోగః |
 సర్వాణి మే లక్ష్మణ శోకవేగ -
 మాపూరయంతి ప్రవిచింతితాని || 3.63.5 || 2035
- సర్వం తు దుఃఖం మమ లక్ష్మణేదం
 శాంతం శరీరే వనమేత్య శూన్యం |
 సీతావియోగాత్ పునరప్యదీర్ఘం
 కాష్ఠైరివాగ్నిః సహసోపదీప్తః || 3.63.6 || 2036
- సా నూనమార్యా మమ రాక్షసేన
 హ్యభ్యాప్యతా ఖం సముపేత్య భీరుః |
 అపస్వరం సుస్వరవిప్రలాపా
 భయేన విక్రందితవత్యభీక్షం || 3.63.7 || 2037
- తౌ లోహితస్య ప్రియదర్శనస్య
 సదోచితావుత్తమచందనస్య |
 వృత్తౌ స్తనౌ శోణితపంకదిగ్ధౌ
 నూనం ప్రియాయా మమ నాభిపాతః || 3.63.8 || 2038
- తచ్ఛక్లంబువక్తమృదుప్రలాపం
 తస్యా ముఖం కుంచితకేశభారం |
 రక్షోవశం నూనముపాగతాయా
 న భ్రాజతే రాహుముఖే యథేందుః || 3.63.9 || 2039
- తాం హారపాశస్య సదోచితాంతాం
 గ్రీవాం ప్రియాయా మమ సువ్రతాయాః |
 రక్షాంసి నూనం పరిపీతవంతి
 శూన్యే హి భిత్త్వా రుధిరాశనాని || 3.63.10 || 2040

- మయా విహీనా విజనే వనే సా
 రక్షోభిరాహృత్య వికృష్యమాణా |
 నూనం వినాదం కురరీవ దీనా
 సా ముక్తవత్యాయతకాంతనేత్రా || 3.63.11 || 2041
- అస్మిన్ మయా సార్థముదారశీలా
 శిలాతలే పూర్వముపోపవిష్టా |
 కాంతస్మితా లక్ష్మణ జాతహాసా
 త్వామాహ సీతా బహువాక్యజాతం || 3.63.12 || 2042
- గోదావరీయం సరితాం వరిష్ఠా
 ప్రియా ప్రియాయా మమ నిత్యకాలం |
 అప్యత్ర గచ్ఛేదితి చింతయామి
 నైకాకినీ యాతి హి సా కదాచిత్ || 3.63.13 || 2043
- పద్మాననా పద్మపలాశనేత్రా
 పద్మాని వానేతుమభిప్రయాతా |
 తదప్యయుక్తం నహి సా కదాచి -
 న్మయా వినా గచ్ఛతి పంకజాని || 3.63.14 || 2044
- కామం త్వీదం పుష్పితవృక్షషండం
 నానావిధైః పక్షిగణైరుపేతం |
 వనం ప్రయాతా ను తదప్యయుక్త -
 మేకాకినీ సాతిభిభేతి భీరుః || 3.63.15 || 2045
- ఆదిత్య భో లోకకృతాకృతజ్ఞ
 లోకస్య సత్యాన్యతకర్మసాక్షిన్ |
 మమ ప్రియా సా క్వ గతా హృతా వా
 శంసస్య మే శోకహతస్య సర్వం || 3.63.16 || 2046

లోకేషు సర్వేషు న నాస్తి కించిద్

యత్ తే న నిత్యం విదితం భవేత్ తత్ |

శంసస్య వాయో కులపాలినీం తాం

మృతా హతా వా పథి వర్తతే వా || 3.63.17 ||

2047

ఇతీవ తం శోకవిధేయదేహం

రామం విసంజ్ఞం విలపంతమేవ |

ఉవాచ సౌమిత్రిరదీనసత్త్వో

న్యాయ్యే స్థితః కాలయుతం చ వాక్యం || 3.63.18 ||

2048

శోకం విస్మజ్యాద్య ధృతిం భజస్వ

సోత్సాహతా చాస్తు విమార్గణేఽస్యాః |

ఉత్సాహవంతో హి నరా న లోకే

సీదంతి కర్మస్వతిదుష్కరేషు || 3.63.19 ||

2049

ఇతీవ సౌమిత్రిముదగ్రపౌరుషం

బ్రువంతమార్తో రఘువంశవర్ధనః |

న చింతయామాస ధృతిం విముక్తవాన్

పునశ్చ దుఃఖం మహాదభ్యుపాగమత్ || 3.63.20 ||

2050

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రిషష్టితమః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుఃషష్ఠితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణాభ్యాం భూయః సీతాయా అన్వేషణం శ్రీరామస్య శోకోద్ధారో
 మృగేభ్యః సంకేతం ప్రాప్య ద్వయోర్బాహ్యోర్దక్షిణదిశాం ప్రతి గమనం,
 పర్వతాయ క్రోధః, సీతాయా వికీర్ణాని పుష్పాణి భూషణానాం కణాన్
 యుద్ధస్య చిహ్నాని చావలోక్య శ్రీరామేణ దేవాదిసహితాం త్రిలోకీం ప్రతి స్వస్య
 రోషస్య ప్రకటనం

- స దీనో దీనయా వాచా లక్ష్మణం వాక్యమబ్రవీత్ |
 శీఘ్రం లక్ష్మణ జానీహి గత్వా గోదావరీం నదీం || 3.64.1 || 2051
- అపి గోదావరీం సీతా పద్మాన్యానయితుం గతా |
 ఏవముక్తస్తు రామేణ లక్ష్మణః పునరేవ హి || 3.64.2 || 2052
- నదీం గోదావరీం రమ్యాం జగామ లఘువిక్రమః |
 తాం లక్ష్మణస్తీర్థవతీం విచిత్వా రామమబ్రవీత్ || 3.64.3 || 2053
- నైనాం పశ్యామి తీర్థేషు క్రోశతో న శృణోతి మే |
 కం ను సా దేశమాపన్నా వైదేహీ క్లేశనాశినీ || 3.64.4 || 2054
- నహి తం వేద్మి వై రామ యత్ర సా తనుమధ్యమా |
 లక్ష్మణస్య వచః శ్రుత్వా దీనః సంతాపమోహితః || 3.64.5 || 2055
- రామః సమభిచక్రామ స్వయం గోదావరీం నదీం |
 స తాముపస్థితో రామః క్వ సీతేత్యేవమబ్రవీత్ || 3.64.6 || 2056

- భూతాని రాక్షసేంద్రేణ వధార్హేణ హృతామపి |
న తాం శశంసూ రామాయ తథా గోదావరీ నదీ || 3.64.7 || 2057
- తతః ప్రచోదితా భూతైః శంస చాస్మై ప్రియామితి |
న చ సా హ్యవదత్ సీతాం పృష్టా రామేణ శోచతా || 3.64.8 || 2058
- రావణస్య చ తద్రూపం కర్మాపి చ దురాత్మనః |
ధ్యాత్వా భయాత్ తు వైదేహీం సా నదీ న శశంస హా || 3.64.9 || 2059
- నిరాశస్తు తయా నద్యా సీతాయా దర్శనే కృతః |
ఉవాచ రామః సౌమిత్రిం సీతాదర్శనకర్మితః || 3.64.10 || 2060
- ఏషా గోదావరీ సౌమ్య కించిన్న ప్రతిభాషతే |
కిం ను లక్ష్మణ వక్ష్యామి సమేత్య జనకం వచః || 3.64.11 || 2061
- మాతరం చైవ వైదేహ్య విना తామహమప్రియం |
యా మే రాజ్యవిహీనస్య వనే వన్యేన జీవతః || 3.64.12 || 2062
- సర్వం వ్యపానయచ్ఛోకం వైదేహీ క్వ ను సా గతా |
జ్ఞాతివర్గవిహీనస్య వైదేహీమప్యపశ్యతః || 3.64.13 || 2063
- మన్యే దీర్ఘా భవిష్యంతి రాత్రయో మమ జాగ్రతః |
మందాకినీం జనస్థానమిమం ప్రస్తవణం గిరిం || 3.64.14 || 2064
- సర్వాణ్యనుచరిష్యామి యది సీతా హి లభ్యతే |
ఏతే మహామృగా వీర మామీక్షంతే పునః పునః || 3.64.15 || 2065
- వక్తూకామా ఇహా హి మే ఇంగితాన్యపలక్షయే |
తాంస్తు దృష్ట్వా నరవ్యాఘ్రౌ రాఘవః ప్రత్యువాచ హా || 3.64.16 || 2066
- క్వ సీతేతి నిరీక్షన్ వై బాష్పసంరుద్ధయా గిరా |
ఏవముక్తా నరేంద్రేణ తే మృగాః సహసోత్థితాః || 3.64.17 || 2067

- దక్షిణాభిముఖాః సర్వే దర్శయంతో నభఃస్థలం |
మైథిలీ హ్రీయమాణా సా దిశం యామభ్యపద్యత || 3.64.18 || 2068
- తేన మార్గేణ గచ్ఛంతో నిరీక్షంతే నరాధిపం |
యేన మార్గం చ భూమిం చ నిరీక్షంతే స్మ తే మృగాః || 3.64.19 || 2069
- పునర్నదంతో గచ్ఛంతి లక్ష్మణేనోపలక్ష్మితాః |
తేషాం వచనసర్వస్వం లక్షయామాస చేంగితం || 3.64.20 || 2070
- ఉవాచ లక్ష్మణో ధీమాంజ్యేష్ఠం భ్రాతరమార్తవత్ |
క్వ సీతేతి త్వయా పృష్టా యథేమే సహ సోత్థితాః || 3.64.21 || 2071
- దర్శయంతి క్షితిం చైవ దక్షిణాం చ దిశం మృగాః |
సాధు గచ్ఛావహే దేవ దిశమేతాం చ నైర్మతీం || 3.64.22 || 2072
- యది తస్యాగమః కశ్చిదార్యా వా సాధ లక్ష్మతే |
బాధమిత్యేవ కాకుత్స్థః ప్రస్థితో దక్షిణాం దిశం || 3.64.23 || 2073
- లక్ష్మణానుగతః శ్రీమాన్ వీక్షమాణో వసుంధరాం |
ఏవం సంభాషమాణౌ తావన్యోన్యం భ్రాతరావుభౌ || 3.64.24 || 2074
- వసుంధరాయాం పతితపుష్పమార్గమపశ్యతాం |
పుష్పవృష్టిం నిపతితాం దృష్ట్వా రామో మహీతలే || 3.64.25 || 2075
- ఉవాచ లక్ష్మణం వీరో దుఃఖితో దుఃఖితం వచః |
అభిజానామి పుష్పాణి తానీమానీహ లక్ష్మణ || 3.64.26 || 2076
- అపినద్ధాని వైదేహ్యా మయా దత్తాని కాననే |
మన్యే సూర్యశ్చ వాయుశ్చ మేదినీ చ యశస్వినీ || 3.64.27 || 2077

- అభిరక్షంతి పుష్పాణి ప్రకుర్వంతో మమ ప్రీయం |
ఏవముక్త్వా మహాబాహుర్లక్ష్మణం పురుషర్షభం || 3.64.28 || 2078
- ఉవాచ రామో ధర్మాత్మా గిరిం ప్రస్తవణాకులం |
కచ్ఛిత్ క్షీతిభృతాం నాథ దృష్టా సర్వాంగసుందరీ || 3.64.29 || 2079
- రామా రమ్యే వనోద్దేశే మయా విరహితా త్వయా |
క్రుద్ధోఽబ్రవీద్ గిరిం తత్ర సింహః క్షుద్రమృగం యథా || 3.64.30 || 2080
- తాం హేమవర్ణాం హేమాంగీం సీతాం దర్శయ పర్వత |
యావత్ సానూని సర్వాణి న తే విధ్వంసయామ్యహం || 3.64.31 || 2081
- ఏవముక్తస్తు రామేణ పర్వతో మైథిలీం ప్రతి |
దర్శయన్నివ తాం సీతాం నాదర్శయత రాఘవే || 3.64.32 || 2082
- తతో దాశరథీ రామ ఉవాచ చ శిలోచ్ఛయం |
మమ బాణాగ్నిర్దగ్ధో భస్మీభూతో భవిష్యసి || 3.64.33 || 2083
- అసేవ్యః సర్వతశ్చైవ నిస్తృణద్రుమపల్లవః |
ఇమాం వా సరితం చాద్య శోషయిష్యామి లక్ష్మణ || 3.64.34 || 2084
- యది నాఖ్యాతి మే సీతామద్య చంద్రనిభాననాం |
ఏవం ప్రరుషితో రామో దిధక్షన్నివ చక్షుషా || 3.64.35 || 2085
- దదర్శ భూమౌ నిష్కాంతం రాక్షసస్య పదం మహత్ |
త్రస్తాయా రామకాంక్షిణ్యాః ప్రధావంత్యా ఇతస్తతః || 3.64.36 || 2086
- రాక్షసేనానుస్పృష్టాయా వైదేహ్యశ్చ పదాని తు |
స సమీక్ష్య పరిక్రాంతం సీతాయా రాక్షసస్య చ || 3.64.37 || 2087
- భగ్నం ధనుశ్చ తూణీ చ వికీర్ణం బహుధా రథం |
సంభ్రాంతహృదయో రామః శశంస భ్రాతరం ప్రీయం || 3.64.38 || 2088

- పశ్య లక్ష్మణ వైదేహ్య కీర్ణాః కనకబిందవః |
భూషణానాం హి సౌమిత్రే మాల్యాని వివిధాని చ || 3.64.39 || 2089
- తప్తబిందునికాశైశ్చ చిత్రైః క్షతజబిందుభిః |
ఆవృతం పశ్య సౌమిత్రే సర్వతో ధరణీతలం || 3.64.40 || 2090
- మన్యే లక్ష్మణ వైదేహీ రాక్షసైః కామరూపిభిః |
భిత్త్వా భిత్త్వా విభక్తా వా భక్ష్ితా వా భవిష్యతి || 3.64.41 || 2091
- తస్యా నిమిత్తం సీతాయా ద్వయోర్వివదమానయోః |
బభూవ యుద్ధం సౌమిత్రే ఘోరం రాక్షసయోరిహ || 3.64.42 || 2092
- ముక్తామణిచితం చేదం రమణీయం విభూషితం |
ధరణ్యాం పతితం సౌమ్య కస్య భగ్నం మహద్ ధనుః || 3.64.43 || 2093
- రాక్షసానామిదం వత్స సురాణామథవాపి వా |
తరుణాదిత్యసంకాశం వైదూర్యగులికాచితం || 3.64.44 || 2094
- విశేర్ణం పతితం భూమౌ కవచం కస్య కాంచనం |
ఛత్రం శతశలాకం చ దివ్యమాల్యోపశోభితం || 3.64.45 || 2095
- భగ్నదండమిదం సౌమ్య భూమౌ కస్య నిపాతితం |
కాంచనోరశ్చదాశ్చేమే పిశాచవదనాః ఖరాః || 3.64.46 || 2096
- భీమరూపా మహాకాయాః కస్య వా నిహతా రణే |
దీప్తపావకసంకాశో ద్యుతిమాన్ సమరధ్వజః || 3.64.47 || 2097
- అపవిధశ్చ భగ్నశ్చ కస్య సాంగ్రామికో రథః |
రథాక్షమాత్రా విశిఖాస్తపనీయవిభూషణాః || 3.64.48 || 2098

- కస్యేమే నిహతా బాణాః ప్రకీర్ణా ఘోరదర్శనాః |
శరావరౌ శరైః పూర్ణౌ విధ్వస్తౌ పశ్య లక్ష్మణ || 3.64.49 || 2099
- ప్రతోదాభీషుహస్తోఽయం కస్య వా సారథిర్హతః |
పదవీ పురుషస్యైషా వ్యక్తం కస్యాపి రక్షసః || 3.64.50 || 2100
- వైరం శతగుణం పశ్య మమ త్తైర్జీవితాంతకం |
సుఘోరహృదయైః సౌమ్య రాక్షసైః కామరూపిభిః || 3.64.51 || 2101
- హృతా మృతా వా వైదేహీ భక్తితా వా తపస్వినీ |
న ధర్మస్తాయతే సీతాం హ్రీయమాణాం మహావనే || 3.64.52 || 2102
- భక్తితాయాం హి వైదేహ్యాం హృతాయామపి లక్ష్మణ |
కే హి లోకే ప్రియం కర్తుం శక్తాః సౌమ్య మమేశ్వరాః || 3.64.53 || 2103
- కర్తారమపి లోకానాం శూరం కరుణవేదినం |
అజ్ఞానాదవమన్యేరన్ సర్వభూతాని లక్ష్మణ || 3.64.54 || 2104
- మృదుం లోకహితే యుక్తం దాంతం కరుణవేదినం |
నిర్వీర్య ఇతి మన్యంతే నూనం మాం త్రిదశేశ్వరాః || 3.64.55 || 2105
- మాం ప్రాప్య హి గుణో దోషః సంవృత్తః పశ్య లక్ష్మణ |
అద్వైవ సర్వభూతానాం రక్షసామభవాయ చ || 3.64.56 || 2106
- సంహృత్యైవ శశిజ్యోత్స్నాం మహాన్ సూర్య ఇవోదితః |
సంహృత్యైవ గుణాన్ సర్వాన్ మమ తేజః ప్రకాశతే || 3.64.57 || 2107
- నైవ యక్షా న గంధర్వా న పిశాచా న రాక్షసాః |
కిన్నరా వా మనుష్యా వా సుఖం ప్రాప్స్యంతి లక్ష్మణ || 3.64.58 || 2108

- మమాస్త్రబాణసంపూర్ణమాకాశం పశ్య లక్ష్మణ ।
అసంపాతం కరిష్యామి హ్యద్య త్రైలోక్యచారిణాం ॥ 3.64.59 ॥ 2109
- సన్నిరుద్ధగ్రహగణమావారితనిశాకరం ।
విప్రణష్టానలమరుద్భాస్కరద్యుతిసంవృతం ॥ 3.64.60 ॥ 2110
- వినిర్మథితశైలాగ్రం శుష్యమాణజలాశయం ।
ధ్వస్తద్రుమలతాగుల్మం విప్రణాశితసాగరం ॥ 3.64.61 ॥ 2111
- త్రైలోక్యం తు కరిష్యామి సంయుక్తం కాలకర్మణా ।
న తే కుశలినీం సీతాం ప్రదాస్యంతి మమేశ్వరాః ॥ 3.64.62 ॥ 2112
- అస్మిన్ ముహూర్తే సౌమిత్రే మమ ద్రక్ష్యంతి విక్రమం ।
నాకాశముత్పతిష్యంతి సర్వభూతాని లక్ష్మణ ॥ 3.64.63 ॥ 2113
- మమ చాపగుణోన్ముక్తైర్భాణజాలైర్నిరంతరం ।
మర్దితం మమ నారాచైర్ధ్వస్తభ్రాంతమృగద్విజం ॥ 3.64.64 ॥ 2114
- సమాకులమమర్యాదం జగత్ పశ్యాద్య లక్ష్మణ ।
ఆకర్ణపూర్ణైరిషుభిర్జీవలోకదురావరైః ॥ 3.64.65 ॥ 2115
- కరిష్యే మైథిలీహేతోరపిశాచమరాక్షసం ।
మమ రోషప్రయుక్తానాం విశిఖానాం బలం సురాః ॥ 3.64.66 ॥ 2116
- ద్రక్ష్యంత్యద్య విముక్తానామమర్షాద్ దూరగామినాం ।
నైవ దేవా న దైతేయా న పిశాచా న రాక్షసాః ॥ 3.64.67 ॥ 2117
- భవిష్యంతి మమ క్రోధాత్ త్రైలోక్యే విప్రణాశితే ।
దేవదానవయక్షాణాం లోకా యే రక్షసామపి ॥ 3.64.68 ॥ 2118

- బహుధా నిపతిష్యంతి బాణౌఘైః శకలీకృతాః |
నిర్మర్యాదానిమాన్ లోకాన్ కరిష్యామ్యద్య సాయకైః || 3.64.69 || 2119
- హృతాం మృతాం వా సౌమిత్రే న దాస్యంతి మమేశ్వరాః |
తథారూపాం హి వైదేహీం న దాస్యంతి యది ప్రియాం || 3.64.70 || 2120
- నాశయామి జగత్ సర్వం త్రైలోక్యం సచరాచరం |
యావద్ దర్శనమస్యా వై తాపయామి చ సాయకైః || 3.64.71 || 2121
- ఇత్యుక్త్వా క్రోధతామ్రాక్షః స్ఫురమాణోఽస్థసంపుటః |
వల్కలాజినమాబధ్య జటాభారమబంధయత్ || 3.64.72 || 2122
- తస్య క్రుద్ధస్య రామస్య తథాభూతస్య ధీమతః |
త్రిపురం జఘ్నుషః పూర్వం రుద్రస్యేవ బభౌ తనుః || 3.64.73 || 2123
- లక్ష్మణాదథ చాదాయ రామో నిష్పీడ్య కార్ముకం |
శరమాదాయ సందీప్తం ఘోరమాశీవిషోపమం || 3.64.74 || 2124
- సందధే ధనుషి శ్రీమాన్ రామః పరపురంజయః |
యుగాంతాగ్నిరివ క్రుద్ధ ఇదం వచనమబ్రవీత్ || 3.64.75 || 2125
- యథా జరా యథా మృత్యుర్యథా కాలో యథా విధిః |
నిత్యం న ప్రతిహన్యంతే సర్వభూతేషు లక్ష్మణ |
తథాహం క్రోధసంయుక్తో న నివార్యోఽస్మ్యసంశయం || 3.64.76 || 2126
- పురేవ మే చారుదతీమనిందితాం
దిశంతి సీతాం యది నాద్య మైథిలీం |
సదేవగంధర్వమనుష్యపన్నగం
జగత్ సశైలం పరివర్తయామ్యహం || 3.64.77 || 2127
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుఃషష్ఠితమః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచషష్ఠితమః సర్గః ॥

లక్ష్మణేన శ్రీరామస్య ప్రబోధనం తదీయశోకస్య ప్రశమనం చ

- తప్యమానం తదా రామం సీతాహరణకర్శితం |
 లోకానామభవే యుక్తం సాంవర్తకమివానలం || 3.65.1 || 2128
- వీక్షమాణం ధనుః సజ్యం నిఃశ్వసంతం పునః పునః |
 దగ్ధకామం జగత్ సర్వం యుగాంతే చ యథా హరం || 3.65.2 || 2129
- అదృష్టపూర్వం సంక్రుద్ధం దృష్ట్వా రామం స లక్ష్మణః |
 అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యం ముఖేన పరిశుష్యతా || 3.65.3 || 2130
- పురా భూత్వా మృదుర్దాంతః సర్వభూతహితే రతః |
 న క్రోధవశమాపన్నః ప్రకృతిం హాతుమర్హసి || 3.65.4 || 2131
- చంద్రే లక్ష్మీః ప్రభా సూర్యే గతిర్వాయౌ భువి క్షమా |
 ఏతచ్ఛ నియతం నిత్యం త్వయి చానుత్తమం యశః || 3.65.5 || 2132
- ఏకస్య నాపరాధేన లోకాన్ హంతుం త్వమర్హసి |
 నను జానామి కస్యాయం భగ్నః సాంగ్రామికో రథః || 3.65.6 || 2133
- కేన వా కస్య వా హేతోః సయుగః సపరిచ్ఛదః |
 ఖురనేమిక్షతశ్చాయం సిక్తో రుధిరబిందుభిః || 3.65.7 || 2134

- దేశో నిర్వృత్తసంగ్రామః సుఘోరః పార్థివాత్మజ |
ఏకస్య తు విమర్దోఽయం న ద్వయోర్వదతాం వర || 3.65.8 || 2135
- నహి వృత్తం హి పశ్యామి బలస్య మహతః పదం |
నైకస్య తు కృతే లోకాన్ వినాశయితుమర్హసి || 3.65.9 || 2136
- యుక్తదండా హి మృదవః ప్రశాంతా వసుధాధిపాః |
సదా త్వం సర్వభూతానాం శరణ్యః పరమా గతిః || 3.65.10 || 2137
- కో ను దారప్రణాశం తే సాధు మన్యేత రాఘవ |
సరితః సాగరాః శైలా దేవగంధర్వదానవాః || 3.65.11 || 2138
- నాలం తే విప్రియం కర్తుం దీక్షితస్యేవ సాధవః |
యేన రాజన్ హృతా సీతా తమన్వేషితుమర్హసి || 3.65.12 || 2139
- మద్ద్వితీయో ధనుష్పాణిః సహాయైః పరమర్షిభిః |
సముద్రం వా విచేష్యామః పర్వతాంశ్చ వనాని చ || 3.65.13 || 2140
- గుహాశ్చ వివిధా ఘోరాః పద్మిన్యో వివిధాస్తథా |
దేవగంధర్వలోకాంశ్చ విచేష్యామః సమాహితాః || 3.65.14 || 2141
- యావన్నాథిగమిష్యామస్తవ భార్యాపహారిణం |
న చేత్ సామ్నా ప్రదాస్యంతి పత్నీం తే త్రిదశేశ్వరాః |
కోసలేంద్ర తతః పశ్చాత్ ప్రాప్తకాలం కరిష్యసి || 3.65.15 || 2142
- శీలేన సామ్నా వినయేన సీతాం
నయేన న ప్రాప్స్యసి చేన్నరేంద్ర |
తతః సముత్పాదయ హేమపుంఖై -
ర్మహేంద్రవజ్రప్రతిమైః శరౌఘైః || 3.65.16 || 2143
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచషష్ఠితమః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ షట్షిత్తమః సర్గః ॥

లక్ష్మణేన శ్రీరామస్య ప్రబోధనం

- తం తథా శోకసంతప్తం విలపంతమనాథవత్ |
మోహేన మహతా యుక్తం పరిద్యూనమచేతసం || 3.66.1 || 2144
- తతః సౌమిత్రిరాశ్వాస్య ముపలార్తాదివ లక్ష్మణః |
రామం సంబోధయామాస చరణౌ చాభిపీడయన్ || 3.66.2 || 2145
- మహతా తపసా చాపి మహతా చాపి కర్మణా |
రాజ్ఞా దశరథేనాసీల్లభ్యోఽమృతమివామరైః || 3.66.3 || 2146
- తవ చైవ గుణైర్బద్ధస్త్వద్వ్యయోగాన్మహీపతిః |
రాజా దేవత్వమాపన్నో భరతస్య యథా శ్రుతం || 3.66.4 || 2147
- యది దుఃఖమిదం ప్రాప్తం కాకుత్స్థ న సహిష్యసే |
ప్రాకృతశ్చాల్పసత్త్వశ్చ ఇతరః కః సహిష్యతి || 3.66.5 || 2148
- ఆశ్వసిహి నరశ్రేష్ఠ ప్రాణినః కస్య నాపదః |
సంస్పృశంత్యగ్నివద్ రాజన్ క్షణేన వ్యపయాంతి చ || 3.66.6 || 2149
- దుఃఖితో హి భవాన్ లోకాన్స్తేజసా యది ధక్ష్యతే |
ఆర్తాః ప్రజా నరవ్యాఘ్రు క్వ ను యాస్యంతి నిర్వృతిం || 3.66.7 || 2150

- లోకస్వభావ ఏవైష యయాతిర్నపలషాత్మజః |
గతః శక్రేణ సాలోక్యమనయస్తం సమస్పృశత్ || 3.66.8 || 2151
- మహర్షిర్యో వసిష్ఠస్తు యః పితుర్నః పురోహితః |
అహ్నా పుత్రశతం జజ్ఞే తధైవాస్య పునర్లతం || 3.66.9 || 2152
- యా చేయం జగతో మాతా సర్వలోకనమస్కృతా |
అస్యాశ్చ చలనం భూమేర్ద్వశ్యతే కోసలేశ్వర || 3.66.10 || 2153
- యౌ ధర్మౌ జగతో నేత్రౌ యత్ర సర్వం ప్రతిష్ఠితం |
ఆదిత్యచంద్రౌ గ్రహణమభ్యుపేతౌ మహాబలౌ || 3.66.11 || 2154
- సుమహాంత్యపి భూతాని దేవాశ్చ పురుషర్షభ |
న దైవస్య ప్రముంచంతి సర్వభూతాని దేహినః || 3.66.12 || 2155
- శక్రాదిష్పృషి దేవేషు వర్తమానౌ నయానయౌ |
శ్రూయేతే నరశార్దూల న త్వం శోచితుమర్హసి || 3.66.13 || 2156
- మృతాయామపి వైదేహ్యం నష్టాయామపి రాఘవ |
శోచితుం నార్హసి వీర యథాన్యః ప్రాకృతస్తథా || 3.66.14 || 2157
- త్వద్విధా నహి శోచంతి సతతం సర్వదర్శనాః |
సుమహాత్స్వపి కృచ్ఛేషు రామానిర్విణ్ణదర్శనాః || 3.66.15 || 2158
- తత్త్వతో హి నరశ్రేష్ఠ బుద్ధ్యా సమనుచింతయ |
బుద్ధ్యా యుక్తా మహాప్రాజ్ఞా విజానంతి శుభాశుభే || 3.66.16 || 2159
- అదృష్టగుణదోషాణామధ్రువాణాం తు కర్మణాం |
నాంతరేణ క్రియాం తేషాం ఫలమిష్టం చ వర్తతే || 3.66.17 || 2160
- మామేవం హి పురా వీర త్వమేవ బహుశోక్తవాన్ |
అనుశిష్యాద్ధి కో ను త్వామపి సాక్షాద్ బృహస్పతిః || 3.66.18 || 2161

- బుద్ధిశ్చ తే మహాప్రాజ్ఞ దేవైరపి దురన్వయా |
శోకేనాభిప్రసుప్తం తే జ్ఞానం సంబోధయామ్యహం || 3.66.19 || 2162
- దివ్యం చ మానుషం చైవమాత్మనశ్చ పరాక్రమం |
ఇక్ష్వాకువృషభావేక్ష్య యతస్వ ద్విషతాం వధే || 3.66.20 || 2163
- కిం తే సర్వవినాశేన కృతేన పురుషర్షభ |
తమేవ తు రిపుం పాపం విజ్ఞాయోద్ధర్తుమర్హసి || 3.66.21 || 2164
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే షట్షష్ఠతమః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తషష్ఠితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణకర్తృకం జటాయుషో దర్శనం శ్రీరామస్య తమాశ్లిష్య రోదనం

- పూర్వజోఽప్యుక్తమాత్రస్తు లక్ష్మణేన సుభాషితం |
సారగ్రాహీ మహాసారం ప్రతిజగ్రాహ రాఘవః || 3.67.1 || 2165
- స నిగృహ్య మహాబాహుః ప్రవృద్ధం రోషమాత్మనః |
అవష్టభ్య ధనుశ్చిత్రం రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్ || 3.67.2 || 2166
- కిం కరిష్యావహే వత్స క్వ వా గచ్ఛావ లక్ష్మణ |
కేనోపాయేన పశ్యావః సీతామిహ విచింతయ || 3.67.3 || 2167
- తం తథా పరితాపార్తం లక్ష్మణో వాక్యమబ్రవీత్ |
ఇదమేవ జనస్థానం త్వమన్వేషితుమర్హసి || 3.67.4 || 2168
- రాక్షసైర్బహుభిః కీర్ణం నానాద్రుమలతాయుతం |
సంతీహ గిరిదుర్గాణి నిర్దరాః కందరాణి చ || 3.67.5 || 2169
- గుహాశ్చ వివిధా ఘోరా నానామృగగణాకులాః |
ఆవాసాః కిన్నరాణాం చ గంధర్వభవనాని చ || 3.67.6 || 2170
- తాని యుక్తో మయా సార్థం సమన్వేషితుమర్హసి |
త్వద్విధా బుద్ధిసంపన్నా మహాత్మానో నరర్షభాః || 3.67.7 || 2171

- ఆపత్సు న ప్రకంపంతే వాయువేగైరివాచలాః |
ఇత్కుక్తస్తద్ వనం సర్వం విచచార సలక్ష్మణః || 3.67.8 || 2172
- క్రుద్ధో రామః శరం ఘోరం సంధాయ ధనుషి క్షురం |
తతః పర్వతకూటాభం మహాభాగం ద్విజోత్తమం || 3.67.9 || 2173
- దదర్శ పతితం భూమౌ క్షతజార్ద్రం జటాయుషం |
తం దృష్ట్వా గిరిశృంగాభం రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్ || 3.67.10 || 2174
- అనేన సీతా వైదేహీ భక్తితా నాత్ర సంశయః |
గృధ్రరూపమిదం వృక్తం రక్షో భ్రమతి కాననం || 3.67.11 || 2175
- భక్తయిత్యా విశాలాక్షీమాస్తే సీతాం యథాసుఖం |
ఏనం వధిష్యే దీప్తాగ్రైః శరైర్హోరైరజిహ్మగైః || 3.67.12 || 2176
- ఇత్కుక్త్యాభ్యపతద్ ద్రష్టుం సంధాయ ధనుషి క్షురం |
క్రుద్ధో రామః సముద్రాంతాం చాలయన్నివ మేదినీం || 3.67.13 || 2177
- తం దీనదీనయా వాచా సఫేనం రుధిరం వమన్ |
అభ్యభాషత పక్షీ స రామం దశరథాత్మజం || 3.67.14 || 2178
- యామోషధీమివాయుష్మన్నస్వేషసి మహావనే |
సా దేవీ మమ చ ప్రాణా రావణేనోభయం హృతం || 3.67.15 || 2179
- త్వయా విరహితా దేవీ లక్ష్మణేన చ రాఘవ |
హ్రీయమాణా మయా దృష్టా రావణేన బలీయసా || 3.67.16 || 2180
- సీతామభ్యవపన్నోఽహం రావణశ్చ రణే ప్రభో |
విధ్వంసితరథచ్ఛత్రః పతితో ధరణీతలే || 3.67.17 || 2181

- ఏతదస్య ధనుర్భగ్నమేతే చాస్య శరాస్తథా |
అయమస్య రణే రామ భగ్నః సాంగ్రామికో రథః || 3.67.18 || 2182
- అయం తు సారథిస్తస్య మత్పక్షనిహతో భువి |
పరిశ్రాంతస్య మే పక్షౌ చిత్త్వా ఖడ్గేన రావణః || 3.67.19 || 2183
- సీతామాదాయ వైదేహీముత్పపాత విహాయసం |
రక్షసా నిహతం పూర్వం మాం న హంతుం త్వమర్హసి || 3.67.20 || 2184
- రామస్తస్య తు విజ్ఞాయ సీతాసక్తాం ప్రియాం కథాం |
గృధ్రరాజం పరిష్వజ్య పరిత్యజ్య మహద్ ధనుః || 3.67.21 || 2185
- నిపపాతావశో భూమౌ రురోద సహలక్ష్మణః |
ద్విగుణీకృతతాపార్తో రామో ధీరతరోఽపి సన్ || 3.67.22 || 2186
- ఏకమేకాయనే కృచ్ఛే నిఃశ్వసంతం ముహర్ముహుః |
సమీక్ష్య దుఃఖితో రామః సౌమిత్రిమిదమబ్రవీత్ || 3.67.23 || 2187
- రాజ్యం భ్రష్టం వనే వాసః సీతా నష్టా మృతో ద్విజః |
ఈదృశీయం మమాలక్ష్మీర్దహేదపి హి పావకం || 3.67.24 || 2188
- సంపూర్ణమపి చేదద్య ప్రతరేయం మహోదధిం |
సోఽపి నూనం మమాలక్ష్మా విశుష్యేత్ సరితాం పతిః || 3.67.25 || 2189
- నాస్త్యభాగ్యతరో లోకే మత్తోఽస్మిన్ స చరాచరే |
యేనేయం మహతీ ప్రాప్తా మయా వ్యసనవాగురా || 3.67.26 || 2190
- అయం పితుర్వయస్యో మే గృధ్రరాజో మహాబలః |
శేతే వినిహతో భూమౌ మమ భాగ్యవిపర్యయాత్ || 3.67.27 || 2191

ఇత్యేవముక్త్యా బహుశో రాఘవః సహలక్ష్మణః |
 జటాయుషం చ పస్పర్శ పితృస్నేహం నిదర్శయన్ || 3.67.28 || 2192

నికృత్తపక్షం రుధిరావసిక్తం
 తం గృధ్రరాజం పరిగృహ్య రామః |
 క్వ మైథిలీ ప్రాణసమా గతేతి
 విముచ్య వాచం నిపపాత భూమౌ || 3.67.29 || 2193

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తషష్ఠితమః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టషష్టితమః సర్గః ॥

జటాయుషా ప్రాణానాం పరిత్యాగః శ్రీరామకర్తృకస్తస్య దాహసంస్కారశ్చ

రామః ప్రేక్ష్య తు తం గృధ్రం భువి రౌద్రేణ పాతితం |

సౌమిత్రిం మిత్రసంపన్నమిదం వచనమబ్రవీత్ || 3.68.1 ||

2194

మమాయం నూనమర్థేషు యతమానో విహంగమః |

రాక్షసేన హతః సంఖ్యే ప్రాణాంస్త్యజతి మత్యతే || 3.68.2 ||

2195

అతిభిన్నః శరీరేఽస్మిన్ ప్రాణో లక్ష్మణ విద్యతే |

తథా స్వరవిహీనోఽయం విక్లవం సముదీక్షతే || 3.68.3 ||

2196

జటాయో యది శక్నోషి వాక్యం వ్యాహరితుం పునః |

సీతామాఖ్యాహి భద్రం తే వధమాఖ్యాహి చాత్మనః || 3.68.4 ||

2197

కిన్నిమిత్తో జహారార్యాం రావణస్తస్య కిం మయా |

అపరాధం తు యం దృష్ట్వా రావణేన హృతా ప్రియా || 3.68.5 ||

2198

కథం తచ్చంద్రసంకాశం ముఖమాసీన్మనోహరం |

సీతయా కాని చోక్తాని తస్మిన్ కాలే ద్విజోత్తమ || 3.68.6 ||

2199

కథంవీర్యః కథంరూపః కింకర్మా స చ రాక్షసః |

క్వ చాస్య భవనం తాత బ్రూహి మే పరిపృచ్ఛతః || 3.68.7 ||

2200

- తముద్వీక్ష్వ స ధర్మాత్మా విలపంతమనాథవత్ |
వాచా విక్లవయా రామమిదం వచనమబ్రవీత్ || 3.68.8 || 2201
- సా హృతా రాక్షసేంద్రేణ రావణేన దురాత్మనా |
మాయామాస్థాయ విపులాం వాతదుర్దినసంకులాం || 3.68.9 || 2202
- పరిక్లాంతస్య మే తాత పక్షౌ ఛిత్త్వా నిశాచరః |
సీతామాదాయ వైదేహీం ప్రయాతో దక్షిణాముఖః || 3.68.10 || 2203
- ఉపరుధ్యంతి మే ప్రాణా దృష్టిర్భ్రమతి రాఘవ |
పశ్యామి వృక్షాన్ సౌవర్ణానుశీరకృతమూర్ధజాన్ || 3.68.11 || 2204
- యేన యాతి ముహూర్తేన సీతామాదాయ రావణః |
విప్రణష్టం ధనం క్షిప్రం తత్స్వామీ ప్రతిపద్యతే || 3.68.12 || 2205
- విందో నామ ముహూర్తోఽసౌ న చ కాకుత్స్థ సోఽబుధత్ |
త్వత్ప్రియాం జానకీం హత్వా రావణో రాక్షసేశ్వరః |
ఝషవద్ బడిశం గృహ్య క్షిప్రమేవ వినశ్యతి || 3.68.13 || 2206
- న చ త్వయా వ్యథా కార్యా జనకస్య సుతాం ప్రతి |
వైదేహ్య రంస్యసే క్షిప్రం హత్వా తం రణమూర్ధని || 3.68.14 || 2207
- అసమ్మాధస్య గృధ్రస్య రామం ప్రత్యనుభాషతః |
ఆస్యాత్ సుస్రావ రుధిరం మ్రియమాణస్య సామిషం || 3.68.15 || 2208
- పుత్రో విశ్రవసః సాక్షాద్ భ్రాతా వైశ్రవణస్య చ |
ఇత్యుక్త్వా దుర్లభాన్ ప్రాణాన్ ముమోచ పతగేశ్వరః || 3.68.16 || 2209
- బ్రూహి బ్రూహీతి రామస్య బ్రువాణస్య కృతాంజలేః |
త్వక్త్వా శరీరం గృధ్రస్య ప్రాణా జగ్ముర్విహాయసం || 3.68.17 || 2210

- స నిక్షిప్య శిరో భూమౌ ప్రసార్య చరణౌ తథా |
విక్షిప్య చ శరీరం స్వం పపాత ధరణీతలే || 3.68.18 || 2211
- తం గృధ్రం ప్రేక్ష్య తామ్రాక్షం గతాసుమచలోపమం |
రామః సుబహుభిర్దుఃఖైర్దీనః సౌమిత్రమబ్రవీత్ || 3.68.19 || 2212
- బహువాని రక్షసాం వాసే వర్షాణి వసతా సుఖం |
అనేన దండకారణ్యే విశీర్ణమిహ పక్షిణా || 3.68.20 || 2213
- అనేకవార్షికో యస్తు చిరకాలసముత్థితః |
సోఽయమద్య హతః శేతే కాలో హి దురతిక్రమః || 3.68.21 || 2214
- పశ్య లక్ష్మణ గృధ్రోఽయముపకారీ హతశ్చ మే |
సీతామభ్యవపన్నో హి రావణేన బలీయసా || 3.68.22 || 2215
- గృధ్రరాజ్యం పరిత్యజ్య పితృపైతామహం మహాత్ |
మమ హేతోరయం ప్రాణాన్ ముమోచ పతగేశ్వరః || 3.68.23 || 2216
- సర్వత్ర ఖలు దృశ్యంతే సాధవో ధర్మచారిణః |
శూరాః శరణ్యాః సౌమిత్రే తిర్యగ్యోనిగతేష్వపి || 3.68.24 || 2217
- సీతాహరణజం దుఃఖం న మే సౌమ్య తథాగతం |
యథా వినాశో గృధ్రస్య మత్యుతే చ పరంతప || 3.68.25 || 2218
- రాజా దశరథః శ్రీమాన్ యథా మమ మహాయశాః |
పూజనీయశ్చ మాన్యశ్చ తథాయం పతగేశ్వరః || 3.68.26 || 2219
- సౌమిత్రే హర కాష్ఠాని నిర్మథిష్యామి పావకం |
గృధ్రరాజం దిధక్ష్యామి మత్యుతే నిధనం గతం || 3.68.27 || 2220
- నాథం పతగలోకస్య చితిమారోపయామ్యహం |
ఇమం ధక్ష్యామి సౌమిత్రే హతం రౌద్రేణ రక్షసా || 3.68.28 || 2221

- యా గతిర్యజ్ఞశీలానామాహితాగ్నేశ్చ యా గతిః |
అపరావర్తినాం యా చ యా చ భూమిప్రదాయినాం || 3.68.29 || 2222
- మయా త్వం సమనుజ్ఞాతో గచ్ఛ లోకాననుత్తమాన్ |
గృధ్రరాజ మహాసత్త్వ సంస్కృతశ్చ మయా వ్రజ || 3.68.30 || 2223
- ఏవముక్త్యా చితాం దీప్తామారోప్య పతగేశ్వరం |
దదాహ రామో ధర్మాత్మా స్వబంధుమివ దుఃఖితః || 3.68.31 || 2224
- రామోఽథ సహసౌమిత్రిర్వనం గత్వా స వీర్యవాన్ |
స్థూలాన్ హత్వా మహారోహీననుతస్తార తం ద్విజం || 3.68.32 || 2225
- రోహిమాంసాని చోద్ధృత్య పేశీకృత్వా మహాయశాః |
శకునాయ దదౌ రామో రమ్యే హరితశాద్వలే || 3.68.33 || 2226
- యత్ తత్ ప్రేతస్య మర్త్యస్య కథయంతి ద్విజాతయః |
తత్ స్వర్గమనం పితృం తస్య రామో జజాప హా || 3.68.34 || 2227
- తతో గోదావరీం గత్వా నదీం నరవరాత్మజౌ |
ఉదకం చక్రతుస్తస్మై గృధ్రరాజాయ తావృభౌ || 3.68.35 || 2228
- శాస్త్రదృష్టేన విధినా జలం గృధ్రాయ రాఘవౌ |
స్నాత్వా తౌ గృధ్రరాజాయ ఉదకం చక్రతుస్తదా || 3.68.36 || 2229
- స గృధ్రరాజః కృతవాన్ యశస్కరం
సుదుష్కరం కర్మ రణే నిపాతితః |
మహర్షికల్పేన చ సంస్కృతస్తదా
జగామ పుణ్యాం గతిమాత్మనః శుభాం || 3.68.37 || 2230
- కృతోదకో తావపి పక్షిసత్తమే
స్థీరాం చ బుద్ధిం ప్రణిధాయ జగ్ముతః |

ప్రవేశ్య సీతాధిగమే తతో మనో

వనం సురేంద్రావివ విష్ణువాసవౌ || 3.68.38 ||

2231

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే అష్టషష్ఠితమః సర్గః ||

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనసప్తతితమః సర్గః ॥

లక్ష్మణేనాయోముఖ్యై దండదానం కబంధస్య బాహుబంధే ప్రవిష్టయోః
 శ్రీరామలక్ష్మణయోశ్చింతా

- కృత్వైవముదకం తస్మై ప్రస్థితౌ రాఘవౌ తదా |
 అవేక్షంతౌ వనే సీతాం జగ్ముతుః పశ్చిమాం దిశం || 3.69.1 || 2232
- తాం దిశం దక్షిణాం గత్వా శరచాపాసిధారిణౌ |
 అవిప్రహతమైక్ష్వాకౌ పంథానం ప్రతిపేదతుః || 3.69.2 || 2233
- గుల్మైర్వృక్షైశ్చ బహుభిర్లతాభిశ్చ ప్రవేష్టితం |
 ఆవృతం సర్వతో దుర్గం గహనం ఘోరదర్శనం || 3.69.3 || 2234
- వ్యతిక్రమ్య తు వేగేన గృహీత్వా దక్షిణాం దిశం |
 సుభీమం తన్మహారణ్యం వ్యతియాతౌ మహాబలౌ || 3.69.4 || 2235
- తతః పరం జనస్థానాత్ త్రికోశం గమ్య రాఘవౌ |
 క్రౌంచారణ్యం వివిశతుర్గహనం తౌ మహాజసౌ || 3.69.5 || 2236
- నానామేఘుఘనప్రఖ్యం ప్రహృష్టమివ సర్వతః |
 నానావర్ణైః శుభ్రైః పుష్పైర్మృగపక్షిగణైర్యుతం || 3.69.6 || 2237
- దిదృక్షమాణౌ వైదేహీం తద్ వనం తౌ విచిక్యతుః |
 తత్ర తత్రావతిష్ఠంతౌ సీతాహరణదుఃఖితౌ || 3.69.7 || 2238

- తతః పూర్వేణ తౌ గత్వా త్రికోశం భ్రాతరౌ తదా |
క్రౌంచారణ్యమతిక్రమ్య మతంగాశ్రమమంతరే || 3.69.8 || 2239
- దృష్ట్వా తు తద్ వనం ఘోరం బహుభీమమృగద్విజం |
నానావృక్షసమాకీర్ణం సర్వం గహనపాదపం || 3.69.9 || 2240
- దదృశాతే గిరౌ తత్ర దరీం దశరథాత్మజౌ |
పాతాలసమగంభీరాం తమసా నిత్యసంవృతాం || 3.69.10 || 2241
- ఆసాద్య చ నరవ్యాఘ్రౌ దర్యాస్తస్యావిదూరతః |
దదర్శతుర్మహారూపాం రాక్షసీం వికృతాననాం || 3.69.11 || 2242
- భయదామల్పసత్త్వానాం బీభత్సాం రౌద్రదర్శనాం |
లంబోదరీం తీక్ష్ణదంష్ట్రాం కరాలీం పరుషత్వచం || 3.69.12 || 2243
- భక్షయంతీం మృగాన్ భీమాన్ వికటాం ముక్తమూర్ధజాం |
అవైక్షతాం తు తౌ తత్ర భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ || 3.69.13 || 2244
- సా సమాసాద్య తౌ వీరౌ వ్రజంతం భ్రాతురగ్రతః |
ఏహి రంస్యావహేత్సుక్త్యా సమాలంభత లక్ష్మణం || 3.69.14 || 2245
- ఉవాచ చైనం వచనం సౌమిత్రిముపగుహ్య చ |
అహం త్వయోముఖీ నామ లాభస్తే త్వమసి ప్రియః || 3.69.15 || 2246
- నాథ పర్వతదుర్గేషు నదీనాం పులినేషు చ |
ఆయుశ్చిరమిదం వీర త్వం మయా సహ రంస్యసే || 3.69.16 || 2247
- ఏవముక్తస్తు కుపితః ఖడ్గముద్భృత్య లక్ష్మణః |
కర్ణనాసస్తనం తస్యా నిచకర్తారిసూదనః || 3.69.17 || 2248

- కర్ణనాసే నికృత్యే తు విస్వరం విననాద సా |
యథాగతం ప్రదుద్రావ రాక్షసీ ఘోరదర్శనా || 3.69.18 || 2249
- తస్యాం గతాయాం గహనం వ్రజంతౌ వనమోజసా |
ఆసేదతురమిత్రఘ్నౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ || 3.69.19 || 2250
- లక్ష్మణస్తు మహాతేజాః సత్త్వవాంఛీలవాంఛుచిః |
అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యం భ్రాతరం దీప్తతేజసం || 3.69.20 || 2251
- స్పందతే మే దృఢం బాహురుద్విగ్నమివ మే మనః |
ప్రాయశ్శ్చాప్యనిష్ఠాని నిమిత్తాన్యపలక్షయే || 3.69.21 || 2252
- తస్మాత్ సజ్జీభవార్య త్వం కురుష్వ వచనం మమ |
మమైవ హి నిమిత్తాని సద్యః శంసంతి సంభ్రమం || 3.69.22 || 2253
- ఏష వంజలకో నామ పక్షీ పరమదారుణః |
ఆవయోర్విజయం యుద్ధే శంసన్నివ వినర్దతి || 3.69.23 || 2254
- తయోరన్వేషతోరేవం సర్వం తద్ వనమోజసా |
సంజజ్ఞే విపులః శబ్దః ప్రభంజన్నివ తద్ వనం || 3.69.24 || 2255
- సంవేష్ఠితమివాత్యర్థం గహనం మాతరిశ్వనా |
వనస్య తస్య శబ్దోఽభూద్ వనమాపూరయన్నివ || 3.69.25 || 2256
- తం శబ్దం కాంక్షమాణస్తు రామః ఖడ్గీ సహానుజః |
దదర్శ సుమహాకాయం రాక్షసం విపులోరసం || 3.69.26 || 2257
- ఆసేదతుశ్చ తద్రక్షస్తావుభౌ ప్రముఖే స్థితం |
వివృద్ధమశిరోగ్రీవం కబంధముదరేముఖం || 3.69.27 || 2258

- రోమభిర్నిశితైస్తీక్ష్ణైర్మహాగిరిమివోచ్ఛితం |
నీలమేఘనిభం రౌద్రం మేఘస్తనితనిఃస్వనం || 3.69.28 || 2259
- అగ్నిజ్వాలానికాశేన లలాటస్థేన దీప్యతా |
మహాపక్షేణ పింగేన విపులేనాయతేన చ || 3.69.29 || 2260
- ఏకేనోరసి ఘోరేణ నయనేన సుదర్శినా |
మహాదంష్ట్రోపపన్నం తం లేలిహనం మహాముఖం || 3.69.30 || 2261
- భక్తయంతం మహాఘోరాన్యక్షసింహమృగద్విజాన్ |
ఘోరౌ భుజౌ వికుర్వాణముభౌ యోజనమాయతౌ || 3.69.31 || 2262
- కరాభ్యాం వివిధాన్ గృహ్య ఋక్షాన్ పక్షిగణాన్ మృగాన్ |
ఆకర్షంతం వికర్షంతమనేకాన్ మృగయాథపాన్ || 3.69.32 || 2263
- స్థితమావృత్య పంథానం తయోర్భ్రాత్రోః ప్రపన్నయోః |
అథ తం సమతిక్రమ్య క్రోశమాత్రం దదర్శతుః || 3.69.33 || 2264
- మహాంతం దారుణం భీమం కబంధం భుజసంవృతం |
కబంధమివ సంస్థానాదతిఘోరప్రదర్శనం || 3.69.34 || 2265
- స మహాబాహురత్యర్థం ప్రసార్య విపులౌ భుజౌ |
జగ్రాహ సహితావేవ రాఘవౌ పీడయన్ బలాత్ || 3.69.35 || 2266
- ఖడ్గినౌ దృఢధన్వానౌ తిగ్మతేజౌ మహాభుజౌ |
భ్రాతరౌ వివశం ప్రాప్తౌ కృష్యమాణౌ మహాబలౌ || 3.69.36 || 2267
- తత్ర ధైర్యాచ్ఛ శూరస్తు రాఘవౌ నైవ వివ్యథే |
బాల్యాదనాశ్రయాచ్ఛైవ లక్ష్మణస్త్వభివివ్యథే || 3.69.37 || 2268

- ఉవాచ చ విషణ్ణః సన్ రాఘవం రాఘవానుజః |
పశ్య మాం వివశం వీర రాక్షసస్య వశంగతం || 3.69.38 || 2269
- మయైకేన తు నిర్ముక్తః పరిముచ్యస్య రాఘవ |
మాం హి భూతబలిం దత్త్వా పలాయస్వ యథాసుఖం || 3.69.39 || 2270
- అధిగంతాసి వైదేహీమచిరేణేతి మే మతిః |
ప్రతిలభ్య చ కాకుత్స్థ పితృపైతామహీం మహీం || 3.69.40 || 2271
- తత్ర మాం రామ రాజ్యస్థః స్మర్తుమర్హసి సర్వదా |
లక్ష్మణేనైవముక్తస్తు రామః సౌమిత్రిమబ్రవీత్ || 3.69.41 || 2272
- మా స్మ త్రాసం వృథా వీర నహి త్వాదృగ్ విషీదతి |
ఏతస్మిన్నంతరే క్రూరో భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ || 3.69.42 || 2273
- తావువాచ మహాబాహుః కబంధో దానవోత్తమః |
కౌ యువాం వృషభస్కంధౌ మహాఖడ్గధనుర్ధరౌ || 3.69.43 || 2274
- ఘోరం దేశమిమం ప్రాప్తౌ దైవేన మమ చాక్షుషౌ |
వదతం కార్యమిహ వాం కిమర్థం చాగతౌ యువాం || 3.69.44 || 2275
- ఇమం దేశమనుప్రాప్తౌ క్షుధార్తస్యేహ తిష్ఠతః |
సబాణచాపఖడ్గౌ చ తీక్షణ్యంగావివర్షభౌ || 3.69.45 || 2276
- మాం తూర్ణమనుసంప్రాప్తౌ దుర్లభం జీవితం హి వాం |
తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా కబంధస్య దురాత్మనః || 3.69.46 || 2277
- ఉవాచ లక్ష్మణం రామో ముఖేన పరిశుష్యతా |
కృచ్ఛాత్ కృచ్ఛ తరం ప్రాప్య దారుణం సత్యవిక్రమ || 3.69.47 || 2278

- వ్యసనం జీవితాంతాయ ప్రాప్తమప్రాప్య తాం ప్రీయాం ।
కాలస్య సుమహద్ వీర్యం సర్వభూతేషు లక్ష్మణ ॥ 3.69.48 ॥ 2279
- త్వాం చ మాం చ నరవ్యాఘ్రు వ్యసనైః పశ్య మోహితౌ ।
నహి భారోఽస్తి దైవస్య సర్వభూతేషు లక్ష్మణ ॥ 3.69.49 ॥ 2280
- శూరాశ్చ బలవంతశ్చ కృతాస్తాశ్చ రణాజిరే ।
కాలాభిపన్నాః సీదంతి యథా వాలుకసేతవః ॥ 3.69.50 ॥ 2281
- ఇతి బ్రువాణో దృఢసత్యవిక్రమో
మహాయశా దాశరథిః ప్రతాపవాన్ ।
అవేక్ష్య సౌమిత్రిముదగ్రవిక్రమః
స్థిరాం తదా స్వాం మతిమాత్మనాకరోత్ ॥ 3.69.51 ॥ 2282
- ॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ సప్తతితమః సర్గః ॥

మిథో విచార్య శ్రీరామలక్ష్మణాభ్యాం కబంధభుజయోశ్చేదనం కబంధేన
తయోః సత్కారశ్చ

- తౌ తు తత్ర స్థితౌ దృష్ట్వా భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ |
బాహుపాశపరిక్షిప్తౌ కబంధో వాక్యమబ్రవీత్ || 3.70.1 || 2283
- తిష్ఠతః కిం ను మాం దృష్ట్వా క్షుధార్తం క్షత్రియర్షభౌ |
ఆహారార్థం తు సందిష్టౌ దైవేన హతచేతనౌ || 3.70.2 || 2284
- తచ్ఛ్రుత్వా లక్ష్మణో వాక్యం ప్రాప్తకాలం హితం తదా |
ఉవాచార్తిసమాపన్నో విక్రమే కృతనిశ్చయః || 3.70.3 || 2285
- త్వాం చ మాం చ పురా తూర్ణమాదత్తే రాక్షసాధమః |
తస్మాదసిభ్యామస్యాశు బాహూ చిందావహే గురూ || 3.70.4 || 2286
- భీషణోఽయం మహాకాయో రాక్షసో భుజవిక్రమః |
లోకం హ్యతిజితం కృత్వా హ్యేవాం హంతుమిహచ్ఛతి || 3.70.5 || 2287
- నిశ్చేష్టానాం వధో రాజన్ కుత్సితో జగతీపతేః |
క్రతుమధ్యోపసీతానాం పశూనామివ రాఘవ || 3.70.6 || 2288
- ఏతత్ సంజల్పితం శ్రుత్వా తయోః క్రుద్ధస్తు రాక్షసః |
విదార్యాస్యం తతో రౌద్రం తౌ భక్షయితుమారభత్ || 3.70.7 || 2289

- తతస్తౌ దేశకాలజ్ఞౌ ఖడ్గాభ్యామేవ రాఘవౌ |
అచ్ఛిందంతాం సుసంహృష్టౌ బాహూ తస్యాంసదేశతః || 3.70.8 || 2290
- దక్షిణో దక్షిణం బాహుమసక్తమసినా తతః |
చిచ్ఛేద రామో వేగేన సవ్యం వీరస్తు లక్ష్మణః || 3.70.9 || 2291
- స పపాత మహాబాహుశ్చిన్నబాహుర్మహాస్వనః |
ఖం చ గాం చ దిశశ్చైవ నాదయంజలదో యథా || 3.70.10 || 2292
- స నికృత్తౌ భుజౌ దృష్ట్వా శోణితౌఘపరిప్లుతః |
దీనః పప్రచ్ఛ తౌ వీరౌ కౌ యువామితి దానవః || 3.70.11 || 2293
- ఇతి తస్య బ్రువాణస్య లక్ష్మణః శుభలక్షణః |
శశంస తస్య కాకుస్థం కబంధస్య మహాబలః || 3.70.12 || 2294
- అయమిక్ష్వాకుదాయాదో రామో నామ జనైః శ్రుతః |
తస్యైవావరజం విద్ధి భ్రాతరం మాం చ లక్ష్మణం || 3.70.13 || 2295
- మాత్రా ప్రతిహతే రాజ్యే రామః ప్రవ్రాజితో వనం |
మయా సహ చరత్యేష భార్యయా చ మహద్ వనం || 3.70.14 || 2296
- అస్య దేవప్రభావస్య వసతో విజనే వనే |
రక్షసాపహృతా భార్యా యామిచ్ఛంతావిహాగతౌ || 3.70.15 || 2297
- త్వం తు కో వా కిమర్థం వా కబంధసదృశో వనే |
ఆస్యేనోరసి దీప్తేన భగ్గుజంఘా విచేష్టసే || 3.70.16 || 2298
- ఏవముక్తః కబంధస్తు లక్ష్మణేనోత్తరం వచః |
ఉవాచ వచనం ప్రీతస్తదింద్రవచనం స్మరన్ || 3.70.17 || 2299

స్వాగతం వాం నరవ్యాఘ్రౌ దిష్ట్యా పశ్యామి వామహం ।

దిష్ట్యా చేమౌ నికృతౌ మే యువాభ్యాం బాహుబంధనౌ ॥ 3.70.18 ॥

2300

విరూపం యచ్ఛ మే రూపం ప్రాప్తం హ్యవినయాద్ యథా ।

తన్నే శృణు నరవ్యాఘ్రు తత్త్వతః శంసతస్తవ ॥ 3.70.19 ॥

2301

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే సప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీః
 శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
 శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
 శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకసప్తతితమః సర్గః ॥

కబంధస్యాత్మకథా స్వశరీరస్య దాహానంతరం తేన సీతాన్వేషణే శ్రీరామాయ
 సాహాయ్యం దాతుమాశ్వాసనం

- పురా రామ మహాబాహో మహాబలపరాక్రమం |
 రూపమాసీన్మమాచింత్యం త్రిషు లోకేషు విశ్రుతం || 3.71.1 || 2302
- యథా సూర్యస్య సోమస్య శక్రస్య చ యథా వపుః |
 సోఽహం రూపమిదం కృత్వా లోకవిత్రాసనం మహాత్ || 3.71.2 || 2303
- ఋషీన్ వనగతాన్ రామ త్రాసయామి తతస్తతః |
 తతః స్థూలశిరా నామ మహర్షిః కోపితో మయా || 3.71.3 || 2304
- స చిన్వన్ వివిధం వన్యం రూపేణానేన ధర్షితః |
 తేనాహముక్తః ప్రేక్ష్యైవం ఘోరశాపాభిధాయినా || 3.71.4 || 2305
- ఏతదేవం నృశంసం తే రూపమస్తు విగర్షితం |
 స మయా యాచితః క్రుద్ధః శాపస్యాంతో భవేదితి || 3.71.5 || 2306
- అభిశాపకృతస్యేతి తేనేదం భాషితం వచః |
 యదా చిత్త్వా భుజౌ రామస్తాం దహేద్ విజనే వనే || 3.71.6 || 2307
- తదా త్వం ప్రాప్స్యసే రూపం స్వమేవ విపులం శుభం |
 శ్రియా విరాజితం పుత్రం దనోస్త్యం విద్ధి లక్ష్మణ || 3.71.7 || 2308

- ఇంద్రకోపాదిదం రూపం ప్రాప్తమేవం రణాజిరే |
అహం హి తపసోగ్రేణ పితామహమతోషయం || 3.71.8 || 2309
- దీర్ఘమాయుః స మే ప్రాదాత్ తతో మాం విభ్రమోఽస్పృశత్ |
దీర్ఘమాయుర్మయా ప్రాప్తం కిం మాం శక్రః కరిష్యతి || 3.71.9 || 2310
- ఇత్యేవం బుద్ధిమాస్థాయ రణే శక్రమధర్షయం |
తస్య బాహుప్రముక్తేన వజ్రేణ శతపర్వణా || 3.71.10 || 2311
- సక్థినీ చ శిరశ్చైవ శరీరే సంప్రవేశితం |
స మయా యాచ్యమానః సన్ నానయద్ యమసాదనం || 3.71.11 || 2312
- పితామహవచః సత్యం తదస్త్వీతి మమాబ్రవీత్ |
అనాహారః కథం శక్తో భగ్నసక్థిశిరోముఖః || 3.71.12 || 2313
- వజ్రేణాభిహతః కాలం సుదీర్ఘమపి జీవితుం |
స ఏవముక్తః శక్రో మే బాహూ యోజనమాయతౌ || 3.71.13 || 2314
- తదా చాస్యం చ మే కుక్షౌ తీక్షణదంష్ట్రమకల్పయత్ |
సోఽహం భుజాభ్యాం దీర్ఘాభ్యాం సంక్షిప్యాస్మిన్ వనేచరాన్ || 3.71.14 || 2315
- సింహద్వీపిమృగవ్యాఘ్రాన్ భక్షయామి సమంతతః |
స తు మామబ్రవీదింద్రో యదా రామః సలక్ష్మణః || 3.71.15 || 2316
- చేత్యతే సమరే బాహూ తదా స్వర్గం గమిష్యసి |
అనేన వపుషా తాత వనేఽస్మిన్ రాజసత్తమ || 3.71.16 || 2317
- యద్ యత్ పశ్యామి సర్వస్య గ్రహణం సాధు రోచయే |
అవశ్యం గ్రహణం రామో మన్యేఽహం సముపైష్యతి || 3.71.17 || 2318

- ఇమాం బుద్ధిం పురస్కృత్య దేహన్యాసకృతశ్రమః |
స త్వం రామోఽసి భద్రం తే నాహమన్యేన రాఘవ || 3.71.18 || 2319
- శక్యో హంతుం యథా తత్త్వమేవముక్తం మహర్షిణా |
అహం హి మతిసాచివ్యం కరిష్యామి నరర్షభ || 3.71.19 || 2320
- మిత్రం చైవోపదేక్ష్యామి యువాభ్యాం సంస్కృతోఽగ్నినా |
ఏవముక్తస్తు ధర్మాత్మా దనునా తేన రాఘవః || 3.71.20 || 2321
- ఇదం జగాద వచనం లక్ష్మణస్య చ పశ్యతః |
రావణేన హృతా భార్యా సీతా మమ యశస్వినీ || 3.71.21 || 2322
- నిష్కాంతస్య జనస్థానాత్ సహ భ్రాత్రా యథాసుఖం |
నామమాత్రం తు జానామి న రూపం తస్య రక్షసః || 3.71.22 || 2323
- నివాసం వా ప్రభావం వా వయం తస్య న విదమహే |
శోకార్థానామనాథానామేవం విపరిధావతాం || 3.71.23 || 2324
- కారుణ్యం సదృశం కర్తుముపకారేణ వర్తతాం |
కాష్ఠాన్యానీయ భగ్నాని కాలే శుష్కాణి కుంజరైః || 3.71.24 || 2325
- ధక్ష్యామస్తాం వయం వీర శ్వభే మహతి కల్పితే |
స త్వం సీతాం సమాచక్ష్య యేన వా యత్ర వా హృతా || 3.71.25 || 2326
- కురు కల్యాణమత్యర్థం యది జానాసి తత్త్వతః |
ఏవముక్తస్తు రామేణ వాక్యం దనురనుత్తమం || 3.71.26 || 2327
- ప్రోవాచ కుశలో వక్తా వక్తారమపి రాఘవం |
దివ్యమస్తి న మే జ్ఞానం నాభిజానామి మైథిలీం || 3.71.27 || 2328

- యస్తాం వక్ష్యతి తం వక్ష్యే దగ్ధః స్వం రూపమాస్థితః |
యోఽభిజానాతి తద్రక్షస్తద్ వక్ష్యే రామ తత్పరం || 3.71.28 || 2329
- అదగ్ధస్య హి విజ్ఞాతుం శక్తిరస్తి న మే ప్రభో |
రాక్షసం తు మహావీర్యం సీతా యేన హృతా తవ || 3.71.29 || 2330
- విజ్ఞానం హి మహద్ భ్రష్టం శాపదోషేణ రాఘవ |
స్వకృతేన మయా ప్రాప్తం రూపం లోకవిగర్హితం || 3.71.30 || 2331
- కిం తు యావన్న యాత్యస్తం సవితా శ్రాంతవాహనః |
తావన్మామవటే క్షిప్త్యా దహ రామ యథావిధి || 3.71.31 || 2332
- దగ్ధస్త్యయాహమవటే న్యాయేన రఘునందన |
వక్ష్యామి తం మహావీర యస్తం వేత్స్యతి రాక్షసం || 3.71.32 || 2333
- తేన సఖ్యం చ కర్తవ్యం న్యాయ్యవృత్తేన రాఘవ |
కల్పయిష్యతి తే వీర సాహాయ్యం లఘువిక్రమ || 3.71.33 || 2334
- నహి తస్యాస్త్యవిజ్ఞాతం త్రిషు లోకేషు రాఘవ |
సర్వాన్ పరివృతో లోకాన్ పురా వై కారణాంతరే || 3.71.34 || 2335
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకసప్తతితమః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్విసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణాభ్యాం చితాగ్నినా కబంధస్య దాహో దివ్యరూపం ధృత్వా తేన
శ్రీరామాయ సుగ్రీవేణ సహ మైత్రీం కర్తుం సంమతిదానం

ఏవముక్తౌ తు తౌ వీరౌ కబంధేన నరేశ్వరౌ |

గిరిప్రదరమాసాద్య పావకం విససర్జతుః || 3.72.1 ||

2336

లక్ష్మణస్తు మహోల్కాభిర్జ్వలితాభిః సమంతతః |

చితామాదీపయామాస సా ప్రజజ్వాల సర్వతః || 3.72.2 ||

2337

తచ్ఛరీరం కబంధస్య ఘృతపిండోపమం మహాత్ |

మేదసా పచ్యమానస్య మందం దహత పావకః || 3.72.3 ||

2338

సవిధూయ చితామాశు విధూమోఽగ్నిరివోత్థితః |

అరజే వాససీ బిభ్రన్మాల్యం దివ్యం మహాబలః || 3.72.4 ||

2339

తతశ్చితాయా వేగేన భాస్వరో విరజాంబరః |

ఉత్పపాతాశు సంహృష్టః సర్వప్రత్యంగభూషణః || 3.72.5 ||

2340

విమానే భాస్వరే తిష్ఠన్ హంసయుక్తే యశస్కరే |

ప్రభయా చ మహాతేజా దిశో దశ విరాజయన్ || 3.72.6 ||

2341

సోఽంతరిక్షగతో వాక్యం కబంధో రామమబ్రవీత్ |

శృణు రాఘవ తత్త్వేన యథా సీతామవాప్యసి || 3.72.7 ||

2342

- రామ షడ్ యుక్తయో లోకే యాభిః సర్వం విమృశ్యతే |
పరిమృష్టో దశాంతేన దశాభాగేన సేవ్యతే || 3.72.8 || 2343
- దశాభాగగతో హీనస్త్వం హి రామ సలక్షణః |
యత్యతే వ్యసనం ప్రాప్తం త్వయా దారప్రధర్షణం || 3.72.9 || 2344
- తదవశ్యం త్వయా కార్యః స సుహృత్ సుహృదాం వర |
అకృత్వా నహి తే సిద్ధిమహం పశ్యామి చింతయన్ || 3.72.10 || 2345
- శ్రూయతాం రామ వక్ష్యామి సుగ్రీవో నామ వానరః |
భ్రాత్రా నిరస్తః క్రుద్ధేన వాలినా శక్రసూనునా || 3.72.11 || 2346
- ఋష్యమూకే గిరివరే పంపాపర్యంతశోభితే |
నివసత్యాత్మవాన్ వీరశ్చతుర్భిః సహ వానరైః || 3.72.12 || 2347
- వానరేంద్రో మహావీర్యస్తేజోవానమితప్రభః |
సత్యసంధో వినీతశ్చ ధృతిమాన్ మతిమాన్ మహాన్ || 3.72.13 || 2348
- దక్షః ప్రగల్భో ద్యుతిమాన్ మహాబలపరాక్రమః |
భ్రాత్రా వివాసితో వీర రాజ్యహేతోర్మహాత్మనా || 3.72.14 || 2349
- స తే సహాయో మిత్రం చ సీతాయాః పరిమార్గణే |
భవిష్యతి హి తే రామ మా చ శోకే మనః కృధాః || 3.72.15 || 2350
- భవితవ్యం హి తచ్ఛాపి న తచ్ఛక్యమిహాన్యథా |
కర్తుమిక్ష్వాకుశార్దూల కాలో హి దురతిక్రమః || 3.72.16 || 2351
- గచ్ఛ శీఘ్రమితో వీర సుగ్రీవం తం మహాబలం |
వయస్యం తం కురు క్షిప్రమితో గత్వాద్య రాఘవ || 3.72.17 || 2352
- అద్రోహాయ సమాగమ్య దీప్యమానే విభావసౌ |
న చ తే సోఽవమంతవ్యః సుగ్రీవో వానరాధిపః || 3.72.18 || 2353

- కృతజ్ఞః కామరూపీ చ సహాయార్థీ చ వీర్యవాన్ |
శక్తో హ్యద్య యువాం కర్తుం కార్యం తస్య చిక్రీతం || 3.72.19 || 2354
- కృతార్థో వాకృతార్థో వా తవ కృత్యం కరిష్యతి |
స ఋక్షరజసః పుత్రః పంపామటతి శంకితః || 3.72.20 || 2355
- భాస్కరస్యోరసః పుత్రో వాలినా కృతకిల్బిషః |
సన్నిధాయాయుధం క్షీప్రమృష్యమూకాలయం కపిం || 3.72.21 || 2356
- కురు రాఘవ సత్యేన వయస్యం వనచారిణం |
స హి స్థానాని కార్తస్స్యేన సర్వాణి కపికుంజరః || 3.72.22 || 2357
- నరమాంసాశినాం లోకే నైపుణ్యాదధిగచ్ఛతి |
న తస్యావిదితం లోకే కించిదస్తి హి రాఘవ || 3.72.23 || 2358
- యావత్ సూర్యః ప్రతపతి సహస్రాంశుః పరంతప |
స నదీర్విపులాన్ శైలాన్ గిరిదుర్గాణి కందరాన్ || 3.72.24 || 2359
- అన్విష్య వానరైః సార్థం పత్నీం తేఽధిగమిష్యతి |
వానరాంశ్చ మహాకాయాన్ ప్రేషయిష్యతి రాఘవ || 3.72.25 || 2360
- దిశో విచేతుం తాం సీతాం త్వద్వియోగేన శోచతీం |
అన్వేష్యతి వరారోహం మైథిలీం రావణాలయే || 3.72.26 || 2361
- స మేరుశృంగాగ్రగతామనిందితాం
ప్రవిశ్య పాతాలతలేఽపి వాశ్రితాం |
ప్లవంగమానామృషభస్తవ ప్రియాం
నిహత్య రక్షాంసి పునః ప్రదాస్యతి || 3.72.27 || 2362
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ద్విసప్తతితమః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రిసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణౌ ప్రతి ఋష్యమాకపంపాసరోవరయోర్మార్గం వర్ణయిత్వా
మతంగమునేర్వనస్యాశ్రమస్య పరిచయం దత్త్వా దివ్యరూపస్య కబంధస్య
తతః ప్రస్థానం

దర్శయిత్వా తు రామాయ సీతాయాః పరిమార్గణే |

వాక్యమన్వర్థమర్థజ్ఞః కబంధః పునరబ్రవీత్ || 3.73.1 ||

2363

ఏష రామ శివః పంథా యత్యైతే పుష్పితా ద్రుమాః |

ప్రతీచీం దిశమాశ్రిత్య ప్రకాశంతే మనోరమాః || 3.73.2 ||

2364

జంబూప్రియాలపనసా న్యగ్రోధప్లక్షతిందుకాః |

అశ్వత్థాః కర్ణికారాశ్చ చూతాశ్చాన్యే చ పాదపాః || 3.73.3 ||

2365

ధన్వనా నాగవృక్షాశ్చ తిలకా నక్తమాలకాః |

నీలాశోకాః కదంబాశ్చ కరవీరాశ్చ పుష్పితాః || 3.73.4 ||

2366

అగ్నిముఖ్యా అశోకాశ్చ సురక్తాః పారిభద్రకాః |

తానారుహ్యథవా భూమౌ పాతయిత్వా చ తాన్ బలాత్ || 3.73.5 ||

2367

ఫలాన్యమృతకల్పాని భక్షయిత్వా గమిష్యథః |

తదతిక్రమ్య కాకుత్స్థ వనం పుష్పితపాదపం || 3.73.6 ||

2368

- నందనప్రతిమం త్వాన్యత్ కురవస్తూత్తరా ఇవ |
సర్వకాలఫలా యత్ర పాదపా మధురస్రవాః || 3.73.7 || 2369
- సర్వే చ ఋతవస్తత్ర వనే చైత్రరథే యథా |
ఫలభారనతాస్తత్ర మహావిటపధారిణః || 3.73.8 || 2370
- శోభంతే సర్వతస్తత్ర మేఘపర్వతసన్నిభాః |
తానారుహ్యథవా భూమౌ పాతయిత్వాథవా సుఖం || 3.73.9 || 2371
- ఫలాన్యమృతకల్పాని లక్ష్మణస్తే ప్రదాస్యతి |
చంక్రమంతౌ వరాఞ్శౌలాఞ్శౌలాచ్ఛైలం వనాద్ వనం || 3.73.10 || 2372
- తతః పుష్కరిణీం వీరౌ పంపాం నామ గమిష్యథః |
అశర్కరామవిభ్రంశాం సమతీర్థామశ్చైవలాం || 3.73.11 || 2373
- రామ సంజాతవాలూకాం కమలోత్పలశోభితాం |
తత్ర హంసాః ప్లవాః క్రౌంచాః కురరాశ్చైవ రాఘవ || 3.73.12 || 2374
- వల్గుస్వరా నికూజంతి పంపాసలిలగోచరాః |
నోద్విజంతే నరాన్ దృష్ట్వా వధస్యాకోవిదాః శుభాః || 3.73.13 || 2375
- ఘృతపిండోపమాన్ స్థాలాంస్తాన్ ద్విజాన్ భక్షయిష్యథః |
రోహితాన్ వక్రతుండాంశ్చ నలమీనాంశ్చ రాఘవ || 3.73.14 || 2376
- పంపాయామిషుభిర్మత్స్యాంస్తత్ర రామ వరాన్ హతాన్ |
నిస్త్యక్ష్వానయస్తప్తానకృశానైకకంటకాన్ || 3.73.15 || 2377
- తవ భక్త్యా సమాయుక్తో లక్ష్మణః సంప్రదాస్యతి |
భృశం తాన్ ఖాదతో మత్స్యాన్ పంపాయాః పుష్పసంచయే || 3.73.16 || 2378
- పద్మగంధి శివం వారి సుఖశీతమనామయం |
ఉద్ధృత్య స తదాక్లిష్టం రూప్యస్ఫటికసన్నిభం || 3.73.17 || 2379

- అథ పుష్కరపర్ణేన లక్ష్మణః పాయయిష్యతి |
స్థూలాన్ గిరిగుహాశయాన్ వానరాన్ వనచారిణః || 3.73.18 || 2380
- సాయాహ్నో విచరన్ రామ దర్శయిష్యతి లక్ష్మణః |
అపాం లోభాదుపావృత్తాన్ వృషభానివ నర్దతః || 3.73.19 || 2381
- స్థూలాన్ పీతాంశ్చ పంపాయాం ద్రక్ష్యసి త్వం నరోత్తమ |
సాయాహ్నో విచరన్ రామ విటపీ మాల్యధారిణః || 3.73.20 || 2382
- శివోదకం చ పంపాయాం దృష్ట్వా శోకం విహాస్యసి |
సుమనోభిశ్చితాస్తత్ర తిలకా నక్తమాలకాః || 3.73.21 || 2383
- ఉత్పలాని చ పుల్లాని పంకజాని చ రాఘవ |
న తాని కశ్చిన్మాల్యాని తత్రారోపయితా నరః || 3.73.22 || 2384
- న చ వై మ్లానతాం యాంతి న చ శీర్యంతి రాఘవ |
మతంగశిష్యాస్తత్రాసన్నృషయః సుసమాహితాః || 3.73.23 || 2385
- తేషాం భారాభితప్తానాం వన్యమాహారతాం గురోః |
యే ప్రపేతుర్మహీం తూర్ణం శరీరాత్ స్వేదబిందవః || 3.73.24 || 2386
- తాని మాల్యాని జాతాని మునీనాం తపసా తదా |
స్వేదబిందుసముత్థాని న వినశ్యంతి రాఘవ || 3.73.25 || 2387
- తేషాం గతానామద్యాపి దృశ్యతే పరిచారిణీ |
శ్రమణీ శబరీ నామ కాకుత్స్థ చిరజీవినీ || 3.73.26 || 2388
- త్వాం తు ధర్మే స్థితా నిత్యం సర్వభూతనమస్కృతం |
దృష్ట్వా దేవోపమం రామ స్వర్గలోకం గమిష్యతి || 3.73.27 || 2389

- తతస్తద్రామ పంపాయాస్తీరమాశ్రిత్య పశ్చిమం |
ఆశ్రమస్థానమతులం గుహ్యం కాకుత్స్థ పశ్యసి || 3.73.28 || 2390
- న తత్రాక్రమితుం నాగాః శక్నువంతి తదాశ్రమే |
ఋషేస్తస్య మతంగస్య విధానాత్ తచ్చ కాననం || 3.73.29 || 2391
- మతంగవనమిత్యేవ విశ్రుతం రఘునందన |
తస్మిన్ నందనసంకాశే దేవారణ్యోపమే వనే || 3.73.30 || 2392
- నానావిహగసంకీర్ణే రంస్యసే రామ నిర్వృతః |
ఋష్యమూకస్తు పంపాయాః పురస్తాత్ పుష్పితద్రుమః || 3.73.31 || 2393
- సుదుఃఖారోహణశ్చైవ శిశునాగాభిరక్షితః |
ఉదారో బ్రహ్మణా చైవ పూర్వకాలేఽభినిర్మితః || 3.73.32 || 2394
- శయానః పురుషో రామ తస్య శైలస్య మూర్ధని |
యత్ స్వప్నం లభతే విత్తం తత్ ప్రబుద్ధోఽధిగచ్ఛతి || 3.73.33 || 2395
- యస్త్వేనం విషమాచారః పాపకర్మాధిరోహతి |
తత్రైవ ప్రహారంత్యేనం సుప్తమాదాయ రాక్షసాః || 3.73.34 || 2396
- తత్రాపి శిశునాగానామాక్రందః శ్రూయతే మహాన్ |
క్రీడతాం రామ పంపాయాం మతంగాశ్రమవాసినాం || 3.73.35 || 2397
- సక్తా రుధిరధారాభిః సంహత్య పరమద్విపాః |
ప్రచరంతి పృథక్కీర్ణా మేఘవర్ణాస్తరస్వినః || 3.73.36 || 2398
- తే తత్ర పీత్వా పానీయం విమలం చారు శోభనం |
అత్యంతసుఖసంస్పర్శ సర్వగంధసమన్వితం || 3.73.37 || 2399

- నిర్వృత్తాః సంవిగాహంతే వనాని వనగోచరాః |
ఋక్షాంశ్చ ద్వీపినశ్చైవ నీలకోమలకప్రభాన్ || 3.73.38 || 2400
- రురూనపేతానజయాన్ దృష్ట్వా శోకం ప్రహాస్యసి |
రామ తస్య తు శైలస్య మహతీ శోభతే గుహా || 3.73.39 || 2401
- శిలాపిఠానా కాకుత్స్థ దుఃఖం చాస్యాః ప్రవేశనం |
తస్యా గుహాయాః ప్రాగ్ద్వారే మహాఞ్శీతోదకో వ్రాదః || 3.73.40 || 2402
- బహుమూలఫలో రమ్యో నానానగసమాకులః |
తస్యాం వసతి ధర్మాత్మా సుగ్రీవః సహ వానరైః || 3.73.41 || 2403
- కదాచిచ్ఛిఖరే తస్య పర్వతస్యాపి తిష్ఠతి |
కబంధస్త్యనుశాస్త్యైవం తావుభౌ రామలక్ష్మణౌ || 3.73.42 || 2404
- స్వగ్వీ భాస్కరవర్ణాభః ఖే వ్యరోచత వీర్యవాన్ |
తం తు ఖస్థం మహాభాగం తావుభౌ రామలక్ష్మణౌ || 3.73.43 || 2405
- ప్రస్థితౌ త్వం వ్రజస్వేతి వాక్యమూచతురంతికే |
గమ్యతాం కార్యసిద్ధ్యర్థమితి తావబ్రవీత్ స చ || 3.73.44 || 2406
- సుప్రీతౌ తావనుజ్ఞాప్య కబంధః ప్రస్థితస్తదా || 3.73.45 || 2407
- స తత్ కబంధః ప్రతిపద్య రూపం
వృతః శ్రియా భాస్కరసర్వదేహాః |
నిదర్శయన్ రామమవేక్ష్య ఖస్థః
సఖ్యం కురుష్వేతి తదాభ్యువాచ || 3.73.46 || 2408
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే త్రిసప్తతితమః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ చతుఃసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణాభ్యాం పంపాతటి మతంగవనే శబర్యా ఆశ్రమం గత్వా తస్యాః
సత్కారస్య గ్రహణం తయా సహ మతంగవనస్య నిరీక్షణం శబర్యా
స్వశరీరస్యాపలతిం దత్త్వా తతో దివ్యధామ్ని గమనం

తౌ కబంధేన తం మార్గం పంపాయా దర్శితం వనే |
ఆతస్థతుర్ద్దశం గృహ్య ప్రతీచీం నృవరాత్మజౌ || 3.74.1 ||

2409

తౌ శైలేష్వాచితానేకాన్ క్షౌద్రపుష్పఫలద్రుమాన్ |
వీక్షంతౌ జగ్ముతుర్ద్దష్టుం సుగ్రీవం రామలక్ష్మణౌ || 3.74.2 ||

2410

కృత్వా తు శైలపృష్ఠే తు తౌ వాసం రఘునందనౌ |
పంపాయాః పశ్చిమం తీరం రాఘవావృపతస్థతుః || 3.74.3 ||

2411

తౌ పుష్కరిణ్యాః పంపాయాస్తీరమాసాద్య పశ్చిమం |
అపశ్యతాం తతస్త్తత్ర శబర్యా రమ్యమాశ్రమం || 3.74.4 ||

2412

తౌ తమాశ్రమమాసాద్య ద్రుమైర్బహుభిరావృతం |
సురమ్యమభివీక్షంతౌ శబరీమభ్యుపేయతుః || 3.74.5 ||

2413

తౌ దృష్ట్వా తు తదా సిద్ధా సముత్థాయ కృతాంజలిః |
పాదౌ జగ్రాహ రామస్య లక్ష్మణస్య చ ధీమతః || 3.74.6 ||

2414

- పాద్యమాచమనీయం చ సర్వం ప్రాదాద్ యథావిధి |
తామువాచ తతో రామః శ్రమణీం ధర్మసంస్థితాం || 3.74.7 || 2415
- కచ్చిత్తే నిర్జితా విఘ్నాః కచ్చిత్తే వర్ధతే తపః |
కచ్చిత్తే నియతః కోప ఆహారశ్చ తపోధనే || 3.74.8 || 2416
- కచ్చిత్తే నియమాః ప్రాప్తాః కచ్చిత్తే మనసః సుఖం |
కచ్చిత్తే గురుశుశ్రూషా సఫలా చారుభాషిణి || 3.74.9 || 2417
- రామేణ తాపసీ పృష్టా సా సిద్ధా సిద్ధసమ్మతా |
శశంస శబరీ వృద్ధా రామాయ ప్రత్యవస్థితా || 3.74.10 || 2418
- అద్య ప్రాప్తా తపఃసిద్ధిస్తవ సందర్శనాన్మయా |
అద్య మే సఫలం జన్మ గురవశ్చ సుపూజితాః || 3.74.11 || 2419
- అద్య మే సఫలం తప్తం స్వర్గశ్చైవ భవిష్యతి |
త్వయి దేవవరే రామ పూజితే పురుషర్షభ || 3.74.12 || 2420
- తవాహం చక్షుషా సౌమ్య పూతా సౌమ్యేన మానద |
గమిష్యామ్యక్షయాంల్లోకాంస్త్యత్ప్రసాదాదరిందమ || 3.74.13 || 2421
- చిత్రకూటం త్వయి ప్రాప్తే విమానైరతులప్రభైః |
ఇతస్తే దివమారూఢా యానహం పర్యచారిషం || 3.74.14 || 2422
- తైశ్చాహముక్తా ధర్మజ్ఞైర్మహాభాగైర్మహార్షిభిః |
ఆగమిష్యతి తే రామః సుపుణ్యమిమమాశ్రమం || 3.74.15 || 2423
- స తే ప్రతిగ్రహీతవ్యః సౌమిత్రిసహితోఽతిథిః |
తం చ దృష్ట్వా వరాంల్లోకానక్షయాంస్త్యం గమిష్యసి || 3.74.16 || 2424
- ఏవముక్తా మహాభాగైస్తదాహం పురుషర్షభ |
మయా తు సంచితం వన్యం వివిధం పురుషర్షభ || 3.74.17 || 2425

- తవార్థే పురుషవ్యాఘ్రు పంపాయాస్తీరసంభవం |
ఏవముక్తః స ధర్మాత్మా శబర్యా శబరీమిదం || 3.74.18 || 2426
- రాఘవః ప్రాహ విజ్ఞానే తాం నిత్యమబహిష్కృతాం |
దనోః సకాశాత్ తత్త్వేన ప్రభావం తే మహాత్మానాం || 3.74.19 || 2427
- శ్రుతం ప్రత్యక్షమిచ్ఛామి సంద్రష్టుం యది మన్యసే |
ఏతత్తు వచనం శ్రుత్వా రామవక్తవినిఃసృతం || 3.74.20 || 2428
- శబరీ దర్శయామాస తావుభౌ తద్వనం మహాత్ |
పశ్య మేఘఘనప్రఖ్యం మృగపక్షిసమాకులం || 3.74.21 || 2429
- మతంగవనమిత్యేవ విశ్రుతం రఘునందన |
ఇహ తే భావితాత్మానో గురవో మే మహాద్యుతే |
జుహవాంచక్రీరే నీడం మంత్రవన్మంత్రపూజితం || 3.74.22 || 2430
- ఇయం ప్రత్యక్ష్ణలీ వేదీ యత్ర తే మే సుసత్యతాః |
పుష్పోపహారం కుర్వంతి శ్రమాదుద్వేపిభిః కరైః || 3.74.23 || 2431
- తేషాం తపఃప్రభావేణ పశ్యాద్యాపి రఘూత్తమ |
ద్యోతయంతీ దిశః సర్వాః శ్రియా వేద్యతులప్రభా || 3.74.24 || 2432
- అశక్నువద్భిస్తైర్గంతుముపవాసశ్రమాలసైః |
చింతితేనాగతాన్ పశ్య సమేతాన్ సప్త సాగరాన్ || 3.74.25 || 2433
- కృతాభిషేకైస్తైర్వృస్తా వల్కలాః పాదపేష్విహా |
అద్యాపి న విశుష్యంతి ప్రదేశే రఘునందన || 3.74.26 || 2434
- దేవకార్యాణి కుర్వద్భిర్యానీమాని కృతాని వై |
పుష్పైః కువలయైః సార్థం వ్లానత్వం న తు యాంతి వై || 3.74.27 || 2435

- కృత్స్నం వనమిదం దృష్టం శ్రోతవ్యం చ శ్రుతం త్వయా |
తదిచ్ఛామ్యభ్యనుజ్ఞాతా త్వక్ష్యామ్యేతత్ కలేవరం || 3.74.28 || 2436
- తేషామిచ్ఛామ్యహం గంతుం సమీపం భావితాత్మనాం |
మునీనామాశ్రమో యేషామహం చ పరిచారిణీ || 3.74.29 || 2437
- ధర్మిష్ఠం తు వచః శ్రుత్వా రాఘవః సహలక్ష్మణః |
ప్రహర్షమతులం లేభే ఆశ్చర్యమితి చాబ్రవీత్ || 3.74.30 || 2438
- తామువాచ తతో రామః శబరీం సంశితవ్రతాం |
అర్చితోఽహం త్వయా భద్రే గచ్ఛ కామం యథాసుఖం || 3.74.31 || 2439
- ఇత్యేవముక్తా జటిలా చీరకృష్ణాజినాంబరా |
అనుజ్ఞాతా తు రామేణ హుత్వాఽఽత్మానం హుతాశనే || 3.74.32 || 2440
- జ్వలత్పావకసంకాశా స్వర్గమేవ జగామ హా |
దివ్యాభరణసంయుక్తా దివ్యమాల్యానులేపనా || 3.74.33 || 2441
- దివ్యాంబరధరా తత్ర బభూవ ప్రియదర్శనా |
విరాజయంతీ తం దేశం విద్యుత్సౌదామనీ యథా || 3.74.34 || 2442
- యత్ర తే సుకృతాత్మానో విహరంతి మహర్షయః |
తత్ పుణ్యం శబరీ స్థానం జగామాత్మసమాధినా || 3.74.35 || 2443
- || ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే చతుఃసప్తతితమః సర్గః ||

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచసప్తతితమః సర్గః ॥

శ్రీరామలక్ష్మణయోర్వార్తాలాపస్తయోః పంపాతటి గమనం

- దివం తు తస్యాం యాతాయాం శబర్యాం స్వేన తేజసా ।
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా చింతయామాస రాఘవః ॥ 3.75.1 ॥ 2444
- చింతయిత్వా తు ధర్మాత్మా ప్రభావం తం మహాత్మనాం ।
హితకారిణమేకాగ్రం లక్ష్మణం రాఘవోఽబ్రవీత్ ॥ 3.75.2 ॥ 2445
- దృష్టో మయాఽఽశ్రమః సౌమ్య బహ్వాశ్చర్యః కృతాత్మనాం ।
విశ్వస్తమృగశార్దూలో నానావిహగసేవితః ॥ 3.75.3 ॥ 2446
- సప్తానాం చ సముద్రాణాం తేషాం తీర్థేషు లక్ష్మణ ।
ఉపస్పృష్టం చ విధివత్ పితరశ్చాపి తర్పితాః ॥ 3.75.4 ॥ 2447
- ప్రణష్టమశుభం యన్నః కల్యాణం సముపస్థితం ।
తేన త్వేతత్ ప్రహృష్టం మే మనో లక్ష్మణ సంప్రతి ॥ 3.75.5 ॥ 2448
- హృదయే మే నరవ్యాఘ్ర శుభమావిర్భవిష్యతి ।
తదాగచ్ఛ గమిష్యావః పంపాం తాం ప్రీయదర్శనాం ॥ 3.75.6 ॥ 2449
- ఋష్యమూకో గిరిర్యత్ర నాతిదూరే ప్రకాశతే ।
యస్మిన్ వసతి ధర్మాత్మా సుగ్రీవోఽంశుమతః సుతః ॥ 3.75.7 ॥ 2450

- నిత్యం వాలిభయాత్ త్రస్తశ్చతుర్భిః సహ వానరైః |
అహం త్వరే చ తం ద్రష్టుం సుగ్రీవం వానరర్షభం || 3.75.8 || 2451
- తదధీనం హి మే కార్యం సీతాయాః పరిమార్గణం |
ఇతి బ్రువాణం తం వీరం సౌమిత్రిరిదమబ్రవీత్ || 3.75.9 || 2452
- గచ్ఛావస్త్వరితం తత్ర మమాపి త్వరతే మనః |
ఆశ్రమాత్తు తతస్తస్మాన్నిష్క్రమ్య స విశాంపతిః || 3.75.10 || 2453
- ఆజగామ తతః పంపాం లక్ష్మణేన సహ ప్రభుః |
సమీక్షమాణః పుష్పాఢ్యం సర్వతో విపులద్రుమం || 3.75.11 || 2454
- కోయష్టిభిశ్చార్జునకైః శతపత్రైశ్చ కీరకైః |
ఏతైశ్చాన్యైశ్చ బహుభిర్నాదితం తద్ వనం మహాత్ || 3.75.12 || 2455
- స రామో వివిధాన్ వృక్షాన్ సరాంసి వివిధాని చ |
పశ్యన్ కామాభిసంతప్తో జగామ పరమం వ్రాదం || 3.75.13 || 2456
- స తామాసాద్య వై రామో దూరాత్ పానీయవాహినీం |
మతంగసరసం నామ వ్రాదం సమవగాహత || 3.75.14 || 2457
- తత్ర జగ్ముతురవ్యగ్రౌ రాఘవౌ హి సమాహితౌ |
స తు శోకసమావిష్టో రామో దశరథాత్మజః || 3.75.15 || 2458
- వివేశ నలినీం రమ్యాం పంకజైశ్చ సమావృతాం |
తిలకాశోకపున్నాగబకులోద్ధాలకాశినీం || 3.75.16 || 2459
- రమ్యోపవనసంబాధాం పద్మసంపీడితోదకాం |
స్ఫటికోపమతోయాం తాం శ్లక్షణ్ణాళుకసంతతాం || 3.75.17 || 2460

- మత్య్కచ్చపసంబాధాం తీరస్థద్రుమశోభితాం ।
సఖీభిరివ సంయుక్తాం లతాభిరనువేష్టితాం ॥ 3.75.18 ॥ 2461
- కిన్నరోరగగంధర్వయక్షరాక్షససేవితాం ।
నానాద్రుమలతాకీర్ణాం శీతవారినిధిం శుభాం ॥ 3.75.19 ॥ 2462
- పద్మసౌగంధికైస్తామ్రాం శుక్లాం కుముదమండలైః ।
నీలాం కువలయోద్ధాటైర్బహువర్ణాం కుఠామివ ॥ 3.75.20 ॥ 2463
- అరవిందోత్పలవతీం పద్మసౌగంధికాయుతాం ।
పుష్పితామ్రవణోపేతాం బర్హిణోద్ధుష్టనాదితాం ॥ 3.75.21 ॥ 2464
- స తాం దృష్ట్వా తతః పంపాం రామః సౌమిత్రిణా సహ ।
విలలాప చ తేజస్వీ రామో దశరథాత్మజః ॥ 3.75.22 ॥ 2465
- తిలకైర్బీజపూరైశ్చ వటైః శుక్లద్రుమైస్తథా ।
పుష్పితైః కరవీరైశ్చ పున్నాగైశ్చ సుపుష్పితైః ॥ 3.75.23 ॥ 2466
- మాలతీకుందగుల్మైశ్చ భండీరైర్నిచులైస్తథా ।
అశోకైః సప్తపర్ణైశ్చ కేతకైరతిముక్తకైః ॥ 3.75.24 ॥ 2467
- అన్యైశ్చ వివిధైర్వృక్షైః ప్రమదామివ శోభితాం ।
అస్యాస్తీరే తు పూర్వోక్తః పర్వతో ధాతుమండీతః ॥ 3.75.25 ॥ 2468
- ఋష్యమూక ఇతి ఖ్యాతశ్చిత్రపుష్పితపాదపః ।
హారిర్యక్షరజోనామ్నః పుత్రస్తస్య మహాత్మనః ॥ 3.75.26 ॥ 2469
- అధ్యాస్తే తు మహావీర్యః సుగ్రీవ ఇతి విశ్రుతః ।
సుగ్రీవమభిగచ్ఛ త్వం వానరేంద్రం నరర్షభ ॥ 3.75.27 ॥ 2470

ఇత్యువాచ పునర్వాక్యం లక్ష్మణం సత్యవిక్రమః |

కథం మయా వినా సీతాం శక్యం లక్ష్మణ జీవితం || 3.75.28 ||

2471

ఇత్యేవముక్త్యా మదనాభిపీడితః

స లక్ష్మణం వాక్యమనన్యచేతసం |

వివేశ పంపాం నలినీం మనోహరాం

రఘూత్తమః శోకవిషాదయంత్రితః || 3.75.29 ||

2472

తతో మహద్వర్మ సుదూరసంక్రమః

క్రమేణ గత్వా ప్రవిలోకయన్ వనం |

దదర్శ పంపాం శుభదర్శకాననాం

అనేకనానావిధపక్షిసంకులాం || 3.75.30 ||

2473

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే పంచసప్తతితమః సర్గః ||